

Uitgaventoetsingen
- Organisatie van de
financiering van strategisch
basisonderzoek (SBO)
- Valorisatie O&O bij
universiteiten en hogescholen
ten behoeve van de Vlaamse
economie

Eindrapport

2 juli 2026

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	2
1. MANAGEMENTSAMENVATTING	5
1.1. Context voor de uitvoering van de uitgaventoetsingen	5
1.2. Doel en aanpak	5
1.3. Afbakening van de opdracht	6
1.4. Enkele bevindingen op systeemniveau	7
1.5. Verdiepingsanalyse: SBO	8
1.6. Verdiepingsanalyse: Valorisatie van onderzoek van universiteiten en hogescholen	9
1.7. Verdiepingsanalyse: SOC's	9
1.8. Benchlearning	10
1.9. Scenario's, beleidsopties en budgettaire impact	11
2. DOEL EN AANPAK VAN DE UITGAVENTOETSINGEN	14
2.1. Inleiding	14
2.2. Doel van het onderzoek	16
2.3. Analyse kader	17
2.4. Gebruikte methodologieën	20
2.5. Leeswijzer	24
3. GLOBALE ANALYSE VAN HET O&O&I-INSTRUMENTARIUM BINNEN SCOPE VAN DE UITGAVENTOETSINGEN	25
3.1. Instrumenten binnen de scope van de uitgaventoetsingen	25
3.2. Samenvattende overzichten	26
3.2.1. Groeicijfers per instrument	26
3.2.2. Doelgroepen, monitoring en KPI's per instrument	28
3.2.3. O&O&I-systeemdoelen (2024) per instrument	34
4. RESULTATEN VAN DE VERDIEPINGSANALYSES	38
4.1. Strategisch basisonderzoek (SBO)	38
4.1.1. Overzicht SBO-financiering	38
4.1.2. FWO-SBO	39
4.1.3. cSBO en Moonshot	45
4.1.4. SBO bij de SOC's	51
4.2. Valorisatie van onderzoek en ontwikkeling van universiteiten en hogescholen	51
4.2.1. Globale valorisatieresultaten en -output	52
4.2.2. Hiaten en leemtes in het financieringslandschap	57
4.2.3. Maatstaven voor kennisvalorisatie	58

4.2.4.	Behoefte aan administratieve vereenvoudiging	60
4.2.5.	Attributie van output	61
4.2.6.	Informatieverstrekking over onderzoek via het FRIS-onderzoeksportaal	61
4.2.7.	Intellectueel eigendom	62
4.2.8.	Hogescholen en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek	63
4.2.9.	Specifieke bevindingen over de VLAIO-instrumenten	64
4.3.	SOC's	65
4.3.1.	Evolutie van middelen en convenanten	65
4.3.2.	Prestatie en impact	67
4.3.3.	Verschillende valorisatiemodellen	67
4.3.4.	Samenwerking tussen SOC's en ondernemingen: ICON en IRVA	68
4.3.5.	Versterking van valorisatie en aandachtspunten in het instrumentarium	69
5.	BENCHLEARNING	71
5.1.	Trajectfinanciering	73
5.2.	Blended finance	76
5.3.	IE-management	77
5.4.	Valorisatie onderzoek van universiteiten	80
5.5.	Gezamenlijk onderzoek ondernemingen-kenniscentra	81
5.6.	Kennisdiffusie naar innovatievolgers/kmo's	84
5.7.	Meer ruimte om te experimenteren	85
5.8.	Koppeling tussen strategische ecosystemen en het O&O&I-instrumentarium	87
6.	SCENARIO'S, BELEIDSOPTIES EN BUDGETTAIRE IMPACT	91
6.1.	Scenario 1: Valorisatieversterking als gezamenlijk engagement van alle O&O&I-actoren	95
6.1.1.	Toelichting scenario	95
6.1.2.	Budgettaire impact	104
6.2.	Scenario 2: Efficiëntieverhoging	106
6.2.1.	Toelichting scenario	107
6.2.2.	Budgettaire impact	112
6.3.	Scenario 3: Lineaire of selectieve besparing	114
7.	BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT	120
	SBO-instrumenten	121
	Valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen	136
	Beide uitgaventoetsingen	156
8.	BIJLAGE 2: ONDERZOEKSVRAGEN – CONCORDANTIETABEL	176

8.1. Generieke onderzoeksvragen	176
Analyse	176
Rol Vlaamse overheid	178
Governance	181
Besparingsvarianten	182
8.2. Specifieke onderzoeksvragen	184
Input – middelen en toegang	184
Input - Doelstellingen, werking en beleidskoppeling	188
Throughput - Interactie, samenhang en systeempositie	191
Output en outcome - resultaten en impact (vanaf 2014)	192
Toekomstgerichtheid	197
9. BIJLAGE 3: LEDEN VAN DE PROJECTGROEPEN	201
10. BIJLAGE 4: LIJST MET AFKORTINGEN	202

1. MANAGEMENTSAMENVATTING

1.1. Context voor de uitvoering van de uitgaventoetsingen

Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (O&O&I) worden algemeen beschouwd als belangrijke determinanten voor productiviteitsgroei, wat in principe betekent dat een goed (beter) functionerend O&O&I-systeem een (grotere) bijdrage kan leveren aan de Vlaamse productiviteit. Vanuit die optiek werd het Vlaamse O&O&I-beleid naar voren geschoven als een van de hefbomen van de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda (ook “Vlaamse Versnelling”) genoemd die in februari 2025 aan de Vlaamse Regering werd meegedeeld.

Het Vlaamse O&O&I-systeem als geheel is performant en bestrijkt de hele O&O&I-keten, gaande van fundamenteel onderzoek over strategisch basisonderzoek tot toegepast onderzoek en innovatie. Beleidsmatig wordt veel belang gehecht aan de valorisatie van onderzoek(sresultaten) en dit op veel vlakken, waaronder wetenschappelijk, economisch, maatschappelijk en beleidsmatig.

Uitgaventoetsingen worden in de Vlaamse regelgeving gedefinieerd als “systematische, diepgaande en specifieke onderzoeken van uitgavencategorieën met een substantiële budgettaire impact om bij constant beleid de doeltreffendheid of doelmatigheid van het beleid te verbeteren”. Op 14 februari 2025 nam de Vlaamse Regering akte van de mededeling “Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029”¹ waarin voor de legislatuurperiode 2024-2029 16 uitgaventoetsingen worden opgenoemd. Twee van deze uitgaventoetsingen zijn het voorwerp van voorliggend rapport.

1.2. Doel en aanpak

Voorliggend rapport presenteert de resultaten van twee samenhangende uitgaventoetsingen binnen het Vlaamse onderzoeks- en innovatiebeleid, getiteld: *Evaluatie van de organisatie van de financiering van strategisch basisonderzoek (SBO)* en *Evaluatie van de valorisatie van onderzoek en ontwikkeling (O&O) bij universiteiten en hogescholen ten bate van de Vlaamse economie*. Beide uitgaventoetsingen bestrijken een substantieel deel van het Vlaamse O&O&I-instrumentarium en vertegenwoordigen samen een aanzienlijk structureel budget. Omwille van de inhoudelijke verwevenheid tussen de onderwerpen van beide uitgaventoetsingen in het algemeen en kennisopbouw, strategisch basisonderzoek en valorisatie in het bijzonder, hebben de projectgroepen die elk een uitgaventoetsing moeten uitvoeren, geopteerd voor een geïntegreerde aanpak en systeembenadering hiervan. De resultaten van beide uitgaventoetsingen worden daarom gecentraliseerd in één rapport. Tevens werd geopteerd voor een iets bredere invulling van de twee onderwerpen waarop de uitgaventoetsingen betrekking hebben, aangezien behalve strategisch basisonderzoek ook meer toegepast onderzoek werd meegenomen en de beschouwde valorisatie van dit onderzoek behalve economische valorisatie ook maatschappelijke valorisatie omvat.

De uitgaventoetsingen hebben als doel inzicht te bieden in de doelmatigheid, effectiviteit en samenhang van de betrokken beleidsinspanningen. Daarbij wordt niet enkel gekeken naar individuele instrumenten, maar ook naar hun onderlinge interacties, de verdeling van verantwoordelijkheden tussen beleidsactoren, de aansluiting bij systeemdoelen en de mate waarin strategisch basisonderzoek en valorisatie elkaar versterken. Deze aanpak laat toe om de werking van het geheel van de instrumentenmix van het Vlaamse O&O&I-systeem binnen de scope van beide uitgaventoetsingen als een geheel te beoordelen en aanknopingspunten voor beleidsbijsturing te formuleren. De uitgevoerde analyses steunen op een combinatie van documentanalyse, diepte-interviews, focusgroepen,

¹ VR 2025 1402 MED.0035/1BIS – zie ook [deze link](#).

benchlearning en een beleidsworkshop en werden uitgevoerd door een consultant die werd aangesteld ter ondersteuning van de taak van beide projectgroepen.

1.3. Afbakening van de opdracht

De volgende instrumenten vallen binnen de scope van beide uitgaventoetsingen:

- **Uitgaventoetsing 1 (strategisch basisonderzoek)** capteert:
 - Strategisch Basisonderzoek bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen (FWO-SBO) – projecten en mandaten (Departement Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie (WEWIS) als beheersautoriteit),
 - FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek (TBM)² (WEWIS als beheersautoriteit),
 - Speerpuntclusters (beperkt tot SBO in termen van toegekende steun; cSBO) (Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) als beheersautoriteit),
 - Moonshot (toekomstgericht industrieel innovatieprogramma, beperkt tot SBO in termen van toegekende steun) (VLAIO als beheersautoriteit).
- **Uitgaventoetsing 2 (Valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen)** capteert:
 - Drie programma's (AI, Cybersecurity, RegMed) (WEWIS en/of VLAIO als beheersautoriteit),
 - Projecten "Collectief O&O en Collectieve kennisverspreiding" (COOCK+) (VLAIO als beheersautoriteit),
 - Baekeland³- en innovatiemandatenprogramma (VLAIO als beheersautoriteit),
 - TETRA⁴-programma (VLAIO als beheersautoriteit),
 - Kennisdifusie via hogescholen (VLAIO als beheersautoriteit), in het bijzonder Blikopener.
- **Beide uitgaventoetsingen** capteren:
 - Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) (omvatten projecten en business developer-mandaten) en de interfaceactiviteiten (vnl. financiering valorisatie-experten in de Technology Transfer Offices (TTO's)) (WEWIS als beheersautoriteit),
 - De financiering van de vier strategische onderzoekscentra (SOC's) (Flanders Make, imec, VIB en VITO) (WEWIS als beheersautoriteit),
 - FWO thematische oproepen (WEWIS als beheersautoriteit),
 - Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) (beleidsdomein Onderwijs & Vorming (OV) via het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS) als beheersautoriteit).

² FWO-TBM werd bij strategisch basisonderzoek ingedeeld, aangezien deze categorie in het kader van de uitgaventoetsing ruim werd ingevuld en ook toegepast onderzoek omvat. De focus van FWO-TBM op toegepast (biomedisch) onderzoek met een primaire maatschappelijke finaliteit past binnen deze brede afbakening en gaat ook breder dan de economische valorisatie die genoemd wordt in de uitgaventoetsing over valorisatie.

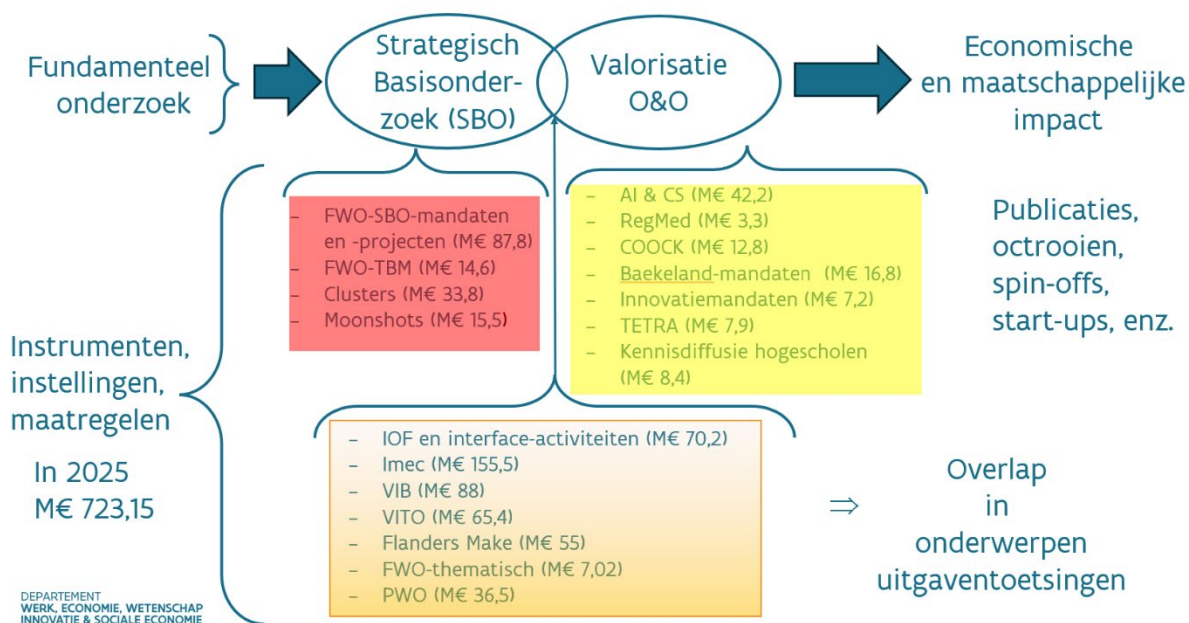
³ De Baekeland-mandaten werden binnen de uitgaventoetsing over valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen opgenomen, aangezien een afzonderlijke behandeling van innovatiemandaten en Baekeland-mandaten weinig zinvol werd geacht gezien hun nauwe inhoudelijke verwantschap. Ze worden meer en meer als één programma beschouwd. Ze werden bijvoorbeeld recent samen bestudeerd in een impactanalyse (2026). Verder zijn de Baekeland-mandaten ook sterk gericht op valorisatie en betreffen ze een samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen.

⁴ Het programma voor de bevordering van technologietransfer en onderzoek door instellingen van hoger onderwijs (TETRA). Bron: <https://www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/innoverende-samenleving/tetra>

Gezamenlijk vertegenwoordigden deze instrumenten in 2025 een budget van 723 mln EUR. De grootste budgettaire posten betreffen de convenantsmiddelen aan de SOC's (364 mln EUR), FWO-SBO (88 mln EUR) en IOF en interfaceactiviteiten (70 mln EUR). Met een totaal van 570 mln EUR neemt het Departement WEWIS het grootste budgetvolume voor haar rekening, gevolgd door VLAIO (116 mln EUR) en het beleidsdomein OV (via AHOVOKS) voor PWO (36 mln EUR).

Figuur 1 toont de verbondenheid binnen de O&O&I-keten en hoe het strategisch basisonderzoek en de valorisatie van O&O leiden tot economische en maatschappelijke impact. Ook bevat de figuur de instrumenten die binnen de scope van beide uitgaventoetsingen vallen. De rode kleur geeft hierbij de instrumenten aan die onder de eerste uitgaventoetsing met het strategisch basisonderzoek als voorwerp vallen, de gele kleur deze die onder de tweede uitgaventoetsing met betrekking tot de valorisatie van O&O bij universiteiten en hogescholen vallen en de oranje kleur de instrumenten die gevat worden door beide uitgaventoetsingen.

Figuur 1. Scope uitgaventoetsingen

Bron: Departement WEWIS

1.4. Enkele bevindingen op systeemniveau

Het Vlaamse O&O&I-instrumentarium binnen de scope van beide uitgaventoetsingen kende in de periode 2019-2025 een nominale budgetgroei van 41%. In reële termen is het budget gegroeid met 13,2% over een periode van 6 jaar.⁵

Achter deze globale groei gaan echter duidelijke verschillen tussen instrumenten en beleidslogica's schuil. De convenantsmiddelen van de strategische onderzoekscentra (SOC's) behoren met een nominale groei van ongeveer 50% tot de sterkste stijgers binnen het onderzochte portfolio. Ook bepaalde valorisatiefinancieringen, zoals de subsidie interfaceactiviteiten voor de associaties en de VLAIO-innovatiemandaten, kenden een sterkere groei dan de gemiddelde groei van de instrumenten

⁵ Over de periode 2019-2025 bedroeg de gecumuleerde inflatie 24,55% (bron: <https://statbel.fgov.be/nl/cijfers/inflatie-belgie>)

binnen deze uitgaventoetsingen, maar deze budgetten zijn relatief klein. Daartegenover blijven andere instrumenten relatief stabiel of groeien zij onder de vastgestelde gemiddelde groei van de instrumenten. Dit geldt onder meer voor de reguliere FWO-SBO-middelen, de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF), TETRA en Baekeland-mandaten.

De analyse van het instrumentarium binnen scope toont aan dat Vlaanderen beschikt over een uitgebreid maar complex O&O&I-landschap, met een brede mix van financierings-, valorisatie- en ondersteuningsinstrumenten voor universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra en bedrijven. Hoewel voor veel instrumenten regelmatig evaluaties en/of impactanalyses worden uitgevoerd en beschikbaar zijn en bij veel instrumenten KPI's worden gehanteerd voor monitoring en opvolging, varieert dit en verschilt de aanpak sterk tussen beleidsactoren en instrumenttypes. Verschillende instrumenten richten zich bovendien op gelijkaardige doelgroepen of doelstellingen, wat de complementariteit verhoogt maar tegelijk leidt tot een versnipperd en minder transparant systeem. De koppeling met de Vlaamse O&O&I-systeemdoelen die volgen uit de O&O&I-systeemanalyse die in 2024 werd uitgevoerd, toont aan dat het instrumentarium binnen scope sterk inzet op kennisvalorisatie en innovatie, terwijl doelstellingen zoals maatschappelijke verbondenheid, quadruple-helixinteracties⁶ en synergie met andere beleidsdomeinen minder expliciet aan bod komen. Desalniettemin dekt het instrumentarium binnen scope alle onderscheiden O&O&I-systeemdoelen af.

1.5. Verdiepingsanalyse: SBO

De analyse bevestigt dat de verschillende SBO-instrumenten een onderscheiden positie innemen binnen het Vlaamse O&O&I-landschap. FWO-SBO richt zich voornamelijk op kennisopbouw en potentieel latere valorisatie, terwijl cSBO en Moonshot sterker vraaggedreven zijn en nauwer aansluiten bij strategische roadmaps en industriële noden. Vooral binnen cSBO en Moonshot blijkt een sterke betrokkenheid van bedrijven en een doorstroming naar vervolgprojecten, industriële toepassingen en vervolffinanciering.

De verdiepingsanalyse van strategisch basisonderzoek (SBO) toont aan dat FWO-SBO-projecten, cSBO-projecten en Moonshot in de periode 2019-2025 goed waren voor een budget van 505 mln EUR. Universiteiten waren veruit de belangrijkste begunstigden van deze drie SBO-financieringskanalen. Over de periode 2019–2025 werden 79% van de middelen voor FWO-SBO-projecten, cSBO en Moonshot toegekend aan de universiteiten. Daarnaast investeerden de vier SOC's samen in de periode 2019-2025 ongeveer 1,4 miljard EUR van hun convenantsmiddelen in strategisch basisonderzoek.

Tegelijk identificeert de studie verschillende aandachtspunten binnen het SBO-landschap. De opvolging van valorisatie en langetermijnpact gebeurt vandaag slechts beperkt en versnipperd, waardoor weinig systematisch zicht bestaat op de verdere doorstroming van onderzoeksresultaten naar toepassingen, bedrijven of vervolffinanciering. Daarnaast wijzen verschillende stakeholders op uitdagingen inzake doorlooptijden, administratieve lasten in het kader van vervolffinanciering en mogelijke vereenvoudigingen ter zake, beperkte slaagkansen en de nood aan meer flexibiliteit in projectorganisatie en personeelsinzet. Ook de afbakening van en de complementariteit tussen instrumenten zoals FWO-SBO, cSBO, Moonshot en andere valorisatie-instrumenten blijken niet volledig helder.

⁶ Interacties tussen vier types van stakeholders, namelijk de kennisinstellingen, bedrijven, overheid en burgers.

1.6. Verdiepingsanalyse: Valorisatie van onderzoek van universiteiten en hogescholen

De analyse van de valorisatie van onderzoek bevestigt dat Vlaanderen sterk presteert op het vlak van economische en maatschappelijke doorwerking van O&O&I-investeringen. Tussen 2019 en 2025 stegen de middelen voor valorisatiegerichte instrumenten en strategisch basisonderzoek nominaal met 26,7%⁷, terwijl **outputindicatoren⁸ van de associaties⁹ zoals doctoraten, industriële inkomsten, Europese onderzoeksinkomsten, octrooien en spin-offs nog sterker groeiden**. In totaal werden sinds 1979 meer dan 570 spin-offs opgericht vanuit de Vlaamse kennisinstellingen en strategische onderzoekscentra, waarvan er in mei 2026 nog 331 actief zijn¹⁰. Deze bedrijven vertegenwoordigden in 2024 samen een aanzienlijke economische meerwaarde en tewerkstelling.

Volgens de studie steunen deze prestaties op een breed en complementair instrumentarium, waarbij verschillende financieringskanalen samen een continuüm vormen van kennisontwikkeling tot valorisatie. Vooral de flexibiliteit van IOF-middelen, de rol van de Technology Transfer Offices (TTO's) bij de associaties en de sterke regionale verankering van kennisinstellingen worden door stakeholders als belangrijke sterktes beschouwd. Vlaanderen slaagt er bovendien in een sterke positie te behouden binnen Europese onderzoeks- en innovatieprogramma's.

Tegelijk identificeert de studie verschillende structurele hiaten binnen het valorisatielandschap. Vooral in de overgang van strategisch basisonderzoek naar valorisatie in de vorm van proof-of-concept, zaaifinanciering en opschaling vertoont het huidige instrumentarium lacunes. Daarnaast ervaren, in het bijzonder, projecten met een maatschappelijke finaliteit vaak moeilijkheden om geschikte vervolgfianciering te vinden. Verschillende stakeholders wijzen ook op een beperkte flexibiliteit tussen financieringskanalen en op onvoldoende mogelijkheden voor de ondersteuning van scale-uptrajecten.

Daarnaast worden administratieve lasten, versnipperde rapporteringsvereisten en complexe procedures rond intellectuele eigendom (IE) door de bevraagde stakeholders als belangrijke knelpunten ervaren. Stakeholders pleiten voor meer vereenvoudiging, betere afstemming tussen financieringskanalen en een bredere benadering van kennisvalorisatie, waarbij naast klassieke indicatoren zoals spin-offcreatie en octrooien ook maatschappelijke impact, kennisdiffusie en capaciteitsopbouw sterker worden meegenomen.

1.7. Verdiepingsanalyse: SOC's

De analyse van de strategische onderzoekscentra (SOC's) bevestigt hun centrale positie binnen het Vlaamse O&O&I-landschap. De convenantsmiddelen voor imec, VIB, VITO en Flanders Make stegen tussen 2019 en 2025 met ongeveer 50%, en dus meer dan de globale groei van het onderzochte O&O&I-instrumentarium. De financiering gebeurt via vijfjarige convenanten met strategische en operationele doelstellingen, vertaald in KPI's die voornamelijk focussen op wetenschappelijke excellentie, economische valorisatie, regionale impact en hefboomwerking van de toegekende

⁷ Van 205,3 mln EUR in 2019 naar 260,1 mln EUR in 2025.

⁸ Op basis van de brondata voor de parameters opgenomen in het IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit, zoals aangeleverd door WEWIS (zie Tabel 10 in het hoofdrapport) die gebruikt worden voor de verdeling van de IOF-middelen over de associaties.

⁹ Er zijn vijf associaties die elk bestaan uit een samenwerkingsverband tussen een universiteit en één of meer hogescholen: Associatie KU Leuven, de Associatie van Universiteit & Hogescholen Antwerpen, de Associatie Universiteit Gent (AUGent), de Associatie Universiteit-Hogescholen Limburg (AUHL), en de Universitaire Associatie Brussel (UAB).

¹⁰ Dit betekent dat het oorspronkelijke KBO-nummer van de spin-off in mei 2026 nog steeds actief is.

publieke middelen.

De vijfjaarlijkse evaluaties van de SOC's tonen aan dat de SOC's hun KPI's doorgaans behalen of overschrijden en een substantiële economische en maatschappelijke impact genereren. De tussentijdse impactanalyses die de SOC's moeten (laten) uitvoeren, wijzen uit dat elke directe job bij een SOC gemiddeld aanleiding geeft tot bijkomende indirecte tewerkstelling en bredere ecosysteemeffecten, onder meer via industriële samenwerking, spin-offs, kennisdiffusie en internationale investeringen. De vijfjaarlijkse evaluatie- en convenantscyclus biedt daarbij een sterk kader voor monitoring en opvolging.

Tegelijk blijkt dat de SOC's verschillende valorisatiemodellen hanteren, aangepast aan hun respectievelijke domeinen en missies. Imec werkt vanuit een pre-competitief samenwerkingsmodel met bedrijven en een sterke focus op deep-tech-ondernemerschap, terwijl VIB sterk inzet op biotechvalorisatie en venturing. VITO combineert toegepast duurzaamheidsonderzoek met piloot- en demonstratie-infrastructuur, en Flanders Make focust op vraaggedreven innovatie voor de maakindustrie. Deze diversiteit wordt als een sterkte van het Vlaamse innovatiesysteem beschouwd.

De studie identificeert daarnaast een aantal aandachtspunten binnen het instrumentarium rond de SOC's. Stakeholders wijzen onder meer op de nood aan sterkere afstemming tussen de onderzoeksagenda's van de SOC's en industriële noden, meer trajectmatige en missiegedreven financiering, verdere administratieve vereenvoudiging en duidelijkere afspraken rond intellectuele eigendom. Ook de bestaande samenwerkingsinstrumenten, zoals ICON (Interdisciplinair Coöperatief Onderzoek) die sommige SOC's hanteren, worden door sommige actoren als complex ervaren, wat bij Flanders Make heeft geleid tot het opzetten van alternatieve modellen zoals het IRVA-programma (Industrial Research & Valorisation Accelerator).

1.8. Benchlearning

Ter ondersteuning van de beleidsanalyse werd een internationale benchlearning uitgevoerd op basis van een selectie van buitenlandse goede praktijken die relevant zijn voor de geïdentificeerde knelpunten binnen het Vlaamse O&O&I-instrumentarium dat binnen de scope van deze uitgaventoetsingen valt. Voorbeelden werden onderzocht uit onder meer de Verenigde Staten, Duitsland, Nederland, Zwitserland, Zweden, Spanje, Denemarken en verschillende Europese programma's en initiatieven. De geselecteerde praktijken bestrijken thema's zoals trajectfinanciering, blended finance, intellectuele eigendom, kennisvalorisatie, samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen, kennisdiffusie naar kmo's, experimenteerruimte via regulatory sandboxes en geïntegreerde innovatie-ecosystemen. Voor elke praktijk werd gekeken naar de onderliggende probleemstelling, de concrete beleidsaanpak, de beoogde oplossing en de mogelijke relevantie hiervan voor de Vlaamse context.

De internationale benchlearning vertrekt expliciet vanuit de knelpunten die in de voorgaande analysefasen werden geïdentificeerd, waaronder de versnippering van financieringsinstrumenten, beperkte trajectfinanciering, onvoldoende transparante IE-processen, lacunes in valorisatie- en opschalingsfasen en administratieve lasten.

De benchlearning bevestigt een aantal terugkerende internationale tendensen. Verschillende landen en regio's zetten sterker in op trajectmatige en programmatische financiering over opeenvolgende TRL-fasen heen, een betere koppeling tussen onderzoeks- en valorisatie-instrumenten, vereenvoudiging van intellectuele-eigendomsafspraken, ondersteuning van deep-tech-ondernemerschap en geïntegreerde innovatie-ecosystemen rond strategische waardeketens. Daarnaast groeit internationaal de aandacht voor blended finance,

experimenteeruimte via regulatory sandboxes¹¹, sterkere kennisdiffusie naar kmo's en innovatievolgers en meer geïntegreerde samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijven, investeerders en overheden.

1.9. Scenario's, beleidsopties en budgettaire impact

Het (deel van het) Vlaamse O&O&I-systeem, zoals binnen deze twee uitgaventoetsingen geanalyseerd, wordt door de actoren binnen en buiten het systeem die in het kader van deze uitgaventoetsingen werden geïnterviewd, **als performant ervaren**, aangezien:

- de beschouwde instrumenten de **volledige O&O&I-keten bestrijken**, gaande van (valoriseerbare resultaten van) fundamenteel onderzoek over strategisch basisonderzoek tot toegepast onderzoek en innovatie;
- deze instrumentenmix financiering en/of betrokkenheid voorziet voor het **geheel van O&O&I-actoren**, gaande van universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra, wetenschappelijke instellingen, individuele onderzoekers, ondernemingen, enz.;
- deze instrumenten bijdragen aan de tien **O&O&I-systeendoelen** die werden geïdentificeerd tijdens de O&O&I-systeemanalyse die in 2024 werd uitgevoerd en als richtinggevend voor het Vlaamse O&O&I-beleid worden beschouwd.

De performantie van het (volledige) Vlaamse O&O&I-systeem wordt ook **bevestigd door internationale rankings**, zoals onder meer:

- Vlaanderen behoort op basis van het Regional Innovation Scoreboard (RIS) gepubliceerd door de Europese Commissie tot de groep van innovatieleiders binnen Europa;
- drie Vlaamse universiteiten (KU Leuven, UGent en UAntwerpen) behoren tot de top 20 van Europese universiteiten op het vlak van ingediende octrooien. Twee van hen (KU Leuven en UGent) behoren ook tot de top 20 in de Europese Spinout Ranking op het vlak van deep tech en life sciences¹². Ook op het vlak van deelname aan EU Horizon-projecten behoren de Vlaamse universiteiten tot de top;
- de start-up-programma's van SOC's als imec en VIB worden internationaal erkend als behorend tot de beste acceleratieprogramma's wereldwijd.

Alhoewel de instrumentenmix binnen de scope van deze uitgaventoetsingen globaal als performant wordt ervaren en het als een belangrijke hefboom werkt voor productiviteit en welvaartscreatie, hebben we als resultaat van deze uitgaventoetsingen **verbeterpunten geïdentificeerd die leiden tot efficiëntiewinsten en/of effectiviteitsverbeteringen** in het O&O&I-systeem, zoals:

- het toepassen van een consistent evaluatie- en impactkader over de verschillende programma's en beheersautoriteiten heen zonder evenwel voorbij te gaan aan de eigenheid van de instrumenten en programma's binnen scope (m.a.w. geen "eenheidsworst") en waarop dit kader wordt toegepast;
- meer resultaatgerichte opvolging van O&O&I-projecten;
- het uitsluiten van meervoudige projectaanvragen over verschillende financieringskanalen heen;
- het consolideren en bundelen van kleinere O&O&I-programma's;

¹¹ Zie ook het recente SERV-advies en -inspiratienota, Experimenteren voor betere regelgeving, beleid en innovatie, 26 mei 2026, waarin gesteld wordt: *Experimentregelgeving en regelluwe zones kunnen een belangrijke rol spelen om innovatie te versnellen, administratieve vereenvoudiging te bevorderen en te vermijden dat regelgeving nieuwe ontwikkelingen afremt, maar deze instrumenten worden vandaag nog beperkt gebruikt in Vlaanderen.*

¹² Dealroom, European Spinouts Report 2025, november 2025.

- het beter aan elkaar laten aansluiten van opvolgfinanciering binnen de O&O&I-keten;
- het meer transparant maken van IE-regelingen over de verschillende O&O&I-actoren.

Op basis van voorgaande analyse werden verschillende beleidsopties uitgewerkt. De beleidsopties zijn gegroepeerd in drie scenario's: een impactscenario gericht op versterkte valorisatie als gezamenlijk engagement van alle O&O&I-actoren, een efficiëntiescenario gericht op optimalisatie van het instrumentarium en twee alternatieve besparingsscenario's, zoals weergegeven in onderstaande figuur.

Scenario 1: Valorisatieversterking (als gezamenlijk engagement van alle O&O&I-actoren)	Scenario 2: Efficiëntieverhoging	Scenario 3: Lineaire of selectieve besparing
• Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen • Strategisch investeren in die waardeketens met het grootste groeipotentieel voor de toekomst en waardecreatie voor de Vlaamse economie en maatschappij • Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek zoals COOCK+ en TETRA • Bundelen van thematische programma's onder een impulsprogramma • Opmaak van onderzoekskonvenanten met hogescholen en universiteiten • Sterkere ondersteuning van de valorisatie van het onderzoek van hogescholen door IOF- en interfaceactiviteiten en versterking van de basisfinanciering voor onderzoek aan de hogescholen • Eenvoudige en transparante IE-regeling • Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten	Efficiëntiemaatregelen in beheer • Implementatie van het overkoepelend doelstellingskader (piramidemodel) • Invoeren van periodieke evaluaties en impactanalyses voor instrumenten zoals PWO, COOCK+, Moonshot en SBO-projecten • Opstellen van een gemeenschappelijke evaluatie- en impactagenda tussen de beheersautoriteiten (WEWIS, VLAIO, FWO, Departement OV) Optimalisatie van O&O&I-programma's (binnen scope) • Vereenvoudigen van opvolgfinanciering binnen de innovatieketen • Meervoudige projectaanvragen uitsluiten Afbouw / herallocatie van specifieke O&O&I-instrumenten (binnen scope) • Afbouw / herallocatie van de thematische oproepen van het FWO • Afbouw van RegMed	• Lineaire besparing van 10% Of • Selectieve besparing op programma's binnen de scope van deze uitgaventoetsingen

Het **eerste scenario** focust op de versterking van economische en maatschappelijke valorisatie van O&O&I-investeringen. Dit scenario vertrekt vanuit de vaststelling dat Vlaanderen reeds beschikt over een performant en complementair O&O&I-instrumentarium, dankzij een sterk, breed en complementair instrumentarium, waarbij verschillende instrumenten samen een continuüm vormen met elk een eigen finaliteit en doelgroepen. Bijkomende impact is evenwel mogelijk via een betere afstemming tussen instrumenten, sterkere trajectfinanciering, meer ondersteuning van kennisvalorisatie en een duidelijker valorisatiekader voor kennisinstellingen. Beleidsopties binnen dit scenario omvatten onder meer het versterken van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen, investeringen in strategische waardeketens, het bundelen van instrumenten voor toegepast onderzoek, trajectfinanciering voor O&O&I-projecten en vereenvoudigde IE-regelingen.

Dit eerste scenario gaat uit van een constant budget binnen de scope van deze uitgaventoetsingen van 723 mln EUR¹³ in reële termen. Volgens de analyse kunnen deze maatregelen op langere termijn leiden tot een aanzienlijke verhoging van de economische en maatschappelijke return van publieke O&O&I-investeringen als resultaat van een versterkte valorisatiestrategie. Op basis van bestaande hefboomratio's en impactanalyses werd geraamd dat een verhoging van de O&O&I-productiviteit of de ratio 'toegevoegde waardecreatie versus geïnvesteerde O&O&I-middelen' met 10% op de instrumenten binnen de scope van deze uitgaventoetsingen, kan resulteren in **bijkomende jaarlijkse toegevoegde waardecreatie en bijkomende ontvangsten voor de Vlaamse overheid**: de bijkomende toegevoegde waardecreatie kan tot meerontvangsten voor de Vlaamse overheid leiden van 12,7 mln.

¹³ Dit is het budget binnen scope van beide uitgaventoetsingen voor 2025 (gebaseerd op de gegevens van begrotingsaanpassing 2025).

EUR op korte termijn (direct op 1 jaar na invoering van de maatregelen), 23,8 mln. EUR op middellange termijn (direct en indirect op 2 tot 3 jaar na invoering van de maatregelen) en 56,1 mln. EUR op langere termijn (direct + indirect + ecosysteem op 4 tot 5 jaar na de invoering van de maatregelen). De 10%-stijging van de O&O&I-productiviteit als gezamenlijke ambitie voor het O&O&I-systeem en als resultaat van de beleidsopties opgenomen in dit scenario, kan een sterk verbindend en wervend effect hebben op en tussen alle actoren in het systeem, in de zin dat elke actor (beheersautoriteiten, universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, ondernemingen) zijn bijdrage levert om onder meer via samenwerking die gezamenlijke ambitie waar te maken

Het **tweede scenario** richt zich op efficiëntieverhoging binnen het bestaande instrumentarium. De voorgestelde maatregelen focussen voornamelijk op harmonisering van beoordelings-, evaluatie- en impactkaders, administratieve vereenvoudiging, optimalisatie van opvolgfinanciering en het beperken van overlappende projectaanvragen. Daarnaast worden enkele pistes uitgewerkt voor de rationalisering of herallocatie van specifieke thematische programma's. Volgens de studie zijn de potentiële besparingen binnen dit scenario relatief beperkt, aangezien het Vlaamse O&O&I-systeem vandaag reeds relatief efficiënt functioneert en beschikt over een sterke evaluatiecultuur. De belangrijkste meerwaarde van dit scenario situeert zich daarom vooral op het vlak van coherentie, transparantie en effectievere inzet van middelen.

Aanvullend werden **twee theoretische besparingsscenario's** onderzocht waarbij de overheid 10% van de middelen zou besparen, zoals gevraagd in de bijlage bij de 'Mededeling aan de Vlaamse Regering: Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029'. Het eerste deelscenario betreft een lineaire besparing van 10% op alle instrumenten binnen scope en een tweede betreft een selectieve afbouw van specifieke programma's om zo een besparing van ongeveer 72 EUR mln op jaarbasis te realiseren. Deze uitgaventoetsingen concluderen echter dat beide benaderingen aanzienlijke negatieve en zelfs ontwrichtende effecten zullen hebben op de onderzoeks- en innovatiecapaciteit van Vlaanderen en de productiviteitsgroei van de Vlaamse economie op korte, middellange en lange termijn. Zo impliceert een 10%-lineaire besparing bij FWO-SBO, de SOC's, PWO, cSBO en Moonshot, Baekeland- en innovatiemandaten, projecten Collectief O&O en Collectieve kennisverspreiding en TETRA een afbouw van de onderzoekerscapaciteit op kruissnelheid (i.e., cumulatief over de beschouwde jaren heen) met 641 VTE aan onderzoekers. Zo zullen beide scenario's bovendien een sterk negatief effect hebben op de capaciteit van de O&O&I-actoren voor het verwerven van industriële inkomsten en van Europese O&O-middelen, wat het hefboomeffect op O&O&I-investeringen ondermijnt.

Bijgevolg worden deze scenario's niet aanbevolen. Bovendien zijn deze scenario's tegenstrijdig met de ambitie zoals geformuleerd in het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029¹⁴ en bevestigd in de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda¹⁵:

"Daarom streven we samen met het bedrijfsleven naar een verhoging van de gezamenlijke investeringen in O&O naar 5% van het bruto binnenlands product. De komende legislatuur zetten we verder stappen richting de 1% voor de overheid. Vlaanderen wil daarmee doorstoten naar de wereldtop en onze positie versterken als innovatieleider in het Europese Regionaal Innovatie Scorebord (RIS)."

¹⁴ Vlaams Regeerakkoord 2024-2029: Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen, p. 18.

¹⁵ Vlaamse Regering, Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda: visie en acties 2025, p.7.

2. DOEL EN AANPAK VAN DE UITGAVENTOETSINGEN

2.1. Inleiding

Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie (O&O&I) worden algemeen beschouwd als belangrijke determinanten voor productiviteitsgroei, wat in principe betekent dat een goed (beter) functionerend O&O&I-systeem een (grotere) bijdrage kan leveren aan de Vlaamse productiviteit. Vanuit die optiek werd het Vlaamse O&O&I-beleid naar voren geschoven als een van de hefbomen van de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda (ook “Vlaamse Versnelling”) genoemd die in februari 2025 aan de Vlaamse Regering werd meegedeeld.

Het Vlaamse O&O&I-systeem bestrijkt de hele O&O&I-keten, gaande van fundamenteel onderzoek over strategisch basisonderzoek tot toegepast onderzoek en innovatie. Beleidsmatig wordt veel **belang gehecht aan de valorisatie van onderzoek(sresultaten)** en dit op veel vlakken, waaronder wetenschappelijk, economisch, maatschappelijk en beleidsmatig.

Uitgaventoetsingen worden in de Vlaamse regelgeving gedefinieerd als *“systematische, diepgaande en specifieke onderzoeken van uitgavencategorieën met een substantiële budgettaire impact om bij constant beleid de doeltreffendheid of doelmatigheid van het beleid te verbeteren”*. Op 14 februari 2025 nam de Vlaamse Regering akte van de mededeling “Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029”¹⁶ waarin voor de legislatuurperiode 2024-2029 16 uitgaventoetsingen worden opgenoemd. Twee van deze uitgaventoetsingen zijn het voorwerp van voorliggend rapport.

Voorliggend rapport heeft betrekking op de resultaten van de uitvoering van **twee samenhangende uitgaventoetsingen**, gericht op de evaluatie van de organisatie van de financiering van strategisch basisonderzoek (SBO) (uitgaventoetsing 1) en de evaluatie van de valorisatie van onderzoek en ontwikkeling (O&O) bij de universiteiten en hogescholen ten bate van de Vlaamse economie (uitgaventoetsing 2). Beide uitgaventoetsingen bestrijken een groot deel van het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid en vertegenwoordigen een aanzienlijk en structureel aandeel van de publieke uitgaven voor onderzoek en innovatie.

- **Strategisch basisonderzoek** wordt in het W&I-decreet¹⁷ gedefinieerd als kwalitatief hoogwaardig generisch onderzoek, dat beoogt wetenschappelijke of technologische capaciteit op te bouwen als basis voor economische en/of maatschappelijke toepassingen die bij de aanvang van het onderzoek nog niet duidelijk zijn gedefinieerd en alleen effectief kunnen worden ontwikkeld met vervolgonderzoek.
- **Valorisatie** verwijst naar het proces waarbij kennis, onderzoek en innovatie worden omgezet in maatschappelijke of economische meerwaarde.

De aanpak van deze beide uitgaventoetsingen werd vastgelegd in een plan van aanpak¹⁸ opgesteld door beide projectgroepen die – conform de regelgeving – werden ingesteld voor de uitvoering van elk van deze uitgaventoetsingen¹⁹. Dit plan van aanpak opteert voor een geïntegreerde (systeem)aanpak van beide uitgaventoetsingen en dit omwille van onder meer de inhoudelijke

¹⁶ VR 2025 1402 MED.0035/1BIS: <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/beslissingen-van-de-vlaamse-regering/uitgaventoetsingen-legislatuur-2024-2029>

¹⁷ [Het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid](#) (W&I-decreet).

¹⁸ Het plan van aanpak is [hier](#) beschikbaar en werd op 19 december 2025 meegedeeld aan de Vlaamse Regering, die tevens haar goedkeuring verleende aan de vraag om de termijn voor de oplevering van de eerste uitgaventoetsing te doen samenvallen met deze voor de tweede uitgaventoetsing (i.e. 1 juli 2026).

¹⁹ Het overzicht van de leden van de projectgroepen en hun voorzitters is opgenomen als BIJLAGE 3: LEDEN VAN DE PROJECTGROEPEN.

verbondenheid tussen de onderwerpen van beide uitgaventoetsingen. In dit plan van aanpak hebben de projectgroepen ook een groep van instrumenten (“instrumentenmix”) vastgelegd die het voorwerp uitmaken van een of van beide uitgaventoetsingen en die meegenomen worden in de analyses. Figuur 2 illustreert zowel hogervermelde verbondenheid als de instrumenten die binnen de scope van beide uitgaventoetsingen vallen (zie ook Box 1 die de instrumentenmix in de context van het geheel van het Vlaamse O&O&I-systeem situeert).

Box 1. Focus van de uitgaventoetsingen in het continuüm van kennisopbouw naar impact

In het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het Vlaamse wetenschaps- en Innovatiebeleid (W&I-decreet), worden drie types van onderzoek gedefinieerd:

- **Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek** betreft experimentele of theoretische werkzaamheden die in de eerste plaats tot doel hebben om nieuwe kennis te vergaren over de fundamentele die aan verschijnselen en waarneembare feiten ten grondslag liggen zonder daarbij een specifieke toepassing of een specifiek gebruik op het oog te hebben;
- **Strategisch basisonderzoek (SBO)** omvat kwalitatief hoogwaardig generisch onderzoek, dat beoogt wetenschappelijke of technologische capaciteit op te bouwen als basis voor economische en/of maatschappelijke toepassingen die bij de aanvang van het onderzoek nog niet duidelijk zijn gedefinieerd en alleen effectief kunnen worden ontwikkeld met vervolgonderzoek;
- **Toegepast wetenschappelijk onderzoek** is oorspronkelijk onderzoek dat verricht wordt om nieuwe kennis te verkrijgen, in de eerste plaats gericht op een specifiek praktisch doel of een specifieke praktische doelstelling.

Verder kan **valorisatie** gedefinieerd worden als het proces waarbij kennis, onderzoek en innovatie worden omgezet in maatschappelijke of economische meerwaarde.

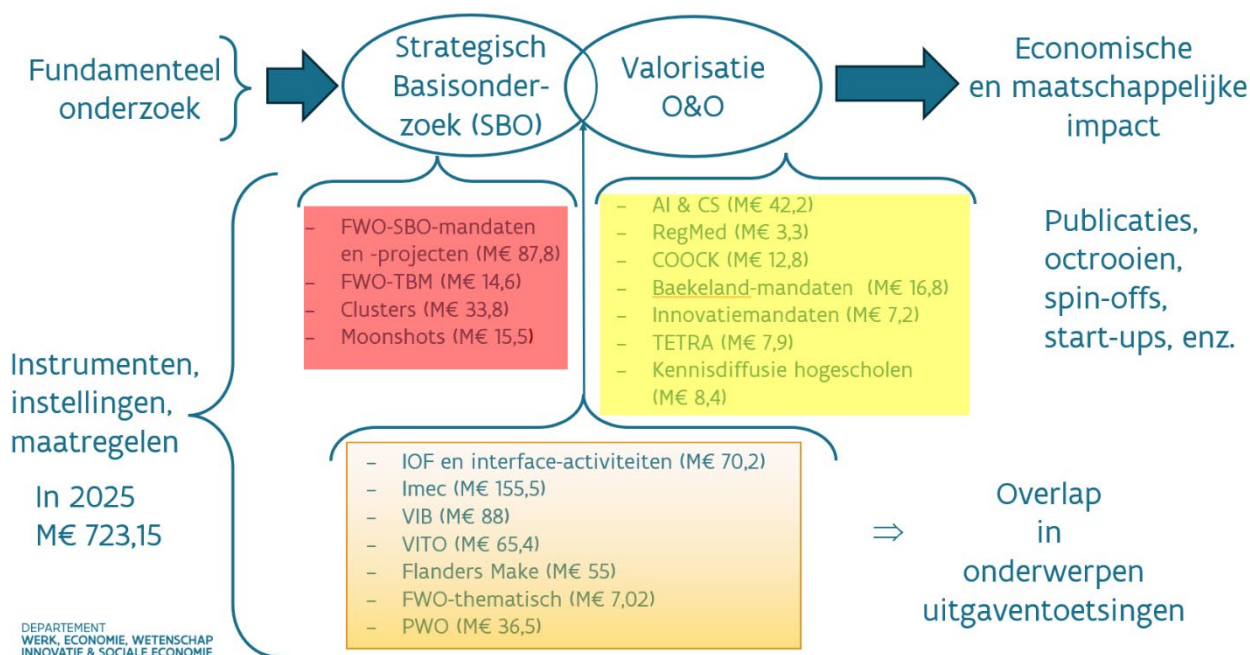
Deze uitgaventoetsingen positioneren zich expliciet binnen dit continuüm van kennisopbouw (via fundamenteel onderzoek) naar impact. Figuur 2 geeft aan dat deze uitgaventoetsingen focussen op het deel van dit **continuüm dat loopt van strategisch basisonderzoek (inclusief toegepast onderzoek) over valorisatie tot impact**, die zich onder andere manifesteert in octrooien en spin-offs. Terwijl strategisch basisonderzoek gericht is op de opbouw van kennis en competenties als basis voor toekomstige toepassingen, situeert valorisatie zich dicht bij effectieve maatschappelijke of economische impact. De figuur illustreert hoe de verschillende instrumenten zich binnen dit continuüm positioneren en geeft aan welke instrumenten primair gericht zijn op SBO, welke op valorisatie en welke beide domeinen bestrijken.

De rode kleur geeft hierbij de instrumenten aan die onder de eerste uitgaventoetsing vallen, de gele kleur deze die onder de tweede uitgaventoetsing vallen en de oranje kleur de instrumenten die gevat worden door beide uitgaventoetsingen. In de figuur worden ook de middelen vermeld die in 2025 voor betreffend instrument werden voorzien.

Om de uitvoering van beide uitgaventoetsingen te ondersteunen, hebben de projectgroepen ervoor geopteerd om een externe consultant in te schakelen²⁰.

²⁰ Op basis van het uitgewerkte plan van aanpak voor de uitvoering van beide uitgaventoetsingen heeft het Departement WEWIS een overheidsopdracht uitgeschreven die werd toegekend aan de firma IDEA Consult. De consultant heeft zijn werkzaamheden uitgevoerd in de periode februari-mei 2026.

Figuur 2. Scope uitgaventoetsingen (bron: Departement WEWIS)

2.2. Doel van het onderzoek

De uitgaventoetsingen richten zich dus op de instrumentenmix weergegeven in hoofdstuk 2.1 en hebben tot doel om inzicht te verwerven in onder meer de **doelmatigheid, effectiviteit en samenhang van de beleidsinspanningen** die erdoor gevat worden, en om aanknopingspunten te bieden voor eventuele beleidsbijsturing. Dit inzicht dient toe te laten om het huidige beleid op een onderbouwde manier te beoordelen in functie van de vooropgestelde beleidsdoelstellingen en in het licht van de besteding van publieke middelen.

Binnen deze context is het belangrijk om inzicht te verwerven in de werking van het **geheel van het beschouwde (deel van het O&O&I-systeem)**, met voldoende aandacht voor de interacties tussen beleidsdoelstellingen, financieringsmechanismen, instrumenten en maatregelen, institutionele praktijken en het gedrag van betrokken actoren. Daarbij is het van belang om te analyseren hoe strategisch basisonderzoek en valorisatie zich tot elkaar verhouden, in welke mate zij elkaar versterken of onder spanning staan, en hoe deze dynamiek doorwerkt op verschillende niveaus van het Vlaamse onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatiesysteem (O&O&I-systeem).

Strategisch basisonderzoek combineert een focus op wetenschappelijke excellentie en langetermijnkennisopbouw met expliciete verwachtingen inzake toekomstig gebruik en valorisatie, wat het bijzonder relevant maakt om de vertaling van deze dubbele doelstelling in de praktijk te evalueren.

Het verwachte eindresultaat van de opdracht is een geïntegreerde en analytisch onderbouwde eindrapportering die bestaat uit drie inhoudelijk samenhangende onderdelen.

- Een eerste onderdeel betreft “de uitgaventoetsing gericht op de evaluatie van de organisatie van de financiering van strategisch basisonderzoek”. Dit luik analyseert de beleidsuitwerking ter zake, de doelstellingen, de (geselecteerde) instrumenten en uitgaven voor strategisch basisonderzoek, en beoordeelt in welke mate deze bijdragen aan wetenschappelijke excellentie, langetermijnkennisopbouw en de beoogde strategische positionering binnen het Vlaamse O&O&I-systeem.

- Het tweede onderdeel richt zich op “*de uitgaventoetsing die betrekking heeft op de evaluatie van de valorisatie van O&O bij de universiteiten en hogescholen ten bate van de Vlaamse economie*”. Dit luik brengt zowel de beleidsuitwerking in kaart als de wijze waarop valorisatie-instrumenten en ondersteunende structuren functioneren, welke resultaten zij opleveren en hoe zij doorwerken op samenwerking met externe partners en op de benutting van onderzoeksresultaten en dit zowel economisch als maatschappelijk.
- Het derde onderdeel vormt een overkoepelende synthese, waarin beide uitgaventoetsingen worden samengebracht vanuit een systeemperspectief. Dit synthetiserende luik hanteert een bredere systeemblik en analyseert vanuit die optiek de (bredere) samenhang tussen strategisch basisonderzoek en valorisatie, de interacties tussen beleidsinstrumenten en actoren, en de mate waarin beide aspecten elkaar al dan niet versterken.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de projectgroepen bij de uitwerking van beide uitgaventoetsingen de respectievelijke onderwerpen ervan iets breder hebben ingevuld dan de titels ervan aangeven. Sommige van de geselecteerde instrumenten zijn nl. zowel gericht op economische als maatschappelijke valorisatie waarbij het niet voor de hand ligt om deze opties binnen het instrument te onderscheiden. Daarom werd geopteerd om bij de uitvoering van de uitgaventoetsingen zowel economische als maatschappelijke valorisatie mee te nemen. Andere instrumenten hebben dan weer de uitvoering van zowel strategisch basisonderzoek als toegepast onderzoek als doelstelling. Deze bredere invulling van beide uitgaventoetsingen is dan ook een element dat zowel bij de uitvoering van de uitgaventoetsingen als bij de ondersteuning hierbij door de consultant werd meegenomen en wat ook duidelijk naar voren komt in voorliggende rapportering.

2.3. Analyse kader

De uitvoering van deze opdracht diende gebaseerd te worden op het analysekader opgenomen in hogervermeld plan van aanpak en gebruik te maken van de hierin opgenomen (minimale) evaluatiecriteria en -dimensies²¹. In het plan van aanpak zijn tevens een reeks van vastgelegde onderzoeksvragen opgenomen waarop de uitgaventoetsingen een antwoord moeten bieden. Op maat van deze opdracht heeft de consultant dit analysekader aangevuld en verfijnd.

Aan dit analysekader werden vervolgens hogervermelde onderzoeksvragen evenals de evaluatiecriteria gekoppeld. Door deze koppeling en door het gebruik van het kader als leidraad, wordt een systematische aanpak gegarandeerd doorheen de uitgaventoetsingen.

In het aldus verrijkte analysekader (Figuur 3) onderscheiden we meerdere blokken en relaties:

- Het **relevantie criterium** gaat na of de beleidsdoelstellingen aansluiten bij de noden op economisch en maatschappelijk vlak. Bij de doelstellingen onderscheiden we in eerste lijn de tien O&O&I-systeendoelen (zie Tabel 3) die werden geïdentificeerd in het kader van de O&O&I-systeemanalyse die in 2024 in opdracht van het (toenmalig) Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) werd uitgevoerd²²;
- Binnen het **coherentie criterium** onderzoeken we of de specifieke doelstellingen van de geselecteerde O&O&I-instrumenten afdoende bijdragen tot de O&O&I-systeendoelen;
- Of de ingezette middelen voldoende hebben bijgedragen tot de beoogde output in termen van aantal onderzoeksprojecten, wetenschappelijke publicaties, spin-offs, octrooien, licentieovereenkomsten, onderzoekscontracten, structurele samenwerkingen tussen ondernemingen en kenniscentra, alsook innovatieve producten, processen en diensten, vatten we onder het **efficiëntie criterium**;

²¹ Deze dimensies betreffen onder meer de ex-postdimensie (nl. een terugblik over de periode 2019-2025) en de ex-antedimensie (vooruitblik over een volgende periode van vijf jaar).

²² Deze analyse is [hier](#) beschikbaar.

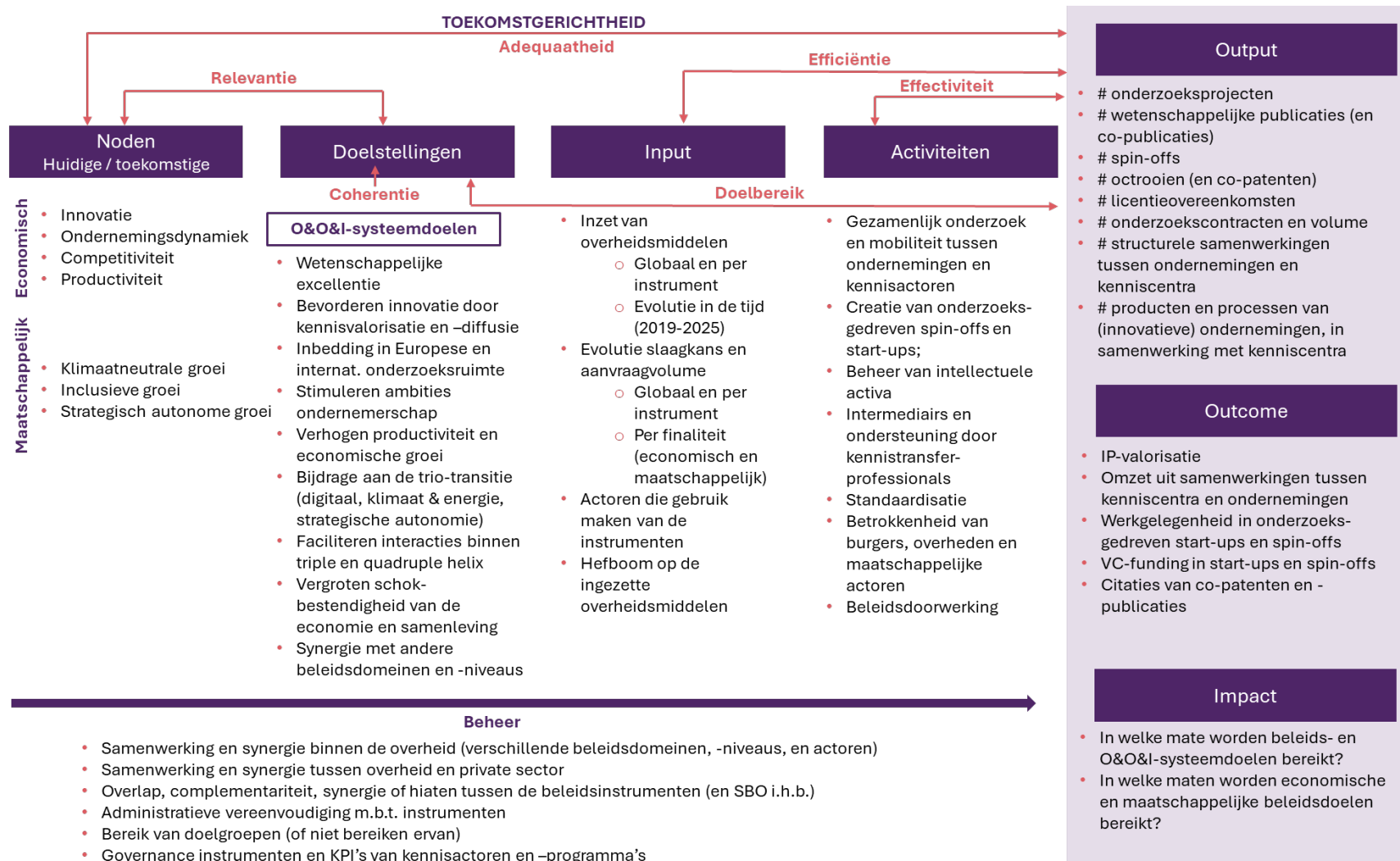
- Als activiteiten of processen worden omgezet in resultaten, hanteren we de kanalen voor kennisvalorisatie zoals we deze geïdentificeerd hebben in het recente onderzoekswerk van de consultant voor de Europese Commissie²³. In welke mate deze processen leiden tot economische en maatschappelijke meerwaarde onderzoeken we via het **effectiviteitscriterium**. Aan de resultaatzijde maken we daarbij een onderscheid tussen output, outcome en impact;
- **Doelbereik** vormt een volgend belangrijk evaluatiecriterium. Dit beoordeelt in hoeverre de gerealiseerde resultaten (output, outcome en impact) bijdragen aan het bereiken van de O&O&I-systeemdoelen;
- De **adequaatheid** beoordeelt in welke mate de behaalde resultaten een afdoend antwoord bieden op economische en maatschappelijke noden. Daarbij kijken we zowel naar de huidige situatie als naar de toekomst, om zo in te schatten of deze instrumenten voldoende robuust zijn om ook op langere termijn de gewenste resultaten te realiseren ('**toekomstgerichtheid**');
- Een laatste transversaal evaluatiethema betreft het **beheer van het systeem**. Hieronder verstaan we onder meer de mate van samenwerking en synergie tussen de actoren in het O&O&I-systeem, de doorvertaling van de systeemdoelstellingen naar deze actoren, en het identificeren van eventuele overlap of hiaten binnen het systeem. Het beheer van het O&O&I-systeem kan ook worden beschouwd als onderdeel van de activiteiten en processen, en daarmee als een element van de effectiviteitsevaluatie. Gezien het belang van goed beheer van het systeem — ook binnen deze opdracht — hebben we ervoor gekozen dit thema expliciet en afzonderlijk te benoemen.

Bij de toepassing van dit analysekader op voorliggende uitgaventoetsingen dient wel rekening gehouden te worden met volgende kanttekeningen:

- Ten eerste is er doorgaans een **attributieprobleem** tussen de resultaten van het O&O&I-systeem en de investeringen in specifieke O&O&I-instrumenten. Daarom hebben we in deze uitgaventoetsingen vooral gewerkt op systeemniveau, uitgesplitst naar drie grote deelsystemen ervan en dit gerelateerd aan de onderwerpen van beide uitgaventoetsingen en rekening houdend met hogervermelde overlap tussen deze onderwerpen: het strategisch basisonderzoek, de valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen en de strategische onderzoekscentra (SOC's). Deze benadering, op systeemniveau, laat toe om bredere dynamieken en samenhang binnen het Vlaamse O&O&I-landschap te analyseren, zonder daarbij volledige causale attributie op instrumentniveau te veronderstellen;
- Ten tweede is er een **vertraging in de tijd** tussen de investering in O&O&I-projecten en het resultaat en de impact van deze projecten. Met andere woorden, er verloopt een periode van een aantal jaar (afhankelijk van het type instrument) vooraleer de inzet van de overheidsmiddelen (input) zich vertaalt in output, resultaat en impact. Het volle effect van de O&O&I-investeringen in de periode 2019-2025 en zeker voor de meest recente jaren zal aldus pas gemeten kunnen worden in de komende jaren.

²³ European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, CSIL, IDEA Consult, ICONS, Caputo, A. et al., Study on metrics and indicators for knowledge valorisation, Publications Office of the European Union, 2026, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/3166614>

Figuur 3. Analyse kader voor de uitgaventoetsingen

Bron: IDEA Consult

2.4. Gebruikte methodologieën

• Documentanalyse

Eerst en vooral werd een uitgebreide analyse van de beschikbare documenten en data uitgevoerd. Dit omvat documenten en rapporten die publiek beschikbaar zijn, alsook materiaal dat beschikbaar werd gesteld door het Departement WEWIS, VLAIO, FWO of andere stakeholders in het kader van deze uitgaventoetsingen. Op basis van deze analyse was het mogelijk om te kortsluiten of en welke onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden via documentanalyse en voor welke instrumenten er op basis van deze bronnen geen of onvoldoende informatie beschikbaar was.

De documentanalyse werd verrijkt met eigen inzichten die de consultant heeft verworven door vorige uitgaventoetsingen, voorgaand werk rond kennisvalorisatie, het O&O&I-landschap in Europa en Vlaanderen, en specifiek projecten voor het FWO, VLAIO en het Departement WEWIS.

Een greep uit de belangrijkste bronnen van de documentanalyse is terug te vinden in Box 2. Per instrument staan de belangrijkste bronnen uitgelicht in de fiches per instrument van de beschouwde instrumentenmix (BIJLAGE 1).

Box 2. Geraadpleegde documenten voor de documentanalyse (niet-exhaustief)

• Indicatorenboeken en systeemanalyses ○ Speurgidsen Departement WEWIS○ Vlaams Indicatorenboek (ECOOM)○ Systeemanalyse O&O&I en uitgaventoetsing Vlaamse productiviteitsbeleid (2024)○ Vlaamse Brede Heroverweging (2021)○ Clusterrapporten (VLAIO)• Evaluatiestudies ○ Evaluatie van de IOF en van de interfaceactiviteiten (2023)○ Evaluatie FWO (2023)○ Evaluatie Blikopener (2024)○ Evaluatie van SOC's (VITO, imec, VIB en Flanders Make) (uitgevoerd in de periode 2021-2026)○ Evaluatie Vlaams Beleidsplan AI (2023)○ Evaluatie Vlaams Beleidsplan Cybersecurity (2023)	• Regelgeving van relevante beleidsdomeinen en instrumenten onder beschouwing• Impactanalyses ○ Impactanalyse FWO-SBO-instrument (2021)○ Impactbrochures VLIR○ Impactbrochures VLHORA○ Impactanalyse van Baekeland- en innovatiemandaten (2026)○ Impactanalyse van TETRA-programma (2023)○ Impactanalyses van SOC's• Europese bronnen ○ Knowledge Valorisation Platform○ Knowledge Valorisation Metrics Study (2026)• Andere ○ FRIS-databank

• Diepte-interviews

De inzichten vanuit de documentanalyse werden aangevuld met en verrijkt via een uitgebreide reeks van diepte-interviews met actoren in het Vlaamse O&O&I-landschap. In totaal werden **22 (groeps)interviews** uitgevoerd met 79 personen waarin gepolst werd naar percepties omtrent het O&O&I-instrumentarium, telkens via op maat gemaakte vragen voor de geïnterviewde partij (Tabel 1).

Indien een selectie van geïnterviewden nodig was, werd het voorstel ter zake telkens afgetoetst bij en gevalideerd door de projectengroepen voor de uitgaventoetsingen. Alle interviews vonden plaats in februari, maart en april 2026.

Tabel 1. Uitgevoerde diepte-interviews

Actor	Aantal interviews	Aantal geïnterviewden aanwezig (totaal)
Departement WEWIS	1	5
FWO	1	4
VLAIO	1	8
Beleidsdomein Onderwijs & Vorming	2	6
PMV	1	1
Associaties (TTO's)	5	11
Hogescholen + VLHORA	2	10
SOC's	4	5
Speerpuntclusters	2	4
Incubatoren en acceleratoren	1	5
Spin-offs	1	4
O&O-intensieve ondernemingen	1	16
Totaal	22	79

• Focusgroepen

De interviews werden verder aangevuld met inzichten uit focusgroepgesprekken die vooral gericht waren op de uitgaventoetsing gerelateerd aan SBO. Drie focusgroepgesprekken werden ingepland, namelijk met projectaanvragers van (1) FWO-SBO-E (SBO-projecten met economische finaliteit), (2) FWO-SBO-M (SBO-projecten met maatschappelijke finaliteit), en (3) Cluster SBO (cSBO) en Moonshot. Een vierde focusgroep met promotoren van FWO-SBO-ES (SBO-projecten met spin-off-finaliteit) kon niet plaatsvinden omdat de aangeschreven promotoren niet reageerden op meerdere verzoeken tot deelname.

Deze focusgroepen hadden als doel om inzicht te verwerven in de positionering van SBO-financieringskanalen tussen fundamenteel onderzoek en valorisatie, verschillen en gelijkenissen te identificeren in werkingsmechanismen, evenals randvoorwaarden en verwachtingen van de verschillende groepen, en concrete knelpunten en succesfactoren te identificeren die bepalend zijn voor impact en efficiëntie.

De selectie van promotoren om deel te nemen aan de focusgroepen, richtte zich op recent afgeronde SBO- en cSBO-projecten zodat zowel ervaringen met betrekking tot de uitvoering als inzichten in de doorwerking en valorisatie konden worden meegenomen.

De focusgroepen met promotoren van FWO-SBO-E en FWO-SBO-M vonden online plaats met respectievelijk vijf en zeven deelnemers, in maart en april 2026. De focusgroepen startten met een toelichting over de lopende studie en de sessie, waarna vervolgens vragen over het onderwerp van de focusgroep werden besproken betreffende werking en uitvoering, impact en positionering in het Vlaamse en internationale O&O&I-instrumentarium. De deelnemers kregen de link naar een MIRO-bord²⁴, een online whiteboard, waarbij vragen en stellingen beantwoord en beargumenteerd konden worden via online post-its. De focusgroepen werden telkens gemodereerd door twee ervaren consultants. Voor de promotoren van cSBO en Moonshot werd een online focusgroep georganiseerd met drie deelnemers. Ondanks herhaalde inspanningen om een lijst van 14 aanvragers uit te nodigen voor deze focusgroep, bleken slechts drie personen beschikbaar om in april 2026 deel te nemen.

Er was een lage respons voor deelname aan bepaalde focusgroepen ondanks meerdere uitnodigingen bij een ruime groep van geselecteerde kandidaten. De bevindingen van de focusgroepen werden evenwel in aparte boxen geplaatst (Box 3 en Box 4), en getrianguleerd met andere databronnen (bv. documentanalyse, interviews met andere betrokkenen bij SBO) wat de robuustheid van de analyseresultaten versterkt. Tot slot hebben we enkel de suggesties opgenomen die door het onderzoeksteam als zinvol en beleidsmatig relevant werden beoordeeld, rekening houdend met de bevindingen uit de bredere opdracht.

• **Benchlearning**

De benchlearning vertrok vanuit een geconsolideerde lijst van aandachtspunten voor kennisvalorisatie in Vlaanderen, opgesteld op basis van eerdere onderzoeksfases (documentanalyse, diepte-interviews en focusgroepen). Vanuit deze prioritaire aandachtspunten werd systematisch gezocht naar relevante buitenlandse goede praktijken. Dit gebeurde via eigen webzoekopdrachten, maar ook via volgende andere kanalen:

- Het EU Knowledge Valorisation Platform;
- Verwijzingen naar buitenlandse praktijken in de diepte-interviews; en
- Een diepte-interview met prof. dr. Marc Gruber (hoogleraar aan de École polytechnique fédérale de Lausanne, EPFL, gespecialiseerd in (academisch) ondernemerschap en technologiecommercialisering).

Het EU Knowledge Valorisation Platform²⁵ is een initiatief van de Europese Commissie dat dient als een centrale hub om actoren binnen het onderzoeks- en innovatiesysteem met elkaar te verbinden en kennisvalorisatie te stimuleren. Het platform heeft als doel om onderzoeksresultaten om te zetten in maatschappelijke en economische impact, onder meer via kennisdeling, samenwerking en het verspreiden van beleidsrichtlijnen. Een belangrijk onderdeel is de verzameling van goede praktijken, waarin concrete cases, beleidsvoorbeelden en lessen uit de praktijk worden gedeeld. Verschillende van deze voorbeelden zijn opgenomen in de benchlearning.

Daarnaast werd in de diepte-interviews gevraagd en regelmatig verwezen naar buitenlandse goede praktijken. Zo werd de European Innovation Council (EIC²⁶) Accelerator vaak aangehaald als voorbeeld van een instrument dat bedrijven ondersteunt over de volledige TRL-schaal²⁷.

²⁴ <https://miro.com/nl/about/>

²⁵ Te raadplegen via: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform_en

²⁶ European Innovation Council (voor de accelerator, zie https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator_en).

²⁷ Technology Readiness Level.

Ten slotte leverde het interview met prof. dr. Marc Gruber²⁸ bijkomende inzichten op in relevante goede praktijken, waaronder het BRIDGE-initiatief, dat wordt beschouwd als een sterk voorbeeld van samenwerking tussen ondernemingen en kennisinstellingen (zie hoofdstuk 5.5).

De goede praktijken die uit deze analyse naar voren kwamen, zijn integraal beschreven in hoofdstuk 5.

- **Beleidsworkshop**

Bouwend op de inzichten vanuit de documentanalyse, diepte-interviews, focusgroepen en benchlearning werden twee scenario's opgesteld door de consultant met bijbehorende beleidsopties. Deze scenario's boden alternatieve maatregelen (hier: beleidsopties) om de efficiëntie, doeltreffendheid en impact van het systeem, en in het bijzonder het O&O&I-instrumentarium in de scope van deze uitgaventoetsingen, te versterken. Het eerste scenario ("het besparingsscenario") richtte zich op het verhogen van de efficiëntie van het instrumentarium, terwijl het tweede scenario ("het impactscenario") focuste op het versterken van de valorisatie van onderzoeksresultaten.

De vooropgestelde scenario's en beleidsopties werden in detail besproken tijdens de beleidsworkshop die plaatsvond op 23 april 2026. Deze workshop had als doel de haalbaarheid en wenselijkheid van de verschillende opties te toetsen, en bijkomende inzichten te verzamelen met het oog op de verdere implementatie van de beleidsopties, alsook van hun budgettaire impact. Dit werd op een interactieve manier gerealiseerd, waarbij de deelnemers in twee groepen werden verdeeld en elke groep op één scenario werkte, waarna gewisseld werd van scenario.

Behalve de voorzitters van elk van de projectgroepen voor de uitgaventoetsingen, namen vertegenwoordigers van volgende entiteiten namen deel aan de beleidsworkshop:

- Departement WEWIS
- Departement WEWIS evaluatiecel²⁹
- VLAIO
- FWO
- Beleidsdomein OV
- Departement Financiën en Begroting
- VARIO
- De consultant

- **AI-disclaimer**

We willen tot slot graag opmerken dat de consultant voor zijn bijdrage aan dit rapport gebruik heeft gemaakt van ChatGPT via een betaalde bedrijfsaccount. De gegevens die door ChatGPT worden verwerkt, worden niet gebruikt voor het trainen van modellen. ChatGPT werd ingezet voor het cleanen van interviewtranscripten, ter inspiratie voor het genereren van samenvattingen van interviews of teksten, en het licht reviseren van tekst. De consultant heeft alle gegenereerde output steeds zorgvuldig gecontroleerd en indien nodig aangepast.

²⁸ <https://www.epfl.ch/labs/entc/team/marc-gruber/>

²⁹ De evaluatiecel staat binnen het departement in voor de voorbereiding en de (coördinatie en opvolging van de) uitvoering van beleidsevaluaties voor de beleidsvelden Economie, Wetenschappelijk Onderzoek, Innovatie en Wetenschapscommunicatie.

2.5. Leeswijzer

Hoofdstuk 3 geeft een globale analyse van het deel van O&O&I-instrumentarium binnen de scope van beide uitgaventoetsingen (zie Figuur 2). Het presenteert kerninformatie per instrument en geeft een overzicht van de budgetten en evolutie daarin voor de periode 2019-2025.

Hoofdstuk 4 geeft verdiepende inzichten in het instrumentarium zoals uitsplitsingen van budgetten, resultaten en impact, alsook sterktes en aandachtspunten. Deze inzichten zijn opgesplitst in drie categorieën, namelijk bevindingen voor (1) instrumenten specifiek gericht op strategisch basisonderzoek; (2) instrumenten met oog op valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen en (3) SOC's.

Hoofdstuk 5 illustreert, op basis van de aandachtspunten geïdentificeerd in Hoofdstuk 4, gerichte goede praktijken uit andere landen en regio's, waarbij telkens wordt nagegaan hoe gelijkaardige uitdagingen daar worden aangepakt en welke leerpunten en/of meerwaarde betreffende praktijk heeft voor Vlaanderen.

Hoofdstuk 6 formuleert, op basis van de voorgaande analysebevindingen, scenario's met bijhorende beleidsopties gericht op het versterken en efficiënter maken van het Vlaamse O&O&I-systeem, en in het bijzonder het O&O&I-instrumentarium binnen de scope van de uitgaventoetsingen. Dit is als het ware een "menu" met maatregelen om, enerzijds, besparingen en efficiëntiewinsten te bereiken en, anderzijds, de valorisatie-uitkomsten en impact te versterken. De budgettaire implicaties van deze scenario's worden ook behandeld.

BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT bevat per instrument binnen scope een fiche met de belangrijkste kenmerken. Hierbij wordt onder meer ingegaan op de definitie, de beheersautoriteit, de doelstellingen, de doelgroepen, de budgetevolutie en, indien relevant, de bijbehorende Kritieke Prestatie-indicatoren (KPI's) en verder worden de geraadpleegde bronnen voor het opstellen van de fiches vermeld.

BIJLAGE 2: ONDERZOEKSVRAGEN – CONCORDANTIETABEL geeft een overzicht van de generieke en specifieke onderzoeksvragen zoals geformuleerd in het plan van aanpak van de uitgaventoetsingen. Per vraag worden de geraadpleegde informatiebronnen vermeld, evenals relevante aandachtspunten en de locaties waar de antwoorden op deze vragen kunnen worden teruggevonden in het rapport. Deze tabel dient te worden geïnterpreteerd als een concordantietabel.

BIJLAGE 3: LEDEN VAN DE PROJECTGROEPEN geeft een overzicht van de leden van beide projectgroepen voor de uitgaventoetsingen.

BIJLAGE 4: LIJST MET AFKORTINGEN is een weergave van alle afkortingen die gebruikt worden doorheen dit rapport.

3. Globale Analyse van het O&O&I-Instrumentarium binnen scope van de uitgaventoetsingen

In dit hoofdstuk wordt een globale analyse gegeven van het O&O&I-instrumentarium binnen de scope van beide uitgaventoetsingen (zie Figuur 2), en dit voornamelijk gebaseerd op de documentanalyse.

3.1. Instrumenten binnen de scope van de uitgaventoetsingen

De volgende instrumenten vallen binnen de scope van beide uitgaventoetsingen:

- **Uitgaventoetsing 1 (strategisch basisonderzoek) capteert:**
 - FWO Strategisch Basisonderzoek (FWO-SBO) – projecten en mandaten (WEWIS als beheersautoriteit),
 - FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek (FWO-TBM³⁰) (WEWIS als beheersautoriteit),
 - Speerpuntclusters (beperkt tot SBO in termen van toegekende steun; cSBO) (VLAIO als beheersautoriteit),
 - Moonshot³¹ (toekomstgericht industrieel innovatieprogramma, beperkt tot SBO in termen van toegekende steun) (VLAIO als beheersautoriteit).
- **Uitgaventoetsing 2 (Valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen) capteert:**
 - Drie programma's (AI, Cybersecurity³², RegMed) (WEWIS en/of VLAIO als beheersautoriteit),
 - Projecten "Collectief O&O en Collectieve kennisverspreiding" (COOCK+) (VLAIO als beheersautoriteit),
 - Baekeland³³- en innovatiemandatenprogramma (VLAIO als beheersautoriteit),
 - TETRA-programma (VLAIO als beheersautoriteit),
 - Kennisdifusie via hogescholen (VLAIO als beheersautoriteit), in het bijzonder Blikopener.
- **Beide uitgaventoetsingen capteren:**
 - Industriële Onderzoeksfondsen (omvatten projecten en business developermandaten en interfaceactiviteiten (vnl. financiering van valorisatie experts in de TTO's) voor de associaties) (WEWIS als beheersautoriteit),
 - De financiering van de vier strategische onderzoekscentra (SOC's) (Flanders Make, imec, VIB en VITO) (WEWIS als beheersautoriteit),
 - FWO thematische oproepen (WEWIS als beheersautoriteit),
 - Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO) (beleidsdomein OV via AHOVOKS³⁴).

³⁰ FWO-TBM werd bij strategisch basisonderzoek ingedeeld, aangezien deze categorie in het kader van de uitgaventoetsing ruim werd ingevuld en ook toegepast onderzoek omvat. De focus van FWO-TBM op toegepast (biomedisch) onderzoek met een primaire maatschappelijke finaliteit past binnen deze brede afbakening en gaat ook breder dan de economische valorisatie die genoemd wordt in de uitgaventoetsing over valorisatie.

³¹ Moonshot verwijst naar 'Moonshot Flanders'.

³² Dit zijn beleidsplannen met een onderzoeksluik (WEWIS), maar ook een implementatieluik en flankerend beleidsluik. Het beheer van die luiken is, afhankelijk van het instrument, in handen van WEWIS en/of VLAIO.

³³ De Baekeland-mandaten werden binnen de uitgaventoetsing over valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen opgenomen, aangezien een afzonderlijke behandeling van innovatiemandaten en Baekeland-mandaten weinig zinvol werd geacht gezien hun nauwe inhoudelijke verwantschap. Ze worden meer en meer als één programma beschouwd. Ze werden bijvoorbeeld recent samen bestudeerd in een impactanalyse (2026). Verder zijn de Baekeland-mandaten ook sterk gericht op valorisatie en betreffen ze een samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen.

³⁴ Het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen.

Gezamenlijk vertegenwoordigden deze instrumenten in 2025 een budget van 723 mln EUR. De grootste budgettaire posten betreffen de convenantsmiddelen aan de SOC's (364 mln EUR), FWO-SBO (88 mln EUR) en IOF en interfaceactiviteiten (70 mln EUR). Met een totaal van 570 mln EUR neemt het Departement WEWIS het grootste budgetvolume voor haar rekening, gevolgd door VLAIO (116 mln EUR) en het beleidsdomein OV (via AHOVOKS) voor PWO (36 mln EUR).

3.2. Samenvattende overzichten

Op basis van de uitgevoerde documentanalyse konden verschillende overzichten opgesteld worden waarin per instrument de belangrijkste kerninformatie systematisch werd gebundeld. Op basis hiervan kunnen verschillende conclusies worden geformuleerd wat betreft de evolutie per instrument, doelgroepen, KPI's en systeembrede doelstellingen die de instrumenten beogen te bereiken.

3.2.1. Groeicijfers per instrument

Figuur 4 geeft een overzicht van de W&I-kredieten voor de instrumenten binnen de scope van deze uitgaventoetsingen voor de periode 2019-2025. Figuur 5 presenteert de (nominale en reële) groeicijfers per instrument voor de periode 2019–2025. Voor instrumenten die pas in 2020 zijn opgestart, of in gevallen van verschuivingen tussen budgetlijnen, werd 2020 als referentie- en startjaar gehanteerd (en idem voor instrumenten die in 2021 zijn opgestart). Deze waarden zijn in de figuur onderlijnd weergegeven.

De nominale groei van het totale budget over deze periode³⁵ bedraagt 41%. Groeipercentages tussen 37% en 45% worden als gemiddeld beschouwd, wat overeenstemt met een marge van 10% rond de globale groei van het portfolio van instrumenten. In reële termen is het budget binnen de scope van deze uitgaventoetsingen gegroeid met 13,2% over een periode van 6 jaar.³⁶

Op basis van deze cijfers kan worden afgeleid dat:

- De reguliere SBO-fondsen van het FWO een groei kennen als resultaat van de indexering van de budgetten, maar die ligt onder de groei van alle in de analyse betrokken instrumenten over de beschouwde periode. Voor het totale FWO-SBO-budget bedraagt de nominale groei 15% tussen 2019 en 2025. Gecorrigeerd voor de gecumuleerde inflatie over dezelfde periode, komt dit neer op een reële daling van ongeveer 7,7%;
- De Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) minder dan gemiddeld groeien. Hoewel de interfaceactiviteiten met 55% sterk stijgen in nominale termen (tot 7,02 mln EUR in 2025) en 24,4% in reële termen, is het absoluut bedrag van deze groei te klein om de relatief beperkte groei van het IOF-bedrag te compenseren. Voor het totale IOF-budget bedraagt de nominale groei 21% over de periode 2019-2025, wat na inflatiecorrectie overeenkomt met een reële daling van circa 2,9%;
- De SOC's tot de sterkste stijgers behoren met een nominale groei van hun convenantsmiddelen van 50% (en 20,4% in reële termen) in de periode 2019-2025 (tot 364 mln EUR in 2025);
- De financiering van domeinspecifieke onderzoeksprogramma's redelijk constant is gebleven met uitzondering van de combinatie AI/Cybersecurity die in die vorm is stopgezet in 2024 en domeinspecifieke/thematische projecten onder het FWO die zijn opgestart in 2021;
- De door VLAIO gefinancierde instrumenten eveneens minder dan gemiddeld groeien. Baekeland-mandaten en het TETRA-programma kennen een negatieve groei (tot respectievelijk 11,84 mln EUR en 7,9 mln EUR in 2025). Andere instrumenten blijven stabiel of groeien minder

³⁵ Berekend op basis van budget 2025 ten opzichte van het startjaar (meestal 2019).

³⁶ Over de periode 2019-2025 bedroeg de gecumuleerde inflatie 24,55% (bron:

<https://statbel.fgov.be/nl/cijfers/inflatie-belgie>)

dan gemiddeld, met uitzondering van strategisch basisonderzoek binnen de speerpuntclusters en innovatiemandaten waarvan het budget sterk toeneemt;

- De financiering voor PWO vanuit het beleidsdomein OV ligt onder de groei van het totale budget van alle instrumenten.

Figuur 4. Evolutie van de W&I-kredieten voor de O&O&I-instrumenten die vallen onder de 2 uitgaventoetsingen, 2019-2025

W&I-kredieten	Org & fin SBO	Valorisatie O&O bij uniefs en hogeschool en	Beide UT						
Definitieve kredieten 2019 - 2024; begrotingsaanpassing 2025/ budget in miljoen euro									
I. VIA HET DEPARTEMENT (EWI)/WEWIS	2019	2020	2021	2022	2023	2024	BA 2025	TOTAAL	
A. Open financieringskanalen op initiatief van de ONDERZOEKER (voornamelijk bij een universiteit) voor strategisch basis- en toegepast onderzoek evenals voor valorisatie									
1. FWO (voornamelijk de 5 universiteiten)									
FWO Strategisch Basisonderzoek - projecten	40,33	37,74	38,31	40,48	41,88	45,13	44,43	288,31	
FWO Strategisch Basisonderzoek - mandaten	37,53	37,75	38,97	39,70	42,82	42,25	43,40	282,42	
FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek	11,46	11,65	11,81	12,86	13,58	14,07	14,62	90,05	
2. Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) (bij de vijf associaties)									
Interfaceactiviteiten	4,53	4,49	4,49	4,49	5,40	6,85	7,02	37,28	
Industriële onderzoeksfondsen (Projecten en mandaten)	53,32	51,86	52,31	55,27	61,42	61,65	63,17	398,99	
B. De financiering van de vier strategische onderzoekscentra (SOC's), die een brugfunctie vervullen tussen fundamenteel en toegepast onderzoek (basissubsidie en O&O-opstappen en -provisies)									
Flanders Make	25,14	31,72	38,49	47,42	57,18	53,97	54,99	308,91	
imec	112,36	112,41	111,62	135,79	142,43	147,71	155,55	917,87	
VIB	62,70	60,88	62,58	78,33	85,29	86,38	88,05	524,20	
VITO (excl. subsidie referentietaken)	41,70	45,30	49,04	55,76	54,15	63,82	65,41	375,19	
C. Financiering van domeinspecifieke onderzoeksprogramma's									
Artificiële intelligentie (AI)	14,59	11,40	13,54	14,31	14,20	14,10	14,02	96,16	
AI/Cybersecurity (CS)	0,00	2,85	2,85	2,65	2,65	0,00	0,00	11,00	
Cybersecurity	9,50	6,50	9,33	2,83	9,30	9,58	9,61	56,64	
RegMed	3,08	0,91	0,00	2,00	0,00	3,30	3,29	12,57	
FWO-domeinspecifiek/thematisch	0,00	0,00	0,22	0,49	7,20	7,23	7,02	22,15	
II. VIA VLAIO									
AI	0,00	7,50	8,40	7,50	7,50	7,50	7,50	45,90	
AI/CS	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,65	2,65	5,30	
Baekelandmandaten	14,34	16,55	12,05	12,50	10,31	14,83	11,87	92,45	
Clusters (beperkt tot SBO in termen van toegekende steun)	10,68	13,45	21,50	16,76	23,01	24,30	33,80	143,50	
Projecten "Collectief O&O en Collectieve kennisverspreiding" (COOCK+)	9,55	10,60	8,19	2,60	15,10	15,89	12,83	74,76	
Cybersecurity	0,00	8,40	7,50	8,40	8,40	8,40	8,40	49,50	
Innovatiemandaten	4,13	3,75	5,46	5,10	5,34	7,32	7,24	38,34	
Kennisdifusie via Hogescholen	8,00	7,50	7,50	7,50	7,50	7,50	8,38	53,88	
Moonshots (toekomstgericht industrieel innovatieprogramma, toegekende steun)	12,36	19,11	19,99	14,40	10,45	21,07	15,50	112,88	
TETRA (Programma voor praktijkgericht onderzoek door hogescholen en geïntegreerde opleidingen in de universiteiten voor ondernemingen en non-profitorganisaties)	9,25	12,04	6,00	16,30	6,96	10,33	7,90	68,78	
III. VIA ANDERE BELEIDSDOMEINEN									
Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)	29,32	30,01	30,47	32,62	34,50	35,77	36,51	229,20	
	513,86	544,37	560,63	616,05	666,57	711,59	723,15		
Gevat door UT organisatie financiering SBO							Totaal	917,16	
Gevat door UT valorisatie O&O bij univs en hogescholen ten bate van de Vlaamse economie							Totaal	605,27	
Gevat door beide UT							Totaal	2.813,78	
								4.336,21	
Bronnen : Speurgidsen, BBT's, (boekhoudkundige) informatie betrokken entiteiten									

Noot: Cijfers van Moonshot-programma zijn exclusief Relance-middelen (2022; Vlaamse Veerkracht).

Bron: Verkregen via Departement WEWIS

Figuur 5. Groeicijfers voor de verschillende instrumenten over de periode 2019-2025 (in nominale en reële groeicijfers)

				Nominale groei		Reële groei	
	2019 (2020*, 2021**)	2025	Totaal besteed bedrag 2019- 2025	Nominale groei 2019-2025	Categorie nominale groei (i.e., gemiddeld, boven of onder gemiddelde groei)	Reële groei 2019-2025	Categorie reële groei (i.e., gemiddeld, boven of onder gemiddelde groei)
I. VIA HET DEPARTEMENT (EWI)/WEWIS							
A. Open financieringskanalen op initiatief van de ONDERZOEKER (voornamelijk bij een universiteit) voor fundamenteel, strategisch basis- en toegepast onderzoek evenals voor valorisatie							
1. FWO (voornamelijk de 5 universiteiten)							
FWO Strategisch Basisonderzoek - projecten	40,33	44,43	288,31	10%	Onder	-12%	Negatief
FWO Strategisch Basisonderzoek - mandaten	37,53	43,40	282,42	16%	Onder	-7%	Negatief
FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek	11,46	14,62	90,05	28%	Onder	3%	Onder
Totaal FWO	89,32	102,45	660,78	15%	Onder	-8%	Negatief
3. Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) (bij de vijf associaties)							
Interfaceactiviteiten	4,53	7,02	37,28	55%	Boven	24%	Boven
Industriële onderzoeksfondsen (Projecten en mandaten)	53,32	63,17	398,99	18%	Onder	-5%	Negatief
Totaal IOF	57,85	70,19	436,28	21%	Onder	-3%	Negatief
B. De financiering van de vier strategische onderzoekscentra (SOC's), die een brugfunctie vervullen tussen fundamenteel en toegepast onderzoek (basissubsidie en O&O-opstappen en -provisies)							
Flanders Make	25,14	54,99	308,91	119%	Boven	76%	Boven
imec	112,36	155,55	917,87	38%	Gemiddeld	11%	Gemiddeld
VIB	62,70	88,05	524,20	40%	Gemiddeld	12%	Gemiddeld
VITO (excl. subsidie referentietaken)	41,70	65,41	375,19	57%	Boven	26%	Boven
Totaal SOC's	241,89	364,00	2.126,16	50%	Boven	24%	Boven
C. Financiering van domeinspecifieke onderzoeksprogramma's							
Artificiële intelligentie (AI)	14,59	14,02	96,16	-4%	Negatief	-23%	Negatief
AI/Cybersecurity (CS)	2,85	0,00	11,00	-100%	Negatief	-100%	Negatief
Cybersecurity	9,50	9,61	56,64	1%	Onder	-19%	Negatief
Totaal AI en CS	26,94	23,63	163,79	-12%	Negatief	-29%	Negatief
RegMed	3,08	3,29	12,57	7%	Onder	-14%	Negatief
FWO-domeinspecifiek/thematisch	0,22	7,02	22,15	3089%	Boven	2460%	Boven
II. VIA VLAIO							
AI	7,50	7,50	45,90	0%	Onder	-20%	Negatief
AI/CS	opgestart in 2024		5,30				
Baekelandmandaten	14,34	11,87	92,45	-17%	Negatief	-33%	Negatief
Clusters (beperkt tot SBO in termen van toegekende steun)	10,68	33,80	143,50	216%	Boven	154%	boven
Projecten "Collectief O&O en Collectieve kennisverspreiding"	9,55	12,83	74,76	34%	Onder	8%	Onder
Cybersecurity	8,40	8,40	49,50	0%	Onder	-20%	Negatief
Innovatiemandaten	4,13	7,24	38,34	75%	Boven	41%	boven
Kennisdiffusie via Hogescholen	8,00	8,38	53,88	5%	Onder	-16%	Negatief
Moonshots (toekomstgericht industrieel innovatieprogramma, toegekende steun)	12,36	15,50	112,88	25%	Onder	0%	Onder
TETRA (Programma voor praktijkgericht onderzoek door hogescholen en geïntegreerde opleidingen in de universiteiten voor ondernemingen en non-	9,25	7,90	68,78	-15%	Negatief	-32%	Negatief
III. VIA ANDERE BELEIDSDOMEINEN							
Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)	29,32	36,51	229,20	25%	Onder	0%	Onder
Totaal	513,86	723,15	4.336,21	41%		13%	
* Voor instrumenten die zijn opgestart in 2020 wordt 2020 als beginjaar genomen, deze waarden zijn onderlijnd							
* Voor instrumenten die zijn opgestart in 2021 wordt 2021 als beginjaar genomen, deze waarden zijn dubbel onderlijnd							

Noot: Categorieën groei: kolom is groen = bovengemiddeld groeipercentage, kolom is geel = ondergemiddeld groeipercentage, kolom is roze = negatieve groei of krimp.

Noot: eerste kolom is rood = de programma's die betrekking hebben op het SBO-gedeelte van de uitgaventoetsingen; Geel = de programma's die betrekking hebben op de uitgaventoetsing rond valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen; Oranje = de programma's die betrekking hebben op beide uitgaventoetsingen.

Bron: Berekeningen IDEA Consult, op basis van data verkregen via Departement WEWIS (Figuur 4)

3.2.2. Doelgroepen, monitoring en KPI's per instrument

Tabel 2 presenteert kerninformatie per instrument waaronder de beschikbaarheid van evaluaties of impactmetingen, waar van toepassing, het gebruik van KPI's voor monitoring en opvolging, het budget voor de periode 2019–2025. Op basis van deze mapping kunnen de volgende bevindingen worden

geformuleerd:

- Er is sprake van een zekere systematiek en programmatie van **periodieke evaluatie- en impactanalyses**, maar die verschilt in aanpak tussen de financierende autoriteiten:
 - In het bijzonder bij het Departement WEWIS zijn periodieke evaluaties gerelateerd aan (hoofdzakelijk) vijfjaarlijkse cycli opgenomen in regelgeving, convenanten en overeenkomsten (SOC's, IOF en interfaceactiviteiten, FWO, AI, CS);
 - VLAIO zet sterker in op impactanalyses, typisch ook vijfjaarlijks (TETRA, Baekeland- en innovatiemandaten, Blikopener);
 - Voor bepaalde instrumenten (bv. PWO) is er op dit moment geen (systematische) evaluatie³⁷.
- Het gebruik van **KPI's** voor monitoring en opvolging van de instrumenten is het sterkst aanwezig bij de instrumenten die door het Departement WEWIS worden gefinancierd en aangestuurd.
- Verschillende andere instrumenten beschikken niet over expliciete KPI's. Het opstellen van een interventielogica per instrument kan hierbij ondersteunend zijn, in het bijzonder om relevante input-, output- en impactindicatoren te identificeren die structureel gemonitord kunnen worden.
- Daarnaast zijn er instrumenten die formeel geen KPI's hanteren, maar wel gebruikmaken van specifieke parameters voor de **verdeling van middelen**. Zo gebeurt de verdeling van PWO-middelen over hogescholen op basis van aantal opgenomen studiepunten en van Blikopener op basis van een combinatie van KPI's en aantal opgenomen studiepunten (zie voor meer details in de fiches van de instrumenten). Ook voor associaties worden bepaalde middelen verdeeld op basis van parameters, zoals de zes parameters van de IOF-sleutel voor de verdeling van de IOF-middelen en het aantal onderzoekers voor de verdeling van de middelen voor de interfaceactiviteiten.
- Voor bepaalde **doelgroepen** bestaan er meerdere financieringsstromen via verschillende instrumenten bijvoorbeeld:
 - De valorisatie-instrumenten, zoals de COOCK+-projecten en TETRA-projecten voor universiteiten en hogescholen;
 - De complementaire ondersteunende liaisonrol via Blikopener (hogescholen) en de dienstverlening via interfaceactiviteiten (voornamelijk ten dienste van de universiteiten en beperkter voor hogescholen), uitgevoerd door de interfacediensten (d.i. Technology Transfer Offices (TTO's) van de associaties);
 - De universiteiten en SOC's die middelen ontvangen via de beleidsplannen AI en CS, via SBO-projectaanvragen bij het FWO, en cSBO's en Moonshot bij VLAIO, alsook aandeel TETRA ($\pm 50\%$) voor de universiteiten;
 - PWO (basisfinanciering) en aandeel ($\pm 50\%$) van TETRA (VLAIO-oproepen) en Blikopener (gratis eerstelijnsdienstverlening) voor hogescholen.

³⁷ Dit kan evenwel veranderen gelet op de bepalingen wat betreft beleidsevaluatie die zijn opgenomen in het decreet van 20 maart 2019 houdende de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (VCO) en het Besluit van de Vlaamse Regering van 17 mei 2019 ter uitvoering van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën van 29 maart 2019 (BVCO van 17 mei 2019). PWO valt echter niet onder de bepalingen van artikel 76/1 van de VCO dat stelt dat "Een subsidie na een periode van vijf jaar onderworpen wordt aan een beleidsevaluatie door het inhoudelijk bevoegde beleidsdomein..." aangezien de PWO-middelen toelagen betreffen. Er zijn echter andere manieren ter controle van de aanwending van deze middelen. Zo dienen hogescholen een ESR-begroting en jaarrekening in bij het Departement Financiën en Begroting, naast de sectoreigen begrotingen en jaarrekening op basis van de Codex Hoger Onderwijs. <https://codex.vlaanderen.be/portals/codex/documenten/1023887.html>

Tabel 2. Overzicht van de instrumenten, doelgroep, beschikbare evaluatiestudies, KPI's en budget

Instrument	Doelgroep ³⁸	Evaluatie	Impactanalyse	KPI's	Budget-volume 2019-2025	Jaarbudget BA 2025
FWO-SBO (projecten en mandaten)	Vlaamse onderzoekscentra ³⁹	Binnen 5-jaarlijkse FWO-evaluatie (laatste in 2023)	2021	Niet op programmaniveau, wel op het niveau van FWO	571 mln EUR	87,83 mln EUR
FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek (FWO-TBM)	Vlaamse onderzoekscentra, met verplichte betrokkenheid van ziekenhuis of het Instituut voor Tropische Geneeskunde	Binnen 5-jaarlijkse FWO-evaluatie (laatste in 2023)	2013	Ja, op basis van de specifieke doelstellingen en werking van het TBM-programma	90 mln EUR	14,62 mln EUR
cSBO	Speerpuntclusters	Neen	ECOOM-rapporten ⁴⁰ Impactanalyse cSBO-projecten door VLAIO (2024)	Neen	144 mln EUR	33,80 mln EUR
Moonshot	Speerpuntcluster (Catalisti is trekker)	Neen, wel deels meegenomen in studie Deloitte (2020) ⁴¹	Neen, maar wel interne analyse door VLAIO op projecten (2019-2025)	Neen	113 mln EUR	15,50 mln EUR

³⁸ De doelgroep reflecteert de groep die er in eerste instantie gebruik van maakt, de eerste begunstigden. De finale gebruikers – indien van toepassing - staan hier niet vermeld.

³⁹ Het reglement FWO-SBO definieert Vlaamse onderzoekscentra als een organisatie, bv. zoals een universiteit, onderzoeksinstituut of innovatie-intermediair, die hoofdzakelijk onafhankelijk onderzoek verricht en de resultaten breed verspreidt via onderwijs, publicaties of kennisoverdracht. Indien ook economische activiteiten worden uitgevoerd, moeten deze boekhoudkundig strikt gescheiden worden. Ondernemingen mogen bovendien geen preferentiële toegang hebben tot de onderzoeksresultaten of infrastructuur van de organisatie. Deze definitie is gebaseerd op artikel 2, punt 83 van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Europese Commissie. <https://www.fwo.be/nl/ondersteuningsprogramma-s/reglementen/reglement-strategisch-basisonderzoek-sbo/>

⁴⁰ ECOOM-STORE monitort sinds 2017 de economische prestaties van de speerpuntclusters in opdracht van de Vlaamse overheid. Het meet naast economische kernindicatoren (bv. tewerkstelling in ondernemingen lid van de cluster) ook innovatieprestaties (bv. aantal ondernemingen met octrooi, aantal octrooiaanvragen, O&O-uitgaven). Deze publicaties zijn hier beschikbaar: <https://www.ecoom.be/nl/publicaties?page=7&query=&domain=13>

⁴¹ Deloitte (2020). Naar een koolstofcirculaire en CO₂-arme Vlaamse industrie. Contextanalyse en roadmapstudie. Publicatie voor het brede publiek - zie <https://www.vlaio.be/nl/media/1499>

Instrument	Doelgroep ³⁸	Evaluatie	Impactanalyse	KPI's	Budget-volume 2019-2025	Jaarbudget BA 2025
	Kennisinstellingen en betrokkenheid bedrijven					
Kennisdiffusie Hogescholen, o.a. Blikopener	Hogescholen	Niet systematisch	Neen	Verdeling van de middelen over hogescholen op basis van sleutel	54 mln EUR	8,38 mln EUR
AI&CS	Afhankelijk van het luik, omvat de doelgroep: kennisinstellingen, bedrijven, beleidsmakers en het brede publiek	5-jaarlijks, laatste in 2023	Neen	Ja, zowel voor de onderzoeksluik, het implementatieluik en het flankerend beleid en dit voor het beleidsplan AI en het beleidsplan CS	264 mln EUR	42 mln EUR
RegMed	Nederlandse en Vlaamse kennisinstellingen, universiteiten, academische ziekenhuizen en bedrijven	Evaluatie RegMed (2022)	Neen, alleen kwalitatief	Neen	13 mln EUR	3,29 mln EUR
COOCK+	Vlaamse 'organisaties voor onderzoek en kennisverspreiding' en bedrijven	Neen	Neen	Neen	75 mln EUR	12,83 mln EUR
Baekeland- en innovatiemandaten	Universiteiten en bedrijven; in beperkte mate hogescholen en SOC's (want deze kunnen geen zelf geen doctoraten toekennen)	Ja, periodisch (sinds 2023 5-jaarlijks), laatste in 2026 Men gebruikt de termen impactanalyse en evaluatie door elkaar		Neen	131 mln EUR	19,11 mln EUR
TETRA	Hogescholen en de sinds 2013-2014 in de universiteiten geïntegreerde	Ja, periodisch (sinds 2023 5-jaarlijks), laatste in 2024 Men gebruikt impactanalyse en evaluatie door elkaar		Neen	69 mln EUR	7,9 mln EUR

Instrument	Doelgroep ³⁸	Evaluatie	Impactanalyse	KPI's	Budget-volume 2019-2025	Jaarbudget BA 2025
	onderzoeksgroepen (ex-hogescholen) ⁴²					
IOF en interfaceactiviteiten	Associaties van universiteiten en hogescholen	5-jaarlijks (laatste in 2023)	Gedeeltelijk via Sentometrics analyse spin-offs barometer 2026 ⁴³ .	Verdeelsleutel met 6 parameters voor verdeling middelen over de associaties	436 mln EUR	70,19 mln EUR
Imec	SOC	5-jaarlijks (lopend in 2026)	Ja	Ja	918 mln EUR	155,55 mln EUR
VIB	SOC	5-jaarlijks (lopend in 2026)	Ja	Ja	524 mln EUR	88,05 mln EUR
VITO	SOC	5-jaarlijks (laatste in 2023)	Ja	Ja	375 mln EUR	65,41 mln EUR
Flanders Make	SOC	5-jaarlijks (laatste in 2022)	Ja	Ja	309 mln EUR	54,99 mln EUR
FWO-domeinspecifiek / thematisch	Vlaamse onderzoekscentra	Binnen 5-jaarlijkse FWO-evaluatie (laatste in 2023)	Neen	Neen	22 mln EUR	7,02 mln EUR

⁴² 2013-2014 – academiseringsproces: Gedeelte v/d opleidingen & onderzoek v/d hogescholen werd ingekanteld i/d universiteiten (Bolognaproces)
Resterend deel zijn de huidige 13 hogescholen (16 juridische entiteiten)

⁴³ <https://sentometrics.com/research>

Instrument	Doelgroep ³⁸	Evaluatie	Impactanalyse	KPI's	Budget-volume 2019-2025	Jaarbudget BA 2025
PWO	Hogescholen	Neen	Neen	Verdeelsleutel voor middelen per hogeschool	229 mln EUR	36,51 mln EUR

Noot: Eerste kolom is rood: de programma's die binnen het SBO-gedeelte van de uitgaventoetsingen vallen; Geel: de programma's die binnen de uitgaventoetsing rond valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen vallen; Oranje: de programma's die onder beide uitgaventoetsingen vallen.

3.2.3. O&O&I-systeendoelen (2024) per instrument

Op basis van de documentanalyse was het mogelijk om een mapping te maken van welke instrumenten bijdragen aan de O&O&I-systeendoelen. Deze tien O&O&I-systeendoelen zijn opgesteld in het kader van de O&O&I-systeemanalyse die in 2024 in opdracht van het toenmalige Departement EWI is uitgevoerd. De systeemanalyse werd opgevat als beleidsvoorbereidende oefening en vormde mee de basis voor een strategische dialoog over de toekomstige Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda die in februari 2025 (ook Vlaamse Versnelling genoemd) werd meegedeeld aan de Vlaamse Regering⁴⁴. Het Vlaamse regeerakkoord 2024–2029 en de beleidsnota Economie, Wetenschap, Innovatie en Industrie 2024-2029 van de minister-president (die bevoegd is voor O&O&I-beleid), verwijzen expliciet naar deze systeemanalyse en de daarin opgenomen inzichten. De systeendoelen functioneren daarmee als een strategisch beleids- en analysekader voor de beoordeling van het Vlaamse O&O&I-systeem.

Dit betekent dus dat deze systeendoelen zijn opgesteld na het in voege treden van de O&O&I-instrumenten die onder de scope van deze uitgaventoetsingen vallen. In die zin is deze mapping en koppeling tussen de instrumenten en de systeendoelen een ex-postoefening. Deze systeendoelen sluiten bovendien nauw aan bij het doelstellingenkader voor het Vlaamse O&O&I-systeem en de bijhorende KPA's (Key Performance Areas) (piramidemodel) (zie Figuur 6) dat in trajectgroep 1 (*“Naar een grotere valorisatie van de O&O&I-investeringen in Vlaanderen”*) voor de hefboom O&O&I-beleid in het kader van de Vlaamse Versnelling werd uitgewerkt. Zo leveren de O&O&I-instrumenten binnen de scope van deze uitgaventoetsingen ook een bijdrage aan de KPA's van dit piramidemodel (i.e., wetenschappelijke excellentie, valorisatie, ondernemerschap, talentontwikkeling en ecosysteemvorming).

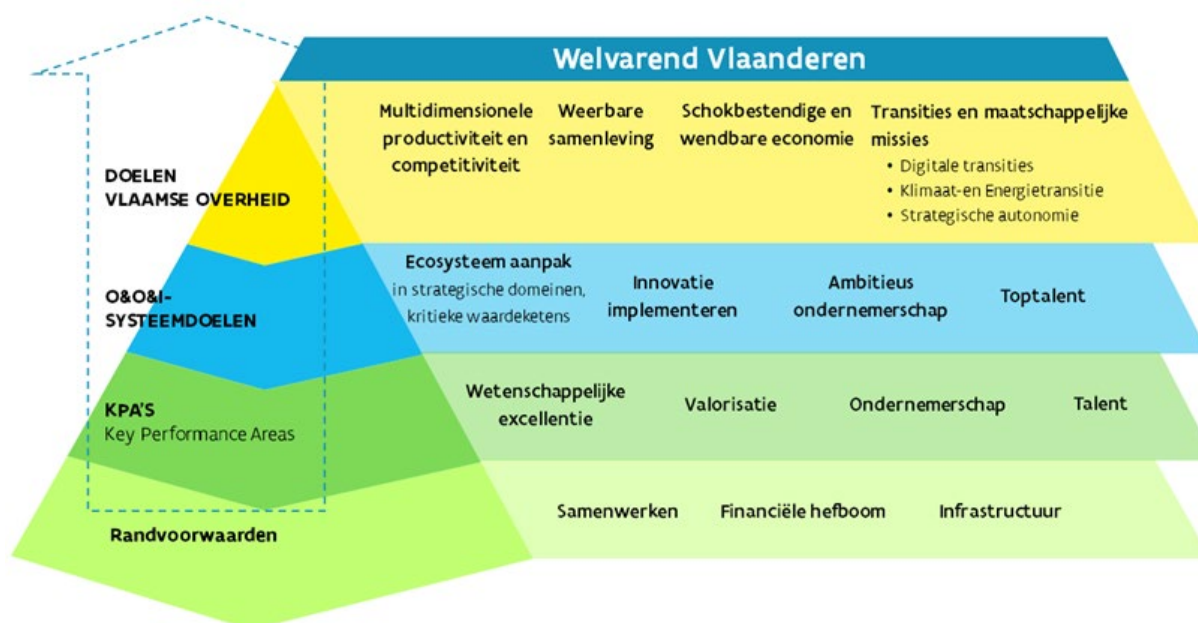
Tabel 3 toont aan dat **de mix van instrumenten in de scope van de uitgaventoetsingen alle systeendoelen afdekt**, evenwel met grote verschillen gelet op de verschillende doelstellingen van de instrumenten (cf. onder meer de regelgeving die aan deze instrumenten ten grondslag ligt)⁴⁵. Vele instrumenten zetten sterk in op het “bevorderen van innovatie door kennisvalorisatie en -diffusie”. Minder instrumenten zetten in op het “faciliteren van interacties binnen de triple en quadruple helix⁴⁶ en verbondenheid samenleving verhogen”, het “vergroten van de schokbestendigheid van de economie en samenleving” en “synergie met andere beleidsdomeinen en -niveaus”.

⁴⁴ Zie <https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/vlaamse-productiviteits-en-competitiviteitsagenda-vlaamse-versnelling> en [document](#).

⁴⁵ De doelstellingen per instrument zijn opgenomen als BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT.

⁴⁶ De termen “triple helix” en “quadruple helix” verwijzen naar samenwerkingsmodellen waarbij respectievelijk overheid, kennisinstellingen en bedrijven (triple helix), aangevuld met burgers en/of maatschappelijke organisaties (quadruple helix), gezamenlijk bijdragen aan onderzoek, innovatie en valorisatie.

Figuur 6. Piramidemodel: Vlaams O&O&I-model en KPA's

Bron: Vlaamse overheid

Tabel 3. Bijdrage aan O&O&I-systeemdoelen

SBO				Valorisatie O&O								Beide						
	FWO-SBO-projecten	FWO-SBO-mandaten	FWO-TBM	Clusters	Moonshot Flanders	Kennisdiffusie Hogescholen	AI&CS	RegMed	COOCK+	Baekeland- en innovatiemandaten	TETRA	IOF en interfaceactiviteiten	imec	VIB	VITO	Flanders Make	PWO	FWO-thematische oproepen
1) Wetenschappelijke excellentie in de breedte en/of diepte	xx	xx	xx			x	xx	xx	xx	xx	x	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
2) Bevorderen innovatie door kennisvalorisatie en –diffusie	xx	x	xx	xx	xx	xx	xx	x	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
3) Vorming en opleiding van menselijk kapitaal	xx	xx	xx	xx		xx	xx		xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx	xx
4) Europese en internationale inbedding O&O&I in Europese interne markt en onderzoeksruimte	x	x	x	x		x	x	xx	x		x	x	x	x	x	x	x	x
5) Ambitieuus ondernemerschap stimuleren (financieren en begeleiden start- en scale-ups) en verankeren							xx		xx	xx		xx	xx	xx	x	x		
6) Verhogen productiviteit en economische groei en industriële en kmo-basis versterken	x			x	x	xx	xx		xx	xx	xx	xx	x	x	xx	xx	xx	x
7) Bijdrage aan de trio-transitie: digitaal, klimaat & energie, geo-economisch (strategische autonomie)				x	xx	x	xx	xx			x	x	xx	xx	xx	xx	x	xx

8) Faciliteren interacties binnen triple en quadruple helix en verbondenheid samenleving verhogen (outreach, onderbouwd beleid, citizen science, ...)	x		xx			xx					x	xx	xx	xx	xx	xx	x	xx
9) Vergroten schokbestendigheid van de economie en samenleving	x	x	x	x		x			x		x	x	x	x	x	x	x	
10) Synergie met andere beleidsdomeinen en -niveaus	x	x	xx		x	x					x	x	x	x	x	x	x	

Noot: met "xx" = sterke (primaire) bijdrage en "x" = bijdrage.

Dit zijn kwalitatieve inschattingen van de beoogde bijdrage, gebaseerd op een combinatie van de documentanalyse, evaluatie- en impactrapporten, en programmadoelstellingen (zie de fiches BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT), interviews met stakeholders en de analyse van de interventielogica van de betrokken instrumenten.

4. RESULTATEN VAN DE VERDIEPINGSANALYSES

In dit hoofdstuk zijn de resultaten opgenomen van verdiepingsanalyses van de drie clusters van O&O&I-instrumenten die binnen de scope van de twee uitgaventoetsingen werden geïdentificeerd, met name:

- Het strategisch basisonderzoek;
- Instrumenten met oog op valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen;
- De strategische onderzoekscentra.

4.1. Strategisch basisonderzoek (SBO)

In dit hoofdstuk presenteren we diepgaande inzichten in de bevindingen voor de instrumenten die specifiek gericht zijn op SBO, namelijk FWO-SBO-projecten, FWO-SBO-mandaten, cSBO en Moonshot, alsook de SBO-middelen van de SOC's.

4.1.1. Overzicht SBO-financiering

Tabel 4 biedt een overzicht van de SBO-projectfinanciering verdeeld over de verschillende types van instellingen. Het overzicht omvat de totale projectbedragen voor de periode 2019–2025. De specifieke (geormerkte) SBO-middelen van de SOC's worden afzonderlijk behandeld in hoofdstuk 4.1.4.

Tabel 4. Financiële stromen van SBO-programma's, exclusief FWO-SBO-mandaten en SBO-middelen van SOC's, periode 2019-2025

Totaal bedrag (mln EUR)	FWO-SBO-projecten	cSBO*	Moonshot*	Totaal	%
Universiteiten	210,2	108,5	78,9	397,6	79%
Hogescholen	6,9			6,9	1%
SOC's	13,0	20,3	30,0	63,3	13%
Andere Vlaamse kennisinstellingen	13,1	14,3	3,9	31,3	6%
Buitenlandse onderzoekscentra	4,1			4,1	1%
Andere	2,3			2,3	0%
Totaal	249,5	143,2	112,8	505,4	
%	49%	28%	22%		

*Noot: * voor dit instrument vertegenwoordigen de rijen de categorie waartoe de (hoofd)aanvrager behoort. Analyse gebeurde dus op het niveau van de hoofdaanvrager.*

Bron: Data over FWO-SBO-projecten verkregen van het FWO, en over de cSBO-projecten en Moonshot van VLAIO.

Deze analyse toont aan dat het **merendeel van de middelen binnen de SBO-projectfinanciering** over de periode 2019-2025 **naar de universiteiten gaat**, wat in de lijn der verwachtingen ligt aangezien universiteiten naast fundamenteel onderzoek ook sterk gericht zijn op uitvoering van strategisch

basisonderzoek. Hogescholen en andere instellingen vertegenwoordigen slechts een beperkt aandeel in de totale financiering over de beschouwde periode.

Dit patroon is consistent over de verschillende instrumenten binnen de SBO-programma's, met name de FWO-SBO-projecten, de cSBO-projecten en de Moonshot-initiatieven. De dominantie van universiteiten in het verwerven van SBO-middelen komt bijgevolg systematisch terug in de verschillende financieringskanalen. Dit hangt samen met de institutionele opzet en toegangsvoorwaarden van de betrokken financieringskanalen, waarbij universiteiten in verschillende instrumenten de primaire doelgroep vormen.

In absolute termen bedraagt de totale financiering over de periode 2019-2025 binnen deze programma's meer dan 505 mln EUR, waarvan het grootste deel toegekend wordt via FWO-SBO-projecten (49%), gevolgd door cSBO-projecten (28%) en Moonshot (22%).

In wat volgt worden deze SBO-financieringskanalen verder toegelicht: De evolutie in de bedragen wordt gepresenteerd, alsook de bevindingen wat betreft output en impact van de kanalen. Ook de SBO-middelen van de SOC's worden kort besproken.

4.1.2. FWO-SBO

FWO-SBO-PROJECTEN

Budget FWO-SBO-projecten. Het FWO-SBO-programma ondersteunt strategisch basisonderzoek dat nieuwe wetenschappelijke inzichten ontwikkelt met het oog op toekomstige economische of maatschappelijke toepassingen. Het instrument situeert zich tussen fundamenteel en toegepast onderzoek: projecten moeten wetenschappelijk vernieuwend zijn, maar tegelijk vertrekken vanuit een duidelijke economische of maatschappelijke uitdaging en een potentieel valorisatietraject. Binnen het programma wordt een onderscheid gemaakt tussen projecten met een economische finaliteit (SBO-E) en projecten met een maatschappelijke finaliteit (SBO-M). Strategisch basisonderzoek wordt in het W&I-decreet gedefinieerd als kwalitatief hoogwaardig generisch onderzoek dat wetenschappelijke of technologische capaciteit opbouwt als basis voor economische en/of maatschappelijke toepassingen die bij aanvang van het onderzoek nog niet duidelijk zijn gedefinieerd.

SBO-projecten richten zich op onderzoeksorganisaties zoals universiteiten, hogescholen en strategische onderzoekscentra (SOC's). Daarbij geldt dat SOC's, Vlaamse hogescholen en andere Vlaamse kennisinstellingen met structurele overheidsfinanciering hun projectvoorstellen samen met een universiteit moeten indienen. Daarnaast mag maximaal 20% van de projectbegroting worden besteed aan niet-Vlaamse onderzoekscentra.

Tabel 5 toont dat de som van de FWO-SBO-projectbedragen over de periode 2019–2025 ongeveer 250 miljoen EUR bedroeg. In de periode 2019-2020 werd overgestapt naar een nieuwe tijdslijn, waardoor een oproep overgeslagen werd. De middelen van deze oproep werden daarom verdeeld over de daaropvolgende oproepen. Dit verklaart waarom de bedragen van 2019 en 2020/2021 hoger zijn dan voor de latere jaren. De som van de projectbedragen fluctueert jaarlijks rond de 35 miljoen. Het grootste bedrag ging naar de universiteiten (84%). De hogescholen, SOC's en andere Vlaamse kennisinstellingen verkregen kleinere aandelen van het budget.

Tabel 5. Budgetvolume FWO-SBO-projecten per begunstigde en per jaar (2019-2025)

Totaal projectbedrag (mln EUR)	2019	2020/ 2021 *	2022	2023	2024	2025	Totaal	%
Universiteiten	46,6	48,9	23,4	30,9	29,1	31,4	210,2	84%
Hogescholen	0,6	0,6	2,5	1,1	1,8	0,3	6,9	3%
SOC's	3,9	3,8	2,5	1,1	1,3	0,4	13,0	5%
Andere Vlaamse kennisinstellingen	6,4	1,1	1,2	0,8	0,5	3,0	13,1	5%
Buitenlandse onderzoekscentra	1,2	0,0	0,9	0,2	1,1	0,7	4,1	2%
Andere	0,4	0,5	0,0	0,0	0,4	1,0	2,3	1%
Totaal	59,0	54,9	30,5	34,0	34,2	36,8	249,5	

* Gezien verandering van de tijdslijn, wordt er gerefereerd aan dit jaar als 2020/2021.

Noot: Jaar reflecteert jaar van aanvraag van het FWO-SBO-project; bedrag reflecteert som van de totale projectbedragen.

Bron: Data verkregen via FWO

Tabel 6 toont vervolgens de verdeling van de totale budgetvolumes per begunstigde (2019-2025) naargelang het type van SBO-project. De tabel toont aan dat binnen FWO-SBO-projecten, Vlaamse onderzoekscentra en zeker hogescholen voornamelijk actief zijn in SBO-M. SOC's zijn dan weer voornamelijk actief binnen SBO-E. In totaal en over de periode 2019-2025 ging 52% van de totale projectmiddelen (249,5 mln EUR) naar SBO-E-, 11% naar SBO-ES- en 37% naar SBO-M-projecten.

Tabel 6. Aandeel budgetvolume FWO-SBO-projecten per type van FWO-SBO-project (2019-2025) en volgens begunstigde

	SBO-E	SBO-ES	SBO-M
Universiteiten	53%	11%	36%
Hogescholen	18%	4%	77%
SOC's	66%	18%	16%
Andere Vlaamse kennisinstellingen	35%	0%	65%
Buitenlandse onderzoekscentra	35%	27%	39%
Andere	53%	29%	18%
Totaal	52%	11%	37%

Noot: SBO-E = SBO-projecten gericht op economische valorisatie; SBO-ES = SBO-projecten gericht op spin-off-finaliteit; SBO-M = SBO-projecten gericht op maatschappelijke toepassingen.

Bron: Data verkregen via FWO

Er zijn ook verdere inzichten in de aanvragen en slaagkansen. Het blijkt dat de **slaagkansen** voor FWO-SBO-projecten de afgelopen jaren relatief beperkt zijn gebleven. Na een slaagpercentage van ongeveer 34% voor de oproep van 2019⁴⁷ daalde dit tot ongeveer 19–26% in de daaropvolgende jaren (zie fiche in BIJLAGE 1). Dit komt door de hogere beschikbare budgetten in twee oproepen door het veranderen van de tijdslijn. In het kader van de slaagkansen onderneemt het FWO ook inspanningen om de instroom van aanvragen te beperken, onder meer door onderzoekers op te leggen slechts één projectaanvraag per oproep in te dienen.

Hogescholen dienen relatief weinig aanvragen in en participeren via samenwerking, vaak met universiteiten, waarbij hun rol zich situeert in het meer praktijkgerichte luik van het onderzoek, aansluitend bij hun missie. Hogescholen kunnen immers enkel deelnemen samen met op zijn minst één erkende Vlaams onderzoeksinstituut, zoals universiteiten.

Impact FWO-SBO-projecten. De monitoring van SBO-projecten gebeurt via periodieke rapportering over zowel de wetenschappelijke voortgang als de valorisatieactiviteiten. Daarnaast worden projecten tussentijds en ex post opgevolgd. Het FWO organiseert bovendien na elke oproep een reflectiemoment om het instrument bij te sturen, aangevuld met feedback van aanvragers, evaluatoren en begunstigden en met opvolging van internationale ontwikkelingen. Er bestaan momenteel geen vooraf vastgelegde KPI's op programmaniveau voor SBO-projecten. De impactanalyse van 2021 formuleerde wel voorstellen voor mogelijke indicatoren, onder meer rond wetenschappelijke output, outreach, valorisatie, vervolfinanciering, samenwerking met bedrijven en maatschappelijke impact. Bijgevolg blijft het belangrijk vanuit het perspectief van het continuüm in de innovatieketen om voor SBO-projecten aspecten als vervolfinanciering, samenwerking met gebruikers en verdere valorisatietrajecten te blijven monitoren.

Uit het interview met vertegenwoordigers van het FWO blijkt dat het ontbreken van vooraf vastgelegde KPI's op programmaniveau mede samenhangt met de aard van het SBO-instrument. Het FWO-SBO-programma financiert strategisch basisonderzoek in een vroege fase van de innovatieketen, waarbij het **valorisatiepotentieel vaak nog onzeker** is en sterk afhankelijk is van wetenschappelijke doorbraken. Gezien de grote afstand tot de markt en de onzekerheid die inherent is aan onderzoek in deze fase, wordt het niet als wenselijk geacht om vooraf kwantificeerbare KPI's voor valorisatie vast te leggen. Volgens het FWO is het vooraf immers moeilijk voorspelbaar welke concrete output, outcomes of uiteindelijke impact individuele SBO-projecten effectief zullen genereren. In plaats daarvan zet het FWO sterk in op het stimuleren van interacties tussen onderzoekers en economische en maatschappelijke gebruikers ervan om de kansen op latere valorisatie te vergroten. In deze context wordt gesteld dat het FWO-SBO-programma op zichzelf geen oplossing kan bieden voor de zogenaamde “valley of death”⁴⁸, maar dat deze problematiek moet worden aangepakt vanuit een systeembenadering binnen het O&O&I-landschap, waarbij verschillende instrumenten elk een bijdrage leveren en nagegaan wordt of het geheel van deze instrumenten deze problematiek (kunnen) counteren.

Aanvullend blijkt dat er binnen het FWO-SBO-programma in het verleden naast de klassieke open SBO-oproepen ook gewerkt werd met thematische oproepen, onder meer rond innovatie in de landbouw- en voedingssector of circulaire economie. De Vlaamse Regering deelde d.d. 03.10.2025 mee om de lopende FWO-thematische oproepen vanaf 2027 stop te zetten, en de vrijgekomen middelen te heralloceren naar de open oproep voor FWO-SBO-projecten.

⁴⁷ Jaarverslag FWO 2020. <https://www.fwo.be/media/vvhdsoen/jaarverslag-2020.pdf>

⁴⁸ De “valley of death” verwijst naar de financierings- en ontwikkelingskloof tussen onderzoek en marktintroductie, waarbij veel onderzoeksresultaten onvoldoende (financiële) ondersteuning vinden om door te groeien naar concrete toepassingen, commercialisering of maatschappelijke implementatie.

Een andere vaststelling is dat de beschikbare budgetten voor projecten met een exclusief **maatschappelijke finaliteit** (zoals FWO-SBO-M en TBM), beperkt zijn en het FWO fungeert als enige financieringsbron. De mogelijkheden voor vervolgfianciering zijn schaars, waardoor sommige waardevolle projecten soms onvoldoende opvolging vinden of geïmplementeerd worden.

Ten slotte werden voor het SBO-instrumentarium ook verschillende aandachtspunten geïdentificeerd tijdens het interview met vertegenwoordigers van het Departement WEWIS. Een eerste aandachtspunt betreft de mate waarin FWO-SBO-projecten effectief **vraaggedreven (demand pull)** zijn, dan wel in de praktijk eerder vertrekken vanuit **een technologisch aanbod (technology push)**. Dit roept vragen op over de aansluiting van bepaalde projecten bij concrete marktnoden en maatschappelijke behoeften. Tegelijk wordt hierbij benadrukt dat FWO-SBO zich in essentie situeert in een pre-competitieve fase van strategisch basisonderzoek, waarbij wetenschappelijke kennisontwikkeling centraal staat en concrete toepassingen vaak nog onzeker zijn.

Daarnaast wordt gewezen op het onderscheid tussen FWO-SBO enerzijds en instrumenten zoals cSBO anderzijds door interviewpartners, vooral van overheidswege. Waar FWO-SBO primair vertrekt vanuit wetenschappelijke kennisontwikkeling met potentieel voor latere valorisatie, zijn cSBO- en ICON-projecten sterker vraaggedreven en spelen ondernemingen een centralere rol in de formulering van de onderzoeksagenda en valorisatiedoelstellingen. Hierdoor verschillen beide instrumenttypes gedeeltelijk in opzet en finaliteit, ondanks hun gedeelde focus op strategisch onderzoek en valorisatie. Tegelijk roept het bestaan van parallelle instrumenten vragen op over de afbakening, complementariteit en efficiëntie van het bredere instrumentarium voor strategisch basisonderzoek en over de samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven.

Box 3 geeft een overzicht van de bevindingen uit de focusgroepen over FWO-SBO-E- en FWO-SBO-M-projecten.

Box 3: Bevindingen uit de focusgroepen met aanvragers van FWO-SBO-E- en FWO-SBO-M-projecten

De focusgroepen met aanvragers van zowel FWO-SBO-E (gericht op economische valorisatie) als FWO-SBO-M (gericht op maatschappelijke toepassingen) bevestigen de **meerwaarde van dit SBO-instrument** binnen het Vlaamse O&O&I-landschap. Deelnemers aan de SBO-E-focusgroep duiden het instrument aan als relatief uniek, waarbij academisch onderzoek gecombineerd wordt met marktgerichtheid. Deelnemers aan de SBO-M-focusgroep geven als meerwaarde het creëren van een context met voldoende schaal, doordachte en brede coalitievorming en een expliciete erkenning van de complexiteit van het traject van kennis naar impact. Dit verhoogt volgens deze deelnemers de kans op effectieve maatschappelijke impact. Beide instrumenten worden bovendien gewaardeerd om hun **bottom-up-karakter van de open oproepen**, waarbij geen vooraf opgelegde thema's gelden, maar projecten wel aansluiten bij bredere beleidsprioriteiten. Het voortraject fungeert hierbij als een sterke filter: enkel voorstellen die op alle evaluatiecriteria overtuigen, maken kans op financiering, wat bijdraagt aan de kwaliteit en relevantie van de ondersteunde projecten.

De **evaluatiecriteria** worden door aanvragers die deelnamen aan de focusgroepen, als helder en adequaat ervaren. De nadruk op outputverwachtingen stimuleert aanvragers om reeds in een vroeg stadium relevante stakeholders te betrekken, waardoor projecten vaak al één tot twee jaar voor effectieve financiering starten. Dit proces brengt actoren samen die anders moeilijk tot samenwerking zouden komen en bevordert de vertaalslag naar de praktijk.

Wat betreft **administratieve lasten** wordt het SBO-instrument in beide focusgroepen als **relatief licht** beschouwd in vergelijking met andere financieringskanalen, zoals Europese programma's. Het rapporteringsritme wordt als aanvaardbaar ervaren, al wordt gewezen op mogelijke vereenvoudigingen, zoals het vermijden van overlappende rapporteringsonderdelen en het beperken van rapportering op

detailniveau (bv. gelijkaardige informatie over valorisatieactiviteiten en gebruikersinteracties die op verschillende momenten opnieuw moet worden aangeleverd).⁴⁹

De betrokkenheid van de **begeleidingscommissie** wordt over het algemeen positief beoordeeld. Binnen SBO-projecten wordt nl. voor elk project een begeleidingscommissie samengesteld met vertegenwoordigers uit relevante economische, maatschappelijke en/of wetenschappelijke gebruikersgroepen. Deze commissie heeft als doel de aansluiting van het onderzoek bij potentiële gebruikers en valorisatietrajecten te bewaken, feedback te geven over de voortgang van het project en mee na te denken over mogelijke toepassingen van de onderzoeksresultaten. De halfjaarlijkse bijeenkomsten volstaan doorgaans, maar extra bilaterale contacten kunnen aanvullend waardevol zijn. De vrijheid in de samenstelling van de commissie wordt gewaardeerd, evenals de aanwezigheid van het FWO tijdens plenaire bijeenkomsten van deze commissie.

Het FWO-SBO-instrument fungeert volgens de deelnemers als een **belangrijke hefboom naar vervolfinanciering**. Economische en maatschappelijke partners, zoals bedrijven, zorgorganisaties, publieke instellingen, sectororganisaties of gebruikersverenigingen, spelen hierin een sleutelrol als natuurlijke vervolgparters en nemen bij SBO-E in meerdere gevallen deel aan opvolgprojecten, zoals O&O-projecten van VLAIO (gericht op industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling binnen ondernemingen) of ICON-projecten, waarin bedrijven en kennisinstellingen samenwerken aan toepassingsgericht strategisch onderzoek met duidelijke economische valorisatiedoelstellingen. Deelnemers stellen vast dat momenteel wel geen directe koppeling bestaat tussen SBO-projecten en vervolfinanciering. Terwijl er voor SBO-E heel wat instrumenten bestaan die vervolfinanciering mogelijk maken is dat **voor SBO-M minder evident**. Deelnemers aan de focusgroep SBO-M wijzen op buitenlandse voorbeelden (bv. ZonMW⁵⁰) waar gerichte, kleinschalige financiering voor implementatie (bijvoorbeeld via beperkte subsidies) de impact kan versterken.

De **langetermijnpact van SBO-projecten blijkt moeilijk meetbaar**, aangezien deze zich vaak indirect manifesteert bij bedrijven en maatschappelijke actoren. Niettemin erkennen deelnemers aan de focusgroepen het belang van impactmeting, bij voorkeur via opvolging op langere termijn, bijvoorbeeld drie en zes jaar na afloop van het project, aan de hand van indicatoren zoals vervolgprojecten, oprichting van spin-offs en verdere ontwikkeling van onderzoekslijnen.

In dit verband wordt ook terughoudend gereageerd op het gebruik van strikte kwantitatieve KPI's. De diversiteit en evolutieve aard van projecten maken het moeilijk om vooraf harde doelstellingen vast te leggen. Deelnemers aan de focusgroepen pleiten eerder voor **narratieve evaluaties met kwalitatieve indicatoren** die de valorisatie en impact omvatten.

Wat de positionering betreft, wordt SBO-E als goed afgestemd beschouwd binnen het Vlaamse instrumentarium, met een **duidelijke plaats** (TRL 3-4) na fundamenteel onderzoek (TRL 1-3) en voor de latere ontwikkelingsfasen (TRL 5 en hoger). SBO-E wordt gezien als **complementair** aan andere instrumenten, zoals cSBO en ICON, waarbij zowel bottom-up als meer thematisch aangestuurde benaderingen hun plaats hebben.

Tot slot formuleren de deelnemers aan deze focusgroepen enkele **verbeterpunten**. Het faciliteren van **internationale samenwerking** wordt als wenselijk gezien. Daarnaast blijft **flexibiliteit** in de besteding van middelen cruciaal, en dit gezien het risicovolle karakter van de projecten. De huidige flexibiliteit wordt

⁴⁹ Zie Evaluatie FWO, 2023. De managementsamenvatting is [hier](#) beschikbaar.

⁵⁰ ZonMw is de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie, waar naast onderzoeksfinanciering ook gerichte implementatiesubsidies bestaan om onderzoeksresultaten effectief te vertalen naar de zorgpraktijk of publieke dienstverlening. Het gaat daarbij vaak om relatief kleinschalige vervolfinanciering gericht op implementatie, disseminatie en opschaling van projecten met maatschappelijke impact. Volgens de deelnemers aan de focusgroep kan een gelijkaardige vorm van implementatieondersteuning ook binnen Vlaanderen bijdragen aan een sterkere maatschappelijke impact van SBO-M-projecten.

[Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen | ZonMw.](#)

gewaardeerd en dient behouden te blijven, met ruimte voor verschuivingen tussen kostenposten en **minder nadruk op gedetailleerde inputmetingen** zoals persoonsmaanden.

FWO-SBO-MANDATEN

De analyse van de FWO-SBO-mandaten bevestigt een aantal gelijkaardige patronen als bij de SBO-projecten, zowel wat betreft de verdeling van middelen als de opvolging van valorisatie. Aangezien het gaat om 'mandaten' en enkel universiteiten doctoraten kunnen uitreiken, zijn alle mandaathouders verbonden aan een universiteit. In 2025 werd 43,4 mln EUR voorzien voor FWO-SBO-mandaten. Over de volledige beschouwde periode (2019-2025) bedraagt het budget 282,4 mln EUR (Figuur 4).

De **beoordeling** van de aanvragen voor SBO-mandaten is voor 50% gebaseerd op de kandidaatscore, voor 30% op de projectscore en voor 20% op het toepassingspotentieel. De **monitoring** van indicatoren zoals verdere carrièrepaden van doctoraathouders wordt binnen het Vlaamse O&O&I-landschap in belangrijke mate opgenomen door ECOOM (Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring), dat instaat voor de opvolging en analyse van wetenschappelijke output, onderzoeks carrières en bredere O&O&I-indicatoren in Vlaanderen. De opvolging van verdere onderzoeks- en innovatieactiviteiten zou logischerwijze door ECOOM uitgevoerd kunnen worden.

Uit het interview met het FWO blijkt dat **budgettaire beperkingen** een belangrijke rol spelen in de toekenning van mandaten. Een aanzienlijk aantal kwalitatief sterke aanvragen kan niet worden gefinancierd, waardoor de slaagkansen van het SBO-aspirantenkanaal onder het beoogde niveau van 33% blijven. Dit streefpercentage werd nadien teruggebracht naar 25%.⁵¹ Dit is niet het gevolg van een gebrek aan kwaliteit, maar van beperkte beschikbare middelen en een stijgend aantal aanvragen: in 2020 waren er 593 aanvragen voor SBO-mandaten en in 2025 waren dat er 709.

Op basis van gegevens die rechtstreeks door het FWO werden aangeleverd, lijkt de **voltooiingsgraad van de mandaten tussen de 86 à 90%** te liggen. Deze inschatting is gebaseerd op de cohorten mandaathouders die tussen 2016 en 2018 zijn gestart, aangezien onderzoekers uit recentere cohorten hun doctoraatstraject vaak nog niet hebben afgerond. Volgens de vertegenwoordigers van het FWO is er geen aanleiding om te verwachten dat de voltooiingsgraad voor de daaropvolgende cohorten aanzienlijk zal afwijken van deze cijfers.

De **opvolging van valorisatie** wordt bemoeilijkt door een versnippering van **databronnen**. Informatie over SBO-mandaten is momenteel verspreid over verschillende systemen en organisaties, zoals FRIS (Flanders Research Information Space, de Vlaamse onderzoeksportaal-databank met informatie over onderzoekers, projecten en publicaties), ECOOM (dat instaat voor monitoring van wetenschappelijke output en O&O&I-indicatoren), de HR-databank van het FWO en afzonderlijke vervolgbevragingen bij mandatarissen. Deze fragmentatie maakt het moeilijk om een geïntegreerd en systematisch zicht te krijgen op de impact van SBO-mandaten.

Tot slot zijn de SBO-mandaten en de Baekeland-mandaten onderling verschillend en **complementair**. Baekeland-mandaten vereisen cofinanciering van bedrijven en zijn sterker gericht op valorisatie en toepassingen op hogere TRL-niveaus (maar vergen nog steeds onderzoek), terwijl SBO-mandaten ook ruimte laten voor maatschappelijke finaliteit en zich situeren in vroegere fasen van het onderzoek.

⁵¹ Naar aanleiding van het schrijven van het beleidsplan 2024-2028, werd er een nieuwe internationale benchmark uitgevoerd betreffende de slaagcijfers bij gelijkaardige organisaties in het buitenland. Op basis van deze benchmark werd in dat beleidsplan het streefcijfer van 25% opgenomen.

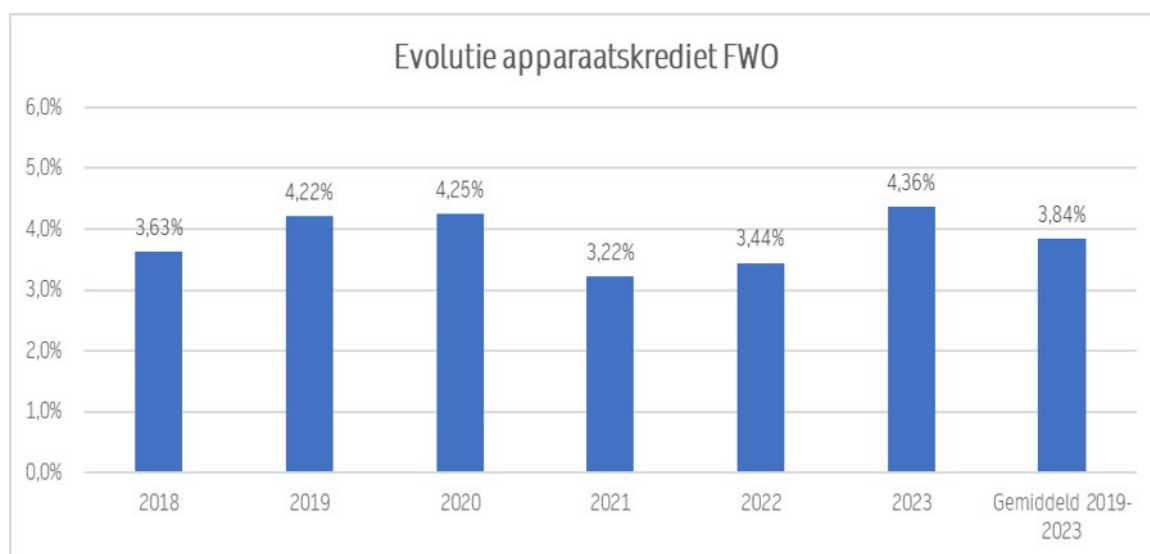
BEHEERSKOSTEN FWO

Verder biedt de evaluatie van het FWO uit 2023 inzicht in de **totale beheerskosten van alle FWO-programma's** (inclusief fundamenteel onderzoek, klinisch onderzoek en onderzoeksinfrastructuur) over de periode 2018-2023.

Uit de evaluatie blijkt dat het apparaatskrediet, oftewel de overhead (zie Figuur 7), in de periode 2019-2023 gemiddeld 3,8% van de totale beleidskredieten van het FWO bedroeg⁵². Aangezien dit aandeel bij vergelijkbare instellingen doorgaans tussen de 5% en 10% ligt, kan worden vastgesteld dat de **beheerskosten van het FWO relatief beperkt** zijn in vergelijking met deze benchmarkinstellingen:

- Austrian Science Fund (FWF; Oostenrijk): 5,2%
- Swiss National Science Foundation (SNSF; Zwitserland): 6,7%
- Swedish Research Council (SRC; Zweden): 8,0%.

Figuur 7. Evolutie van het apparaatskrediet van het FWO in % van de totale beleidskredieten, 2018-2023

Bron: FWO-jaarverslagen, op basis van vastleggingskredieten (VAK)

4.1.3. cSBO en Moonshot

cSBO

Budget cSBO. cSBO-projecten zijn gericht op vernieuwend onderzoek dat, indien succesvol, vooruitzichten biedt voor latere toepassingen. Deze projecten zijn dan ook vraaggedreven en komen tegemoet aan noden van de doelgroepbedrijven uit de betrokken speerpuntcluster. Een cSBO-projectvoorstel wordt ingediend door minstens twee onderzoeksgroepen van minstens één onderzoeksorganisatie⁵³.

De financiering van cSBO-projecten door VLAIO is gericht op opbouw van generieke kennis uit basisonderzoek ter versterking van strategische roadmaps die inspelen op toekomstige noden van de bedrijfswereld. VLAIO staat in voor de opvolging van deze projecten en beschikt over rapportering van de resultaten over een periode van drie tot vier jaar.

Wanneer we het budgetvolume nader analyseren (Tabel 7) over de periode 2019-2025, blijkt dat de **universiteiten** het vaakst fungeren als hoofdaanvrager van cSBO-projecten. Ze vertegenwoordigen het

⁵² Indien het wordt uitgedrukt als % van het vereffeningskrediet (VEK), bedraagt het gemiddeld 4,4%.

⁵³ https://www.vlaio.be/sites/default/files/2018-10/CLUS-SBO_handleiding_oktober2018_v20181023.pdf

grootste deel **van de** (verworven) **cSBO-middelen**, namelijk 76%. De SOC's vertegenwoordigen 14% van de middelen, terwijl de andere onderzoeksinstellingen instaan voor de resterende 10%. Daarnaast is er een duidelijke, stijgende trend zichtbaar in het budgetvolume. Eenzelfde patroon tekent zich af in het aantal projecten, waar eveneens een dominante positie van de universiteiten en een algemene groei doorheen de periode kan worden vastgesteld.

Tabel 7. Budgetvolume en aantal projecten cSBO per begunstigde en per jaar (2019-2025)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal	%
Budgetten (mln EUR)									
Universiteiten	8,6	7,1	20,1	15,5	21,4	10,9	25,0	108,5	76%
SOC's	0,0	4,6	1,4	0,0	0,0	8,7	5,6	20,3	14%
Onderzoeksinstellingen	2,1	1,8	0,0	1,3	1,7	4,8	2,7	14,3	10%
Totaal	10,7	13,5	21,5	16,8	23,0	24,3	33,4	143,1	
Projecten (aantal)									
Universiteiten	4	4	10	8	10	5	10	51	74%
SOC's	0	2	1	0	0	4	2	9	13%
Onderzoeksinstellingen	2	1	0	1	1	3	1	9	13%
Totaal	6	7	11	9	11	12	13	69	

Noot: Categorieën op de rijen (bv. universiteit) reflecteren de categorie waartoe de hoofdaanvragers behoren; jaar reflecteert jaar in beslissingsdatum project; de bedragen reflecteren de som van de toegekende steun bij de beslissing tot financiering.

Bron: Data verkregen via VLAIO (2026).

Via een besluit van het Beslissingscomité binnen VLAIO werd beslist om vanaf 2026 het aantal projecten te beperken tot 1 cSBO per jaar voor elk van de zeven speerpuntclusters (SPC), waardoor het aantal cSBO-projecten binnen de werking van de speerpuntclusters zal afnemen. Om die reden is het toegekende budget voor 2025 dan ook hoger dan de voorgaande jaren. De SPC's maken in toenemende mate gebruik van andere instrumenten met actieve betrokkenheid van bedrijven, zoals COOCK+: het budget van COOCK+ -projecten is gestegen van 1,9 mln EUR in 2022 naar 8,8 mln EUR in 2025.

Budget speerpuntclusters (SPC's). Wanneer het volledige **projectbudget van 87,7 mln EUR van de speerpuntclusters** voor 2025 wordt geanalyseerd, wordt duidelijk dat dit voor 72,2 mln EUR gedragen wordt door de overheid en 15,5 mln EUR afkomstig is van de bedrijven. Dat wil zeggen dat de Vlaamse overheid 82,3% van de financiering van de speerpuntclusters (werking en projecten) voor haar rekening neemt. De verdeling van de projectfinanciering door de Vlaamse overheid van 72,2 mln EUR over de verschillende types van projecten voor de speerpuntclusters ziet er voor 2025 als volgt uit:

- cSBO: 33,8 mln EUR (24,3 mln EUR in 2024);
- ICON: 19,9 mln EUR (26,4 mln EUR in 2024);
- COOCK+ en TETRA: 8,8 mln EUR (4,4 mln EUR in 2024);

- O&O-projecten⁵⁴: 6,9 mln EUR (1,5 mln EUR in 2024)
- Andere: 2,8 mln EUR (0,3 mln EUR in 2024).

Impact cSBO. Aangezien cSBO-projecten vraaggedreven zijn en inspelen op de noden van ondernemingen, met name in relatie tot de speerpuntclusters, rijst de vraag naar een duidelijk zicht op de valorisatie van onderzoeksresultaten na afloop van deze projecten.

Uit een impactrapportage van de cSBO-projecten uitgevoerd door VLAIO (2024), blijkt dat de verspreiding en valorisatie van resultaten binnen cSBO-projecten zich op verschillende manieren manifesteert. De analyse stelt dat er sprake is van een sterke betrokkenheid van bedrijven, waarbij uit case-analyses blijkt dat de **doorstroom van onderzoeksresultaten naar ondernemingen hoog is**.

Daarnaast wordt in de impactanalyse van de cSBO-projecten een positieve impact vastgesteld op het vlak van kennisverspreiding en -transfer van de inzet van **IOF-mandatarissen**, onder meer door een versnelde opstart van vervolgonderzoek en -ontwikkeling na afloop van de cSBO-projecten. Kennistransfer vindt ook plaats via de tewerkstelling van doctoraatsstudenten in cSBO-projecten bij bedrijven die deel uitmaken van de begeleidingscommissie van de doctorandus⁵⁵. Verder worden innovatiemandaten in bepaalde gevallen ingezet als één van de mogelijke vervolgtrajecten, bijvoorbeeld om onderzoeksresultaten verder te ontwikkelen in een bedrijfscontext. Het is echter niet duidelijk in welke mate dergelijke trajecten systematisch aansluiten op cSBO-projecten. Gezien het vraaggedreven karakter van cSBO-projecten, waarbij bedrijven reeds nauw betrokken zijn, lijkt valorisatie vaak ook rechtstreeks plaats te vinden zonder vervolgtrajecten met overheidsondersteuning. Dit onderstreept de nood voor de overheid aan een beter zicht op de verschillende valorisatietrajecten en op hun relatieve belang na afloop van deze projecten.

Box 4 vat de bevindingen samen uit de interviews met de vertegenwoordigers van de SPC's.

Box 4: Bevindingen uit interviews met vertegenwoordigers van speerpuntclusters

Het cSBO-instrument speelt een belangrijke rol binnen de werking van de speerpuntclusters en draagt bij aan de realisatie van hun strategische onderzoeks- en innovatieagenda's. Speerpuntclusters positioneren cSBO expliciet als een instrument dat de eerste fase van een bredere innovatieketen ondersteunt, met als doel doorstroming naar collectief onderzoek en uiteindelijke implementatie bij bedrijven.

De werking van speerpuntclusters is gebaseerd op langetermijnvisies, vertaald in **strategische roadmaps** die tot stand komen in nauwe interactie met bedrijven en kennisinstellingen. Deze roadmaps zijn gericht op toekomstige noden (horizon van circa tien jaar) en zijn in essentie **gedreven vanuit de bedrijfswereld**. Vanuit dit perspectief benadrukken de speerpuntclusters dat aangevraagde cSBO-projecten reeds intrinsiek vraaggedreven zijn en afgestemd op valorisatiepotentieel.

Op basis van de interviews met vertegenwoordigers van speerpuntclusters worden volgende aandachtspunten en mogelijke verbeteringen geïdentificeerd:

⁵⁴ Via een onderzoeksproject geeft VLAIO subsidies aan bedrijven voor de uitbouw of het versterken van hun onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten. Via ontwikkelingsprojecten steunt VLAIO de ontwikkeling van een volledig nieuw of beduidend vernieuwend (verbeterd) product, proces, dienst of concept, en heeft het resultaat een belangrijke impact op de prestaties van het bedrijf. Voor een toelichting, zie: <https://www.vlaio.be/nl/media/668>

⁵⁵ Binnen cSBO-projecten wordt een begeleidingscommissie samengesteld met vertegenwoordigers van betrokken bedrijven en andere relevante gebruikers. Deze commissie volgt het project inhoudelijk op, geeft feedback over de relevantie en het valorisatiepotentieel van de onderzoeksresultaten en bewaakt de aansluiting bij concrete industriële en maatschappelijke noden.

1. Verhogen van flexibiliteit in het gebruik van het instrument

De huidige **beperking tot één cSBO-project per jaar per cluster** wordt ervaren als onvoldoende afgestemd op de heterogene noden van clusters. Er bestaan aanzienlijke verschillen tussen clusters, onder meer wat betreft sectorale context, maturiteit en behoefte aan strategisch onderzoek. Dit impliceert dat de nood aan cSBO-projecten zowel tussen clusters als doorheen de tijd sterk kan variëren. De geïnterviewde vertegenwoordigers van de speerpuntclusters pleiten daarom voor meer flexibiliteit, waarbij het aantal projecten kan worden afgestemd op de strategische agenda en ontwikkelingsfase van de cluster. Tegelijk zijn er ook andere kanalen voor strategisch basisonderzoek beschikbaar, in het bijzonder de reguliere SBO-oproepen van het FWO. Mogelijk wordt dit vandaag nog onvoldoende als alternatief benut door bepaalde speerpuntclusters.

2. Verkorten van doorlooptijden van evaluaties en projecten

De huidige doorlooptijden van cSBO-projecten, zowel in de evaluatiefase als tijdens de uitvoering, sluiten niet altijd aan bij de snelheid van technologische ontwikkelingen. Speerpuntclusters wijzen op de nood aan **snellere evaluatieprocessen** en meer **flexibiliteit in projectopzet en -duur**.

Daarbij wordt gewezen op het organisatiemodel binnen universiteiten, waar SBO-projecten in de praktijk vaak gekoppeld worden aan doctoraatstrajecten van vier jaar, hoewel dit geen formele vereiste van het instrument is. Dit model sluit niet altijd aan bij de vertaling van strategisch onderzoek naar valorisatie. In snel evoluerende domeinen, zoals artificiële intelligentie, kan een dergelijke doorlooptijd ertoe leiden dat onderzoeksresultaten bij oplevering reeds gedeeltelijk achterhaald zijn.

3. Meer flexibiliteit in personeelsinzet en organisatie van onderzoek

In het verlengde hiervan benadrukken de geïnterviewde vertegenwoordigers van de speerpuntclusters dat de organisatie van onderzoek beter moet kunnen inspelen op de aard en urgentie van de onderzoeksvraag. Voor bepaalde trajecten kan het efficiënter zijn om **meerdere ervaren onderzoekers** (bijvoorbeeld postdocs) parallel in te zetten, in plaats van te werken via één doctoraatstraject. Meer flexibiliteit in personeelsinzet kan bijdragen aan snellere kennisopbouw en een sterkere aansluiting bij valorisatiedoelstellingen.

4. Integratie van spin-offmogelijkheden binnen cSBO

De vereiste om generieke kennis op te bouwen in het kader van cSBO maakt dat projecten met als hoofddoel de oprichting van een spin-off, niet in aanmerking komen, in tegenstelling tot gelijkaardige instrumenten (bv. binnen FWO-SBO). De geïnterviewden geven aan dat spin-offs in bepaalde gevallen een noodzakelijke schakel kunnen vormen in de valorisatieketen en pleiten voor meer flexibiliteit op dit vlak.

5. Verruimen van mogelijkheden voor pilootproeven en klinische studies

Hoewel pilootproeven en klinische studies in principe mogelijk zijn in cSBO-projecten, wordt aangegeven dat hieromtrent in de praktijk terughoudendheid bestaat. Meer **duidelijkheid en openheid** over de toepasbaarheid van dergelijke activiteiten binnen cSBO kan bijdragen aan een sterkere valorisatie.

6. Ondersteunen van een trajectmatige benadering over de volledige innovatieketen

Geïnterviewde vertegenwoordigers van de speerpuntclusters benadrukken het belang van continuïteit tussen opeenvolgende onderzoeks- en innovatieprojecten. De **huidige “stop-and-go”-dynamiek** tussen projecten kan leiden tot verlies van momentum. Er wordt gepleit voor een meer geïntegreerde, langetermijngerichte benadering van financiering en ondersteuning.

7. Verminderen van administratieve lasten, in het bijzonder bij vervolgprojecten

Het cSBO-instrument wordt op zich als relatief licht ervaren op het vlak van administratie. Wel worden bijkomende lasten vastgesteld bij vervolgprojecten, onder meer door **duplicatie van rapportering**. Zo

wordt informatie uit eerdere eindrapporten opnieuw opgevraagd in nieuwe aanvragen. Er wordt voorgesteld om bestaande rapportering beter te hergebruiken.

MOONSHOT

Budget Moonshot. Het Moonshotprogramma heeft tot doel om technologische industriële doorbraken te realiseren die kunnen bijdragen tot het behalen van de klimaatdoelstellingen in een economisch leefbare context. Het doel is doorbraken na te streven in het strategisch basisonderzoek aan de kennisinstellingen en die vervolgens toe te passen in de energie-intensieve industrieën (voornamelijk chemie, raffinage, ijzer en staal).

De aanvraag voor Moonshotprojecten wordt opgesteld door academische consortia en kennisinstellingen. Ook hier zijn universiteiten het vaakst hoofdaanvrager van projecten en verwerven ze het grootste deel van de middelen (2019-2025), namelijk **71%** (Tabel 8). Het budget per jaar fluctueert, zonder eenduidige tendens. Universiteiten zijn ook dominant op het vlak van aantal gehonoreerde projecten.

Tabel 8. Budgetvolume en aantal projecten Moonshot per begunstigde en per jaar (2019-2025)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal	%
Budgetten (mln EUR)									
Universiteiten	11,7	17,1	6,5	10,7	7,7	15,4	9,8	78,9	70%
SOC's	0,7	1,0	10,6	3,7	2,7	5,7	5,6	30,0	27%
Onderzoeksinstellingen	0,0	1,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9	3%
Totaal	12,4	19,1	20,0	14,4	10,5	21,1	15,4	112,8	
Projecten (aantal)									
Universiteiten	8	11	3	6	3	6	4	41	73%
SOC's	1	1	4	2	1	2	2	13	23%
Onderzoeksinstellingen	0	1	1	0	0	0	0	2	4%
Totaal	9	13	8	8	4	8	6	56	

Noot: Categorieën op de rijen (bv. universiteit) reflecteren de categorie waartoe de hoofdaanvragers behoren; jaar reflecteert jaar in beslissingsdatum project; De bedragen reflecteren de som van de toegekende steun bij de beslissing.

Bron: Data verkregen via VLAIO (2026).

Binnen het Moonshot-instrument wordt een duidelijke bijsturing vastgesteld naar een **sterkere focus op valorisatie**. In dat kader wordt vanaf de oproep van 2025 één derde van het budget gereserveerd voor Later Stage-Innovatietrajecten (LSI), met als doel de verdere ontwikkeling en toepassing van onderzoeksresultaten te ondersteunen.

Impact Moonshot. De rapportering over afgeronde Moonshot-projecten⁵⁶ bevat informatie over verschillende output- en impactindicatoren, waaronder patenten, publicaties, samenwerking met industrie en vervolprojecten. Uit een presentatie van Moonshot op basis van **30 afgeronde projecten** in de periode 2019–2025 komen volgende resultaten naar boven:

- 30 patenten, wat overeenkomt met gemiddeld één patent per project;
- 218 wetenschappelijke publicaties, of ongeveer zeven publicaties per project;
- 29 bilaterale samenwerkingen tussen onderzoeksorganisaties en industrie;
- 3 spin-offs en 3 scale-ups;
- 15 EU-vervolgprojecten;
- 7 vervolprojecten binnen de speerpuntclusters (SPC-ICON⁵⁷);
- 35 andere vervol-O&O-projecten, waaronder cSBO, O&O-bedrijfssteun⁵⁸, innovatiemandaten, COOCK+, en BEL-COO⁵⁹.

Bovendien heeft Moonshot een aantal bijstellingen doorgevoerd op zowel projectniveau als portfolioniveau om de focus op valorisatie te versterken.

Op projectniveau:

- Er wordt sterker ingezet op **projectgebonden adviesraden en begeleidingsgroepen**, in plaats van op overkoepelende structuren. In deze overlegfora bespreken bedrijven en onderzoekers gezamenlijk innovatietrajecten en behoeften, wat bijdraagt aan kennisuitwisseling, betrokkenheid van bedrijven en de valorisatie van onderzoeksresultaten.
- Sinds de oproepen van 2023 werd de “**Moonshot Sustainability Tool**” ingevoerd als verplicht werkpakket binnen elk project. Deze tool, gebaseerd op principes van techno-economische analyse (TEA) en levenscyclusanalyse (LCA), werd gelanceerd om de economische en CO₂-impact van projecten op een meer consistente manier te evalueren.

Op projectportfolio-niveau:

- Er wordt ingezet op een **consequente opvolging en rapportering** van de resultaten en impact van de projectportfolio.
- De innovatieagenda en onderzoekstrajecten worden **jaarlijks inhoudelijk geëvalueerd** door de betrokken speerpuntclusters, in samenwerking met industriële partners binnen de governance van Moonshot, en waar nodig bijgestuurd.
- Het **aandeel Later Stage Innovation (LSI)-projecten** wordt verhoogd; sinds de oproep van 2025 wordt een derde van het budget of 5 mln EUR per jaar hiervoor gereserveerd.

Tot slot is een evaluatie van het Moonshot-instrument voorzien in het najaar van 2026.

⁵⁶ De gerapporteerde resultaten en impacts steunen op eindrapportages (meestal ongeveer zes maanden na projectafsluiting) en worden verder aangevuld met bevragingen door Catalisti na twee en na vijf jaar na afronding van het project.

⁵⁷ SPC-ICON-projecten zijn ICON-projecten die worden uitgevoerd binnen de Vlaamse speerpuntclusters. Het betreft samenwerkingsprojecten tussen bedrijven en kennisinstellingen gericht op toepassingsgericht strategisch onderzoek met duidelijke economische valorisatiedoelstellingen. Deze projecten maken geen deel uit van deze uitgaventoetsingen.

⁵⁸ Zie voetnoot 54.

⁵⁹ BEL-COO is een gezamenlijk programma van VLAIO (Vlaanderen), SPW Recherche (Wallonië) en Innoviris (Brussel) gericht op gezamenlijke onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten tussen ondernemingen uit verschillende Belgische gewesten. De regionale financieringsinstellingen organiseren een gezamenlijk overleg over de projecten, maar financieren elk de ondernemingen uit hun eigen regio via de bestaande regionale steuninstrumenten. Het instrument maakt geen deel uit van deze uitgaventoetsingen.

4.1.4. SBO bij de SOC's

Additioneel aan bovenvermeld SBO-budget bij het FWO, de speerpuntclusters en Moonshot, gebruiken de vier SOC's ook een deel van hun jaarlijkse convenantsubsidie voor strategisch basisonderzoek, om zo hun wetenschappelijke excellentie te versterken en hun onderzoeksbasis op termijn te blijven aanvullen en vernieuwen. Dit sluit aan bij hun decretale opdracht zoals vastgelegd in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet), waarin gesteld wordt dat het voorwerp van de strategische onderzoekscentra expliciet gericht is op het uitvoeren van strategisch basisonderzoek binnen hun respectievelijke onderzoeksdomeinen.

In de periode 2019-2025 wordt het budget voor strategisch basisonderzoek voor de vier SOC's samen geraamd op 1,4 mld EUR (Tabel 9).

Tabel 9. Budget voor strategisch basisonderzoek van de vier SOC's (2019-2025)

In mln EUR	imec ⁶⁰	VIB	VITO ⁶¹	Flanders Make	totaal
2019	82,9	37,2	41,6	10,8	172,5
2020	81,4	36,7	45,1	10,9	174,1
2021	82,8	37,1	48,7	23,1	191,7
2022	87,8	43,4	51,4	27,4	210,0
2023	91	48,2	53,8	24,6	217,6
2024	93,3	49,7	62,3	22,9	228,2
2025	95,6	50,0	63,6	20,5	229,7
Totaal	614,8	302,3	366,5	140,2	1.423,8
Aandeel binnen SBO-budget (2019-25) van de SOC's	43,2%	21,2%	25,7%	9,8%	100%

Bron: Departement WEWIS op basis van jaarrapporten van en data aangeleverd door de SOC's.

4.2. Valorisatie van onderzoek en ontwikkeling van universiteiten en hogescholen

In dit hoofdstuk worden de resultaten met betrekking tot de valorisatie van O&O van de universiteiten en hogescholen voor de Vlaamse economie of samenleving nader geanalyseerd. Daarnaast wordt een verdiepend inzicht geboden in het O&O&I-instrumentarium binnen scope, met bijzondere aandacht voor instrumenten die hierboven niet besproken werden (i.e., SBO, hoofdstuk 4.1) en de SOC's (worden hierna besproken, hoofdstuk 4.3). De aandachtspunten die in de interviews naar boven kwamen, worden hier in detail uitgelicht.

⁶⁰ Niet-gelabeld deel van de convenantmiddelen van imec, en de SBO-projecten met de core-groepen.

⁶¹ Niet-geoormerkt deel van de basistoelage van VITO.

4.2.1. Globale valorisatieresultaten en -output

Valorisatie in Vlaanderen

Uit de diepte-interviews in de context van deze studie en documentanalyse blijkt dat **Vlaanderen sterk presteert** op het vlak van economische en maatschappelijke valorisatie van O&O-I-resultaten en -investeringen. Box 5 illustreert dit met enkele voorbeelden uit recente bronnen.

Box 5. Resultaten op het vlak van innovatie en valorisatie in Vlaanderen

Een greep uit enkele verschillende bronnen toont aan dat Vlaanderen, en in het bijzonder haar universiteiten en onderzoekscentra, sterk presteren op het vlak van innovatie en valorisatie.

- **Regional Innovation Scoreboard (RIS - 2025)**

In het RIS wordt **Vlaanderen ingedeeld als “Innovatieleider”**, de hoogste categorie binnen deze ranking. Daarmee staat Vlaanderen op plaats 31 van 241 Europese regio's. In vergelijking met alle andere regio's scoort Vlaanderen het sterkst (#1) op het vlak van innovatie-uitgaven per tewerkgestelde persoon, het aandeel kmo's dat bedrijfsprocesinnovaties introduceert, en de mate waarin kmo's samenwerken met andere partijen⁶².

- **EPO Europese Patent Index (2025)**

Ook op het vlak van octrooiaanvragen nemen Vlaamse universiteiten een sterke positie in. In de top 20 van de European Patent Office (EPO)⁶³ voor het aantal octrooiaanvragen van Europese universiteiten staan drie Vlaamse instellingen (met 2025 als meetjaar): KU Leuven (#2), UGent (#6) en UAntwerpen (#12). Enkel de Technical University of Denmark (DTU) staat hoger dan KU Leuven; EPFL in Zwitserland deelt de tweede plaats met KU Leuven.

In de algemene landenranking wat betreft octrooiaanvragen per miljoen inwoners staat België op plaats 10 van de 50 beschouwde landen⁶⁴. Zwitserland is in deze ranking het meest succesvol, gevolgd door Finland.

- **Horizon Dashboard**

Binnen Horizon Europe behoren verschillende Vlaamse kennisinstellingen eveneens tot de belangrijkste deelnemers. In termen van EU-nettobijdrage staan imec (#2), KU Leuven (#8) en Universiteit Gent (#11) in de absolute top. België bekleedt bovendien plaats 6 in de rangschikking van toplanden naar deelname aan Horizon Europe⁶⁵.

- **Dealroom European Spinout report 2025**

In deeptech en life sciences nemen zowel de Vlaamse universiteiten, en in het bijzonder KU Leuven (#14) en Universiteit Gent (#20) (zie Figuur 8), als onderzoeksinstituten VIB (#7) en imec (#12) (zie Figuur 9) sterke posities in binnen de Europese spin-offrankings van 2025. Deze rankings zijn gebaseerd op het

⁶² https://ec.europa.eu/assets/rtd/ris/2025/ec_rtd_ris-regional-profile-be.pdf. Het RIS-2025 gebruikt per indicator de meest recent beschikbare regionale data. Voor samengestelde indicatoren betekent dit dat zij kunnen zijn opgebouwd uit deelindicatoren met verschillende referentiejaar, afhankelijk van de beschikbaarheid van regionale gegevens.

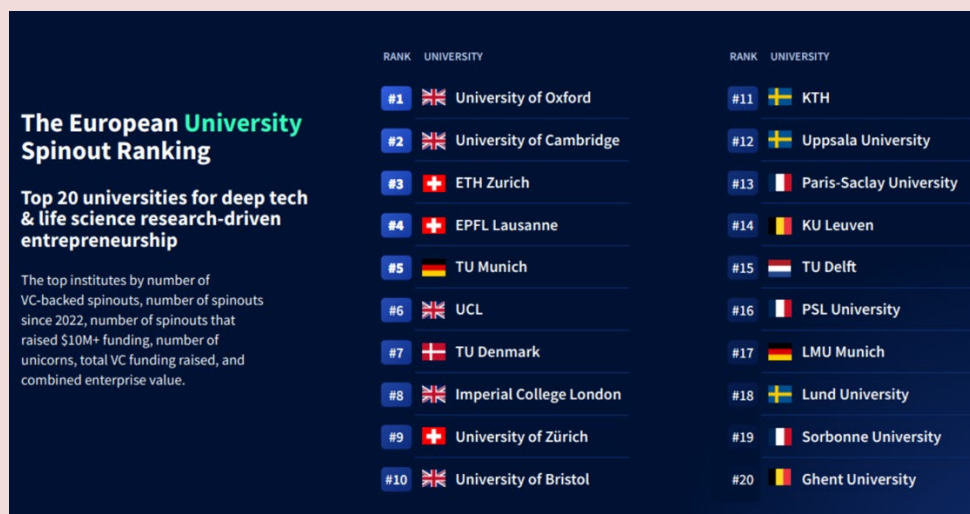
⁶³ <https://www.epo.org/en/about-us/statistics/technology-dashboard-2025>

⁶⁴ Ratio per miljoen inwoners van landen met minstens 1 miljoen inwoners.

⁶⁵ Horizon Dashboard R&I projects. Geraadpleegd op 9/06/2026 via <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-dashboard>. De cijfers hebben betrekking op de cumulatieve databankstand voor Horizon Europe 2021-2027 op het moment van raadpleging, en niet op één afzonderlijk meetjaar.

aantal spin-offs, het opgehaalde venture capital en de waardering van deze ondernemingen, zoals gerapporteerd in databank Dealroom.⁶⁶

Figuur 8. Europese spin-off ranking universiteiten (2025)

Figuur 9. Europese spin-off ranking onderzoeksinstituten (2025)

De sterke prestaties op het vlak van valorisatie worden onder meer **toegeschreven aan een sterk, breed en complementair instrumentarium**, waarbij verschillende instrumenten samen een continuüm vormen met elk een eigen finaliteit en doelgroepen.

Doorheen interviews en focusgroepen, en aansluitend bij de bevindingen uit de evaluatie van de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en van de interfaceactiviteiten (2023), blijkt dat in het bijzonder IOF daarbij internationaal als een goede praktijk beschouwd wordt en dit onder meer omdat IOF-middelen autonoom en flexibel kunnen worden ingezet door de associatie voor economisch en economisch-maatschappelijke valorisatieprojecten zoals proof-of-concept en voor business developer-mandaten met een liasionrol tussen onderzoek en ondernemingen. Ook de nabijheid van de diverse experts van de *Tech Transfer Offices* (TTO's) tot onderzoekers en hun sterke verankering

⁶⁶ Het jaartal 2025 verwijst naar het rapportjaar van het Dealroom European Spinouts Report 2025. Op basis van de publiek beschikbare methodologische informatie kan geen afzonderlijk uniform meetjaar of exacte meetperiode voor alle onderliggende indicatoren worden vastgesteld.

in regionale ecosystemen - wat tot uiting komt door de samenwerkingsverbanden met de speerpuntclusters, ondernemingen en incubatoren en acceleratoren - zorgen ervoor dat kennis effectief haar weg vindt naar economisch-maatschappelijke en economische toepassingen.

Valorisatieresultaten van onderzoek aan universiteiten en hogescholen

De resultaten inzake valorisatie van onderzoek aan universiteiten en hogescholen zijn het resultaat van een combinatie van meerdere financieringsbronnen, zowel op het niveau van individuele instellingen als op het niveau van de associaties.

In de periode 2019–2025 zijn de budgetten voor FWO-SBO, cSBO, Moonshot, IOF en interfaceactiviteiten, kennisdiffusie-instrumenten (o.a. Blikopener), TETRA en PWO gestegen van 205,3 mln EUR in 2019 naar 260,1 mln EUR in 2025, wat overeenkomt met een nominale groei van 26,7%. Deze groei is als volgt verdeeld:

- IOF, interfaceactiviteiten, kennisdiffusie, TETRA en PWO stegen van 104,4 mln EUR naar 123,0 mln EUR (+21%);
- FWO-SBO, cSBO en Moonshot stegen van 100,9 mln EUR naar 137,1 mln EUR (+36%).

Op basis van de valorisatieparameters opgenomen in het IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit⁶⁷ blijkt dat de **outputindicatoren sterker zijn gegroeid dan de onderliggende O&O-middelen**. Zoals samengevat in Tabel 10 stellen we vast dat:

- het aantal doctoraten een gestage groei kende (+29% in de periode van academiejaar 2019/20 tot academiejaar 2023/24);
- industriële inkomsten sterk toenamen (+57% in 2024 ten opzichte van 2019);
- het aantal opgerichte spin-offs over de periode 2019–2024 132 bedraagt;
- inkomsten uit de Europese kaderprogramma's een duidelijke groei vertonen (met een terugval in 2025);
- het aantal octrooiaanvragen en -toekenningen over de referentieperiodes van de jaartallen opgenomen in de tabel respectievelijk met 31% en 19% toenam.

⁶⁷ Zie <https://www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/excellerend-onderzoek/financiering-van-onderzoek/industrieel-onderzoeksfonds>

Tabel 10. Valorisatie van onderzoeksfinanciering op het niveau van de associaties en op basis van de brondata gerelateerd aan de IOF-parameters, periode 2019-2025

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Evolutie	Duiding
Aantal doctoraten per academiejaar	1.976	2.092	2.128	2.294	2.542	nb	nb	Groei van +29% over de periode 2019-2023	Brondata per academiejaar
Industriële inkomsten in mln EUR	220,4	252,8	298,8	317,5	453,4	345,9	nb	Groei van +57% over de periode 2019-2024 met piek in 2023	
Aantal spin-offs	24	23	23	20	27	15	nb	132 spin-offs over de periode 2019-2024	Spin-offs waarin minstens een associatie betrokken is
Inkomsten Europese kaderprogramma's in mln EUR	141,6	144,2	152,4	173,9	218,8	231,6	136,7	Jaarlijks stijgend tot 2024 met terugval in 2025	Volgens startjaar van de projecten
Octrooien ⁶⁸									
• Aantal aanvragen	Nb	621	673	676	729	803	814	Groei van +31% over de periode 2020-2025	Op basis van een referentieperiode*
• Aantal toekenningen	Nb	889	1.013	1.072	1.105	1.102	1.062	Groei van +19% over de periode 2020-2025	Op basis van een referentieperiode*

Noot: de cijfers rond het aantal doctoraten zijn weergegeven per academiejaar. Dit wil zeggen dat de cijfers voor 2023 betrekking hebben op de periode september 2023 tot augustus 2024.

*: De brondata worden niet op jaarbasis gerapporteerd, maar per referentieperiode. Voor een gegeven jaar t omvat de referentieperiode de jaren t-6 tot en met t-2. Voor het jaar 2020 betreft dit dus de periode 2014-2018.

Bron: data aangeleverd door het Departement WEWIS (2026).

Tabel 10 toont ook de groei aan wat betreft de deelname van de Vlaamse associaties aan de Europese kaderprogramma's. In het algemeen presteert Vlaanderen traditioneel sterk in Europese onderzoeks- en innovatieprogramma's en behoort het al geruime tijd tot de beter presterende regio's op het vlak van deelname en het verwerven van middelen. Aangezien deze positie reeds hoog is, wordt een behoud van de huidige positie als een sterk resultaat beschouwd. Het versterken van synergieën tussen Europese en Vlaamse instrumenten, en het maximaliseren van de valorisatie en doorwerking van Europese projecten binnen het Vlaamse O&O-ecosysteem blijven dan ook belangrijke na te streven doelen.

Daarnaast blijkt uit ECOOM-data en andere data waarover het Departement WEWIS beschikt, dat in de periode 1979-2024 in totaal **574 spin-offs werden opgericht** door universiteiten, hogescholen,

⁶⁸ IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit, artikel 10, § 5 geeft de beschrijving van de IOF-parameter P5: "het procentuele aandeel van de associatie, in de referentieperiode, in het totale aantal:

1° toegekende United States Patent and Trademark Office-octrooien;

2° gepubliceerde aangevraagde en toegekende European Patent Office-octrooien;

3° gepubliceerde aangevraagde octrooien conform het Patent Cooperation Treaty".

Opmerking: Niet alle sites publiceren beide statussen, en als in het zelfde jaar een aanvraag en toekenning van het octrooi gepubliceerd is, dan prevaleert de toekenning voor de IOF-sleutel, waardoor meestal het "aantal gepubliceerde toegekende octrooien" groter is dan het "aantal gepubliceerde aangevraagde octrooien"

associaties en SOC's of combinaties daarvan⁶⁹. Van deze spin-offs waren er **in mei 2026 nog 331 actief**⁷⁰. Over de 243 niet-actieve spin-offs zijn weinig gegevens beschikbaar. Van vier spin-offs is geweten dat ze failliet gingen en vier vrijwillige liquidaties konden geïdentificeerd worden.

De 331 actieve bedrijven vertegenwoordigden in 2024 een bruto toegevoegde waarde van 648 mln EUR en stelden samen 5.133 werknemers te werk in 2024. Spin-offs die voortkomen uit één universiteit nemen hierbij het grootste aandeel op, zowel in aantal spin-offs als in economische impact zoals gemeten door tewerkstelling en toegevoegde waarde (zie Tabel 11).

Tabel 11. Overzicht aantal spin-offs (2024)

	Aantal actieve spin-offs (mei 2026)	Som van aantal werknemers *	Gemiddeld aantal werknemers**	Som van bruto toegevoegde waarde (EUR mln)	Gemiddelde toegevoegde waarde (EUR mln)**
SOC⁷¹	52	722,9	13,9	100,754	1,937
universiteit + SOC	45	975,9	21,69	180,673	4,014
universiteit + hogeschool	2	0	0	0,18	0,09
Eén universiteit	223	3.371,6	15,12	366,415	1,643
Meerdere universiteiten	9	63,3	7,03	0,702	0,78
Eindtotaal	331	5.133,7	15,51	648,563	1,959

Noot: * Noteer dat niet elk bedrijf het aantal werknemers doorgeeft. ** Gedeeld door het aantal actieve spin-offs.
 Bron: Departement WEWIS op basis van rapportering door de instellingen en ECOOM-data.

⁶⁹ Noteer dat de eerste SOC pas in 1985 werd opgericht (imec) en dat de oprichting van de associaties in 2004 werd opgestart.

⁷⁰ Hiermee wordt bedoeld dat het oorspronkelijke KBO-nummer in mei 2026 nog steeds actief was. Merk op dat spin-offs waarvoor het initieel KBO-nummer niet meer actief is, overgenomen kunnen zijn en onder KBO van de overnemer nog steeds actief zijn (uitzonderlijk blijft bij overname het initieel KBO-nummer actief) of opgeheven zijn.

⁷¹ Definitie van spin-off/start-up is vermeld in het convenant van elke SOC en verschilt van de definitie van spin-off voor de vijfde parameter van de IOF-sleutel. Bijvoorbeeld voor VIB:

“VIB-convenant: KPI 7: Aantal start-ups (in 2026)

Er dient, voor de toepassing van deze indicator, sprake te zijn van een gestaafde inbreng van VIB in het start-up-bedrijf via het verwerven van een aandeelhouderspositie op basis van een omschreven technologietransfer vanuit VIB (IE, knowhow, materialen, expertise, opportuniteitscreatie) in de nieuw opgerichte vennootschap. De KPI wordt cumulatief gemeten in het laatste jaar van het convenant: Het aantal opgerichte start-ups in de periode 2021-2025 zal ten minste 6 bedragen.

Bij de interpretatie van deze indicator kan de overheid ervoor kiezen om een nog niet formeel opgerichte start-up in het jaar van evaluatie, toch nog mee te rekenen als zijnde ‘opgericht’ in het geëvalueerde werkingsjaar indien VIB voldoende kan aantonen dat het grootste deel van de voorbereidingen plaats vonden in het geëvalueerde werkingsjaar.”

Deze vaststellingen worden bevestigd door **recente analyses van spin-offactiviteit in Vlaanderen**⁷². Over de periode 2000–2024 werden 383 spin-offs geïdentificeerd die voortkomen uit kennis- en technologietransfer door universiteiten en hogescholen, met gemiddeld ongeveer 15 nieuwe spin-offs per jaar. Daarbij nemen KU Leuven en UGent een voortrekkersrol op, met gemiddeld respectievelijk circa vijf spin-offs per jaar, hetgeen hun algemene omvang en sterk uitgebouwde ingenieursfaculteiten weerspiegelt. Bovendien ligt het tempo van spin-offcreatie in de periode 2020–2024 hoger dan het langetermijngemiddelde, wat wijst op een verdere versterking van de valorisatiecapaciteit. Zo realiseerde KU Leuven in de periode 2020–2024 gemiddeld 6,7 spin-offs per jaar tegenover 5,3 over de volledige periode 2000–2024. Voor UGent steeg dit van gemiddelde van 4,9 naar 6,6 spin-offs per jaar, terwijl ook UAntwerpen een duidelijke stijging kende van gemiddeld 2,4 naar 4,7 spin-offs per jaar over deze periode.

De economische impact van deze spin-offs is substantieel volgens het Sentometrics-rapport: de subset van actieve bedrijven waarvoor recente data beschikbaar zijn, genereert samen meer dan 550 mln EUR bruto toegevoegde waarde en stelt circa 3.600 voltijdse equivalenten te werk in 2024.

4.2.2. Hiaten en leemtes in het financieringslandschap

Tegelijk worden een aantal structurele hiaten geïdentificeerd in het financieringslandschap in de scope van deze uitgaventoetsingen.

Sinds SBO-projecten bij het FWO zijn ingebed, worden de FWO-SBO-projecten vandaag meer academisch ingevuld dan in het verleden (de zogenaamde academisering van het SBO-instrumentarium). Hoewel deze academisering belangrijk is, geven enkele stakeholders aan dat het tegelijk de overgang van strategisch basisonderzoek naar proof-of-concept kan bemoeilijken en dat bijgevolg waardevolle onderzoeksresultaten vertraagd doorstromen naar verdere ontwikkeling en toepassing.

Vertegenwoordigers van incubatoren en acceleratoren⁷³ wijzen op een andere leemte, met name het ontbreken van een **voldoende ontwikkeld financieringsaanbod op maat van verschillende technologiedomeinen en ontwikkelingsfasen**. Voor software- en digitale toepassingen lijken de bestaande financieringsmogelijkheden doorgaans beter aan te sluiten bij de noden, terwijl kapitaalintensieve domeinen zoals biotech, materialen, chemie, hardware en deeptech grotere lacunes kennen. Vooral zaaifinanciering en groeikapitaal in latere fasen van het valorisatietraject worden als knelpunt benoemd. Hierdoor dreigen veelbelovende ondernemingen voor verdere financiering en opschaling sterker afhankelijk te worden van buitenlandse investeerders of buitenlandse ecosystemen.

In dit kader wijzen verschillende stakeholders ook op het ontbreken van een instrument dat zich **expliciet richt op de zaaifinancieringsfase**⁷⁴ **van valorisatietrajecten**, in het bijzonder voor

⁷² Sentometrics (2026), Activity Barometer of Spin-offs Emerging from Knowledge and Technology Transfer by Flemish Universities and Universities of Applied Sciences and Arts (2000–2024). https://sentometrics.com/papers/Spin-offs_Activity_Barometer_2000_2024.pdf

⁷³ Incubatoren ondersteunen de opstartfase van jonge ondernemingen, vaak vanuit kennisinstellingen of regionale innovatie-ecosystemen. Acceleratoren richten zich eerder op ondernemingen die reeds een eerste product, technologie of marktvalidatie hebben en sneller willen opschalen.

⁷⁴ De pre-seedfase verwijst naar de zeer vroege fase van valorisatie waarin onderzoeksresultaten nog verder moeten worden gevalideerd, bijvoorbeeld via proof-of-concept, marktverkenning of prototypeontwikkeling. De seedfase betreft de daaropvolgende fase waarin bijkomende middelen nodig zijn om een technologie, product of spin-off verder te ontwikkelen richting marktintroductie en eerste commercialisering.

kapitaalintensieve innovaties. Sommige vertegenwoordigers van universiteiten verwijzen hierbij naar het voormalige SOFI-instrument (Spin-Off Financieringsinstrument), dat in 2013 werd opgezet om academische spin-offs in een vroege fase te ondersteunen en de investeringsrisico's van nieuwe technologieën sneller te verlagen. Dit instrument bood risicokapitaal in de zaaifinancieringsfase en werd door hogervermelde betrokkenen als een effectief beleidsinstrument ervaren om bijkomende investeringen aan te trekken en valorisatietrajecten te versnellen. Hoewel de werking van SOFI nadien werd geïntegreerd in het zaaikapitaalbeleid van PMV, geven verschillende stakeholders aan dat een instrument met een specifieke focus en flexibiliteit zoals het voormalige SOFI-instrument momenteel grotendeels ontbreekt.

Daarnaast is er beperkte ondersteuning voor de **doorgroei van spin-offs na oprichting**. Financiële ondersteuning en begeleiding concentreren zich vaak op de pre-seed- en opstartfase, terwijl de fase nadien, waarin verdere technologische ontwikkeling, marktvalidatie en schaalvergroting centraal staan, minder structureel wordt ondersteund. Stakeholders wijzen erop dat deze “scale-up gap” een reëel knelpunt vormt, zeker voor deeptechbedrijven met lange ontwikkelingscycli en bij wie de financieringsbehoeften substantieel zijn. Bestaande actoren zoals TTO's, SOC's en PMV spelen hierin reeds een rol, maar desondanks wordt deze scale-up-fase als een cruciale uitdaging gezien.

Er wordt verder ook gesteld dat de financieringsmogelijkheden voor **projecten met een maatschappelijke finaliteit** beperkter zijn. Dit komt onder meer aan bod in verschillende interviews, focusgroepen en ook in de systeemanalyse onderzoek, ontwikkeling en innovatie van 2024⁷⁵. Instrumenten zoals FWO-SBO voorzien wel in een maatschappelijk luik, maar in de praktijk ligt de nadruk vaak sterker op economische valorisatie. Hierdoor ervaren actoren in domeinen zoals zorg, onderwijs of sociale innovatie dat hun projecten minder goed aansluiten bij bestaande financieringscriteria of moeilijker competitief zijn binnen generieke oproepen. Zelfs indien deze projecten financiering kunnen vinden, ontbreekt vaak de mogelijkheid om in een vervolgtraject in te stappen, waardoor de implementatie mogelijk niet kan plaatsvinden. Respondenten, vooral in het kader van de interviews met hogescholen, geven aan dat maatschappelijke impact (bv. impact in de zorg, onderwijs, enz.) vaak significante economische effecten hebben op middellange termijn die nu niet gecapteerd worden (denk bv. aan burn-outpreventie) en ook niet in aanmerking komen voor financiering. Volgens enkele geïnterviewden leidt dit er ook toe dat **bepaalde doelgroepen moeilijker** te bereiken zijn via het instrumentarium, namelijk innovatievolgers, vzw's, zorginstellingen, onderwijsactoren en overheden.

Verder wijzen stakeholders op de beperkte **flexibiliteit om projecten over instrumenten heen te laten doorstromen** via vereenvoudigde aanvraagprocedures, wat leidt tot vertragingen en extra administratieve lasten. Vertegenwoordigers van het FWO en VLAIO geven aan geen voorstander te zijn voor een verregaande samenvoeging van procedures of organisaties, maar pleiten eerder voor een verdere versterking van de samenwerking en afstemming tussen beide organisaties, waarbij de eigenheid en specifieke opdracht voldoende aandacht dient te krijgen.

4.2.3. Maatstaven voor kennisvalorisatie

De vooropgestelde doelstellingen voor kennisvalorisatie en de indicatoren die hieraan gekoppeld worden, beïnvloeden de prioriteiten binnen het systeem. Een sterke nadruk op kwantitatieve indicatoren, zoals het aantal spin-offs of octrooien, kan leiden tot perverse prikkels en een focus op

⁷⁵<https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/2025-02/Systeemanalyse%20Onderzoek%2C%20Ontwikkeling%20en%20Innovatie%20en%20uitgaventoetsing%20van%20het%2027Vlaams%20beleid%20in%20het%20kader%20van%20productiviteit%27.pdf>

volume eerder dan kwaliteit. Er wordt daarom in verscheidene interviews gewezen op het belang van of mogelijkheid tot identificeren van aanvullende indicatoren, zoals:

- succes en doorgroei(potentieel) van spin-offs;
- jobcreatie en groei;
- effectief gebruik van octrooien na enkele jaren;
- structurele samenwerking met ondernemingen en vertaling naar innovatieve producten en processen.

Verder zijn er geïnterviewden die stellen dat de focus op deze klassieke output - i.h.b. spin-offs of octrooien - **veel vormen van kennisvalorisatie buiten beschouwing laat**, zoals procesverbeteringen of capaciteitsopbouw bij organisaties, brede kennisdiffusie, of valorisatie naar publieke instellingen, overheid of non-profitsector. Ook hier wordt gesteld dat er beter nagedacht kan worden over een doelstellingset en een kader voor indicatoren voor maatschappelijke valorisatie (en de eventueel indirecte economische impact (op langere termijn)).

Daarnaast wordt in de interviews benadrukt dat een zinvolle evaluatie van kennisvalorisatie niet kan steunen op louter kwantitatieve indicatoren, maar ook gebaat is bij een meer **kwalitatieve benadering** ter aanvulling, bijvoorbeeld via casestudies of valorisatietrajecten die toelaten om de context, complexiteit en daadwerkelijke impact van onderzoek beter te begrijpen. Dit wordt als bijzonder relevant beschouwd voor onderzoek met een meer maatschappelijke impact.

Verder merken we op dat inspiratie gehaald kan worden uit recent Europees werk⁷⁶ waarbij onder andere een monitoringskader ontwikkeld werd om economische en maatschappelijke kennisvalorisatie te capteren en monitoren⁷⁷. Meer bepaald bestaat het monitoringskader uit 16 indicatoren en 41 metrieken, dat zowel kennisoverdracht en samenwerking tussen de academische wereld en ondernemingen als bredere valorisatiekanalen (zoals standaardisatie, beleid en burgerbetrokkenheid) omvat (Figuur 10).

⁷⁶ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-framework-measure-knowledge-valorisation-2026-03-30_en

⁷⁷ European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, CSIL, IDEA Consult, ICONS, Caputo, A. et al., Study on metrics and indicators for knowledge valorisation, Publications Office of the European Union, 2026, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/3166614>

Figuur 10. Kennisvalorisatie-indicatoren en -metrieken (EC-studie)

Burgerwetenschap - Organisaties betrokken bij burgerwetenschap - Burgerwetenschapsprojecten	Samenwerkingsprocessen - Innovatieve ondernemingen die samenwerken met universiteiten en hogescholen - Producten en/of processen van innovatieve ondernemingen in samenwerking met kennisinstellingen	Goederen of diensten mede-gecreëerd met gebruikers - Ondernemingen betrokken bij co-creatieactiviteiten met gebruikers - Omzet uit mede-gecreëerde of gepersonaliseerde producten	Industrie-academische co-octrooiactiviteiten - Industrie-academische co-octrooiën - Gemiddeld aantal citaties van industrie-academische co-octrooiën
Industrie-academische co-publicatieactiviteiten - Industrie-academische co-publicaties - Gemiddeld aantal citaties van industrie-academische co-publicaties	Meldingen van intellectuele eigendom Meldingen van intellectuele eigendom	Intellectuele eigendomsrechten - Gebruik van intellectuele eigendomsrechten - Waarde van immateriële activa - IE-transacties - Publiek-private transacties - Industriële ontwerpen - Merkaanvragen - Octrooiën en gebruiksmodellen	Kennis- en technologie-transferorganisaties (KTO) - Nieuwe ondernemingen opgericht door KTO - KTO-overeenkomsten - Inkomsten uit KTO-overeenkomsten
Mobiliteit - Werkzame doctoraathouders - Onderzoekers in ondernemingen	Open-accesspublicaties - Open-accesspublicaties - Citatie van open-accesspublicaties	PhD-start-ups - Aandeel PhD-start-ups - VC-financiering in PhD-start-ups - Werkgelegenheid in PhD-start-ups	Onderzoekers in standaardisatie Onderzoekers betrokken bij standaardisatie
Standaarden met integratie van O&O - Standaarden die wetenschappelijke publicaties citeren - Penetratie-/adoptiegraad van standaarden met O&O - Citatie van standaarden met O&O	Onderzoek naar beleid - Onderzoekers in overheid - Opname van O&O in beleid	Start-ups en spin-offs met intellectuele activa - Start-ups met octrooiaanvragen - VC-financiering in start-ups met octrooiaanvragen - Werkgelegenheid in start-ups met octrooiaanvragen - Start-ups en spin-offs met IE-activa	Universitaire spin-offs - Universitaire spin-offs - VC-financiering in universitaire spin-offs - Werkgelegenheid in universitaire spin-offs

Bron: European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, CSIL, IDEA Consult, ICONS, Caputo, A. et al., Study on metrics and indicators for knowledge valorisation, Publications Office of the European Union, 2026, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/3166614>

4.2.4. Behoeftte aan administratieve vereenvoudiging

Toen in de interviews (bv. met TTO's, hogescholen, SOC's) gevraagd werd naar de uitdagingen of het verbeterpotentieel met betrekking tot het gehele instrumentarium binnen scope, werd **de administratieve en rapporteringslast** die het met zich meebrengt frequent genoemd.

Er wordt een toenemende administratieve last gepercipieerd, onder meer door gedetailleerde rapportering en in het bijzonder de cumulatie van verschillende rapportageverplichtingen. Dit creëert een behoefte aan **vereenvoudiging en meer geaggregeerde monitoring en beoordeling/evaluatie**, op:

- projectniveau;
- instrumentniveau;
- niveau van convenanten (bijvoorbeeld voor SOC's);
- en wat betreft de rapportering via FRIS.

Meer in het algemeen wordt ervoor gepleit om bij de rapportering meer focus te leggen op outputindicatoren, eerder dan op inputcontrole, zoals een gedetailleerde tijdsbesteding, detailinformatie over de besteding van de middelen, of audits. Dit leidt tot een verschuiving van middelen naar ondersteunende functies en vermindert de effectieve inzet op onderzoek en valorisatie. Sommige geïnterviewden wijzen erop dat in Europese programma's (bv. Horizonprojecten) een evolutie kan worden vastgesteld naar een meer eenvoudige rapportering en financiering.

4.2.5. Attributie van output

Daarnaast is het **vaak methodologisch niet mogelijk om een eenduidige causale link te leggen tussen specifieke financieringsinstrumenten en de gerealiseerde output**. Onderzoeksresultaten en -output zijn doorgaans het gevolg van langdurige en cumulatieve trajecten, waarbij verschillende financieringsbronnen, actoren en samenwerkingsvormen een rol spelen. Wanneer dus gevraagd wordt om output (bv. een publicatie of octrooi) te linken aan één of meerdere concrete projecten of financieringskanalen (zoals in de FRIS-databank), geven drie van de vijf geïnterviewde TTO's aan dat dat in sommige gevallen moeilijk en niet altijd zinvol is. Er kan dan ook nagedacht worden over rapportage van output op een meer geaggregeerd niveau, omdat niet alle output exhaustief toegewezen kan worden aan specifieke financieringskanalen.

4.2.6. Informatieverstrekking over onderzoek via het FRIS-onderzoeksportaal

Het FRIS-onderzoeksportaal⁷⁸ vormt een centraal portaal voor informatie over onderzoekers, organisaties, projecten, publicaties, datasets, octrooien en infrastructuur in Vlaanderen. Het platform heeft daarbij meerdere doelstellingen: het verhogen van de zichtbaarheid en valorisatie van onderzoek, het ondersteunen van beleidsmonitoring, het faciliteren van administratieve vereenvoudiging via centrale gegevensdeling, het bijdragen aan open science en het versterken van transparantie over publiek gefinancierd onderzoek.

FRIS wordt door verschillende geïnterviewden in de eerste plaats geapprecieerd voor de rol die het vervult als centrale databank voor onderzoeksinformatie in Vlaanderen. Het systeem draagt bij aan de transparantie van onderzoeksactiviteiten en biedt in principe een overzicht van projecten, publicaties, octrooien, infrastructuren, experts (onderzoeker en liaisonfuncties) en andere outputs zoals succesverhalen en filmpjes, wat waardevol is voor valorisatie, beleidsmonitoring en externe zichtbaarheid.

Tegelijkertijd geven vier van de vijf geïnterviewde TTO's aan dat de rapportage aan FRIS arbeidsintensief is. Instellingen moeten bijkomende en soms manuele rapportering aanleveren, bovenop bestaande rapporteringsprocessen en verantwoordingsverplichtingen binnen instellingen en financieringskanalen. Dit leidt tot een cumulatieve administratieve belasting waarbij sommige respondenten zich afvragen of die opweegt ten opzichte van de (gepercipieerde) gerealiseerde meerwaarde voor de Vlaamse overheid. Mogelijk wordt deze perceptie ingegeven door een onvoldoende begrip van de bijdrage aan onderbouwd beleid van de overzichtsrapporten die kunnen opgesteld worden op basis van de FRIS-databank. Bovendien erkennen verschillende respondenten dat FRIS reeds bijdraagt aan administratieve vereenvoudiging, onder meer doordat gegevens vanuit FRIS automatisch kunnen doorstromen naar bepaalde rapporterings- en aanvraaginstrumenten, zoals de rapporteringstools van het FWO. Het FWO en FRIS werken momenteel verder samen om in de toekomst meer informatie bij FRIS te bundelen.

Vanuit de beleidskant wordt in verband met FRIS gewezen op het belang van een sterkere integratie van dergelijke koppelingen in de interne processen van instellingen. Daarbij wordt bijvoorbeeld verwezen naar het systematisch registreren van onderliggende onderzoeksprojecten bij de aanvraag van een octrooi of het opstellen van een invention disclosure form (IDF), zodat de koppeling tussen onderzoek en output reeds vroeg in het proces wordt vastgelegd en later geautomatiseerd kan doorstromen naar FRIS. Volgens beleidsvertegenwoordigers kan dit bijdragen aan zowel betere

⁷⁸ <https://www.researchportal.be/nl>

beleidsinzichten over instellingen en instrumenten heen als aan een vermindering van manuele rapporteringslasten.

FRIS fungeert als “etalage” voor onderzoek⁷⁹ en beoogt interdisciplinariteit en netwerking tussen onderzoekers te stimuleren. Naar Europees voorbeeld (Box 6) zou de databank ook breder kunnen gebruikt worden om gefinancierd onderzoek voor het voetlicht te plaatsen en zo te connecteren met actoren breder dan enkel onderzoekers, zoals bedrijven, beleidsmakers, partners, kapitaalverstrekkers enz. Enkele respondenten geven echter aan dat samenwerkingen tussen onderzoekers of met bedrijven eerder ontstaan via netwerken en directe interacties, dan via de databank, waardoor volgens hen de impact van FRIS op dat vlak beperkt blijft.

Beleidsvertegenwoordigers wijzen er ook op dat het huidige FRIS-portaal reeds meer dan tien jaar oud is en momenteel verder wordt ontwikkeld en vernieuwd, onder meer met het oog op een betere afstemming op verschillende gebruikersgroepen en een gerichtere ontsluiting van informatie, bijvoorbeeld over onderzoeksinfrastructuur naar bedrijven. Andere mogelijke verbeterpistes hebben betrekking op het versterken van FRIS als beleids- en marktintelligentie-instrument, bijvoorbeeld door meer inzicht te bieden in onderzoeksnetwerken, expertisedomeinen en beschikbare onderzoeksinfrastructuur. Daarnaast kan het portaal sterker worden ingezet ter ondersteuning van strategische consortiumvorming, inclusief op EU-niveau, en kan de informatiebasis worden uitgebreid naar minder klassieke vormen van output, naast publicaties.

Box 6. Horizon Results Platform⁸⁰

Het Horizon Results Platform⁸¹, gelanceerd in september 2019, is een digitaal platform dat gericht is op het ontsluiten, verspreiden en valoriseren van resultaten uit door de EU gefinancierd onderzoek en innovatie. Het platform stelt begunstigden in staat om hun *Key Exploitable Results (KER's)* zichtbaar te maken voor een breed, maar ook gericht publiek, met als doel de kans op effectieve benutting en verdere ontwikkeling van deze resultaten te vergroten. KER's verwijzen naar onderzoeksresultaten met potentieel voor verdere valorisatie of toepassing, zoals nieuwe technologieën, processen, producten, methodologieën, software, datasets of andere exploiteerbare kennisoutput.

Via matchmakingfunctionaliteiten worden relevante actoren zoals investeerders, bedrijven, onderzoekers en andere stakeholders met elkaar in contact gebracht. Bij elk gepubliceerd KER wordt aangegeven voor welke vormen van verdere valorisatie of samenwerking de begunstigden nog partners zoeken, variërend van businesspartners en investeerders tot kennisuitwisseling, piloottoepassingen of verdere onderzoeks- en ontwikkelingssamenwerking. Daarnaast bevatten de resultaten gedetailleerde informatie over onder meer de maturiteit (bijvoorbeeld het TRL-niveau), schaalbaarheid, duurzaamheid en de unieke waardepropositie van de oplossing. Dit stelt externe partijen in staat om snel en accuraat de relevantie en het potentieel van een resultaat te beoordelen.

4.2.7. Intellectueel eigendom

Geïnterviewden (bv. van TTO's, universiteiten en SOC's) en documentanalyse (bv. impactanalyse TETRA-programma, 2024) geven aan dat discussies omtrent intellectuele eigendom (IE) vaak tijdrovend en complex zijn. Vooral in trajecten waarbij meerdere actoren betrokken zijn, bijvoorbeeld universiteiten, TTO's, SOC's en bedrijven, kunnen onderhandelingen over eigenaarschap, licenties, aandelenparticipaties of gebruiksrechten de doorstroming naar valorisatie vertragen.

⁷⁹ <https://www.researchportal.be/nl/over-fris>

⁸⁰ Beschikbaar via: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/horizon-results-platform>

⁸¹ [EU Funding & Tenders Portal](#)

Daarnaast ervaren individuele onderzoekers, start-ups en kmo's vaak drempels in IE-trajecten als gevolg van beperkte ervaring en ondersteuning. Dit komt vooral tot uiting in onderhandelingen met partijen met meer ervaring op dit vlak, wat een afschrikkend effect kan hebben, bijvoorbeeld uit vrees om een "slechte deal" te sluiten. Hierdoor kan men terughoudend zijn om een spin-off op te richten of samen in een onderzoeksproject of -mandaat te stappen (bv. Baekeland- of innovatiemandaat).

Een meer gestandaardiseerde aanpak met betrekking tot intellectuele eigendom binnen het ecosysteem, met behoud van flexibiliteit voor verschillende verdienmodellen (zoals aandelenparticipatie of licenties) is daarom aan te raden. Hierbij wordt verwezen naar internationale voorbeelden zoals de Nederlandse "National IP Deal Terms"⁸² en het "National IP Protocol - a framework for Ireland's knowledge transfer system"⁸³. Ook in Duitsland wordt via het IP Transfer 3.0-project gewerkt aan instrumenten om IE-overdracht sneller en transparanter te organiseren, onder meer via modelcontracten en ondersteunende beslissingsinstrumenten. Ook UGent richtte vorig jaar een 'Fast Lane-regeling' uit, waarbij via gestandaardiseerde voorwaarden een versneld traject voor spin-offoprichting wordt aangeboden dat onderhandelingen beperkt en kosten en onzekerheid verlaagt⁸⁴.

Deze template moet evenwel enige ruimte laten voor maatwerk en een zekere mate van flexibiliteit, binnen bepaalde klijnlijnen, moet mogelijk zijn. Vanuit de universiteiten en VITO wordt bijvoorbeeld benadrukt dat IE-afspraken vaak moeilijk te reduceren zijn tot eenvoudige parameters zoals een aandelenpercentage of royaltyvergoeding, omdat waardering, de mogelijke verwatering van aandelenbelangen bij latere financieringsrondes, knowhow, infrastructuur en eerdere investeringen allemaal een rol spelen.

Belangrijk is dat alle partijen, ook onderzoekers en bedrijven, geïnformeerd zijn: dat ze over de volledige informatie beschikken van de mogelijke intellectuele eigendomsbeschermingen en inzicht verwerven in het proces van de totstandkoming van de afspraken en overeenkomsten alvorens de gesprekken aan te vatten.

4.2.8. Hogescholen en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek

De geïnterviewde hogescholen wijzen op een bijkomend aandachtspunt. Hoewel praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) per definitie sterk gericht is op valorisatie en nauwe interactie met het werkveld, wordt aangehaald dat de PWO-middelen voor hogescholen in de eerste plaats een brede onderzoeksfinanciering vormen. Deze middelen kunnen relatief autonoom en flexibel worden ingezet voor de uitbouw van organieke structuren en de onderzoeksactiviteiten en expertiseontwikkeling. PWO is daarmee niet uitsluitend gericht op valorisatie, maar vervult ook een belangrijke rol in de **algemene onderzoeks- en capaciteitsopbouw van hogescholen**.

Daarnaast zijn deze **PWO-middelen beperkt**, waardoor er momenteel slechts weinig financiële ruimte is voor een duurzame langetermijnstrategie of structurele kennisopbouw aan de hogescholen. Capaciteitsopbouw en verankering op het vlak van zowel onderzoeks- als van valorisatiekennis zijn moeilijk maar noodzakelijk. Ze vormen een cruciale basis om bijkomende competitieve financiering aan te trekken, zoals TETRA-projecten, IOF-projecten en SBO-projecten. Dergelijke competitieve

⁸² <https://www.universiteitenvannederland.nl/actueel/nieuws/nieuwe-standaard-voor-verstrekking-van-intellectueel-eigendom>, *Videofragment* (3min), *Dealterms*.

⁸³ <http://www.knowledgetransferireland.com/http://www.knowledgetransferireland.com/>.

⁸⁴ <https://techtransfer.ugent.be/nl/news/fast-lane-regeling-goedgekeurd-ugent-versnelt-oprichting-spin-offs-met-nieuw-standaardtraject>.

projectfinanciering is per definitie tijdelijk en doelgebonden, en kan slechts beperkt bijdragen aan de ontwikkeling van een eigen langetermijnvalorisatiestrategie van de hogescholen.

Daarnaast geven hogescholen aan dat hun **toegang tot het competitieve onderzoeksinstrumentarium beperkter** is in vergelijking met de universiteiten en SOC's. Enerzijds is er regelgeving die hogescholen uitsluit van bepaalde kanalen, en anderzijds is samenwerking met andere onderzoeksinstellingen soms noodzakelijk om toegang te verkrijgen, wat het aandeel van de hogescholen in projecten sterk kan verkleinen. Respondenten plaatsen deze vaststelling in de bredere historische taakverdeling binnen het Vlaamse hogeronderwijs- en onderzoekslandschap, waarbij universiteiten en andere onderzoeksinstellingen traditioneel sterker gericht zijn op fundamenteel en strategisch basisonderzoek, terwijl hogescholen vooral een opdracht hebben inzake praktijkgericht onderzoek en professionele opleidingen. Hoewel eerdere hervormingen, waaronder de academisering van bepaalde opleidingen, deels bedoeld waren om de afbakening tussen beide types van instellingen te verduidelijken, geven hogescholen aan dat er in de praktijk nog steeds spanningen bestaan rond toegang tot onderzoeksfinanciering en over de positionering binnen het onderzoekslandschap.

Verder signaleren de hogescholen dat sommige Europese oproepen inhoudelijk sterk aansluiten bij praktijkgericht onderzoek, maar dat de Vlaamse financiering van deze oproepen in bepaalde gevallen verloopt via kanalen van het FWO. Volgens de geïnterviewden kan dit de **toegang voor hogescholen bemoeilijken**, omdat het FWO gericht is op fundamenteel of strategisch onderzoek, waarvoor universiteiten traditioneel beter gepositioneerd zijn. Dit speelt volgens de respondenten onder meer bij bepaalde oproepen binnen het Driving Urban Transitions (DUT) Partnership⁸⁵. Daarnaast is voor sommige financieringskanalen ook **cofinanciering vereist, wat moeilijk is voor hogescholen** die zelf over beperkte onderzoeksmiddelen beschikken en zonder samenwerking met een andere Vlaamse onderzoeksinstelling als partner geen directe toegang hebben tot een structureel cofinancieringskanaal bij de Vlaamse overheid.

4.2.9. Specifieke bevindingen over de VLAIO-instrumenten

Volgens de geïnterviewde vertegenwoordigers van VLAIO zijn de mogelijkheden voor **administratieve vereenvoudiging** via trajectfinanciering beperkt, en dit gelet de verschillen tussen instrumenten en de beperkte overlap in aanvraagprocessen.

Verschillende geconsulteerde stakeholders stelden voor om verschillende financieringsstromen voor hogescholen (zoals PWO, TETRA en Blikopener) te bundelen in één geïntegreerd instrument, eventueel via convenanten, waarbij de concrete beheersmodaliteit verder moet worden onderzocht. Het dient opgemerkt te worden dat de genoemde instrumenten betrekking hebben op twee verschillende beleidsdomeinen, wat een samenvoeging kan bemoeilijken.

VLAIO voorziet in 2026 een bijkomende financiering voor elke hogeschool om een plan op te stellen voor de toekomst om de O&O&I-werking in hun hogeschool te versterken. Versterken zal in de toekomst extra middelen vragen.

Daarnaast wordt het belang benadrukt van structureel overleg tussen VLAIO en de SOC's om de afstemming tussen de instrumenten en de doorstroming van onderzoeksprojecten doorheen verschillende fases van maturiteit te verbeteren.

⁸⁵ Bv. FWO – Driving Urban Transitions (DUT) cofund partnership: <https://fwo.be/nl/ondersteuningsprogramma-s/alle-oproepen/gevestigde-onderzoekers-onderzoeksteams/driving-urban-transitions-dut-cofund-partnership/>. Info over het Horizon Europe DUT Partnership: <https://dutpartnership.eu/>

Voor het **TETRA-programma** wordt gewezen op het belang van een snellere doorstroming van resultaten naar opleidingen, onder meer via samenwerking met opleidingsactoren zoals Syntra en sectorale opleidingsfondsen.

Voor **Baekeland- en innovatiemandaten** wordt in de recente impactanalyse (2026) vastgesteld dat deze voornamelijk worden gebruikt door UGent en KU Leuven, terwijl de andere universiteiten (en ook de SOC's) minder deelnemen. Verder volgde uit deze impactanalyse dat het te overwegen valt om alle mandaattypes onder de naam 'Baekeland-programma' te positioneren. Dit omdat werd vastgesteld dat de bekendheid van het innovatiemandaat enigszins kleiner is dan van het Baekeland-mandaat. Enkele geïnterviewden van TTO's merkten op dat bij spin-offmandaten de financiering stopgezet wordt zodra de spin-off wordt opgericht. In dat geval kunnen de resterende middelen niet meer worden aangewend. Volgens deze geïnterviewden kan dit mechanisme leiden tot onnodig uitstel van oprichting. Er wordt gesuggereerd dat het een incentive zou kunnen zijn om, eens de spin-off opgericht is, het overige deel van de financiering te kunnen investeren of benutten in de spin-off, eventueel onder de voorwaarde van cofinanciering om aan de regelgeving (inzake staatssteun aan bedrijven) te voldoen.

4.3. SOC's

4.3.1. Evolutie van middelen en convenanten

De vier strategische onderzoekscentra (imec, VIB, VITO en Flanders Make) hebben in de periode 2019-2025 en in vergelijking met de totale middelen binnen het O&O&I-instrumentarium in scope van deze uitgaventoetsingen, de sterkste groei gekend in jaarlijkse subsidies binnen hun convenanten met de Vlaamse overheid.

De middelen voor de SOC's zijn gestegen van 241,9 mln EUR in 2019 naar 364,0 mln EUR in 2025, wat overeenkomt met een nominale groei van 50%. Ter vergelijking: de totale O&O-financiering binnen de scope van deze uitgaventoetsingen steeg van 513,9 mln EUR in 2019 naar 723,2 mln EUR in 2025, of een nominale groei van 41% (zie Tabel 12).

De financiering van de SOC's gebeurt via **vijfjaarlijkse convenanten** met de Vlaamse overheid, waarin strategische en operationele doelstellingen worden vastgelegd en vertaald naar KPI's met streefwaarden⁸⁶. De meeste KPI's situeren zich binnen het domein van economische valorisatie en regionale impact (zie Tabel 12).

⁸⁶ Een overzicht van de strategische doelstellingen is terug te vinden in BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT.

Tabel 12. Overzicht van de KPI's van de SOC's (exclusief monitoringindicatoren)

	Imec (2021-2026)	VIB (2021-2026)	VITO (2024-2028)	Flanders Make (2023-2027)
Wetenschappelijke excellentie				
- Wetenschappelijke publicaties	X	X		X
- Competitief verworven onderzoeksmiddelen			X	
Economische valorisatie/regionale impact				
- Aantal patenten	X	X		
- Aantal spin-offs	X	X		
- Incubatie	X			
- Inkomsten uit samenwerking met ondernemingen		X	X	X
- Inkomsten uit samenwerking met ondernemingen in de regio	X	X	X	
- Participerende bedrijven/bereikte bedrijven		X		X
- Internationale inkomsten (vb. Horizon Europe)				X
Technologie				
Ontwikkelen groundbreaking technologies (NERF)		X		
Synergie/structurele samenwerking				
- Partnerships met organisaties in de regio	X		X	
- hefboominkomen				X
Talent				
- Aantal doctoraatstudenten	X	X	X	
Maatschappelijke en beleidsimpact				
Publieke inkomsten			X	

Bron: IDEA Consult op basis van informatie uit lopende convenanten die werd overgemaakt door het Departement WEWIS (2026).

4.3.2. Prestatie en impact

Uit de rapportering blijkt dat de SOC's hun **KPI-streefwaarden halen of overschrijden**. Een uitzondering betreft VITO, dat in de periode 2020–2022 de KPI met betrekking tot de verhouding tussen private inkomsten en publieke subsidie niet haalde.

In het kader van de convenanten voeren de SOC's **tussentijdse impactanalyses** uit. Deze geven inzicht in de directe, indirecte en bredere valorisatie-impact van hun activiteiten, onder meer in termen van toegevoegde waarde en werkgelegenheid.

Als we de resultaten van de impactanalyses⁸⁷ voor de vier SOC's samen beschouwen, dan komen we tot volgende resultaten:

- elke directe job (in VTE) genereert gemiddeld **1,55 bijkomende indirecte jobs**;
- rekening houdend met bredere valorisatie-effecten (voor imec en VIB) creëert elke directe job gemiddeld **4,7 bijkomende jobs** in het bredere ecosysteem (beiden in VTE).

Deze impact omvat onder meer industriële samenwerking, spin-offcreatie, kennisdiffusie via mobiliteit van onderzoekers en internationale investeringen.

De vijfjaarlijkse evaluatiecyclus biedt een duidelijk kader voor de opvolging van convenanten en addenda, zowel financieel als inhoudelijk, al vereist de eigenheid van elke SOC een maatgerichte evaluatie en opvolging.

4.3.3. Verschillende valorisatiemodellen

Hoewel alle SOC's een sterke wetenschappelijke basis hebben, hanteren zij verschillende modellen voor valorisatie (op basis van de meest recente of lopende evaluatie):

- **imec** positioneert zich als een pre-competitieve servicepartner in hoogtechnologisch onderzoek, waarbij het samenwerkt met een brede groep ondernemingen op niet-exclusieve basis. Het model combineert gezamenlijke onderzoeksprogramma's met industriële valorisatie, toegang tot geavanceerde onderzoeksinfrastructuur en een sterke focus op ondernemerschap. Via instrumenten zoals het imec.istart-acceleratorprogramma,⁸⁸ spin-offbegeleiding en eigen investeringsfondsen, ondersteunt imec actief de creatie en opschaling van technologiebedrijven, met bijzondere aandacht voor deeptech- en digitale innovaties;
- **VIB** positioneert zich als een strategische onderzoeks- en valorisatiepartner in de levenswetenschappen, met een sterke focus op excellent strategisch basisonderzoek gekoppeld aan technologieoverdracht en biotechondernemerschap. Via een actief IE- en licentiebeleid, venture creation, incubatie en samenwerking met gespecialiseerde investeerders ondersteunt VIB de oprichting en groei van biotechspin-offs en de vertaling van wetenschappelijke doorbraken naar klinische en industriële toepassingen;
- **VITO** hanteert een toepassingsgericht onderzoeks- en innovatiemodel gericht op duurzaamheid, energie, circulaire economie en cleantech. Via samenwerking met bedrijven, toegang tot piloot- en demonstratie-infrastructuur en gezamenlijke innovatieprojecten, ondersteunt VITO de

⁸⁷ De (meest recente) impactanalyse voor Flanders Make vond plaats in 2025, voor VIB in 2024, voor imec in 2023 en voor VITO in 2022.

⁸⁸ imec.istart is het acceleratorprogramma van imec voor technologiegedreven start-ups en spin-offs, dat ondersteuning biedt via coaching, netwerktoegang, businessbegeleiding en startfinanciering.

ontwikkeling en opschaling van technologische oplossingen. In de voorbije jaren werd ook de venture- en valorisatiewerking versterkt, onder meer via VITO Ventures, met meer aandacht voor spin-offcreatie, investeringsondersteuning en de commercialisering van duurzame technologieën.;

- **Flanders Make** richt zich op toegepast, vraaggericht onderzoek als dienstverlener aan Vlaamse bedrijven, met een sterke focus op de maakindustrie en de ontwikkeling van concrete technologische oplossingen die rechtstreeks inzetbaar zijn in industriële toepassingen. Het instituut ondersteunt bedrijven bij innovatievraagstukken rond onder meer digitalisering, automatisering, artificiële intelligentie, geavanceerde productiesystemen en duurzame productieprocessen, en fungeert daarbij als schakel tussen academisch onderzoek en industriële valorisatie.

4.3.4. Samenwerking tussen SOC's en ondernemingen: ICON en IRVA⁸⁹

De SOC's nemen een centrale positie in binnen het Vlaamse O&O&I-ecosysteem en fungeren met hun focus op strategisch basisonderzoek als brug tussen fundamenteel onderzoek en industriële toepassing. Zij werken dan ook nauw samen met elkaar, andere kennisinstellingen, universiteiten, bedrijven en sectorfederaties, en spelen een sleutelrol in het vertalen van wetenschappelijke kennis naar economische en maatschappelijke meerwaarde. Recente initiatieven, zoals de engagementsverklaring tussen de vier SOC's en de belangrijkste Vlaamse industriefederaties⁹⁰, onderstrepen zowel het belang van deze samenwerking als het besef dat het **potentieel ervan vandaag nog niet volledig wordt benut**. Ondanks de sterke kennisbasis en onderzoeksinfrastructuur waarover de SOC's beschikken, hinkt – volgens verschillende stakeholders – de effectieve van hun technologieën implementatie in de industrie achterop op de mogelijkheden. Daarbij wordt onder meer gewezen op de **nood aan betere afstemming tussen de onderzoeksagenda's van de SOC's en industriële noden**, evenals op het vereenvoudigen van samenwerkingsmechanismen en het verlagen van financiële en administratieve drempels voor bedrijven, in het bijzonder kmo's.

Eén van de O&O&I-instrumenten om samenwerking tussen de SOC's en ondernemingen te organiseren zijn ICON-projecten binnen VLAIO. Twee van de vier SOC's werken met dit instrument van collectief onderzoek, met name imec en Flanders Make. Evenwel is er kritiek op de complexiteit van het ICON-concept en zijn er SOC's zoals Flanders Make die een alternatief "Industrial Research & Valorization Accelerator" – of kortweg "IRVA"-instrument hebben ontwikkeld. Tabel 13 geeft duiding bij de **verschillen tussen beide instrumenten**.

⁸⁹ [Industrial Research & Valorization Accelerator \(IRVA\)/Accelerator voor Industrieel Onderzoek en Valorisatie - Flanders Make](#)

⁹⁰ <https://www.fevia.be/nl/nieuws/de-vier-industriefederaties-en-de-strategische-onderzoekscentra-socs-versterken-samenwerking-engagementsverklaring-in-aanwezigheid-van-de-minister-president>

Tabel 13. Overzicht IRVA/ICON

ICON	IRVA
ICON-projecten zijn samenwerkingsprojecten tussen ondernemingen onderling en met onderzoekorganisaties met als doel een proof-of-concept te realiseren. De ondernemingen krijgen financiering voor het bedrijfsdeel in een ICON-project als rechtstreekse staatssteun aan een O&O-project. De onderzoekorganisaties krijgen financiering aan 100% subsidie voor het onderzoeksdeel. De projectpartners, ondernemingen respectievelijk organisaties voor onderzoek en kennisverspreiding, zijn elk eigenaar van de resultaten gegenereerd uit de eigen werkzaamheden en op een manier die een weergave is van de verdeling in werkpakketten.	IRVA staat voor Industrial Research & Valorisation Acceleration en is een type onderzoeksproject waarbij Flanders Make samenwerkt met een gebruikersgroep van minstens drie onderling onafhankelijke bedrijven (waarvan minstens twee gevestigd in Vlaanderen). Binnen deze samenwerking voert Flanders Make strategisch basisonderzoek uit (TRL 4-5) naar innovatieve en industrieel relevante thema's. De bedrijven nemen actief deel aan het project, volgen de resultaten op en adopteren de ontwikkelde kennis via toepassingsprojecten (TRL 5-6). De core labo's van Flanders Make voeren strategisch basisonderzoek uit, volledig gefinancierd via het convenant. De deelnemende bedrijven engageren zich om de ontwikkelde technologie toe te passen in bilaterale, bedrijfsspecifieke toepassingsprojecten. Deze projecten worden door de bedrijven zelf gefinancierd (eventueel met steun van VLAIO of Innoviris). Hoewel Flanders Make het strategisch basisonderzoek volledig voor haar rekening neemt, gebeurt de effectieve kennisoverdracht ten voordele van het bedrijf via bilateraal contractonderzoek, met als doel technologieoverdracht mogelijk te maken (inclusief zaken als het verlenen van IE-licenties).

In de periode 2019-2025 is er binnen de convenantsubsidie van imec 106,4 mln EUR voorzien voor de financiering van imec.icon (jaarlijks gemiddeld 15,2 mln EUR). Evenwel zijn deze budgetten niet integraal aangewend voor imec.icon-projecten en is ongeveer 40% van de gereserveerde imec.icon-middelen binnen de convenantsubsidie verschoven naar het budget voor systeemdemonstratie, en ook zo gerapporteerd in de jaarlijks rapportering van imec aan het Departement WEWIS in het kader van de opvolging van het convenant.

Gelet op het teruglopend gebruik, heeft Flanders Make in 2023 het ICON-instrument omgevormd tot het IRVA-programma zoals hierboven beschreven. In 2024 en 2025 wordt het nieuwe IRVA-formaat weer meer ingezet met oplopende budgetten, gaande van een dieptepunt van 3,7 mln EUR voor ICON in 2021 naar 18,4 mln EUR voor IRVA in 2025. Over de hele periode 2019-2025 heeft Flanders Make 65,4 mln EUR besteed aan financiering van ICON- of IRVA-projecten.

4.3.5. Versterking van valorisatie en aandachtspunten in het instrumentarium

De SOC's zijn van nature sterk gericht op valorisatie, en deze focus wordt in toenemende mate expliciet verankerd in hun strategische keuzes. Verschillende SOC's zetten stappen om hun activiteiten verder op te schuiven **naar hogere TRL-niveaus en een meer vraaggedreven innovatiebenadering**. Zo verschuift imec geleidelijk naar toepassingsdomeinen waarin nauwer wordt samengewerkt met industriële partners. VIB versterkt zijn rol in het ondersteunen van ondernemerschap via de verdere uitbouw van incubator- en acceleratoractiviteiten. Flanders Make ontwikkelt bijkomende

spin-out-activiteiten, bouwt haar incubatie- en acceleratiewerking verder uit⁹¹, en zet sterker in op trajecten in hogere TRL-fasen. Ook bij VITO wordt ingezet op initiatieven die ondernemerschap en valorisatie ondersteunen, zoals via het VITO4Starters-programma, een acceleratieprogramma voor deep-tech-ondernemers⁹².

Tegelijk identificeren de SOC's een aantal structurele aandachtspunten binnen het O&O&I-instrumentarium. Tijdens de interviews wezen de aanwezige vertegenwoordigers van de SOC's op de **meerwaarde van een sterkere programmatorische en missiegedreven aanpak**, die kan bijdragen aan een grotere impact van O&O-investeringen en aan een betere aansluiting op Europese financieringsprogramma's. Ook een trajectmatige benadering van financiering wordt als belangrijk beschouwd, aangezien deze de doorstroming van onderzoek naar innovatie kan versnellen en tegelijk de administratieve lasten kan beperken.

Verder wordt het belang onderstreept van een duidelijke **afbakening tussen onderzoek en ontwikkeling**, gelet op de implicaties voor steunintensiteiten en de toepassing van staatssteunregels⁹³. In bredere zin wordt gepleit voor een **vereenvoudiging** van het instrumentarium en van de administratieve procedures, evenals voor het behoud van complementariteit tussen instrumenten, waarbij rekening wordt gehouden met verschillen tussen types van ondernemingen en TRL-niveaus.

Naast deze algemene aandachtspunten signaleren hogervermelde vertegenwoordigers van de SOC's ook meer specifieke knelpunten. Zo kunnen de lidmaatschapsbijdragen van de SOC's aan meerdere speerpuntclusters een financiële drempel vormen voor samenwerking. Verschillende SOC's participeren immers in meerdere clusters tegelijk, waardoor de afzonderlijke bijdragen cumulatief kunnen oplopen. Volgens de geïnterviewden kan dit leiden tot afwegingen over de mate waarin men zich actief engageert binnen verschillende clusterstructuren. Daarnaast maken de SOC's momenteel slechts beperkt gebruik van Baekeland- en innovatiemandaten, ondanks het potentieel van deze mandaten voor het versterken van samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen.

Op het vlak van **intellectueel eigendom** wordt gewezen op de nood aan meer transparante en gestandaardiseerde afspraken binnen het ecosysteem. Dit omvat onder meer het vooraf vastleggen van afspraken tussen de SOC's, universiteiten en TTO's, evenals het voorzien van voldoende flexibiliteit in verdienmodellen, zoals licenties of aandelenparticipaties. Ook wordt het belang benadrukt van duidelijke voorwaarden rond de openheid van IE in samenwerkingsprojecten, om doorgroei van start-ups en samenwerking met bedrijven te faciliteren en te versnellen.

Wat betreft **rapportering en governance** geven de SOC's aan dat de rapporteringsvereisten bij voorkeur aansluiten bij strategisch relevante KPI's. Daarbij wordt benadrukt dat kwantitatieve KPI's aangevuld moeten worden met kwalitatieve maatstaven om een volledig beeld te krijgen van de impact, zoals nu reeds het geval is in het VITO-convenant.

⁹¹ <https://www.vlaanderen.be/vlaamse-regering/beslissingen-van-de-vlaamse-regering/flanders-make-subsidies-opstart-strategisch-onderzoeksprogramma-virtuele-validatie-van-autonome-missies-en-opstart-en-uitbouw-van-spin-out-werking-en-incubatie-en-acceleratiewerking>

⁹² <https://vito.be/nl/vito4starters>

⁹³ Of activiteiten als "onderzoek" dan wel als "ontwikkeling" worden beschouwd, heeft invloed op de steunpercentages die kunnen toegekend worden. De Europese Commissie heeft regels voor staatssteun om oneerlijke concurrentie binnen de EU te voorkomen. Activiteiten op hogere TRL-niveaus vallen onder striktere controle wat betreft staatssteunregels, omdat ze dichterbij marktintroductie staan en daarom als minder risicovol en meer commercieel worden beschouwd.

5. BENCHLEARNING

De benchlearning vertrekt expliciet vanuit de belangrijkste knelpunten en verbeterpunten die werden geïdentificeerd in de voorgaande analysefasen. Op basis daarvan worden voor elk beleidsveld gerichte voorbeelden geselecteerd uit andere regio's, landen, of unies van landen, waarbij telkens wordt nagegaan hoe gelijkaardige uitdagingen daar worden aangepakt. De focus ligt hierbij in het bijzonder op de organisatie van kennisvalorisatie bij universiteiten en hogescholen, maar strekt zich ook uit tot bredere aspecten van het innovatiebeleid.

Deze oefening heeft niet tot doel om buitenlandse systemen exhaustief of integraal te beschrijven, maar focust op het identificeren van relevante buitenlandse praktijken en beleidskeuzes die vergelijkbaar zijn met het Vlaamse O&O&I-instrumentarium binnen scope en die inzichten kunnen bieden voor de verdere versterking van het beleid.

Concreet wordt gekeken naar goede praktijken op het vlak van onder meer trajectmatige financiering over de volledige innovatiewaardeketen, IE-beheer en -afspraken, samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven, kennisdiffusie naar zowel grote ondernemingen als kmo's, ruimte voor experimenteren binnen onderzoek en ontwikkeling, administratieve vereenvoudiging en de uitbouw van een coherent innovatie-ecosysteem.

Door deze probleemgedreven en thematische benadering beoogt de benchlearning niet enkel inspiratie te bieden, maar vooral concrete aanknopingspunten aan te reiken voor beleidskeuzes die bijdragen aan een meer samenhangend, effectief en doelmatig Vlaams O&O&I-instrumentarium. Tabel 14 geeft een overzicht van de geïdentificeerde verbeterpunten, aangevuld met praktijkvoorbeelden en de landen of unie van landen waarin deze worden toegepast. In de vervolgtabellen wordt elke geselecteerde goede praktijk in detail besproken, waarbij telkens de onderliggende probleemstelling, een beschrijving van de praktijk en de beoogde oplossing worden toegelicht.

Tabel 14: Overzicht van goede praktijken in het buitenland

Verbeterpunt	Goede praktijk	Land/Unie van landen	Link met scenario's en beleidsopties (hoofdstuk 6)
Trajectfinanciering	Advanced Research Projects Agency for Health (ARPA-H)	Verenigde Staten	“Bundelen van thematische programma’s onder een impulsprogramma” en “Trajectfinanciering voor O&O&I”
	Fast Track en Plug-in schemes voor de EIC Accelerator	Europese Unie	
	Seal of Excellence	Europese Unie	
Blended finance	EIC Accelerator	Europese Unie	
IE-management	Het IP Transfer 3.0 project als onderdeel van SPRIN-D	Duitsland	“Eenvoudige en transparante IE-regeling” en in mindere mate bij “Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen”
	Outcome-focused TTO service model	Ierland	
	National IP-deal term Principles	Nederland	
Valorisatie onderzoek universiteiten	ETH Entrepreneurship en EPFL Startup Launchpad	Zwitserland	“Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen” en “Sterkere ondersteuning van de valorisatie van het onderzoek van hogescholen door IOF- en interfaceactiviteiten”.
Gezamenlijk onderzoek ondernemingen-kenniscentra	BRIDGE proof-of-concept en BRIDGE Discovery	Zwitserland	“Werken met trajectfinanciering van O&O&I-projecten” en “Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen”
	Sommarmatch entrepreneurship programme	Zweden	
Kennisdiffusie naar innovatievolgers/kmo's	Tecnia	Spanje	“Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen”
Meer ruimte om te experimenteren	Regulatory sandboxes	Duitsland	“Bundelen van thematische programma’s onder een impulsprogramma”
	Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI)	Nederland	
Koppeling tussen strategische ecosystemen en O&O&I-instrumentarium	Innovatiecoalities Noord-Brabant	Nederland	“Strategisch investeren in waardeketens met het grootste groeipotentieel”
	Business and growth strategy in Stockholm	Zweden	
	Innovation District Copenhagen	Denemarken	

Bron: IDEA Consult

5.1. Trajectfinanciering

Advanced Research Projects Agency for Health (ARPA-H) (Verenigde Staten)	
Probleemstelling	Gebrek aan flexibele en doelgerichte trajectfinanciering voor innovaties, waardoor veelbelovende onderzoeksresultaten moeilijk doorstromen naar toepassing en opschaling. Dit is een wereldwijd fenomeen dat zich in Vlaanderen manifesteert in de soms beperkte doorstroming tussen strategisch basisonderzoek en valorisatie, de versnippering tussen financieringsinstrumenten en organisaties, en het ontbreken van voldoende flexibele vervolgfianciering voor proof-of-concept, implementatie en opschaling, in het bijzonder voor high-risk/high-reward-innovaties en trajecten met maatschappelijke finaliteit.
Beschrijving goede praktijk	ARPA-H⁹⁴ is een Amerikaanse federale financieringsinstantie, opgericht in 2022, die inzet op het stimuleren van doorbraakinnovaties in gezondheid via programmagerichte financiering. Het agentschap richt zich expliciet op onderzoek en innovatie die niet via traditionele onderzoeks- of marktmechanismen tot stand komen, bijvoorbeeld door hun hoge risico, complexiteit of lange tijdshorizon. De werking is gebaseerd op een missiegedreven model waarbij programmamanagers concrete maatschappelijke uitdagingen definiëren en vervolgens multidisciplinaire consortia financieren om oplossingen te vinden voor deze uitdagingen. Projecten worden continu geëvalueerd en bijgestuurd, waarbij enkel de meest performante trajecten worden voortgezet.
Oplossing	ARPA-H beoogt doorbraakinnovaties te realiseren door een flexibele vorm van trajectfinanciering⁹⁵ die verder gaat dan klassieke projectfinanciering: • Programmatische aanpak: Financiering gebeurt niet via individuele projecten, maar via specifieke programma's rond een duidelijke uitdaging, waarbij meerdere teams parallel werken aan oplossingen. • Fasegewijze en prestatiegedreven financiering: Projecten worden opgevolgd door een programmamanager waarbij minder succesvolle trajecten vroegtijdig kunnen worden stopgezet, terwijl middelen worden geconcentreerd op kansrijkere mogelijke oplossingen. • Focus op high-risk/high-reward innovaties: ARPA-H richt zich expliciet op onderzoek dat buiten het bereik valt van traditionele financiering, en speelt zo een rol in het overbruggen van de kloof tussen onderzoek en toepassing. • Sterke betrokkenheid van eindgebruik en opschaling: Vanaf de start worden partners betrokken die instaan voor verdere implementatie en opschaling van succesvolle oplossingen.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt niet zo zeer in de oprichting van een nieuw agentschap naar Amerikaans model (gezien het al uitgebreide instrumentarium), maar eerder in een aantal onderliggende principes van trajectmatige en programmatische financiering. Belangrijke principes hierbij zijn onder meer: • een sterkere koppeling tussen opeenvolgende financieringsfasen en instrumenten; • gefaseerde financiering met duidelijke mijlpalen en stop/go-momenten; • programmatische opvolging van strategische innovatietrajecten;

⁹⁴ <https://arpa-h.gov/>

⁹⁵ <https://arpa-h.gov/about/arpa-h-model>

- meer continuïteit tussen strategisch basisonderzoek, toegepast onderzoek en implementatie;
- een sterkere focus op valorisatie, opschaling en maatschappelijke of economische impact.

Deze principes lijken in het bijzonder relevant voor de twee voorgestelde beleidsopties rond enerzijds meer geïntegreerde thematische programma's onder gezamenlijk beheer van WEWIS/FWO en VLAIO, en anderzijds de invoering van meer trajectmatige financiering over opeenvolgende TRL-fasen heen.

Fast Track en Plug-in schemes voor de EIC Accelerator (Europese Unie)

Probleemstelling

De reden waarom dit is ingevoerd relateert aan de beperkte doorstroming van innovatieve projecten van nationale of regionale programma's naar Europese financieringsinstrumenten. Ook in Vlaanderen moeten projecten vaak volledige aanvraag- en evaluatieprocedures opnieuw doorlopen ondanks eerdere positieve beoordelingen. Hierdoor gaan tijd, middelen en momentum verloren in de overgang tussen opeenvolgende financieringsfasen en -niveaus.

Beschrijving goede praktijk

De Fast Track en Plug-in schemes zijn instrumenten binnen de European Innovation Council (EIC)⁹⁶ die tot doel hebben de toegang tot de EIC Accelerator te vereenvoudigen voor projecten die reeds ondersteund werden via andere regionale, nationale en Europese publieke programma's.

Via de Fast Track kunnen projecten uit bepaalde EU-gefinancierde programma's (zoals Horizon Europe) rechtstreeks doorstromen naar de tweede fase van de EIC Accelerator, zonder de volledige standaardprocedure te doorlopen.

De Plug-in schemes laten toe om nationale of regionale programma's beter te koppelen aan de EIC Accelerator. Projecten die via deze nationale of regionale programma's als excellent worden beoordeeld door innovatie-agentschappen en gelijkaardige organisaties, kunnen vervolgens voorgedragen worden voor versnelde toegang tot EIC-financiering.

Deze aanpak creëert een brug tussen verschillende financieringsniveaus en draagt bij aan een meer geïntegreerd innovatiesysteem.

Oplossing

De Fast Track en Plug-in schemes versterken trajectfinanciering door de aansluiting tussen verschillende financieringsfasen en -niveaus te verbeteren:

- Versnelde toegang tot Europese financiering: Innovatieve projecten kunnen sneller doorstromen naar de EIC Accelerator, zonder duplicatie van evaluatieprocessen.
- Integratie van financieringsinstrumenten: Nationale, regionale en Europese programma's worden beter op elkaar afgestemd, wat zorgt voor een meer coherent financieringstraject.
- Selectie op basis van kwaliteit: Enkel projecten die al positief geëvalueerd zijn binnen erkende programma's komen in aanmerking, wat de efficiëntie van het selectieproces verhoogt.

⁹⁶ https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator/fast-track-and-plug-schemes-eic-accelerator_en

Fast Track en Plug-in schemes voor de EIC Accelerator (Europese Unie)

Relevantie voor Vlaanderen	Enkele onderliggende principes rond doorstroming en afstemming tussen financieringsniveaus, zijn relevant in de Vlaamse context, in het bijzonder gegeven de brede discussie rond trajectfinanciering, vervolgfianciering en een sterkere integratie tussen FWO-, VLAIO-instrumenten. Hierbij denken we aan: • versnelde toegang tot vervolgfianciering voor projecten die reeds positief geëvalueerd werden; • het verminderen van duplicatie in evaluatie- en aanvraagprocedures; • een sterkere koppeling tussen regionale, nationale en Europese instrumenten; • trajectmatige ondersteuning over opeenvolgende financieringsfasen heen; • selectie en opschaling op basis van bewezen kwaliteit en potentieel. Deze principes lijken in het bijzonder relevant voor Vlaanderen gezien de sterke deelname aan Europese programma's en de nood aan betere doorstroming tussen Vlaamse en Europese financieringsinstrumenten.
-----------------------------------	---

Seal of Excellence (Europese Unie)

Probleemstelling	Hoogkwalitatieve onderzoeks- en innovatieprojecten ontvangen vaak geen financiering binnen EU-programma's door budgetbeperkingen, ondanks een positieve evaluatie. Hierdoor blijven waardevolle projecten onbenut. Ook in Vlaanderen zijn er aanwijzingen dat kwalitatief sterke projecten onvoldoende gefinancierd worden en doorstromen naar andere trajecten.
Beschrijving goede praktijk	De Seal of Excellence⁹⁷ is een kwaliteitslabel van de Europese Commissie voor projectvoorstellen die binnen programma's zoals Horizon Europe een positieve evaluatie krijgen, maar niet gefinancierd kunnen worden wegens beperkte middelen. Het label erkent de kwaliteit van deze projecten en maakt het voor nationale, regionale of private financiers gemakkelijker om hierop verder te bouwen. Zo bevordert het instrument de aansluiting tussen Europese en andere financieringsbronnen. Het label biedt op zichzelf geen financiering of vervolgetraject, maar kan de toegang tot alternatieve financieringsbronnen vergemakkelijken wanneer andere financiers bereid zijn de Europese evaluatie te erkennen.
Oplossing	De Seal of Excellence ondersteunt een efficiënter gebruik van middelen door sterke, maar niet-gefinancierde projecten zichtbaar te maken en hun toegang tot alternatieve financiering te vergemakkelijken. De meerwaarde van het label hangt daarbij af van de mate waarin nationale, regionale of private financiers het label effectief erkennen en vertalen naar financieringsmogelijkheden.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt minder in het toekennen van een afzonderlijk "Seal of Excellence"-label door bijvoorbeeld het FWO, maar eerder in het sterker benutten van bestaande Europese evaluaties binnen Vlaamse financieringsinstrumenten. Dit kan via verkorte aanvraagprocedures, versnelde toegang tot vervolgfianciering of een gedeeltelijke overname van Europese evaluaties voor projecten die reeds positief beoordeeld werden binnen Europese programma's, maar geen financiering ontvingen wegens budgetbeperkingen. Een dergelijke aanpak kan bijdragen aan een efficiënter gebruik van evaluatiecapaciteit, aangezien eerdere Europese beoordelingen mee in

⁹⁷ https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/seal-excellence_en

rekening kunnen worden gebracht, waardoor evaluatiekosten en duplicatie van procedures verminderen.

5.2. Blended finance

EIC Accelerator (Europese Unie)

Probleemstelling	Het huidige financieringslandschap vertoont lacunes in de ondersteuning van bedrijven doorheen het volledige innovatieproces, over alle Technology Readiness Levels (TRL's) heen. Hierdoor slagen veelbelovende start-ups er niet in de 'valley of death' te overbruggen en dit door onvoldoende doorstroming van hun innovaties naar marktimplementatie ⁹⁸ .
Beschrijving goede praktijk	De (European Innovation Council) EIC Accelerator⁹⁹ is een financieringsprogramma in het kader van Horizon Europe dat ondersteuning biedt aan start-ups en kmo's die: • een innovatief, disruptief product, dienst of bedrijfsmodel hebben dat nieuwe markten kan creëren of een omwenteling teweeg kan brengen in bestaande markten in Europa en zelfs wereldwijd, • de ambitie en het engagement hebben om op te schalen, • op zoek zijn naar substantiële financiering, maar met substantiële risico's. Modellen waarbij private investeerders en overheden of publieke investeringsfondsen samen investeren en risico's delen zijn hiertoe vaak geschikt. De financiering vanuit de EIC Accelerator bestaat uit twee luiken: • Een subsidie tot 2,5 mln EUR voor innovatie-activiteiten (TRL 5-8), te voltooien binnen 24 maanden. Deze subsidie is zowel gericht op bedrijven die aan het eind van het project TRL 8 willen bereiken en zonder EIC-steun verder willen ontwikkelen ('grant only'-formule), als op bedrijven die TRL 8 bereiken aan het einde van het project en een eigenvermogenfinanciering via het EIC Fund aanvragen om TRL 9 te bereiken ('grant first'-formule). • Een kapitaalbreng tot 15 mln EUR door de European Investment Bank (EIB), voor marktintroductie (TRL 9), volgens het "geduldig kapitaal"-principe met een perspectief van 7-10 jaar. De EIB fungeert hierbij niet als hoofdinvesteerder, maar is katalysator voor investeringen door andere (private) investeerders.
Oplossing en relevantie voor Vlaanderen	Geïntegreerde innovatietrajecten in het O&O&I-financieringsaanbod om de 'valley of death' te overbruggen en in één beweging meerdere TRL-niveaus te overbruggen, zoals: • Naar het voorbeeld van de EIC Accelerator kunnen verschillende financieringsformules aan elkaar gekoppeld worden via één aanvraagdossier ('blended finance') dat door VLAIO en de Participatiemaatschappij Vlaanderen

⁹⁸ Dit verwijst naar de kritieke fase tussen de ontwikkeling van een idee of prototype en de commerciële toepassing ervan. In deze fase zijn er vaak onvoldoende middelen of financiering beschikbaar om de innovatie verder te ontwikkelen en op de markt te brengen, waardoor veel veelbelovende ideeën het niet halen tot de eindfase. Het is een periode waarin een project kwetsbaar is voor mislukking, omdat het nog geen inkomsten genereert, maar wel aanzienlijke investeringen nodig heeft om door te gaan.

⁹⁹ https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator_en

(PMV) samen beoordeeld wordt en waarbij innovatiesteun in een eerste fase door VLAIO wordt toegekend, en vervolgens de toegang opent naar een kapitaalinvestering door PMV (wanneer het innovatieproject in de eerste fase de vooropgestelde doelen bereikt heeft). Deze aanpak verhoogt de transparantie en voorspelbaarheid van het investeringsdossier vanuit ondernemingsoogpunt. Bovendien kunnen de beste dossiers doorverwezen worden naar het Europese niveau en voor financiering in aanmerking komen via de EIC Accelerator;

- Voorzie daarnaast in gefaseerde vervolffinanciering voor valorisatie, validatie en implementatie van onderzoeksresultaten, bijvoorbeeld via kleinere vervolgsubsidies voor proof-of-concept, demonstratie of marktvalidatie. Daarbij kunnen ook experts inzake kennisexploitatie en commercialisatie betrokken worden. Een voorbeeld hiervan zijn de Britse Impact Acceleration Accounts, die vervolffinanciering voorzien om onderzoeksresultaten verder richting maatschappelijke of economische impact te brengen.¹⁰⁰

5.3. IE-management

Het IE-Transfer 3.0-project als onderdeel van SPRIND (Duitsland)

Probleemstelling

De succesvolle overdracht van onderzoeksresultaten naar sociaaleconomische waardecreatie door het creëren van spin-offs is tot nu toe een uitdaging geweest in Duitsland. In de meeste gevallen zijn de processen aan Duitse universiteiten die de overdracht van intellectuele eigendomsrechten regelen, te ingewikkeld en duren ze te lang om te voldoen aan de behoeften van start-up-teams voor snelle actie en transparante processen. Er zijn geen standaardoplossingen (blauwdrukken) voor de verschillende transferscenario's, en universiteiten en niet-universitaire onderzoeksinstituten beschikken ook niet over uniforme expertise in IE-overdracht.

Ook in Vlaanderen worden intellectuele eigendomsrechten en kennisoverdracht regelmatig aangehaald als aandachtspunt in valorisatie- en spin-offtrajecten. Hoewel Vlaanderen beschikt over sterk uitgebouwde TTO's en interfaceactiviteiten, kunnen onderhandelingen over IE, licentievoorwaarden en exploitatierechten in bepaalde gevallen complex en tijdsintensief verlopen, in het bijzonder voor start-ups en jonge spin-offs die nood hebben aan snelle en voorspelbare processen. Daarnaast bestaat er variatie tussen instellingen in aanpak, expertise en standaardisering van IE-overdracht, wat de transparantie en efficiëntie van valorisatietrajecten kan bemoeilijken.

Beschrijving goede praktijk

Het Federal Agency for Breakthrough Innovation SPRIND¹⁰¹ financiert baanbrekende technologieën en onderwerpen die het potentieel hebben om ons leven fundamenteel te verbeteren.

Het IP Transfer 3.0 project – het sneller, eerlijker en transparanter maken van IE-overdracht – is een gezamenlijk pilotprogramma van SPRIND, de Stifterverband en het

¹⁰⁰ Zie <https://www.ukri.org/what-we-do/browse-our-areas-of-investment-and-support/ukri-impact-acceleration-accounts/>.

¹⁰¹ www.sprind.org/en

Het IE-Transfer 3.0-project als onderdeel van SPRIND (Duitsland)

	Fraunhofer Instituut voor Systems en Innovatieonderzoek (ISI).¹⁰² Het initiatief wordt ook ondersteund door niedersachsen.next-startup. Sinds de start in 2022 met een pilootgroep van 17 instellingen voor hoger onderwijs, niet-universitaire onderzoeksinstituten en onderzoeksverenigingen, is het doel om het IE-overdrachtsproces voor spin-offs fundamenteel te vereenvoudigen, te herontwerpen en te versnellen, met als doel het toekomstige succes van de nieuwe bedrijven te waarborgen.
Oplossing	Samen met de pilootgroep en externe experts hebben de projectpartners het Transfer 'Pocket Knife' ontwikkeld. Deze toolkit biedt zowel academische instellingen als start-up-teams hulpmiddelen om het overdrachtsproces van intellectueel eigendom aan Duitse universiteiten en onderzoeksinstituten in de toekomst te versnellen, terwijl het transparant en eerlijk blijft. De Transfer Toolkit bestaat uit vijf elementen die in verschillende fasen van het IE-overdrachtsproces worden gebruikt. • De IE-Wahl-O-Meter¹⁰³; • Aanbevelingen voor het vertalen van de IE-scorecard naar een IE-overdrachtsmodel in het onderzoeksgebaseerde spin-offproces; • Internationale praktijk bij het omgaan met IE-gebaseerde spin-offs; • Harvardmethode om conflict-vrij te onderhandelen in IE-transfer¹⁰⁴; • Modelcontracten voor IE-transfer. In een fundamenteel beleidsdocument vatten SPRIND, Stifterverband, Bundesverband Deutsche Startups e. V., de Federale Duitse Startupsvereniging, High-Tech Gründerfonds (HTGF) en TransferAllianz aanbevelingen samen voor de nationale IE-strategie die is verankerd in het Coalitieakkoord van 2025.
Relevantie voor Vlaanderen	Hier vallen lessen uit te trekken voor Vlaanderen, met de opzet dat meer gestandaardiseerde en transparante IE-processen bijdragen aan snellere onderhandelingen, meer duidelijkheid voor onderzoekers, ondernemingen en investeerders, en een efficiëntere ondersteuning van spin-offs en valorisatietrajecten. Dit sluit ook aan bij de voorstellen rond een eenvoudigere en transparantere IE-regeling, trajectfinanciering en een sterkere ondersteuning van valorisatie via TTO's, interfaceactiviteiten en vervolfinanciering.

¹⁰² Het Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research (ISI) is één van de beleids- en systeemgerichte onderzoeksinstituten binnen de Duitse Fraunhofer-Gesellschaft, het grootste netwerk voor toegepast onderzoek in Europa. In tegenstelling tot andere Fraunhofer-instituten die zich vooral richten op technologische ontwikkeling, focust Fraunhofer ISI op innovatiebeleid, transitievraagstukken en de analyse van onderzoeks- en innovatiesystemen.

¹⁰³ De IE-Wahl-O-Meter is een interactieve keuzehulp ontwikkeld binnen het Duitse IP Transfer 3.0-initiatief om onderzoekers, TTO's en start-ups te ondersteunen bij beslissingen rond intellectuele eigendom en kennisvalorisatie. Via een reeks vragen helpt de tool bepalen welk type IE-overdracht, licentie- of spin-offmodel het best past bij een concreet valorisatietraject. Het doel is om IE-processen sneller, transparanter en meer gestandaardiseerd te maken.

¹⁰⁴ De Harvardmethode is een onderhandelingsaanpak die focust op gedeelde belangen, objectieve criteria en wederzijds voordeel om conflicten bij IE-transfer en valorisatieonderhandelingen te beperken.

Outcome-focused TTO service model (Ierland)

Probleemstelling	Complexe en tijdrovende processen rond samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven (waaronder onderhandelingen over intellectueel eigendom en contractuele afspraken) vormen een belangrijke drempel voor kennisvalorisatie. Dit geldt in de Ierse context, maar evengoed in Vlaanderen.
Beschrijving goede praktijk	Het Technology Transfer Office (TTO)¹⁰⁵ van Dublin City University hanteert een outcome-gericht dienstverleningsmodel waarbij het succes van kmo's centraal staat als maatstaf voor effectieve kennisoverdracht. Het model combineert gestandaardiseerde contractuele afspraken, AI-ondersteunde tools en een nationaal IE-protocol¹⁰⁶ om drempels in samenwerking te verlagen en processen te vereenvoudigen. Het model heeft als doel meer consistentie, transparantie en vertrouwen te creëren tussen partners.
Oplossing	Het model beoogt kennisoverdracht naar bedrijven (en in het bijzonder kmo's) te versnellen en te vereenvoudigen door een meer gestroomlijnde en gestandaardiseerde aanpak. • Standaardisering van overeenkomsten: Het gebruik van nationale templatecontracten vermindert de complexiteit en duur van onderhandelingen en verhoogt de duidelijkheid voor alle partijen. • Gebruik van AI-tools: Digitale en AI-ondersteunde tools dragen bij aan efficiëntere processen en ondersteuning van technologieoverdracht. • Nationaal IE- en samenwerkingsprotocol: Duidelijke richtlijnen structureren de interactie tussen kennisinstellingen en bedrijven, wat zorgt voor meer voorspelbaarheid en vertrouwen in samenwerkingen. Door deze geïntegreerde aanpak worden administratieve lasten verminderd, wordt samenwerking toegankelijker voor kmo's en neemt de kans op succesvolle valorisatie toe.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt in het verder vereenvoudigen, standaardiseren en professionaliseren van kennisoverdracht en samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven. Het gebruik van gestandaardiseerde contracten, duidelijke afspraken rond intellectuele eigendom en digitale ondersteuningsinstrumenten kan de transactiekosten van samenwerking verlagen, hetgeen vooral start-ups en kmo's ten goede komt.

National IP Deal Term Principles (Nederland)

Probleemstelling	Onduidelijkheden en verschillen in afspraken rond intellectuele eigendom en aandelenverdeling bij spin-offs vormen zowel in Vlaanderen als Nederland een terugkerende uitdaging. Ze kunnen leiden tot langdurige onderhandelingen, beperkte transparantie en onzekerheid voor onderzoekers, kennisinstellingen en investeerders, wat de snelheid en efficiëntie van kennisvalorisatie bemoeilijkt.
-------------------------	--

¹⁰⁵ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform/repository/outcome-focused-tto-service-model-enhancing-sme-success-through-standardisation-and-ai-tools>

¹⁰⁶ <https://www.knowledgetransferireland.com/Reports-Publications/Ireland-s-National-IP-Protocol-2019-.pdf>

National IP Deal Term Principles (Nederland)

Beschrijving goede praktijk	De National IP Deal Term Principles¹⁰⁷ zijn een set van nationale richtlijnen die Nederlandse universiteiten gebruiken om afspraken te maken over de overdracht van intellectueel eigendom (IE) naar academische spin-offs. De principes zijn gebaseerd op praktijkervaring en feedback uit eerdere spin-offs en worden breed toegepast door universiteiten, en hebben als doel om de samenwerking en kennisoverdracht tussen kennisinstellingen en spin-offs verder te professionaliseren. Daarbij wordt ernaar gestreefd om de principes af te stemmen op internationale standaarden, waardoor ze competitief en aantrekkelijk zijn in een internationale context.
Oplossing	De IE-principes hebben als doel het spin-offproces te versnellen en duidelijker en consistentier te maken, door transparante en marktconforme afspraken te voorzien over IE en aandelen. Daarbij staat centraal dat onderzoeksresultaten zo veel mogelijk maatschappelijke en economische impact genereren, terwijl onderzoeksinstellingen een eerlijke compensatie krijgen voor hun IE. Daarnaast dragen de principes bij aan meer uniformiteit tussen kennisinstellingen, waardoor verschillen in IE-praktijken en onderhandelingsprocessen worden beperkt.
Relevantie voor Vlaanderen	Ook Vlaanderen zou baat hebben bij het ontwikkelen van een meer uniform en transparant kader voor IE-overdracht en spin-offvorming tussen kennisinstellingen. Een gelijkaardige set van gemeenschappelijke principes of richtlijnen kan bijdragen aan snellere en meer voorspelbare onderhandelingen, meer duidelijkheid voor onderzoekers en investeerders, en een efficiëntere ondersteuning van valorisatie- en spin-offtrajecten. Dit sluit aan bij bredere Vlaamse discussies rond een eenvoudigere en transparantere IE-regeling en het verder professionaliseren van kennisoverdracht via TTO's en interfaceactiviteiten.

5.4. Valorisatie onderzoek van universiteiten

ETH Entrepreneurship en EPFL Startup Launchpad (Zwitserland)

Probleemstelling	Vlaanderen beschikt reeds over performante onderzoeksinstellingen en een relatief sterk ecosysteem voor kennisvalorisatie en spin-offvorming. Toch blijft de doorstroming van strategisch basisonderzoek naar ondernemerschap, deeptech-bedrijven en markttoepassingen in bepaalde domeinen soms een uitdaging, met (beperkte) mogelijkheden tot verbetering. Onderzoekers en studenten beschikken nog steeds niet altijd over voldoende ondersteuning, infrastructuur, financiering en ondernemerschapsomkadering om onderzoeksresultaten succesvol en op grotere schaal te valoriseren via start-ups en spin-offs.
Beschrijving goede praktijk	Zwitserland is een Europese leider in universitaire spin-offs, vooral dankzij de ETH Zürich en EPFL, die de meeste deeptech en life sciences start-ups voortbrengen in sectoren als AI en biotech. Universiteiten zoals de Universiteit van Zürich, Universiteit van Bazel, Universiteit van Bern en de universiteiten van Genève en Lausanne dragen ook bij, met sterke ecosystemen in Zürich en St. Gallen. Deze spin-offs, ondersteund door instituten

107

<https://www.universiteitenvannederland.nl/files/publications/2025%20National%20IP%20Deal%20Term%20Principles.pdf>

ETH Entrepreneurship en EPFL Startup Launchpad (Zwitserland)

	zoals ETH Entrepreneurship¹⁰⁸ en EPFL Startup Launchpad,¹⁰⁹ zijn een belangrijke motor voor innovatie en economische impact in Zwitserland. Tevens belangrijk in het succes is de financiering en ondersteuning via de <i>Swiss National Science Foundation (SNSF)</i> en het Zwitsers innovatie-agentschap, <i>Innosuisse</i>, die samen volop inzetten op kennisvalorisatie.
Oplossing	Enkele concrete maatregelen zijn: • Voor studenten: langere stage bij bedrijven met labs op de universiteit • Eigenaarschap van thesis en doctoraat bij de student en doctorandus • Start-up-faciliteit met zaaigeld, ook voor studenten • Innovatiecampus met leidende ondernemingen • Intensieve samenwerking tussen ETH en EPFL op vlak van AI-hub, met grote steun van de Zwitserse overheid inzake financiering.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt vooral in het verder versterken van ondernemerschap en kennisvalorisatie binnen reeds performante onderzoeks- en innovatie-ecosystemen. Vlaamse universiteiten behoren vandaag reeds tot de sterkere Europese spelers op het vlak van kennisvalorisatie, spin-offvorming en samenwerking met bedrijven, mede dankzij de uitbouw van TTO's, IOF-middelen, convenanten met onderzoeksinstituten en bredere valorisatieondersteuning. Desondanks kunnen bepaalde elementen uit de Zwitserse aanpak bijkomende inspiratie bieden, onder meer op het vlak van geïntegreerde ondernemerschapsomkadering, incubatie, proof-of-conceptondersteuning, seedfinanciering en samenwerking met bedrijven binnen strategische domeinen. Daarbij is het wel belangrijk om eerst na te gaan welke initiatieven en ondersteuningsmechanismen vandaag reeds bestaan binnen Vlaamse universiteiten. Daarnaast kunnen bepaalde elementen, zoals ondernemerschapsomkadering, proof-of-conceptondersteuning en samenwerking met bedrijven, ook relevant zijn voor hogescholen, die vandaag steeds sterker inzetten op praktijkgerichte innovatie en valorisatie.

5.5. Gezamenlijk onderzoek ondernemingen-kenniscentra

BRIDGE proof-of-concept en BRIDGE Discovery (Zwitserland)

Probleemstelling	Nood aan ondersteuning van valorisatie van gezamenlijk onderzoek in kennisinstellingen en ondernemingen. Vlaanderen beschikt reeds over verschillende instrumenten ter ondersteuning van kennisvalorisatie en samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen, zoals SBO, IOF, Baekeland-mandaten, proof-of-conceptondersteuning en bepaalde VLAIO-instrumenten. Desondanks blijft de overgang tussen strategisch basisonderzoek en verdere validatie, valorisatie of markttoepassing in bepaalde gevallen een uitdaging, in het bijzonder voor pre-competitieve trajecten met hoog risico of onduidelijk valorisatiepad.
-------------------------	---

¹⁰⁸ <https://www.nccr-catalysis.ch/transfer/spin-off-resources/>

¹⁰⁹ <https://www.epfl.ch/innovation/startup/>

BRIDGE proof-of-concept en BRIDGE Discovery (Zwitserland)

Beschrijving goede praktijk	BRIDGE¹¹⁰ is een gezamenlijk programma van de Swiss National Science Foundation (SNSF)¹¹¹ en Innosuisse¹¹² dat sinds 2017 projecten financiert op het snijvlak tussen fundamenteel onderzoek en innovatie. Het programma ondersteunt onderzoekers van wie de resultaten potentieel hebben voor een innovatief product of dienst, maar waarvoor bijkomend onderzoek nodig is om dit potentieel verder te valideren. Het programma omvat twee trajecten: • BRIDGE proof-of-concept¹¹³, gericht op jonge onderzoekers • BRIDGE Discovery¹¹⁴, gericht op ervaren onderzoekers uit alle disciplines.
Oplossing	BRIDGE beoogt de overdracht van onderzoeksresultaten naar economie en maatschappij te versnellen. • Proof-of-concept: ondersteunt het omzetten van eigen onderzoek (of onderzoek waarbij de aanvrager nauw betrokken is) met het oog op markttoegang of de ontwikkeling van innovatieve producten of diensten. • Discovery ondersteunt het realiseren van het innovatiepotentieel van basis- of toegepast onderzoek in een pre-competitieve fase. Binnen de rapportering dienen aanvragers het potentieel voor de oprichting van een start-up en voor samenwerking met maatschappelijke of economische partners aan te geven.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt opnieuw minder in de invoering van een bijkomend instrument, aangezien reeds verschillende ondersteuningsmechanismen bestaan voor valorisatie en samenwerking tussen kennisinstellingen en ondernemingen. De meerwaarde situeert zich eerder in een sterkere afstemming tussen bestaande FWO-, IOF- en VLAIO-instrumenten, en in bijkomende aandacht voor resterende hiaten tussen strategisch onderzoek en implementatie. Dit lijkt in het bijzonder relevant voor onderzoeksprojecten met een maatschappelijk doel, zoals bepaalde SBO-trajecten, waar de doorstroming naar validatie, implementatie of maatschappelijke valorisatie vandaag minder evident kan zijn dan bij meer marktgerichte innovaties.

Sommarmatch entrepreneurship programme (Zweden)

Probleemstelling	Beperkte ondersteuning bij het aftoetsen van onderzoeks ideeën aan marktbehoeften in samenwerking met ondernemers. Hoewel Vlaanderen momenteel al beschikt over performante mechanismen voor interactie tussen onderzoekers en bedrijven, blijft het in vroege fases van onderzoek niet altijd evident om marktbehoeften, toepassingsmogelijkheden en valorisatiepotentieel snel en laagdrempelig af te toetsen. Vooral voor onderzoeksprojecten zonder directe industriële partner of met een maatschappelijk doel kan de afstand tussen onderzoeks idee en concrete toepassing relatief groot blijven.
-------------------------	--

¹¹⁰ <https://www.bridge.ch/fr>

¹¹¹ De Swiss National Science Foundation (SNSF) is een Zwitserse financieringsinstelling voor excellent onderzoek.

¹¹² Innosuisse is het Zwitserse innovatieagentschap, dat kmo's, start-ups, onderzoekinstellingen en andere Zwitserse organisaties in hun onderzoek en ontwikkelingsactiviteiten ondersteunt.

¹¹³ <https://www.bridge.ch/fr/OUIwVr73Qg55dJtK/page/encouragement/proof-of-concept>

¹¹⁴ <https://www.bridge.ch/fr/2JhW2ZFO9e7sAlmV/page/encouragement/discovery>

Sommarmatch entrepreneurship programme (Zweden)

Beschrijving goede praktijk	Sommarmatch¹¹⁵ is een ondernemerschapsprogramma van de incubator LEAD, gericht op het ontwikkelen van onderzoeksgebaseerde ideeën van Linköping University richting marktgerichte producten en diensten. Het programma brengt studenten, onderzoekers en ondernemers samen om het valorisatiepotentieel van onderzoeksideoën te verkennen en te versterken. Gedurende een intensief traject van vijf weken in de zomer, werken studenten op concrete onderzoeksideoën, met ondersteuning van ervaren business developers en in nauwe interactie met de betrokken onderzoekers.
Oplossing	Sommarmatch beoogt de vroege valorisatie van onderzoeksresultaten te stimuleren door marktvalidatie en ondernemerschapontwikkeling te combineren. • Onderzoekers bepalen de doelstellingen van de projecten. • Studenten werken op onderzoeksideoën van onderzoekers en verkennen nieuwe toepassingen. • Ideeën worden getest ten opzichte van de markt. • De projecten worden begeleid door ervaren business developers. Deze aanpak verlaagt de drempel naar valorisatie en versterkt de link tussen onderzoek, ondernemerschap en markttoepassing.
Relevantie voor Vlaanderen	Vlaanderen kan inspiratie vinden van dit initiatief om systematisch na te gaan in welke mate bestaande incubatoren, TTO's, IOF-werkingen, studentenondernemerschap of living-lab-initiatieven sterker ingezet kunnen worden om onderzoekers, studenten en ondernemers al in een vroege fase samen te brengen rond potentiële toepassingen van onderzoek. Dergelijke laagdrempelige en exploratieve trajecten kunnen in het bijzonder relevant zijn voor onderzoeksprojecten zonder duidelijke valorisatieroute of voor maatschappelijke innovaties waarbij de uiteindelijke gebruikers en toepassingscontext minder evident zijn.

¹¹⁵ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/research-area/industrial-research-and-innovation/eu-valorisation-policy/knowledge-valorisation-platform/repository/sommarmatch-entrepreneurship-programme>

5.6. Kennisdifusie naar innovatievolgers/kmo's

Tecnalia (Spanje)	
Probleemstelling	Start-ups hebben naast de behoefte aan ondersteuning in technische oplossingen door universiteiten en technologie-infrastructuur, ook behoefte aan (nieuwe) klanten om te overleven en om hun producten verder te verbeteren. Hoewel Vlaanderen beschikt over een sterk onderzoeks- en innovatiesysteem, kwam in interviews, in het bijzonder met hogescholen, naar voren dat kennisdiffusie naar innovatievolgers en minder innovatieve kmo's mogelijk nog onvoldoende aandacht krijgt. Bestaande instrumenten bereiken relatief vaak reeds innovatieve ondernemingen, terwijl de vertaalslag van kennis, technologie en innovatiepraktijken naar bredere groepen kmo's een blijvende uitdaging vormt. Daarbij beschikken veel kleinere of minder O&O-intensieve ondernemingen niet altijd over voldoende capaciteit om zelf innovatieprocessen op te starten of aansluiting te vinden bij kennisinstellingen of SOC's. Zo wordt in de lopende evaluatie van imec aangehaald dat de "afstand" tussen de organisatie en Vlaamse ondernemingen typisch erg groot is.
Beschrijving goede praktijk	Tecnalia is zeer succesvol in het aantrekken van industriële klanten, en in het bijzonder kmo's. Voor het aantrekken van kmo's heeft Tecnalia een driedelige strategie. Ten eerste hebben ze een aanbod van hoogtechnologische diensten zoals certificatie en testen waarvan kmo's gebruik kunnen maken; dit zijn kleine contracten maar bereiken wel een grote groep ondernemingen. Ten tweede bieden ze gemakkelijk reproduceerbare producten en diensten aan tegen een lage prijs om nieuwe klanten aan te trekken, die vervolgens vaak terugkomen met andere vragen. Ten derde stelt Tecnalia interim-innovatie-managers beschikbaar die in beperkte capaciteit bij laag-innovatieve kmo's aanwezig zijn om een innovatiemanagementsysteem op te zetten; dit zorgt ervoor dat kmo's die nog geen O&O- activiteiten hadden, hier toch mee beginnen. Dit creëert ook nieuwe contracten voor Tecnalia. Tegelijk stelt Tecnalia ondernemingen in de gelegenheid om naast de technologische ondersteuning die zij biedt, ook tegen zeer lage prijzen te produceren tot het bedrag van de staatssteunlimiet. Hiermee kunnen de start-ups klanten winnen en meteen winst maken. Tecnalia slaagt erin om 7.800 ondernemingen te bereiken op jaarbasis, waarvan 75% kmo's.
Oplossing	Tecnalia toont hoe kennisinstellingen via laagdrempelige dienstverlening, gestandaardiseerde innovatieoplossingen en hands-on begeleiding een brede groep kmo's en innovatievolgers kunnen bereiken. De aanpak combineert technologische ondersteuning met actieve kennisdiffusie en innovatiebegeleiding voor ondernemingen die nog beperkte ervaring hebben met O&O en met samenwerking met kennisinstellingen.
Relevantie voor Vlaanderen	De Vlaamse SOC's, hogescholen, clusters en andere kennisinstellingen kunnen onderzoeken welke elementen uit outreach- en begeleidingsmodellen zoals Tecnalia toepasbaar zijn binnen de Vlaamse context, bijvoorbeeld via laagdrempelige innovatieondersteuning, gestandaardiseerde diensten of tijdelijke innovatiebegeleiding bij kmo's. Daarbij kan ook meer systematisch bekeken worden in welke mate kennisinstellingen vandaag voldoende innovatievolgers en minder O&O-intensieve kmo's bereiken, en hoe kennisdiffusie naar deze groepen sterker kan worden verankerd binnen de convenantwerking en bredere valorisatieopdrachten van kennisinstellingen.

5.7. Meer ruimte om te experimenteren

Regulatory sandboxes (Duitsland)	
Probleemstelling	Regelgevende onzekerheid en belemmeringen voor de ontwikkeling en toepassing van innovatieve technologieën, waardoor valorisatie en marktintroductie worden vertraagd. Ook in Vlaanderen kunnen regelgevende onzekerheid, complexe procedures en onduidelijkheid over de toepassing van regelgeving een drempel vormen voor de ontwikkeling, validatie en implementatie van innovatieve technologieën en businessmodellen. Dit geldt in het bijzonder voor snel evoluerende domeinen zoals AI, digitale toepassingen, healthtech en data-gedreven innovaties, waar regelgeving en innovatie elkaar niet altijd in hetzelfde tempo volgen.
Beschrijving goede praktijk	Duitsland zet in op regulatory sandboxes als instrument om innovatie te testen binnen een aangepast of begeleid regelgevend kader. Regulatory sandboxes maken het mogelijk om nieuwe technologieën, producten of businessmodellen gedurende een beperkte periode te testen in realistische omstandigheden, met ondersteuning en toezicht van bevoegde autoriteiten. De Duitse federale overheid ondersteunt regulatory sandboxes via een centraal innovatieportaal en verschillende netwerkinitiatieven voor advies, kennisdeling en matchmaking. Het portaal omvat onder meer een interactieve kaart¹¹⁶ van sandboxes, met mogelijkheden tot geografische visualisatie, thematische filtering en het leren uit best practices. Binnen dit kader worden ook specifieke toepassingen verkend, zoals pilootprojecten rond artificiële intelligentie (AI)¹¹⁷ om de belangrijkste vereisten, processen en uitdagingen van AI regulatory sandboxes te simuleren in het kader van de Europese AI Act.
Oplossing	Regulatory sandboxes bieden een gecontroleerde testomgeving waarin innovatieve technologieën kunnen worden ontwikkeld, getest en gevalideerd onder toezicht van regelgevende instanties. Dit laat toe om juridische onzekerheden te verminderen, risico's vroegtijdig te identificeren en regelgeving beter af te stemmen op technologische ontwikkelingen. In Duitsland vervullen sandboxes daarbij een dubbele functie: • het faciliteren van innovatie door experimenteerruimte te creëren binnen het bestaande regelgevend kader (bv. via tijdelijke uitzonderingen of experimentatieclausules); • het ondersteunen van “regulatory learning”, waarbij inzichten uit experimenten worden gebruikt om regelgeving aan te passen en innovatievriendelijker te maken. Door deze aanpak wordt de overgang van innovaties naar reële toepassingen versneld.
Relevantie voor Vlaanderen	Vlaanderen beschikt reeds over initiatieven zoals Sandbox Vlaanderen, waarbij er ruimte wordt gemaakt om te experimenteren binnen bepaalde contouren. De Duitse aanpak toont echter het belang aan van een meer systematische en zichtbare inzet van regulatory sandboxes als onderdeel van een breder innovatie-ecosysteem, inclusief kennisdeling, matchmaking, regulatory learning en thematisch experimenteren rond nieuwe technologieën. Dit sluit aan bij Vlaamse beleidsdiscussies rond innovatievriendelijke regelgeving, valorisatie en het versnellen van de implementatie van innovatieve

¹¹⁶ <https://www.reallabore-innovationsportal.de/reallabore/landkarte.php>

¹¹⁷ https://www.bundesnetzagentur.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2026/20260317_Ki.html

Regulatory sandboxes (Duitsland)

toepassingen. Daarbij kan onderzocht worden in welke mate bestaande sandbox-initiatieven verder kunnen worden versterkt, beter ontsloten of meer met innovatie- en valorisatie-instrumenten geïntegreerd kunnen worden. Zie hiervoor ook het recente SERV-advies en inspiratienota¹¹⁸, waarin gesteld wordt dat: “Experimentregelgeving en regelluwe zones kunnen een belangrijke rol spelen om innovatie te versnellen, administratieve vereenvoudiging te bevorderen en te vermijden dat regelgeving nieuwe ontwikkelingen afremt, maar deze instrumenten worden vandaag nog beperkt gebruikt in Vlaanderen.”

Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI)

Probleemstelling

Ook in performante innovatiesystemen zoals Vlaanderen en Nederland blijft de doorstroming van risicovolle en disruptieve innovaties naar grootschalige maatschappelijke en economische toepassingen een uitdaging. Veelbelovende technologieën stranden vaak in de overgang tussen onderzoek, demonstratie en implementatie, waarbij bestaande publieke en private financieringsinstrumenten niet altijd voldoende afgestemd zijn op trajecten met hoge onzekerheid, lange ontwikkelingscycli en complexe valorisatieprocessen. In Nederland werd NADI opgericht om disruptieve innovatie te bevorderen: innovatie met een hoge kans op falen, maar ook met een groot potentieel om bij te dragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen.

Beschrijving goede praktijk

Het voorgestelde Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI) is geïnspireerd op zogenaamde ARPA-modellen¹¹⁹, waarbij gewerkt wordt met programmatische portfoliofinanciering voor risicovolle en potentieel disruptieve innovatietrajecten. Binnen dergelijke modellen wordt het succes niet uitsluitend beoordeeld op het niveau van individuele projecten, maar op basis van de resultaten van een bredere portfolio van parallelle trajecten. De aanpak vertrekt vanuit de vaststelling dat trajecten met hoge onzekerheid en potentieel grote impact niet altijd passen binnen klassieke project- en financieringslogica's.

Oplossing

De werking van NADI is geïnspireerd op internationale ARPA-modellen, die inzetten op programmatische ondersteuning van risicovolle en potentieel disruptieve innovatietrajecten. Daarbij ligt de focus op flexibiliteit, portfolio-aanpakken en een sterkere ondersteuning van de overgang van onderzoek en demonstratie naar implementatie en markttoepassing. Binnen het model wordt bijzondere aandacht besteed aan expertise rond marktintroductie, regelgeving, intellectuele eigendom en vervolfinanciering, om innovaties beter te ondersteunen in latere ontwikkelingsfasen.

De aanpak vertrekt bovendien vanuit een relatief autonome en flexibele programmasturing, waarbij programma's kunnen worden opgestart, aangepast of stopgezet naargelang de voortgang en het potentieel van de trajecten. Het model gaat

¹¹⁸ SERV-advies en inspiratienota, Experimenteren voor betere regelgeving, beleid en innovatie, 26 mei 2026

¹¹⁹ ARPA verwijst naar het bredere model van Advanced Research Projects Agencies, waarin hoog-risico, hoog-potentieel onderzoek en innovatie programmatisch worden aangestuurd via portfoliofinanciering, programmamanagers en tussentijdse go/no-go-beslissingen. ARPA-H is een recente gezondheidsgerichte toepassing van dit model in de Verenigde Staten (zie ook 5.1).

Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI)

	ervan uit dat dergelijke vormen van doorbraakinnovatie een zekere mate van risicotolerantie, experimenteerruimte en financiële continuïteit vereisen.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt minder in de oprichting van een afzonderlijk ARPA-achtig agentschap, maar eerder in een aantal onderliggende ontwerpprincipes van het NADI-model. In het bijzonder kunnen programmatorische portfolio-aanpakken, meer trajectmatige ondersteuning naar implementatie, en een sterkere integratie van expertise rond regelgeving, markttoegang, IE en vervolfinanciering, en een hogere risicotolerantie relevante inspiratie bieden voor de verdere ontwikkeling van bestaande Vlaamse instrumenten en missiegedreven programma's. Verschillende van deze elementen zijn vandaag reeds gedeeltelijk aanwezig binnen onder meer Moonshot, de speerpuntclusters, de financiering van de SOC's en tot voor kort de thematische oproepen van het FWO.

5.8. Koppeling tussen strategische ecosystemen en het O&O&I-instrumentarium

Innovatiecoalities Noord-Brabant (Nederland)

Probleemstelling	De valorisatie en opschaling van nieuwe technologieën vereisen een geïntegreerde samenwerking tussen kennisinstellingen, ondernemingen en overheden, terwijl innovatie- en implementatietrajecten in de praktijk vaak versnipperd georganiseerd blijven. Noord-Brabant zet daarom sterk in op missiegedreven innovatiecoalities en waardeketenontwikkeling om onderzoek, demonstratie, industriële toepassing en economische valorisatie beter met elkaar te verbinden binnen strategische transitiedomeinen. Ook in Vlaanderen wordt sterk ingezet op samenwerking tussen kennisinstellingen, ondernemingen en overheden binnen strategische domeinen, onder meer via speerpuntclusters, Moonshot en de strategische onderzoekscentra (SOC's). Desondanks blijft het een uitdaging om onderzoek, demonstratie, industriële toepassing en opschaling voldoende geïntegreerd te organiseren over volledige waardeketens heen.
Beschrijving goede praktijk	De bedoeling is om rond grote maatschappelijke uitdagingen een coalitie van quadruple-helixpartners te vormen die met elkaar alle aspecten van (een) oplossing(en) voor de uitdaging uitwerken, inclusief het creëren van een vermarktbaar product/dienst en de creatie van een spin-off.
Oplossing	Op dit moment zijn in Noord-Brabant verschillende innovatiecoalities actief rond strategische domeinen zoals waterstof, zonne-energie, cyberveiligheid en digitale technologie. Binnen deze coalities werken ondernemingen, kennisinstellingen, overheden en intermediaire organisaties samen aan de ontwikkeling, demonstratie, opschaling en valorisatie van nieuwe technologieën. De aanpak combineert onderzoek, industriële toepassing en ecosysteemontwikkeling binnen geïntegreerde waardeketens.
Relevantie voor Vlaanderen	De relevantie voor Vlaanderen ligt minder in het opzetten van nieuwe coalitiestructuren, maar eerder in het verder versterken van geïntegreerde waardeketenbenaderingen binnen bestaande ecosystemen zoals de speerpuntclusters, Moonshot en de strategische onderzoekscentra (SOC's). Dit sluit ook aan bij de engagementsverklaring van de SOC's en de industrie-federaties om SOC's nauwer te laten samenwerken met Vlaamse ondernemingen en sterker bij te dragen aan economische en maatschappelijke

Innovatiecoalities Noord-Brabant (Nederland)

valorisatie. De Noord-Brabantse aanpak illustreert daarbij hoe langdurige quadruple-helixsamenwerking rond strategische domeinen kan bijdragen aan demonstratie, opschaling, implementatie en spin-offvorming binnen geïntegreerde innovatie-ecosystemen.

Business and growth strategy in Stockholm (Zweden)

Probleemstelling	Beperkte afstemming tussen strategische ecosystemen/clusters en het O&O&I-instrumentarium, waardoor kansen voor gerichte ondersteuning en valorisatie onvoldoende worden benut. Ook in Vlaanderen bestaan sterke innovatie-ecosystemen, clusters en strategische domeinen, onder meer via de speerpuntclusters, de strategische onderzoekscentra (SOC's) en de Vlaamse smart-specialisation-strategie (S3). Desondanks blijft de afstemming tussen deze ecosystemen, het bredere O&O&I-instrumentarium en ruimere economische of ruimtelijke ontwikkelingsstrategieën in bepaalde gevallen beperkt of versnipperd.
Beschrijving goede praktijk	De regio Stockholm hanteert een geïntegreerde business- en groeistrategie die fungeert als leidend kader voor het economisch beleid en innovatieondersteuning. De strategie is gekoppeld aan de regionale smart specialisation-strategie (S3) en beoogt de versterking van de samenwerking en afstemming tussen actoren uit de academische wereld, overheid, bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld.
Oplossing	Deze strategie omvat verschillende belangrijke elementen die de koppeling tussen strategische ecosystemen en het O&O&I-instrumentarium helpen versterken: • Innovatiedistricten: Stockholm heeft innovatiedistricten ontwikkeld die fungeren als knooppunten voor technologische en zakelijke vooruitgang. Deze gebieden zijn uitgerust met snel internet en digitale infrastructuur om netwerken en samenwerking tussen start-ups, onderzoeksinstituten en gevestigde bedrijven te vergemakkelijken. De districten zijn ontworpen om ruimtes te creëren waar spontane interacties en netwerken kunnen gedijen waardoor innovatie in verschillende sectoren wordt gestimuleerd. • Publiek-private partnerschappen: De stad werkt nauw samen met particuliere ondernemingen en academische instellingen om opkomende bedrijfsactiviteiten te identificeren en te ondersteunen. Dit omvat het inzetten van data en analyses om gebieden met een hoog groeipotentieel aan te wijzen en het afstemmen van ondersteunende maatregelen om hun ontwikkeling te verbeteren. • Strategische mapping en clusteranalyse: Stockholm maakt gebruik van gedetailleerde economische analyses en ruimtelijke mapping om de sterke punten en kansen binnen zijn zakelijke ecosysteem te begrijpen. Dit omvat het gebruik van geavanceerde datasets en analytische raamwerken om innovatieclusters met een aanzienlijk groeipotentieel te identificeren en te koesteren. • Regelgevende ondersteuning en proeftuinen: Om innovatie te ondersteunen heeft de stad sandboxes en proeftuinen gecreëerd waarin nieuwe technologieën en bedrijfsmodellen in een gecontroleerde omgeving kunnen worden getest. Dit maakt experimenten en afstemming in de echte wereld mogelijk vooraleer een bredere marktimplementatie plaatsvindt.

Business and growth strategy in Stockholm (Zweden)

Relevantie voor Vlaanderen

De relevantie voor Vlaanderen situeert zich in het verder versterken van de strategische afstemming tussen bestaande speerpuntclusters, SOC's, S3-prioriteiten, innovatie-instrumenten en regionale economische ontwikkelingsstrategieën. De aanpak van Stockholm illustreert hoe innovatie-ecosystemen, proeftuinen, publiek-private samenwerking en strategische clusteranalyses meer geïntegreerd kunnen worden ingezet om innovatie, valorisatie en economische transitie binnen prioritaire domeinen te ondersteunen.

Innovation District Copenhagen (Denemarken)

Probleemstelling

Fragmentatie tussen kennisinstellingen, bedrijven en beleidsactoren beperkt de valorisatie van onderzoek en de ontwikkeling van sterke innovatie-ecosystemen. Dit is relevant voor Denemarken, en zijn hoofdstedelijke regio, maar ook in Vlaanderen

Beschrijving goede praktijk

Innovation District Copenhagen¹²⁰ is een geïntegreerd innovatie-ecosysteem in het centrum van Kopenhagen, opgezet als een breed partnerschap tussen overheid, kennisinstellingen, ziekenhuizen, bedrijven en investeerders. Het initiatief brengt een hoge concentratie van onderzoek, onderwijs en ondernemerschap samen, met als doel samenwerking te versterken, talent en investeringen aan te trekken en de vertaling van onderzoek naar economische en maatschappelijke toepassingen te versnellen.

Het district bouwt voort op een unieke clustering van onderzoeks- en zorginstellingen en een sterk start-up-ecosysteem, en positioneert zich als een internationale hub voor innovatie, onder meer in domeinen zoals life sciences en deeptech.

Oplossing

Het innovatie district operationaliseert de koppeling tussen ecosystemen en innovatie-instrumenten via een plaatsgebonden en geïntegreerde aanpak:

- Geografische clustering van kennis en innovatie: Het district concentreert onderzoeksinstellingen, ziekenhuizen, start-ups en bedrijven in een compact stedelijk gebied, wat samenwerking, kennisuitwisseling en cross-sectorale interacties faciliteert.
- Publiek-private samenwerking: Het initiatief wordt gedragen door een brede coalitie van publieke en private partners, die gezamenlijk inzetten op de ontwikkeling van het ecosysteem en de valorisatie van onderzoek.
- Ondersteuning van ondernemerschap en valorisatie: Door de aanwezigheid van incubatoren, acceleratorprogramma's en start-up-communities wordt de oprichting en groei van onderzoeksgebaseerde bedrijven actief ondersteund.

Fysieke en organisatorische integratie: Naast samenwerking wordt ook ingezet op de ruimtelijke ontwikkeling van het district (bv. infrastructuur, gedeelde faciliteiten en ontmoetingsplaatsen) om interactie tussen actoren te stimuleren en de vertaalslag van onderzoek naar toepassingen te versnellen.

Relevantie voor Vlaanderen

De aanpak van Kopenhagen illustreert het belang van een plaatsgebonden en geïntegreerde benadering waarbij kennisinstellingen, bedrijven, investeerders, zorgactoren en overheden actief met elkaar verbonden worden via zowel organisatorische samenwerking als gedeelde infrastructuur en ontmoetingsplaatsen. Dit

¹²⁰ <https://innovationdistrictcopenhagen.dk/>

Innovation District Copenhagen (Denemarken)

sluit aan bij Vlaamse beleidsdiscussies rond strategisch investeren in waardeketens, innovatiecampussen, speerpuntclusters en het versterken van valorisatie-ecosystemen rond strategische domeinen zoals life sciences, deeptech en gezondheidsinnovatie.

6. SCENARIO'S, BELEIDSOPTIES EN BUDGETTAIRE IMPACT

Het (deel van het) Vlaamse O&O&I-systeem zoals binnen deze twee uitgaventoetsingen geanalyseerd, wordt door de actoren binnen en buiten het systeem die in het kader van deze uitgaventoetsingen werden geïnterviewd, **als performant ervaren**, aangezien:

- de instrumenten de **volledige O&O&I-keten bestrijken**, gaande van (valoriseerbare resultaten van) fundamenteel onderzoek over strategisch basisonderzoek tot toegepast onderzoek en innovatie;
- deze instrumentenmix financiering en/of betrokkenheid voorziet voor het **geheel van O&O&I-actoren**, gaande van universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra, wetenschappelijke instellingen, individuele onderzoekers, ondernemingen, enz.;
- deze instrumenten bijdragen aan de tien **O&O&I-systeendoelen** die werden geïdentificeerd tijdens de O&O&I-systeemanalyse die in 2024 werd uitgevoerd en als richtinggevend zijn voor het Vlaamse O&O&I-beleid (hoofdstuk 3.2.3) worden beschouwd.

De performantie van het (volledige) Vlaamse O&O&I-systeem wordt ook bevestigd door internationale rankings (Box 5), zoals onder meer:

- Vlaanderen behoort op basis van het Regional Innovation Scoreboard (RIS) gepubliceerd door de Europese Commissie tot de groep van innovatieleiders binnen Europa;
- drie Vlaamse universiteiten (KU Leuven, UGent en UAntwerpen) behoren tot de top 20 van Europese universiteiten op het vlak van ingediende octrooien. Twee van hen (KU Leuven en UGent) behoren ook tot de top 20 in de Europese Spinout Ranking op het vlak van deeptech en life sciences¹²¹. Ook op het vlak van deelname aan EU Horizon-projecten behoren de Vlaamse universiteiten tot de top;
- de start-up-programma's van SOC's als imec en VIB worden internationaal erkend als behorend tot de beste acceleratieprogramma's wereldwijd.

Alhoewel de instrumentenmix binnen de scope van deze uitgaventoetsingen globaal als performant wordt ervaren en het als een belangrijke hefboom werkt voor productiviteit en welvaartscreatie, hebben we als resultaat van deze uitgaventoetsingen **verbeterpunten geïdentificeerd die leiden tot efficiëntiewinsten en/of effectiviteitsverbeteringen** in het O&O&I-systeem, zoals:

- het toepassen van een consistent evaluatie- en impactkader over de verschillende programma's en beheersautoriteiten heen zonder evenwel voorbij te gaan aan de eigenheid van de instrumenten en programma's binnen scope (m.a.w. geen "eenheidsworst") en waarop dit kader wordt toegepast;
- meer resultaatgerichte opvolging van O&O&I-projecten;
- het uitsluiten van meervoudige projectaanvragen over verschillende financieringskanalen heen;
- het consolideren en bundelen van kleinere O&O&I-programma's;
- het beter aan elkaar laten aansluiten van opvolgfinanciering binnen de O&O&I-keten;

¹²¹ Dealroom, European Spinouts Report 2025, november 2025.

- het meer transparant maken van IE-regelingen over de verschillende O&O&I-actoren.

Als antwoord op deze verbeterpunten zijn hierna **meerdere beleidsopties uitgewerkt in menuvorm**. Deze beleidsopties bieden alternatieve, complementaire pistes om de doeltreffendheid en impact van het systeem te versterken, rekening houdend met de huidige budgettaire en institutionele context. Figuur 11 geeft een overzicht van dit keuzemenu.

Figuur 11. Overzicht van het menu voor de scenario's en bijbehorende beleidsopties

Scenario 1: Valorisatieversterking (als gezamenlijk engagement van alle O&O&I-actoren)	Scenario 2: Efficiëntieverhoging	Scenario 3: Lineaire of selectieve besparing
• Verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen • Strategisch investeren in die waardeketens met het grootste groeipotentieel voor de toekomst en waardecreatie voor de Vlaamse economie en maatschappij • Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek zoals COOCK+ en TETRA • Bundelen van thematische programma's onder een impulsprogramma • Opmaak van onderzoeksconvenanten met hogescholen en universiteiten • Sterkere ondersteuning van de valorisatie van het onderzoek van hogescholen door IOF- en interfaceactiviteiten en versterking van de basisfinanciering voor onderzoek aan de hogescholen • Eenvoudige en transparante IE-regeling • Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten	Efficiëntiemaatregelen in beheer • Implementatie van het overkoepelend doelstellingenkader (piramidemodel) • Invoeren van periodieke evaluaties en impactanalyses voor instrumenten zoals PWO, COOCK+, Moonshot en SBO-projecten • Opstellen van een gemeenschappelijke evaluatie- en impactagenda tussen de beheersautoriteiten (WEWIS, VLAIO, FWO, Departement OV) Optimalisatie van O&O&I-programma's (binnen scope) • Vereenvoudigen van opvolgfinanciering binnen de innovatieketen • Meervoudige projectaanvragen uitsluiten Afbouw / herallocatie van specifieke O&O&I-instrumenten (binnen scope) • Afbouw / herallocatie van de thematische oproepen van het FWO • Afbouw van RegMed	• Lineaire besparing van 10% Of • Selectieve besparing op programma's binnen de scope van deze uitgaventoetsingen

Bron: IDEA Consult

Het **eerste scenario** focust op het **versterken van de valorisatie van onderzoeksresultaten**, met als doel een grotere economische en maatschappelijke impact te genereren uit bestaande investeringen in onderzoek en innovatie. Dit scenario kan beschouwd worden als het “impactscenario” waarbij er gekeken wordt naar een **maximale impact** wat betreft valorisatie met gelijkblijvende middelen.

Het **tweede scenario** richt zich op het **verhogen van de efficiëntie van het instrumentarium**, met als doel eenzelfde of hoger niveau van output te realiseren met een meer gestroomlijnde inzet van middelen.

De scenario's zijn niet strikt exclusief, maar kunnen in de praktijk ook gecombineerd worden. De voorgestelde beleidsopties werden besproken tijdens een beleidsworkshop met stakeholders op 23 april 2026. Deze workshop had als doel de haalbaarheid en wenselijkheid van de verschillende opties te toetsen, en om bijkomende inzichten te verzamelen met het oog op de verdere staving van de scenario's.

Het derde scenario omvat **twee alternatieve deelscenario's**, met name:

- **Scenario 3a:** een lineaire besparing van 10% op de budgetten van de O&O&I-instrumenten binnen deze twee uitgaventoetsingen;
- **Scenario 3b:** een selectieve besparing op programma's binnen de scope van deze uitgaventoetsingen.

Bovenstaande twee deelscenario's zijn een uitwerking van de volgende passages van de ‘Mededeling aan de Vlaamse Regering: Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029’ van 14 februari 2025, die het beleidskader schetst voor de uitgaventoetsingen, en **vloeien evenwel niet direct voort uit de resultaten van het analysewerk binnen deze twee uitgaventoetsingen**:

- *Welke beleidskeuzes kunnen een besparing van 10% van de gemiddelde budgettaire massa van de komende vijf jaar realiseren?*¹²²
- *De resultaten van deze uitgaventoetsen moeten onder meer inspiratie bieden om de afgesproken recurrente besparing van minstens 10 miljoen euro per minister van de Vlaamse Regering te realiseren. De besparing van 10 miljoen per minister (in totaal 90 miljoen euro) zal bij de begrotingsopmaak 2027 worden doorgevoerd.*¹²³

De uitgewerkte scenario's en bijbehorende beleidsopties in het kader van deze twee uitgaventoetsingen gaan gepaard met **uiteenlopende budgettaire implicaties**. Afhankelijk van de aard en ambitie van de voorgestelde maatregelen kunnen deze opties leiden tot éénmalige of structurele besparingen, herallocaties van middelen of ook tot winsten in termen van verhoogde economische en maatschappelijke impact en verhoogde return on investment.

In wat volgt worden de drie scenario's verder toelicht. Daarbij wordt een omschrijving gegeven van de beleidsopties, en inschattingen gemaakt van hun impact en tijdsdimensie¹²⁴.

Verder worden de budgettaire implicaties van de scenario's in kaart gebracht. Daarbij wordt telkens een **raming gemaakt** van de verwachte budgettaire impact, aangevuld met een toelichting die de aan de **raming** onderliggende aannames en mechanismen verduidelijkt.

¹²² Bijlage bij de mededeling aan de Vlaamse Regering: Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029, p. 5.

¹²³ Mededeling aan de Vlaamse Regering: Uitgaventoetsingen legislatuur 2024-2029, p. 3.

¹²⁴ Met korte termijn <1 jaar, middellange termijn 1-3 jaar, en lange termijn >3 jaar.

6.1. Scenario 1: Valorisatieversterking als gezamenlijk engagement van alle O&O&I-actoren

Dit scenario geeft beleidsopties aan die gericht zijn op het **versterken van de economische en maatschappelijke valorisatie voor de O&O&I-instrumenten** als gezamenlijk engagement van alle betrokken O&O&I-actoren. De beleidsopties binnen dit valorisatie-scenario zijn ondersteunend aan in het bijzonder trajecten 1 en 5 die momenteel lopen binnen de hefboom O&O&I-beleid van de ‘Vlaamse versnelling: Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda’, met name:

- Traject 1: Naar grotere valorisatie van de O&O&I-investeringen in Vlaanderen
- Traject 5: Versterking van O&O&I binnen de hogescholen.

Meer bepaald zijn binnen dit valorisatiescenario **volgende beleidsopties** uitgewerkt:

- Verankeren en versterken van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen
- Investeren in waardeketens met grootste groeipotentieel en mogelijkheid tot waardecreatie
- Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek
- Bundelen van thematische programma’s onder een impulsprogramma
- Onderzoeksconvenanten met hogescholen en universiteiten
- Ondersteuning valorisatie van hogescholen door IOF-middelen en interfaceactiviteiten
- Transparante regeling van intellectuele eigendom (IE)
- Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten

6.1.1. Toelichting scenario

Verankeren en versterken van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen

Beleids optie	Sterker verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Beleidsmatig wordt er steeds meer aandacht besteed aan de valorisatie van O&O&I-investeringen. Dit blijkt onder meer uit de sterke positie van de Vlaamse universiteiten in Europese innovatierangschikkingen, mede dankzij de werking van de TTO’s en de IOF-middelen, en de recente bijkomende investeringen in de SOC’s zoals de NanoIC-pilootlijn bij imec, de versterking van het Biotope-programma bij VIB, de investering in het incubatie- en acceleratieprogramma voor cleantech-start-ups ‘VITO4STARTERS’ bij VITO en de opstart en uitbouw van de spin-out-ontwikkeling en incubatie- en acceleratiewerking bij Flanders Make. Toch is er nog ruimte om de valorisatie sterker te verankeren in de sturing van kennisinstellingen. Volgende pistes kunnen daartoe bijdragen: • Het is van belang dat de Vlaamse overheid scherpstelt welke valorisatie het verwacht en welke definities gehanteerd worden. Zo werd in de beleids sessie het voorbeeld aangehaald dat er soms verwarring is over het begrip ‘valorisatie’: terwijl academische onderzoekers ‘publicaties en citaties’ als valorisatie zien, categoriseren andere actoren dit eerder onder ‘wetenschappelijke excellentie’. Het Vlaamse piramidemodel geeft een opportuniteit om dit verder uit te werken (i.e., wat/welke indicatoren vallen onder ‘wetenschappelijke excellentie’ en wat onder ‘valorisatie’). Het is ook belangrijk om het recent Europees werk mee te nemen dat aangeeft wat

	kan gecategoriseerd worden onder economische dan wel maatschappelijke valorisatie, en via welke indicatoren dit gecapteerd kan worden¹²⁵; • Bijkomend is het belangrijk dat in de formulering van valorisatiedoelen en KPI's duidelijk gespecificeerd wordt of het gaat om 'interne valorisatie' (bv. SOC's die eigen resultaten valoriseren) dan wel 'externe valorisatie' (richting bredere ecosystemen), en indien 'externe valorisatie', of het zich specifiek richt op valorisatie binnen Vlaanderen of ook erbuiten; • Ook is het aangewezen om om te opteren voor hogere ambities in de streefwaarden van de KPI's, in combinatie met de beoordeling van de prestatie op een termijn van vijf jaar in de plaats van op een tijdshorizon van één jaar, om 'slechte jaren' niet onmiddellijk af te straffen. Ook wordt het niet halen van een KPI best niet verrekend in de lopende convenantperiode, maar meegenomen als expliciet element in de financiële afspraken van de volgende periode.
Impact op programma/actor	• UT: beide • Actoren: universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra • Beheersautoriteiten: alle
Budget-impact	Budgetneutraal
Tijdsdimensie impact	Deze beleidsoptie brengt geen grote directe budgettaire kost met zich mee. De ontwikkeling van geharmoniseerde kaders voor concepten en KPI's voor verschillende actoren is momenteel lopend (cf. doelstellingenkader voor het O&O&I-systeem (piramidemodel)). Het zet de neuzen van actoren in de gewenste richting en kan, zeker mits verhoging van de valorisatiedoelen, het gedrag van actoren sturen naar meer valorisatie-activiteiten en impact. Zo kan dit leiden tot hogere economische output en grotere return op publieke middelen op middellange termijn.

¹²⁵ European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, CSIL, IDEA Consult, ICONS, Caputo, A. et al., Study on metrics and indicators for knowledge valorisation, Publications Office of the European Union, 2026, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/3166614>

Investeren in waardeketens met grootste groeipotentieel en mogelijkheid tot waardecreatie

Beleids optie	Strategisch investeren in die waardeketens met het grootste groeipotentieel voor de toekomst en mogelijkheid tot waardecreatie voor de Vlaamse economie en maatschappij
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Het is van belang om alle relevante actoren binnen het O&O&I-landschap actief te betrekken bij de ontwikkeling en versterking van waardeketens met een aanzienlijk toekomstig groeipotentieel. Deze waardeketens dragen niet alleen bij aan economische meerwaarde voor Vlaanderen, maar genereren ook bredere maatschappelijke impact. Een inclusieve benadering, waarbij kennisinstellingen, bedrijven en overheden samenwerken, is hierbij essentieel. De SOC's kunnen in dit kader een uitgesproken en coördinerende rol opnemen. Zij zijn goed geplaatst om Vlaamse ondernemingen samen te brengen rond deze strategische waardeketens en om roadmaps op te stellen die de waardeketens kunnen ondersteunen. Verder is het belangrijk om instrumenten zoals ICON ook af te stemmen op deze roadmaps, alsook de cSBO-programma's van de speerpuntclusters en Moonshot, en de IOF-middelen van de associaties. Dit voorstel sluit ook aan bij de invulling en uitrol van de engagementsverklaring tussen de SOC's en de vier industriële sectorfederaties. Tijdens het negende industrieforum van maart 2026 ondertekenden vier Vlaamse industriefederaties, Fevia Vlaanderen, Fedustria, Agoria Vlaanderen en Essenscia Vlaanderen, en de vier SOC's een engagementsverklaring gericht op de structurele samenwerking op het vlak van onderzoeksvalorisatie en industriële adoptie tussen Vlaamse industriefederaties en strategische onderzoekscentra. Deze engagementsverklaring beoogt een versnelde en meer efficiënte vertaling van wetenschappelijke kennis en onderzoeksresultaten naar concrete industriële toepassingen. Afstemming tussen beide is essentieel om ervoor te zorgen dat onderzoeks- en innovatieactiviteiten op basis van de roadmaps van de SOC's beter aansluiten bij de reële noden van de industrie, en zo bijdragen aan haar innovatie- en concurrentievermogen¹²⁶. Het is van belang dat deze engagementsverklaring niet louter principieel blijft, maar concreet wordt vertaald naar uitvoerbare acties, duidelijke verantwoordelijkheden en meetbare doelstellingen. Een doordachte operationalisering is noodzakelijk om de beoogde impact effectief te realiseren. We verwijzen hierbij naar de innovatiecoalities in Noord-Brabant of de innovatiedistricten in Stockholm en Kopenhagen, zoals voorgesteld in de benchlearning.
Impact op programma/actor	• UT: beiden • Actoren: universiteiten, hogescholen, SOC's, speerpuntclusters, ondernemingen • Beheersautoriteit: alle

¹²⁶ <https://www.fevia.be/nl/nieuws/de-vier-industriefederaties-en-de-strategische-onderzoekscentra-socs-versterken-samenwerking-engagementsverklaring-in-aanwezigheid-van-de-minister-president>

Budgetimpact	Deze aanpak impliceert een gerichte en gecoördineerde inzet van (bestaande) middelen en hoeft niet per se (maar kan wel) bijkomende middelen te vergen. In elk geval wordt door deze beleidsoptie middelengebruik geoptimaliseerd door betere afstemming tussen bestaande instrumenten (bv. ICON, speerpuntclusters) op roadmaps voor de versterking van strategische waardeketens. Indien men er echter voor opteert om strategische waardeketens significant verder uit te bouwen, kan dit bijkomende investeringen of een verschuiving van O&O&I-middelen vereisen, zoals extra projectfinanciering voor die domeinen of versterking van onderzoeks- en testinfrastructuur.
Tijdsdimensie impact	Van deze beleidsoptie wordt verwacht dat ze voordelen oplevert vanaf de middellange termijn zoals hogere economische groei en competitiviteit door een sterke focus op strategische waardeketens, minder versnippering tussen instrumenten en actoren in het O&O&I-landschap, een efficiënter gebruik van middelen, meer samenwerking tussen actoren en een sterkere positionering van Vlaanderen in strategische waardeketens.

Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek

Beleids optie	Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek zoals COOCK+ en TETRA
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Het clusteren van instrumenten kan fragmentatie van middelen en instrumenten tegengaan en zo zorgen voor meer kritische massa binnen een instrument, en meer bekendheid van het instrument bij mogelijke gebruikers, en in het bijzonder bij kmo's. Volgens deelnemers aan de beleidssessie zouden COOCK+ en TETRA geclusterd kunnen worden mits harmonisering van de regelgeving en de doelgroepen. Zo heeft COOCK+ een resultaatsverbintenis, terwijl het TETRA-programma dat niet heeft, en ook de doelgroepen van beide zijn verschillend. Het TETRA-programma staat nu enkel open voor hogescholen en geïntegreerde opleidingen aan universiteiten, maar zou breder opengetrokken kunnen worden naar de doelgroep van COOCK+, i.e., organisaties voor onderzoek & kennisverspreiding¹²⁷. Na de eerste oproepen van het gebundeld instrument kan nagegaan worden of hogescholen nog voldoende toegang hebben tot de middelen, en indien niet, zou een bepaald percentage geormerkt kunnen worden voor hogescholen.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Actoren: universiteiten, hogescholen, speerpuntclusters • Beheersautoriteit: VLAIO
Budgetimpact	Deze beleidsoptie brengt een eenmalige implementatiekost met zich mee voor het integreren en stroomlijnen van de regelgeving en procedures, alsook de nodige administratieve en praktische aanpassingen. Het totale budget van

¹²⁷ Zie BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT Fiche COOCK+ voor doelgroepenbeschrijving

	beide instrumenten hoeft niet aangepast te worden en past binnen de huidige enveloppes.
Tijdsdimensie impact	Op middellange termijn kunnen dan efficiëntiewinsten optreden. Minder fragmentatie kan uiteindelijk leiden tot lagere beheerskosten . Verder kan een groter en bekender instrument de kritische massa binnen het instrument verhogen en kunnen meer bedrijven de weg vinden naar het instrument, wat kan leiden tot betere en meer impactvolle projecten .

Bundelen van thematische programma's onder een impulsprogramma

beleids optie	Bundelen van thematische programma's onder een impulsprogramma
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Alternatief zou kunnen zijn om thematische programma's (AI en CS, Regmed, Moonshot, goed voor een totaalbudget van ongeveer 54 mln EUR in 2025) onder gezamenlijk beheer te brengen van WEWIS/FWO en VLAIO naar het voorbeeld van de beleidsplannen voor AI en CS met: • Een onderzoeks- en een valorisatieluik; • Een 5-jaarlijkse evaluatie van het globaal impulsprogramma; • Met mogelijkheid van nieuwe of bijgestelde onderzoeksthema's per vijf jaar, gekoppeld aan grote economische en maatschappelijke uitdagingen; • Gericht op samenwerking tussen onderzoek en ondernemingen, en dus doorstroming van strategisch basisonderzoek naar toegepast onderzoek en innovatie.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Actoren: alle • Beheersautoriteit: Departement WEWIS/FWO en VLAIO
Budgetimpact	Deze beleids optie brengt een eenmalige implementatiekost met zich mee voor het integreren en stroomlijnen van de regelgeving en procedures, alsook de nodige administratieve en praktische aanpassingen. Deze eenmalige implementatiekost kan evenwel gefinancierd worden binnen de nieuw samengestelde budgettaire enveloppe van de verschillende thematische programma's.
Tijdsdimensie impact	Op middellange termijn kunnen efficiëntie- en productiviteitswinsten optreden. Minder fragmentatie kan uiteindelijk leiden tot lagere beheerskosten . Verder kan een groter en bekender instrument de kritische massa binnen het instrument verhogen, en kan dit leiden tot betere en meer projecten met economische en maatschappelijke impact .

Onderzoeksconvenanten met hogescholen en universiteiten

Beleids optie	Afsluiten van onderzoeksconvenanten met hogescholen en universiteiten
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Een verder doorgedreven variant van het bundelen van instrumenten voor toegepast onderzoek is het clusteren van middelen voor praktijkgericht onderzoek binnen hogescholen (inclusief PWO, IOF (deel hogescholen), 50%

	TETRA en Blikopener) via een 5-jaarlijkse convenant waarbij subsidies gegeven worden aan hogescholen om hun onderzoek te voeren, op voorwaarde dat ze strategische en operationele doelstellingen en vooropgestelde KPI's behalen. Dergelijke benadering zou aan de hogescholen een vaste en structurele basis geven, zoals ook SOC's hebben, om duurzame onderzoekslijnen en valorisatie mogelijk te maken. Vele geïnterviewde hogescholen pleiten voor een dergelijke structurele basisfinanciering om bij te dragen aan hun kennisopbouw, continuïteit en strategische valorisatie, en hen minder afhankelijk te maken van competitieve projectfinanciering. Pistes om onderzoek en valorisatie binnen hogescholen te versterken, maken ook deel uit van traject 5 in het kader van de Vlaamse Versnelling. Vergelijkbaar zou dit ook kunnen georganiseerd worden voor de universiteiten waarbij middelen voor de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF – deze vallen evenwel buiten de scope van deze uitgaventoetsingen), FWO-SBO- en SBO via VLAIO, en IOF-middelen (deel universiteiten) gebundeld worden, en verdeeld worden onder de universiteiten gekoppeld aan strategische en operationele doelstellingen en vooropgestelde KPA's op het vlak van wetenschappelijke excellentie, ondernemerschap, valorisatie en talentontwikkeling.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Actoren: Universiteiten en hogescholen • Beheersautoriteit: Departement WEWIS, Departement OV, VLAIO en FWO
Budgetimpact	Er zijn verschillende budgettaire implicaties gekoppeld aan de doorgedreven optie om over te gaan naar een convenantwerking bij hogescholen en universiteiten. Er zijn de kosten gerelateerd aan het opstellen van een wettelijk en praktisch kader, het mogelijk integreren van (middelen van) bestaande financieringsinstrumenten voor hogescholen en universiteiten, en het opvolgen en onderhandelen van convenanten met de 13 hogescholen en de 5 universiteiten (of met de associaties) in de Vlaamse Gemeenschap.
Tijdsdimensie impact	Anderzijds zijn er ook winsten aan gekoppeld, met name versterkt onderzoek en doorgedreven valorisatie door structurele basisfinanciering voor hogescholen en universiteiten. Deze winsten zullen zich, vanaf middellange termijn, vooral vertalen in maatschappelijke en economische impact op regionaal niveau, maar ook daarbuiten aangezien basisfinanciering een hefboom kan bieden om in grotere (inter)nationale projecten te stappen.

Ondersteuning valorisatie van hogescholen door IOF-middelen en interfaceactiviteiten

beleids optie	Sterkere ondersteuning van de valorisatie van het onderzoek van hogescholen door IOF-middelen en interfaceactiviteiten en versterking van de basisfinanciering voor onderzoek aan de hogescholen
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	De hogescholen hebben baat bij een versterking van de basisfinanciering voor onderzoek aan de hogescholen en vervolgens een versterkte ondersteuning op het vlak van valorisatie van onderzoek. Zo kan het aangewezen zijn om binnen de IOF-middelen een specifiek budget te oormerken voor de aanstelling van innovatie- of valorisatiemanagers op het niveau van de associaties, met een

	expliciete focus op de noden van de hogescholen. Deze aanbeveling is in uitvoering aangezien elke hogeschool een valorisatiemanager ter beschikking heeft op associatieniveau of op specifiek projectniveau. Een dergelijke organisatie op associatieniveau is efficiënt, aangezien individuele hogescholen doorgaans over onvoldoende kritische massa beschikken zowel qua onderzoekers als ondersteunend personeel om deze functie autonoom in te vullen. Door deze expertise te centraliseren, kunnen schaalvoordelen worden gerealiseerd en kan een meer consistente en professionele ondersteuning worden uitgebouwd. De rol van deze valorisatiemanagers voor hogescholen kan eruit bestaan om aanwezige kennis en onderzoeksresultaten systematisch te vertalen naar economische en maatschappelijke toepassingen, en zo de impact van het praktijkgericht onderzoek van hogescholen te versterken.
Impact op programma/actor	• UT: beiden • Actoren: Hogescholen • Beheersautoriteit: WEWIS
Budgetimpact	Er is reeds 300.000 EUR voorzien voor het aanstellen van een valorisatiemanager voor elk van de hogescholen of 3,9 mln EUR voor de 13 hogescholen samen. Er is dus geen bijkomende investering nodig. Dankzij het valorisatiewerk van deze valorisatiemanagers kan de O&O&I-productiviteit stijgen, en zo bijdragen tot meer valorisatie van O&O&I en waardecreatie.
Tijdsdimensie impact	Er wordt verwacht dat dit op korte termijn versterkte valorisatiecapaciteit voor hogescholen met zich meebrengt. Door gerichtere ondersteuning bij het vertalen van onderzoek, kan meer valorisatie en impact gecreëerd worden. Verder kan dit leiden tot een grotere instroom van externe middelen en sterkere en meer structurele samenwerkingen met universiteiten, ondernemingen en non-profit-organisaties.

Transparante regeling van intellectuele eigendom (IE)

Beleids optie	Eenvoudige en transparante IE-regeling
Type interventie	Intensivering (en besparing)
Omschrijving/rationale	Momenteel rapporteren verschillende actoren problemen of moeilijkheden bij het maken van IE-afspraken in navolging van valorisatie. Zo is het voor universiteitsonderzoekers met ondernemerschapsintenties vaak moeilijk om te onderhandelen met de universiteit en hun TTO's of hebben kmo's soms het gevoel dat ze onvoldoende kennis hebben om IE-afspraken en licentieovereenkomsten te maken met de TTO's (hoofdstuk 4.2.7). Dit geldt ook voor de SOC's die sterk valorisatiegericht zijn via venturing en licentieovereenkomsten met ondernemingen. Ter illustratie werd in Nederland met de National IP-Deal terms Principles (zie ook de benchlearning) recent een toegankelijk en gebruiksvriendelijk document opgesteld waarin het nodige jargon wordt toegelicht en voor onderzoekers verschillende opties worden geformuleerd over

	spin-offoprichting¹²⁸. Het ontwikkelen van dergelijke kaders die richtinggevend en informatief zijn, maar tegelijkertijd ruimte laten voor flexibiliteit en deal-specifieke aspecten, verlaagt drempels voor onderzoekers en bedrijven om te valoriseren en IE te ontwikkelen op basis van onderzoeksresultaten en versnelt tevens het valorisatieproces. Traject 1 binnen de Vlaamse Versnelling buigt zich momenteel over deze kwestie en onderzoekt meer diepgaand de nood aan dergelijke kaders.
Impact op programma/actor	• UT: beide, maar vooral valorisatie • Actoren: associaties, SOC's, TTO's • Beheersautoriteit: WEWIS, VLAIO
Budgetimpact	De budgettaire kost van deze beleidsoptie is beperkt. Het ontwikkelen en dissemineren van een dergelijk kader vergt een kost, maar deze is relatief laag en wordt momenteel reeds onderzocht binnen hogervermeld traject 1.
Tijdsdimensie impact	Op middellange termijn kunnen beheers- en transactiekosten dalen gezien de beperktere tijd die nodig is voor onderhandelingen en de mogelijks lagere juridische kosten voor betrokkenen. Verder verwachten we meer valorisatie-uitkomsten door meer samenwerking tussen universiteiten/SOC's en ondernemingen, en dus hogere economische opbrengsten. Tevens wordt verwacht dat deze beleidsoptie leidt tot de oprichting van meer en sterkere spin-offs en de opschaling ervan.

¹²⁸ Universiteiten van Nederland (2025). Nieuwe Standaard voor verstrekking van Intellectueel Eigendom. <https://www.universiteitenvannederland.nl/actueel/nieuws/nieuwe-standaard-voor-verstrekking-van-intellectueel-eigendom>

Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten

Beleids optie	Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten
Type interventie	Intensivering
Omschrijving/ rationale	Door een sterkere koppeling tussen instrumenten (bv. van SBO naar toegepast onderzoek) wordt de “valley of death” verkleind en wordt continuïteit in innovatieprocessen verbeterd. Zo kan een traject aangeboden worden waarbij gestart wordt met een beperktere financiering voor een “proof of principle”, dat indien succesvol, verdere financiering ontvangt voor een “proof-of-concept”. Indien ook dit succesvol is, kan beoordeeld worden of de technologie al “investor ready” is of nog verdere publieke middelen nodig heeft. Belangrijk bij dergelijke trajecten is om te werken met mijlpalen en duidelijke stop/go-momenten. Het voordeel van een dergelijke aanpak is dat, terwijl momenteel één project kan aangevraagd worden (met een vaste maximale looptijd en bedrag) dat vaak stopt alvorens effectieve valorisatie bereikt wordt, hierbij meer gepaste financiering verkregen wordt (bv. minder financiering voor “proof of principle” en meer voor “proof-of-concept”), en dat succesvolle resultaten voldoende kunnen doorgetrokken worden tot ze “investor ready” of commercialiseerbaar zijn. Op Europees niveau wordt hier gewerkt met ‘Fast Tracks’ waarbij projecten uit bestaande programma’s versnelde toegang krijgen tot vervolprogramma’s na een succesvolle review en dus een verkorte aanvraagprocedure kunnen doorlopen. De grootte van de valley of death en de nood aan dergelijke trajectfinanciering wordt momenteel ook onderzocht in traject 2 van de Vlaamse Versnelling.
Impact op programma/actor	• UT: beiden • Actoren: universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, ondernemingen • Beheersautoriteit: FWO, WEWIS, VLAIO
Budgetimpact	De budgettaire implicaties van trajectfinanciering zijn veelzijdig en situeren zich op verschillende tijdshorizonten. Op korte termijn impliceert de invoering van een dergelijk gefaseerd financieringsmodel een herstructurering van bestaande instrumenten en een herallocatie van middelen eerder dan een budgetverhoging. Door financiering modulair op te bouwen (bv. proof-of-principle, proof-of-concept of verdere opschaling), kunnen middelen efficiënter worden ingezet. Projecten ontvangen initieel kleinere budgetten, waardoor het aantal ondersteunde initiatieven in een vroege fase kan toenemen. Tegelijk worden middelen pas opgeschaald na positieve evaluaties (stop/go-momenten). Op middellange termijn leidt dit principe tot een hogere cumulatieve financiering per succesvol traject (in vergelijking met de huidige projectfinanciering) doordat succesvolle projecten niet langer vroegtijdig stoppen, maar doorgetrokken worden richting valorisatie, marktintroductie of “investor readiness”. Dit principe gaat dus uit van een verschuiving van middelen van niet-haalbare projecten naar meer geconcentreerde investeringen in succesvolle trajecten.
Tijdsdimensie	Op langere termijn worden significante efficiëntiewinsten en een verhoogde

impact	return on investment verwacht. Door de “valley of death” te verkleinen, neemt de kans toe dat publiek gefinancierd onderzoek effectief leidt tot economische en maatschappelijke valorisatie. Dit kan zich vertalen in het aantrekken van meer private financiering in latere fases van een traject, succesvollere marktintroducties, spin-offcreaties, enz., en in het algemeen in meer economische en maatschappelijke impact van publieke investeringen.
---------------	--

6.1.2. Budgettaire impact

Tabel 15 geeft een overzicht van de beleidsopties of maatregelen die worden voorgesteld onder scenario 1 gericht op de versterking van valorisatie in Vlaanderen. Daaronder volgt een beschrijving van de budgettaire impact van dit (intensiverings)scenario.

Tabel 15. Intensiveringsmaatregelen met het oog op grotere valorisatie van O&O (Scenario 1)

Beleidsopties	Impact op SBO	Impact op valorisatie O&O	Impact op KT/MLT/LT
Sterker verankeren van valorisatie in de sturing van kennisinstellingen	x	x	KT
Investeren in waardeketens met grootste groeipotentieel en mogelijkheid tot waardecreatie	x	x	MLT/LT
Bundelen van onderzoeksinstrumenten voor toegepast onderzoek	/	x	MLT
Bundelen van thematische programma's onder een impulsprogramma	x	x	MLT
Afsluiten van onderzoeksconvenanten met hogescholen en universiteiten	x	x	MLT
Ondersteuning valorisatie hogescholen door IOF-middelen en interfaceactiviteiten en versterking van de basisfinanciering voor onderzoek aan de hogescholen	x	x	KT
Transparante IE-regeling	x	x	MLT
Werken met trajectfinanciering voor O&O&I-projecten	x	x	LT

Noot: KT = Korte termijn (<1 jaar), MLT = Middellange termijn (2-3 jaar), LT = Lange termijn (4-5 jaar), telkens na de invoering van de desbetreffende maatregel. Noot: x = ja; / = nee

Zoals reeds eerder gesteld worden de prestaties op het vlak van O&O&I-valorisatie deels **toegeschreven aan een sterk, breed en complementair instrumentarium**, waarbij verschillende instrumenten samen een continuüm vormen met elk een eigen finaliteit en doelgroep. Bijgevolg is de budgettaire impact van het valorisatiescenario voor het geheel van de acht bovenvermelde beleidsopties geraamd.

O&O&I-investeringen zijn ook bij uitstek productiviteitsondersteunende investeringen met een sterk economisch hefboomeffect, zoals mag blijken uit de uitgevoerde impactanalyses voor (sommige) van de programma's binnen de scope van deze uitgaventoetsingen.

Om de budgettaire impact van deze intensiveringsstrategie te kwantificeren, hebben we gewerkt met de beschikbare informatie over **hefboomratio's op O&O-investeringen**. Onderliggende cijfers en ratio's voor de raming van de budgettaire impact van dit scenario zijn opgenomen in Tabel 16.

Tabel 16. Budgettaire impact Scenario 1 (KT, MLT, LT)

	Korte termijn (tot 1 jaar na invoering)	Middellange termijn (2 tot 3 jaar na invoering)	Langere termijn (4 tot 5 jaar na invoering)	Berekening
Hefboomratio (H)	1,5	2,8	6,6	H
Hefboomratio met doel van 10% O&O&I-productiviteitsstijging	1,65	3,08	7,26	H x 1,1
Bijkomende toegevoegde waarde (TW) op jaarbasis¹²⁹	108 mln EUR	202 mln EUR	477 mln EUR	H x 0,1 x 723 mln EUR (TW)
Meerinkomsten voor de Vlaamse overheid op jaarbasis	12,7 mln EUR	23,8 mln EUR	56,1 mln EUR	TW x 0,1174

Bron: IDEA Consult

- Als basis is het geheel van de middelen binnen de uitgaventoetsingen voor begrotingsjaar 2025 genomen, met name 723 mln EUR. Dit betekent dus dat in dit scenario het budget 2025 in reële termen constant blijft. Ook is in dit scenario geen rekening gehouden met beleidsmaatregelen die in 2026 effectief worden of dan genomen of zullen genomen worden.
- Vertrekpunt zijn de ratio's uit de impactanalyses van de SOC's¹³⁰, die binnen deze uitgaventoetsingen trouwens een essentieel onderdeel vormen: de subsidies aan de SOC's bedragen ongeveer de helft van de enveloppe van 723 mln EUR voor 2025 van de instrumenten en programma's binnen de scope van deze twee uitgaventoetsingen.
- Voor een aantal instrumenten/instellingen binnen de scope van de uitgaventoetsingen is onvoldoende informatie beschikbaar om te bepalen welke hefboom ze realiseren op basis van de publieke middelen die eraan toegekend worden. Gelet op feit dat de SOC's bij uitstek gericht zijn op strategisch basisonderzoek en een sterke valorisatieopdracht hebben, gaan we ervan uit dat de hefboom op de andere 50% van de O&O-investeringen binnen de scope van deze uitgaventoetsingen **lager** is. Voor de bepaling van deze hefboomratio hebben we ons gebaseerd op de impactanalyse voor de Vlaamse universiteiten¹³¹. Evenwel is het aangewezen om actuele hefboomratio's te bepalen voor deze instrumenten of actoren waarvoor deze momenteel niet

¹²⁹ Dit is de bijkomende toegevoegde waarde die gecreëerd wordt op de 723 mln EUR O&O&I-investeringen binnen de scope van deze uitgaventoetsingen als gevolg van de 10%-hogere hefboomratio, of $((\text{hefboom} + 10\%) \times (\text{O&O&I-investering}) - (\text{hefboom} \times \text{O&O&I-investering}))$ en dus meer bepaald $\text{hefboom} \times 0,1 \times \text{O&O&I-investering}$, of bijvoorbeeld op korte termijn: $(1,65 \times 723) - 1,5 \times 723$.

¹³⁰ De hefboomratio voor de SOC's is berekend op basis van de ratio's in de impactanalyses van imec (2023), VIB (2023), VITO (2019) en Flanders Make (2024). Deze impactanalyses zijn evenwel niet publiek beschikbaar. De hefboomratio voor de SOC's is berekend door de som van de toegevoegde waardecreatie van elke SOC te delen door de som van de convenantmiddelen van de Vlaamse overheid aan deze SOC's in de corresponderende jaren.

¹³¹ Zie Biggar Economics, The Economic Contribution of the Flemish Universities, December 2017. Om de hefboomratio vergelijkbaar te maken met die van de SOC's is gewerkt met de hefboom van de core contribution en de Valorisation Contribution.

beschikbaar zijn (bv. via impactanalyses).

- Bij de gebruikte hefboomratio's maken we een **onderscheid** tussen de directe impact op korte termijn na invoering van de maatregel, de globale impact op middellange termijn op het niveau van de O&O&I-actoren (directe + indirecte + afgeleide impact), en de impact op het ruimere ecosysteem op langere termijn (inclusief industriële samenwerking, spin-offcreatie, kennisdiffusie via mobiliteit van onderzoekers en internationale investeringen).
- We gaan uit van een gezamenlijk doel voor het O&O&I-systeem binnen de scope van deze twee uitgaventoetsingen om als resultaat van een versterkte valorisatiestrategie de ratio 'toegevoegde waardecreatie versus geïnvesteerde O&O&I-middelen' of de **O&O&I-productiviteit met 10% te verhogen**^{132,133}. Dit leidt tot een bijkomende toegevoegde waardecreatie in de Vlaamse economie op korte termijn (instelling zelf), op middellange termijn (via directe, indirecte en afgeleide impact) en langere termijn (inclusief het ecosysteem). De 10%-stijging van de O&O&I-productiviteit als gezamenlijke ambitie voor het O&O&I-systeem kan een sterk verbindend en wervend effect hebben op en tussen alle actoren in het systeem, in de zin dat elke actor (beheersautoriteiten, universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, ondernemingen) zijn bijdrage levert om via samenwerking die gezamenlijke ambitie waar te maken.

De verhouding (in 2024) tussen de relevante inkomstenposten (de gemeenschaps- en gewestmiddelen via de bijzondere financieringswet en de gewestelijke opcentiemen op de personenbelasting) in de Vlaamse begroting en het bruto regionaal product¹³⁴ bedraagt 0,1174. Als we via het bovenstaande menu van maatregelen de O&O&I-productiviteit met 10% weten te verbeteren, dan kan de bijkomende toegevoegde waardecreatie tot meerontvangsten voor de Vlaamse overheid leiden tot **12,7 mln EUR** op korte termijn (direct) na invoering van de maatregelen, **23,8 mln EUR** op middellange termijn (direct, indirect en afgeleid) en **56,1 mln EUR** op langere termijn (direct + indirect/afgeleid + ecosysteem).

6.2. Scenario 2: Efficiëntieverhoging

Onder dit scenario van efficiëntieverhoging worden drie clusters van maatregelen onderscheiden waaronder zeven beleidsopties zijn uitgewerkt. Deze drie clusters zijn:

- Efficiëntiemaatregelen in beheer;
- Optimalisatie van O&O&I-programma's;
- Afbouw/herallocatie van specifieke O&O&I-instrumenten.

In wat volgt worden de beleidsopties binnen deze drie clusters verder uitgewerkt.

¹³² Deze 10%-stijging van de O&O&I-productiviteit als doel is lineair toegepast in deze simulatie op korte, middellange en langere termijn na invoering van de beleidsopties binnen dit eerste scenario om uitstelgedrag bij de invoering te voorkomen.

¹³³ Het belang van een stijging van de O&O&I-productiviteit wordt ook duidelijk aangetoond in de paper: Dirk Czarnitski and Hugo Confraria, R&D productivity: Are ideas harder to find or does Europe suffer from a commercialisation gap?, European Commission, JRC 2025, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC141091>

¹³⁴ De gebruikte cijfers betreffen het jaar 2024. Het bruto-regionaal product van het Vlaamse Gewest in 2024 bedraagt 367,5 mld EUR (NBB-Nationale rekeningen), terwijl de relevante inkomsten van de Vlaamse overheid in 2024 43,15 mld EUR bedragen, bestaande uit de gewestmiddelen BFW (3,44 mld EUR), de gemeenschapsmiddelen BFW (29,74 mld EUR) en de gewestelijke opcentiemen op de personenbelasting (9,97 mld EUR).

6.2.1. Toelichting scenario

Efficiëntiemaatregelen in beheer

Beleids optie	Implementatie van het overkoepelend doelstellingenkader (piramidemodel)
Type interventie	Efficiëntieverhoging in het O&O&I-systeem
Omschrijving/ rationale	Deze maatregel beoogt de verdere implementatie en operationalisering van het Vlaamse O&O&I-doelstellingenkader, zoals uitgewerkt in het piramidemodel¹³⁵ dat binnen trajectgroep 1 (“valorisatie”) van de hefboom O&O&I-beleid van de Vlaamse Versnelling werd besproken en begin april 2026 als pilootversie werd afgerond. Dit doelstellingenkader voor het O&O&I-systeem biedt een gestructureerde en hiërarchische koppeling tussen de doelstellingen van de Vlaamse overheid, de O&O&I-systeendoelen en de prestaties van individuele instellingen, instrumenten en programma’s. Het piramidemodel creëert zo een duidelijke samenhang tussen het beleidskader en de bijdrage van actoren in het Vlaamse O&O&I-systeem. Op het hoogste niveau worden de bredere maatschappelijke en economische doelstellingen van Vlaanderen gedefinieerd, zoals productiviteit, competitiviteit en bijdragen aan maatschappelijke transitie. Deze worden vertaald naar specifieke O&O&I-systeendoelen, waaronder ecosysteemwerking, innovatie-implementatie, ondernemerschap en talentontwikkeling. Op het operationele niveau worden deze doelen geconcretiseerd via Key Performance Areas (KPA’s), zoals wetenschappelijke excellentie, valorisatie, ondernemerschap en talent. Het strekt tot aanbeveling dat dit piramidemodel (verder) wordt gebruikt als beleids- en evaluatiekader door de verschillende beheersautoriteiten binnen het Vlaamse O&O&I-systeem.
Impact op programma/actor	• Uitgaventoetsingen: beide • Actoren: universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra, speerpuntclusters • Beheersautoriteiten: Departement WEWIS, VLAIO, FWO en Departement OV/AHOVOKS
Budgetraming	Budgetneutraal, aangezien het piramidemodel reeds is uitgewerkt. Er zijn geen bijkomende middelen nodig om het te ontwikkelen of te implementeren in het evaluatiekader van O&O&I-programma’s en nieuwe convenanten met SOC’s en wetenschappelijke instellingen.
Tijdsdimensie impact	Op korte termijn draagt deze maatregel bij aan een verhoogde transparantie, coherentie en vergelijkbaarheid binnen het O&O&I-systeem. Op langere termijn vormt het doelstellingenkader voor het O&O&I-systeem een essentieel instrument voor strategische beleidssturing, evaluatie en prioritering van investeringen.

¹³⁵ Het piramidemodel wordt toegelicht in hoofdstuk 3.2.3

Beleidsoptie	Het invoeren van periodieke evaluaties en impactanalyses voor instrumenten zoals PWO, COOCK+, Moonshot en SBO-projecten (waar dit momenteel nog niet bestaat)
Type interventie	Efficiëntieverhoging in het O&O&I-systeem
Omschrijving/ rationale	Het systematisch uitvoeren van periodieke evaluaties en impactanalyses van O&O&I-instrumenten, zoals PWO, COOCK+, Moonshot en SBO-projecten, biedt een belangrijk aanknopingspunt om efficiëntiewinsten binnen het instrumentarium te identificeren en te realiseren. Momenteel vindt voor deze instrumenten geen evaluatie plaats op een consistente en periodieke basis, waardoor inzichten in kosteneffectiviteit en performantie onvoldoende zichtbaar zijn.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Voor alle bovenvermelde O&O&I-instrumenten • Beheersautoriteiten: Departement WEWIS, VLAIO, FWO en Departement OV/AHOVOKS
Budgetraming	Aan de uitvoering van de evaluatie/impactanalyses is een kost verbonden. Deze verhoogde kost aan apparaatsmiddelen voor de beheersautoriteiten wordt op basis van de evaluatie- en impactresultaten gecompenseerd door voorstellen voor besparing op de beleidsmiddelen en/of meeropbrengsten dankzij een verhoogde valorisatie op de geïnvesteerde O&O&I-middelen.
Tijdsdimensie impact	Op korte termijn kost deze maatregel, omdat middelen moeten vrijgemaakt worden voor de uitvoering van de evaluaties/impactstudies. Op middellange en langere termijn kan deze maatregel besparingsmogelijkheden aanreiken.

Beleidsoptie	Opstellen van een gemeenschappelijke evaluatie- en impactagenda tussen de beheersautoriteiten (WEWIS, VLAIO, FWO, Departement OV en AHOVOKS)
Type interventie	Harmonisering beheerspraktijken
Omschrijving/ rationale	Momenteel heeft elke beheersautoriteit zijn eigen evaluatie-agenda en in sommige gevallen ook een eigen evaluatie-eenheid. Deze beleidsoptie richt zich op het versterken van de coherentie en efficiëntie door evaluatiepraktijken van de verschillende betrokken beheersautoriteiten beter op elkaar af te stemmen, evenwel met ruimte om evaluaties op maat van de verschillende O&O&I-instrumenten uit te werken. Zo is er een verschil tussen een SOC-evaluatie of een evaluatie van een programma zoals AI/CS. Praktisch resulteert dit in het opstellen van een afgestemde evaluatie-agenda op het niveau van de O&O&I-instrumenten tussen de vermelde beheersautoriteiten aangestuurd door een gemeenschappelijke stuurgroep van de beheersautoriteiten binnen de beleidsdomeinen WEWILS en OV. Deze stuurgroep staat in voor het opstellen en de opvolging van de evaluatie-agenda, en bewaakt de consistente toepassing van de methodologie voor evaluaties en impactanalyses over de betrokken beheersautoriteiten en O&O&I-instrumenten heen.

Impact op programma/actor	• UT: Beiden • Actoren: FWO/VLAIO en gebruikers van het systeem • Beheersautoriteiten: WEWIS, FWO, VLAIO, Departement OV/AHOVOKS
Budgetraming	Budgetneutraal
Tijdsdimensie impact	Gefaseerd: 0–1 jaar (afstemming en identificatie van good practices), 1–3 jaar (geleidelijke implementatie en harmonisatie van procedures), 3–5 jaar (structurele effecten op efficiëntie, administratieve lasten en coherentie).

Optimalisatie van O&O&I-programma's

Beleids optie	Vereenvoudigen van opvolgfinanciering binnen de innovatieketen
Type interventie	Procesoptimalisatie binnen O&O&I-systeem
Omschrijving/rationale	Vandaag worden projecten die rijp zijn voor een volgende fase in het valorisatietraject, bijvoorbeeld van strategisch onderzoek naar toegepast onderzoek of demonstratie, vaak geconfronteerd met opnieuw volledig te doorlopen aanvraagprocedures. Dit leidt tot duplicatie van informatie, verhoogde administratieve lasten en vertragingen in de valorisatiecyclus. Om dit te verbeteren kan sterker worden ingezet op het ontwikkelen van 'fast track'-mechanismen en vereenvoudigde procedures voor opvolgfinanciering (zie de benchlearning). Dergelijke mechanismen maken het mogelijk om succesvolle projecten versneld te laten doorstromen naar een volgende financieringsfase. Hierbij kan maximaal worden voortgebouwd op reeds beschikbare informatie uit eerdere projectaanvragen. Concreet kan dit onder meer betekenen dat bij vervolgfinanciering enkel aanvullende informatie wordt opgevraagd die specifiek relevant is voor de volgende fase (bijvoorbeeld schaalbaarheid, markttoepassing of valorisatiestrategie). Dit vereist een betere interoperabiliteit en informatie-uitwisseling tussen aanvraag- en beoordelingssystemen van verschillende instrumenten en beheersautoriteiten.
Impact op programma/actor	• UT: Beiden • Beheersautoriteiten: Departement WEWIS, FWO, VLAIO
Budgetraming	Dit voorstel zal resulteren in minder beheerskosten voor de overheid gezien kortere en eenvoudiger beoordelings- en toekenningsprocedure. Ook de administratieve lasten voor de projectaanvragers zullen dalen, aangezien dezelfde informatie niet dubbel moet worden verzameld en ingediend. Gezien de versnelling van de valorisatiecyclus zal dit positieve effecten hebben op de projectuitkomsten, en dus op de economische en maatschappelijke waardecreatie.
Tijdsdimensie impact	Deze maatregel kan op middellange termijn worden geïmplementeerd.

Beleids optie	Meervoudige projectaanvragen uitsluiten
Type interventie	Procesoptimalisatie binnen O&O&I-systeem
Omschrijving/ rationale	Een aandachtspunt wat betreft de efficiëntie van het O&O&I-instrumentarium is het fenomeen van meervoudige aanvragen, of zogenaamd “shoppinggedrag” tussen verschillende kanalen. In de praktijk dienen consortia en organisaties soms gelijkaardige of sterk overlappende projectvoorstellen in bij verschillende financieringsinstrumenten. Hoewel dit vanuit het perspectief van de aanvragers een rationele strategie kan zijn om slaagkansen te verhogen, leidt dit op systeemniveau tot een verhoogd aanvraagvolume, bijkomende beoordelingslasten voor de betrokken beheersautoriteiten en een daling van de slaagkansen. Om deze inefficiënties te beperken, kan worden overwogen om dergelijke praktijken beter te monitoren en uit te sluiten. Evenwel is er momenteel geen sluitend zicht op aantal of omvang van meervoudige projectaanvragen tussen verschillende financieringskanalen (FWO, VLAIO, SOC en zelfs EU). Daarom stellen we voor om dit te onderzoeken gedurende een testperiode. Op basis hiervan kunnen richtlijnen worden ontwikkeld om meervoudige indieningen verder te beperken. Daarnaast kan de screening van meervoudige aanvragen verder worden versterkt door niet enkel te kijken naar formele kenmerken (zoals consortiumpartners of gelijkaardige titels), maar ook naar inhoudelijke overlap op basis van het onderzoeks- of innovatieonderwerp. Via tekstanalyse of thematische classificatie van projectvoorstellen kan worden nagegaan in welke mate verschillende aanvragen inhoudelijk sterk op elkaar aansluiten. Bouwend op deze rationale heeft VLAIO beslist om de cSBO-projecten te beperken tot jaarlijks één per speerpuntcluster. Daarnaast werkt het FWO reeds met een systeem waarbij projectaanvragen die een C-score ontvangen hebben, niet opnieuw ingediend kunnen worden bij de volgende SBO-oproep, ongeacht het type (de gewone jaarlijkse alsook de tweejaarlijkse thematische oproep)¹³⁶.
Impact op programma/actor	• UT: Beiden • Actoren: FWO/VLAIO en gebruikers van het systeem • Beheersautoriteiten: Departement WEWIS, FWO, VLAIO
Budgetraming	Door het beperken en beter monitoren van meervoudige aanvragen kunnen zowel efficiëntiewinsten als indirecte besparingen worden gerealiseerd. Enerzijds leidt een lager aantal (overlappende) aanvragen tot een vermindering van evaluatie- en administratieve lasten. Anderzijds kan deze maatregel, door een daling van het aantal ingediende projecten resulteren in een hogere slaagkans op de ingediende projecten.
Tijdsdimensie impact	Op korte termijn kunnen nieuwe richtlijnen uitgevaardigd worden, die dan ook geïmplementeerd kunnen worden met een onmiddellijke impact op het aantal

¹³⁶ <https://www.fwo.be/nl/ondersteuningsprogramma-s/alle-oproepen/gevestigde-onderzoekers-onderzoeksteams/sbo-strategisch-basis-onderzoek-projecten/>

	projectaanvragen voor de betrokken O&O&I-instrumenten, zoals SBO. Op termijn kan de samenwerking verder worden verdiept door een betere afstemming van de informatieverstrekking, procedures en doorverwijzing van aanvragers naar de juiste instantie (FWO/VLAIO).
--	---

Afbouw/herallocatie van specifieke O&O&I-instrumenten

Beleids optie	Afbouw/herallocatie van de thematische oproepen van het FWO
Type interventie	Efficiëntieverhoging via afbouw/herallocatie van specifieke programma's
Omschrijving/ rationale	Deze aanbeveling sluit aan bij signalen uit het werkveld, waar vragen worden gesteld bij de noodzaak en meerwaarde van bijkomende thematische initiatieven. Er wordt onder meer gewezen op het risico dat dergelijke programma's onvoldoende verankerd zijn op lange termijn. Bovendien is er binnen het huidige O&O&I-landschap in Vlaanderen reeds sprake van een zekere thematische sturing via bestaande structuren, zoals de SOC's, de speerpuntclusters en specifieke programma's rond onder meer artificiële intelligentie en cybersecurity. Via deze kanalen maakt de overheid reeds expliciete keuzes in strategische domeinen en worden middelen geconcentreerd ingezet. Tegelijkertijd wordt er in interviews op gewezen dat opkomende onderzoeks- of beleidsprioriteiten ook (alleszins ten dele) opgevangen kunnen worden via de bestaande open oproepen. Bij het FWO lopen er twee thematische oproepen (Innovatie in de landbouw- en voedingssector en Circulaire economie). De Vlaamse Regering deelde d.d. 03.10.2025 mee om de lopende FWO-thematische oproepen vanaf 2027 stop te zetten, en de vrijgekomen middelen te heralloceren naar de open oproep voor FWO-SBO-projecten.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Beheersautoriteit: FWO
Budgetraming	Gezien de mededeling van de Vlaamse Regering d.d. 03.10.2025 om geen thematische oproepen meer te lanceren en de middelen over te dragen naar de open oproep voor FWO-SBO-projecten, gaat het om een herallocatie van middelen en is er geen effectieve budgettaire opbrengst. Door de inkanteling van de thematische oproepen in het reguliere FWO-SBO-kanaal is er geen aparte oproep en ook geen aparte beoordelings- en toekenningsprocedure nodig.
Tijdsdimensie impact	Vanaf 2027 worden er geen nieuwe thematische oproepen meer gelanceerd, conform de mededeling van de Vlaamse Regering d.d. 03.10.2025.

Beleids optie	Afbouw van RegMed
Type interventie	Efficiëntieverhoging via afbouw/herallocatie van specifieke programma's
Omschrijving/ rationale	Als thematisch initiatief binnen het domein van regeneratieve geneeskunde bundelt RegMed middelen rond een specifiek technologisch veld. Het stopzetten of afbouwen van dit initiatief kan op korte termijn budgettaire

	ruimte creëren. Tegelijk gaat een dergelijke maatregel gepaard met kosten en risico's. RegMed heeft bijgedragen aan de opbouw van expertise, samenwerking en infrastructuur in een strategisch domein, en ondersteunt trajecten die zich situeren in de translatie van onderzoek naar toepassing. Een afschaffing kan leiden tot verlies van opgebouwde capaciteit, onderbreking van lopende projecten en een verzwakking van de internationale positionering.
Impact op programma/actor	• UT: Valorisatie • Actoren: Begunstigden en betrokkenen bij RegMed-projecten • Beheersautoriteiten: WEWIS
Budgetraming	De potentiële besparing situeert zich na afloop van de huidige programmaperiode. RegMed XB Flanders beschikt over een budget van circa 3,4 mln EUR in 2026 . Bij een niet-verlenging na 2028 kan deze jaarlijkse enveloppe volledig worden uitgespaard.
Tijdsdimensie impact	De engagementen binnen de lopende programmaperiode worden aangegaan. Vanaf 2029 wordt de besparing gerealiseerd.

6.2.2. Budgettaire impact

De geïdentificeerde maatregelen leiden in de praktijk eerder tot een meer efficiënte werking en allocatie van overheidsmiddelen dan tot een substantiële structurele besparing, aangezien belangrijke onderdelen van het Vlaamse O&O&I-systeem vandaag reeds relatief efficiënt functioneren. Zo blijkt uit de evaluatie van het FWO dat het apparaatskrediet van het FWO in de periode 2019-2023 gemiddeld 3,8% van de totale beleidskredieten bedroeg. Dit ligt onder het niveau van vergelijkbare buitenlandse onderzoeksfinancieringsorganisaties, waar de beheerskosten doorgaans tussen 5% en 10% liggen.

Daarnaast beschikt het Vlaamse O&O&I-systeem over een sterke evaluatiecultuur, waarbij instrumenten en organisaties regelmatig worden geëvalueerd en bijgestuurd.

Tabel 17. Maatregelen met het oog op efficiëntiewinsten

Beleidsopties	Impact op SBO	Impact op valorisatie O&O	Impact op KT/MLT/LT
Efficiëntiemaatregelen in beheer			
Implementatie van een overkoepelend doelstellingenkader (piramidemodel)	x	x	KT
Het invoeren van periodieke evaluaties en impactanalyses voor instrumenten zoals PWO, COOCK+, Moonshot en SBO-projecten	/	x	KT
Opstellen van een gemeenschappelijke evaluatie-agenda tussen de beheersautoriteiten	x	x	MLT
Optimalisatie van O&O&I-programma's			

Vereenvoudigen van opvolgfinanciering binnen de innovatieketen	x	x	MLT
Meervoudige projectaanvragen uitsluiten	x	x	KT
Afbouw/herallocatie van het O&O&I-instrumentarium			
Afbouw/herallocatie van thematische oproepen van het FWO	/	x	KT
Afbouw van RegMed	/	x	MLT

Noot: KT = Korte termijn (<1 jaar), MLT = Middellange termijn (1-3 jaar), LT = Lange termijn (>3 jaar)

Noot: x = ja; / = nee

De budgettaire impact van de voorgestelde maatregelen kan als volgt samengevat worden, waarbij de maatregelen onderverdeeld worden per brede categorie.

- **Efficiëntiemaatregelen in beheer** kunnen leiden tot structurele efficiëntiewinsten. De implementatie van het piramidemodel, de harmonisering van evaluatie- en beheerspraktijken, het uitvoeren van evaluaties op programma's die tot dusver nog niet periodiek zijn geëvalueerd leveren op korte termijn geen directe besparing op. Ze versterken vooral de beleidssturing, transparantie en vergelijkbaarheid van instrumenten. Periodieke evaluaties en impactanalyses kunnen op termijn wel helpen om beter onderbouwde besparingsopties te identificeren. De budgettaire impact is dus indirect, en wordt voorzichtigheidshalve op nul gezet.
- **Optimalisatie van O&O&I-instrumentarium resulteert** wel in budgettaire ruimte. Met het oog op het beperken van meervoudige projectaanvragen heeft VLAIO reeds beslist om de cSBO-projecten te beperken tot maximaal 1 per speerpuntcluster per jaar, en heeft het FWO recent het systeem van de C-score ingevoerd wat impliceert dat deze onvoldoende kwalitatieve projectaanvragen niet opnieuw ingediend mogen bij een volgende oproep. Evenwel is er geen sluitend zicht op het aantal of omvang van meervoudige projectaanvragen tussen verschillende financieringskanalen (FWO, VLAIO, SOC en zelfs EU). Daarom stellen we voor om dit te onderzoeken gedurende een testperiode. Het vereenvoudigen van opvolgfinanciering binnen de innovatieketen is budgetneutraal, en kan wel tot meerinkomsten leiden op termijn via sterkere en snellere valorisatie van onderzoek.
- **Afbouw/herallocatie van specifieke thematische kanalen** gaat om keuzes om bepaalde instrumenten, programma's of thematische lijnen af te bouwen, stop te zetten of niet te verlengen. Gezien de reeds genomen beslissing om de FWO-thematische oproepen stop te zetten en in te kantelen in de reguliere FWO-SBO-oproepen betreft dit een herallocatie en geen besparing. Voor RegMed situeert de structurele besparing zich vanaf 2029 en bedraagt ze 3,4 mln EUR per jaar bij niet-verlenging.

6.3. Scenario 3: Lineaire of selectieve besparing

Scenario 3 omvat twee deelscenario's, die beleidskeuzes omvatten die een besparing van 10% van de gemiddelde budgettaire massa van de komende vijf jaar kunnen realiseren, zoals gevraagd in het beleidskader voor de uitgaventoetsingen. Deze twee alternatieve scenario's vloeien evenwel niet direct voort uit de resultaten van het analysewerk binnen deze twee uitgaventoetsingen.

De twee deelscenario's zijn:

- Scenario 3a: een lineaire besparing van 10%, of
- Scenario 3b: een selectieve besparing op programma's binnen de scope van deze uitgaventoetsingen

Deze scenario's zijn evenwel niet in lijn met de ambitie zoals geformuleerd in het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029¹³⁷ en zoals bevestigd in de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda¹³⁸, die als volgt verwoord is:

'Daarom streven we samen met het bedrijfsleven naar een verhoging van de gezamenlijke investeringen in O&O naar 5% van het bruto binnenlands product. De komende legislatuur zetten we verder stappen richting de 1% voor de overheid. Vlaanderen wil daarmee doorstoten naar de wereldtop en onze positie versterken als innovatieleider in het Europese Regionaal Innovatie Scorebord (RIS). We spreiden die extra middelen evenwichtig over niet-gericht of fundamenteel onderzoek en gericht of toegepast onderzoek. We vergeten daarbij de onderzoekscapaciteit van de hogescholen niet. We zetten daarbij consequent in op een verhoogde economische valorisatie en internationale excellentie.'

Bovendien zullen beide scenario's een sterk negatief effect hebben op de capaciteit van de O&O&I-actoren om industriële inkomsten en van Europese O&O-middelen te verwerven, wat het hefboomeffect op O&O&I-investeringen ondermijnt.

Scenario 3a – Generieke lineaire besparing (kaasschaafscenario)

Om de budgettaire impact van een alternatief scenario te duiden is in dit scenario een 10%-lineaire besparing toegepast op het O&O&I-instrumentarium binnen de scope van deze uitgaventoetsingen. Alle budgetlijnen, instrumenten en organisaties leveren proportioneel dezelfde bijdrage aan de besparingsdoelstelling. Het uitgangspunt van dit scenario is dat de bestaande structuur van het systeem behouden blijft en er geen koerswijziging van het beleid plaatsvindt.

Op basis van de geïnventariseerde instrumenten en budgetten gaat het in 2025 om een totale budgettaire massa van 723 mln EUR (BA 2025). Een lineaire besparing van 10% komt bijgevolg overeen met een structurele besparing van 72,3 mln EUR (Tabel 18).

Tabel 18. Budgettaire impact van scenario 3a per programma binnen de scope van de uitgaventoetsingen

Categorie	BA 2025 (mln EUR)	10% besparing (mln EUR)
I. VIA HET DEPARTEMENT (EWI)/WEWIS		
A. Open financieringskanalen op initiatief van de onderzoeker		

¹³⁷ Vlaams Regeerakkoord 2024-2029: Samen werken aan een warm en welvarend Vlaanderen, p. 18

¹³⁸ Vlaamse Regering, Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda: visie en acties 2025, p.7.

I. VIA HET DEPARTEMENT (EWI)/WEWIS		
FWO Strategisch Basisonderzoek - projecten	44,43	4,443
FWO Strategisch Basisonderzoek - mandaten	43,4	4,34
FWO Toegepast Biomedisch Onderzoek	14,62	1,462
Interface-activiteiten	7,02	0,702
Industriële onderzoeksfondsen (IOF)	63,17	6,317
B. Strategische onderzoekscentra (SOC's)		
Flanders Make	54,99	5,499
Imec	155,55	15,555
VIB	88,05	8,805
VITO	65,41	6,541
Artificiële intelligentie (AI)	14,02	1,402
C. Domeinspecifieke onderzoeksprogramma's		
Cybersecurity	9,61	0,961
RegMed	3,29	0,329
FWO-domeinspecifiek/thematisch	7,02	0,702
II. VIA VLAIO		
Instrumenten via VLAIO		
AI	7,5	0,75
AI/CS	2,65	0,265
Baekeland-mandaten	11,87	1,187
Clusters	33,8	3,38
Projecten collectieve kennisverspreiding	12,83	1,283
Cybersecurity	8,4	0,84
Innovatiemandaten	7,24	0,724
Kennisdiffusie via Hogescholen	8,38	0,838
Moonshots	15,5	1,55
TETRA	7,9	0,79
III. VIA ANDERE BELEIDSDOMEINEN		
Instrumenten via andere beleidsdomeinen		
Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)	36,51	3,651
TOTAAL	723,15	72,315

Een lineaire besparing van 10% heeft negatieve gevolgen voor onder meer de talentenpool (minder onderzoekers), de slaagkansen van projecten, de kritische massa binnen strategische onderzoeks- en

innovatiedomeinen, de continuïteit van opgebouwde ecosystemen en samenwerkingsverbanden, en de valorisatiecapaciteit van het Vlaamse O&O&I-landschap. Op langere termijn zullen dergelijke keuzes ook gevolgen hebben voor de productiviteit, innovatiecapaciteit en economische groei van Vlaanderen. Een lineaire besparing van 10% zal het productiviteitsoffensief ondermijnen, en zo ook een negatief effect hebben op termijn op de inkomsten van de Vlaamse overheid.

Hieronder is de lineaire besparing met 10% vertaald naar **impact op het aantal onderzoekers** voor enkele belangrijke O&O&I-programma's binnen de scope van de uitgaventoetsingen, in zoverre dit toepasselijk en relevant is (Tabel 19). Een 10%-lineaire besparing bij FWO-SBO, de SOC's, het PWO, de cSBO en Moonshot, Baekeland- en innovatiemandaten, projecten Collectieve kennisverspreiding en TETRA impliceert een afbouw op kruissnelheid (i.e., cumulatief over de jaren heen) met 641 VTE aan onderzoekers.

Tabel 19. Implicaties van lineaire besparing van 10%

Instrument	Besparing 10%	Impact van besparing op aantal onderzoekers (op kruissnelheid)
FWO-SBO	Besparing met 4,34 mln EUR op de SBO-mandaten	Voor de SBO-mandaten zou dit neerkomen op 18 mandaten minder per jaar, op een totaal van ongeveer 178 mandaten per jaar. Op kruissnelheid betekent dit een reductie van 72 mandaten.
	Besparing met 4,44 mln EUR op de SBO-projecten	Voor de SBO-projecten gaat het om een reductie van 3 projecten per jaar, op een totaal van ongeveer 19 projecten per jaar. Daarbij wordt gerekend met een aanname van 4 VTE per project. Op kruissnelheid komt dit neer op een reductie van 12 projecten, of ongeveer 48 VTE.
	Besparing met 1,46 mln EUR op FWO-TBM	Voor TBM zou het gaan om een reductie van 2 projecten per jaar, op een totaal van ongeveer 13 projecten per jaar. Dit komt overeen met ongeveer 8 VTE per jaar. Op kruissnelheid betekent dit een reductie van 8 projecten, of ongeveer 32 VTE.
SOC's	Besparing met 36,4 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal payroll-onderzoekers bij de SOC's met 380 VTE.
PWO	Besparing met 3,651 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal onderzoekers bij de hogescholen met 40 VTE.
cSBO en SBO Moonshot	Besparing met 4,89 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal onderzoekers met 40 VTE.
Baekeland- en innovatiemandaten	Besparing met 1,91 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal onderzoekers met 14 VTE.
Projecten collectieve kennisverspreiding	Besparing met 1,28 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal onderzoekers met 9 VTE.
TETRA	Besparing met 0,79 mln EUR	Dit komt neer op een vermindering van het aantal onderzoekers met 6 VTE.

Bron: Gegevens ontvangen van de betrokken beheersautoriteiten

Met gebruik van hetzelfde impactmodel als in scenario 1 resulteert een lineaire besparing van 10% op de 723 mln EUR O&O&I-middelen binnen de scope van de uitgaventoetsingen tot een minderopbrengst voor de Vlaamse overheid van 12,9 mln EUR op korte termijn, 24,0 mln EUR op middellange en 56,6 mln EUR op langere termijn.

De netto-opbrengst voor de Vlaamse overheid bedraagt aldus 59,4 mln EUR op de korte termijn, 48,3 mln EUR op de middellange termijn en 15,7 mln EUR op de lange termijn.

Scenario 3b: selectieve besparing op O&O&I-programma's

Tabel 20 toont 6 mogelijke theoretische opties binnen het scenario van een selectieve besparing op

O&O&I-programma's. Voor elk van deze opties is aangegeven wat het budget 2025 was, wat een beoogde besparing van 72 mln EUR zou impliceren en wat de strategische impact is voor het O&O&I-systeem.

De projectgroepen raden deze scenario's af aangezien:

- de sterk ontwrichtende impact van elk van deze opties op het O&O&I-systeem door de breuk die zou gemaakt worden in de innovatieketen van strategisch basisonderzoek naar innovatie. Het is immers juist de samenhang tussen de verschillende fasen in de innovatieketen van (strategisch) basisonderzoek naar innovatie en de synergie tussen de verschillende O&O&I-actoren, die zorgen voor de innovatiekracht en performantie van het O&O&I-systeem; en
- de negatieve gevolgen voor de innovatiekracht en de productiviteitsgroei van de Vlaamse economie op korte, middellange en lange termijn.

Tabel 20. Impact van scenario 3b op enkele O&O-programma's binnen de scope van de uitgaventoetsingen

Optie	Budget 2025	Besparingsimpact	Effecten
FWO-SBO-projecten en mandaten	87,8 mln EUR	Vermindering van FWO-SBO-budget met 82%	Geen strategisch basisonderzoek meer aan de universiteiten, met als gevolg dat geen wetenschappelijke ideeën meer vertaald worden in innovaties met oog op latere economische of maatschappelijke toepassingen.
IOF-middelen en interface-activiteiten	70,2 mln EUR	Volledige afbouw van IOF en interface-activiteiten	Geen budget meer voor strategisch basisonderzoek, toegepast wetenschappelijk onderzoek en technologietransfer van de universiteiten en de hogescholen naar het bedrijfsleven, de overheid en de non-profitsector.
SOC-convenantsubsidies	364 mln EUR	Vermindering van de convenantsubsidies met 20%	Substantiële afbouw van de onderzoeks- en valorisatiecapaciteit bij imec, VIB, VITO en Flanders Make, terwijl deze SOC's een grote impact hebben voor de Vlaamse economie rond specifieke toekomstgerichte technologiedomeinen.
O&O-financiering aan hogescholen (PWO, kennisdiffusie hogescholen, 50% TETRA)	48,9 mln EUR	Volledige afbouw van O&O-financiering voor hogescholen	Geen onderzoek meer aan de hogescholen.
AI/CS-programma	42,2 mln EUR	Volledige afbouw van AI/CS-programma	Geen impuls meer aan onderzoek en implementatie rond AI en CS, terwijl AI zorgt voor technologische disruptie en andere landen en

			regio's bijkomend in AI investeren.
cSBO bij de speerpuntclusters en de Moonshot	49,3 mln EUR	Volledige afbouw van strategisch basisonderzoek bij de SPC's en het Moonshot- programma	Geen strategisch basisonderzoek meer bij de speerpuntclusters en rond de CO ₂ -neutraliteit van de Vlaamse industrie, met als gevolg een aanslag op latere innovatie en competitiviteit van de Vlaamse industrie.

7. BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT

Hieronder rapporteren we de voornaamste bevindingen per instrument, in fiches per instrument, opgedeeld volgens de drie luiken van de uitgaventoetsingen en binnen de budgettaire scope ervan (zie Figuur 2), i.e., de SBO-instrumenten, de instrumenten gerelateerd aan de valorisatie van O&O bij de universiteiten en de hogescholen, en de instrumenten die beide bovenvermelde combineren.

Elke mapping per instrument (fiche) is opgebouwd volgens eenzelfde stramien, met vermelding van:

- Beheersautoriteit;
- Definitie (op basis van de regelgeving);
- Doelstellingen (op basis van de regelgeving);
- Doelgroep;
- Budgetevolucie;
- KPI's voor de opvolging van het instrument;
- Bijkomende informatie met betrekking tot het instrument;
- Geraadpleegde bronnen en beschikbare evaluatie- en/of impactanalyses;
- Beschikbare indicatoren in deze evaluatie- en/of impactanalyses, en
- Andere opmerkingen.

Tijdens de analyse van deze instrumenten werden ook overkoepelende documenten en databronnen gescreend die niet exclusief aan één specifiek instrument zijn gelinkt. Zo werd opgemerkt dat verschillende instrumenten te identificeren zijn in de FRIS-databank. Publicaties worden gelinkt aan specifieke projecten, wat in principe toelaat om output te relateren aan financieringsstromen (instrumenten). De FWO-rapportering loopt sinds een drietal jaar exclusief via het FRIS-portaal, wat onderzoekers aanzet om zo volledig mogelijk de publicaties op te laden en te linken aan FWO-financiering.

Voor octrooien in de FRIS-databank is de koppeling tussen projecten of financieringskanalen en octrooien van recente datum en zijn hierover dan ook slechts beperkt gegevens beschikbaar. Dit beperkt de mogelijkheden om de relatie tussen instrumenten en valorisatie-uitkomsten systematisch in kaart te brengen. Voor (onder meer) de SOC's maakt ECOOM in het kader van de 5-jaarlijkse evaluaties een bibliometrische en technometrische analyse, ook in vergelijking met referentie-instituten in het buitenland.

SBO-instrumenten

FWO-SBO-projecten

FWO-SBO-projecten	
Beheersautoriteit	Departement WEWIS via het FWO
Doelstelling	Strategisch basisonderzoek (SBO) is een financieringsprogramma van het FWO dat onderzoeksprojecten ondersteunt die nieuwe wetenschappelijke inzichten ontwikkelen met het oog op toekomstige economische of maatschappelijke toepassingen. Het programma richt zich op probleemgestuurd onderzoek dat vertrekt vanuit een duidelijke maatschappelijke of economische uitdaging, maar waarbij de concrete toepassingen vaak pas na bijkomend onderzoek kunnen worden ontwikkeld. SBO situeert zich tussen fundamenteel en toegepast onderzoek: het vereist wetenschappelijk vernieuwende kennisontwikkeling, maar met een duidelijke oriëntatie op latere valorisatie in de vorm van nieuwe producten, processen of diensten. Het instrument maakt deel uit van het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid en is juridisch verankerd in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid in Vlaanderen en het besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 tot instelling van een financieringskanaal voor strategisch basisonderzoek. De concrete uitvoering van het instrument gebeurt via het SBO-reglement van het FWO, dat onder meer de voorwaarden voor indiening, evaluatie en financiering van projecten vastlegt. Strategisch basisonderzoek wordt in het W&I-decreet¹³⁹ gedefinieerd als kwalitatief hoogwaardig generisch onderzoek, dat beoogt wetenschappelijke of technologische capaciteit op te bouwen als basis voor economische en/of maatschappelijke toepassingen die bij de aanvang van het onderzoek nog niet duidelijk zijn gedefinieerd en alleen effectief kunnen worden ontwikkeld met vervolgonderzoek. SBO-projecten hebben als doel om wetenschappelijke ideeën te vertalen naar innovaties. Het is dus gericht op vernieuwend onderzoek dat in geval van wetenschappelijk succes een vooruitzicht biedt voor latere economische of maatschappelijke toepassingen (in de vorm van een nieuwe generatie van producten, processen en/of diensten). Er zijn twee types van SBO-projecten: een economisch programmadeel voor projecten met hoofdzakelijk een economische finaliteit (E) en een maatschappelijk programmadeel voor projecten met een maatschappelijke doelstelling (M). Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen projecten met een economische finaliteit (E) en met een maatschappelijke finaliteit (M). In 2025 werden 116 SBO-projectvoorstellen ingediend, waarvan 82 met SBO-E-finaliteit en 34 met SBO-M-finaliteit. Hiervan werden 17 (12 SBO-E en 5 SBO-M) projecten gehonoreerd.
Doelgroep	SBO-projecten: subsidieerbare organisaties: onderzoekscentra (zoals universiteiten, hogescholen, SOC's) • maximaal 20% van de begroting naar niet-Vlaamse onderzoekscentra • imec, VITO, VIB, Flanders Make, VLIZ, Vlaamse hogescholen en Vlaamse onderzoekscentra met een subsidie van de overheid moeten het projectvoorstel indienen samen met een universiteit.

¹³⁹ Het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet).

FWO-SBO-projecten						
Budget (bedrag en evolutie)	SBO-projecten, in mln EUR					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	40,33	37,74	38,31	40,48	41,88	45,13
KPI	Voor SBO-projecten zijn geen specifieke vooraf vastgelegde KPI's gedefinieerd. Wel worden projecten tijdens hun uitvoering opgevolgd via periodieke rapportering door de begunstigden over de wetenschappelijke voortgang en de valorisatie-activiteiten. Deze rapportering vormt de basis voor de monitoring van de uitvoering van het project.					
Andere	• Periode voor SBO-projecten: 4 jaar. Mits motivering kan een kortere uitvoeringstijd aanvaard worden. • Aanvaardbare kosten: ○ personeel, werking, uitrusting, onderaannemingen (volgens de regels van het kostenmodel) ○ maximaal 500.000 EUR/jaar (incl. overhead), dit is 425.000 EUR/jaar exclusief overhead, per projectjaar en per deelnemende rechtspersoon met een aandeel van minimaal 15% van de totale projectbegroting ○ richtlijn grootteorde projectbegroting: 1,7 mln EUR (excl. overhead) • Subsidiepercentage van de aanvaardbare kosten: 100% • Op basis van de jaarverslagen, kunnen we de jaarlijkse slaagpercentages weergeven:					
	Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
	Aantal aanvragen	73	85	88	66	75
	Aantal toekenningen	25	16	19	17	17
	Slaagpercentage (aantal projecten)	34,2%	18,8%	21,6%	25,8%	22,7%
	financiële slaagkans (budget)	33,6%	20%	20,8%	26,9%	25%
Evaluatie-/impactanalyses	• Impactanalyse SBO-programma 2021 • Evaluatie FWO 2023 • Memorandum FWO 2023 • Systeemanalyse O&O&I van 2024					
Bronnen	• FWO-website • Jaarverslagen FWO (2020-2024)					

FWO-SBO-projecten	
	• WEWIS-budgettabel • Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen • Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 tot regeling van de toekenning van doctoraatsbeurzen voor de uitvoering van projecten van strategisch basisonderzoek • Decreet van 20/11/2015 diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie
Beschikbare indicatoren	De impactanalyse van 2021 (cf. supra) bevat een voorstel van mogelijke indicatoren voor de SBO-projecten, namelijk: Voorstel van KPI's op programmaniveau: • Aantal toegekende projecten en de grootte van het toegekende budgetvoorstel KPI's op projectniveau – resultaten: • (Citatie van) academische publicaties, met mogelijk een sterker gewicht voor A1 peer-reviewed publicaties • Outreach en kennisverspreiding • Ontwikkelde data, modellen en methodes • Beleidsaanbevelingen die door leden van het onderzoeksconsortium of van de begeleidingscommissie werden opgesteld Daarnaast zijn er een aantal KPI's mogelijk voor projecten met economische finaliteit zoals: • octrooiaanvragen of toegekende octrooien • technologische demonstratoren of prototypes • nieuwe processen of technologieconcepten ontwikkeld in het project • samenwerking met bedrijven of industriële partners • licentieovereenkomsten of valorisatietraject Voor projecten met een maatschappelijke finaliteit kunnen andere resultaatindicatoren relevanter zijn, zoals: • bijdrage aan beleidsontwikkeling of regelgeving • gebruik van onderzoeksresultaten door publieke organisaties of maatschappelijke actoren • ontwikkelde methodieken voor publieke dienstverlening • impact op maatschappelijke uitdagingen • bijdrage aan publieke databanken
Opmerkingen	Voor de periode 2019-2025: • De impactanalyse geeft aan dat SBO-projecten aantoonbaar bijdragen aan vervolgonderzoek, kennisontwikkeling en in zekere mate aan economische en maatschappelijke effecten, maar dat (i) de mate van toerekenbaarheid richting concrete valorisatie afneemt naarmate men verder in de keten kijkt, (ii) impact vaak gedeeltelijk is, en (iii) externe condities een belangrijke rol spelen.

FWO-SBO-projecten

- Externe belemmeringen voor impact, zoals gebrek aan vervolfinanciering of beperkte absorptiecapaciteit bij gebruikers, zijn belangrijk en geven aan dat de impactketen kwetsbaar is en dat de effectiviteit van SBO projecten mede afhankelijk is van het bredere innovatie-ecosysteem.
- De samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en het FWO bevat 17 streefdoelen gekoppeld aan 5 strategische doelstellingen op het niveau van het FWO. De evaluatie van 2023 merkt daarbij op dat sommige streefdoelen weinig sturend zijn of zeer operationeel geformuleerd zijn, en dat de samenhang met operationele doelstellingen niet altijd één-op-één zichtbaar is. Op basis van de beschikbare informatie is het niet duidelijk in welke mate deze knelpunten in de nieuwe samenwerkingsovereenkomst zijn aangepakt.
- Er wordt in de FWO-evaluatie van 2023 gesteld dat er mogelijk nood is aan KPI's op discipline- of systeemniveau en aan een betere monitoring van uiteindelijke impact en dit op programmaniveau. Er worden voorstellen gedaan voor KPI's in de impactanalyse van 2021. Tegelijkertijd bestaat er discussie of dit wenselijk is.
- De systeemanalyse O&O&I van 2024 wijst erop dat SBO-M-projecten minder alternatieve financieringskanalen hebben dan SBO-E-projecten. Andere vormen van strategisch basisonderzoek binnen de Vlaamse overheid focussen immers sterk op economische finaliteit.

FWO-SBO-mandaten

FWO-SBO-mandaten

Beheersautoriteit	Departement WEWIS via het FWO
Doelstelling	Strategisch basisonderzoek (SBO) is een financieringsprogramma van het FWO dat onderzoeksprojecten ondersteunt die nieuwe wetenschappelijke inzichten ontwikkelen met het oog op toekomstige economische of maatschappelijke toepassingen. Het programma richt zich op probleemgestuurd onderzoek dat vertrekt vanuit een duidelijke maatschappelijke of economische uitdaging, maar waarbij de concrete toepassingen vaak pas na bijkomend onderzoek kunnen worden ontwikkeld. SBO situeert zich tussen fundamenteel en toegepast onderzoek: het vereist wetenschappelijk vernieuwende kennisontwikkeling, maar met een duidelijke oriëntatie op latere valorisatie in de vorm van nieuwe producten, processen of diensten. De toekenning en uitvoering van deze mandaten wordt geregeld door het besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 (zoals gewijzigd) tot regeling van de toekenning van doctoraatsbeurzen voor de uitvoering van projecten van strategisch basisonderzoek. Het instrument maakt deel uit van het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid en is juridisch verankerd in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid in Vlaanderen en het besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 tot instelling van een financieringskanaal voor strategisch basisonderzoek. De concrete uitvoering van het instrument gebeurt via het SBO-reglement van het FWO, dat onder meer de voorwaarden voor indiening, evaluatie en financiering van projecten vastlegt.

FWO-SBO-mandaten

Strategisch basisonderzoek wordt in het W&I-decreet gedefinieerd als kwalitatief hoogwaardig generisch onderzoek, dat beoogt wetenschappelijke of technologische capaciteit op te bouwen als basis voor economische en/of maatschappelijke toepassingen die bij de aanvang van het onderzoek nog niet duidelijk zijn gedefinieerd en alleen effectief kunnen worden ontwikkeld met vervolgonderzoek.

SBO-mandaten ondersteunen beginnende onderzoekers in hun ontwikkeling tot onafhankelijke onderzoekers door hen de kans geven hun eigen wetenschappelijk uitdagend en innovatief onderzoek uit te voeren dat op langere termijn kan leiden tot innovatieve toepassingen met economische of maatschappelijke toegevoegde waarde en dit tot het behalen van een doctoraat. SBO-mandaten worden toegekend aan individuele onderzoekers en financieren een doctoraatstraject dat aansluit bij de doelstellingen van strategisch basisonderzoek. Deze mandaten maken deel uit van het bredere SBO-instrumentarium en zijn bedoeld om onderzoekscapaciteit op te bouwen rond thema's met potentieel voor latere economische of maatschappelijke toepassingen. **In tegenstelling tot SBO-projecten, die door onderzoeksconsortia worden uitgevoerd, zijn SBO-mandaten gericht op de ontwikkeling van individuele onderzoekers en hun onderzoeksagenda.**

Doelgroep

De doelgroep van SBO-mandaten zijn individuele onderzoekers die een doctoraat uitvoeren (predocorale onderzoekers) en die onderzoek willen uitvoeren binnen het domein van strategisch basisonderzoek.

Budget (bedrag en evolutie)

SBO-mandaten, in mln EUR

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
37,53	37,75	38,97	39,70	42,82	42,25	43,40

KPI

Voor de mandaten zijn geen specifieke vooraf vastgelegde KPI's gedefinieerd. De opvolging gebeurt hier via de doctoraats- en mandaatopvolging van individuele onderzoekers. Het doel hiervan is primair om de wetenschappelijke voortgang van het doctoraat op te volgen, en niet zozeer een consortiumproject of een valorisatietraject.

Andere

- Op basis van de FWO-jaarverslagen, kunnen we de slaagpercentages weergeven:

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal aanvragen	593	673	661	673	615	709
Aantal toekenningen	195	195	195	195	195	179
Slaagpercentage	33%	29%	30%	29%	32%	25%

- Op basis van door het FWO aangeleverde gegevens ligt de voltooiingsgraad van de mandaten naar schatting **tussen 86 en 90%**. Deze inschatting is gebaseerd op de cohorten 2016–2018, aangezien recentere cohorten hun doctoraatstraject vaak nog niet hebben afgerond.

FWO-SBO-mandaten	
Evaluatie- /impactanalyses	• Impactanalyse SBO-programma 2021 • Evaluatie FWO 2023 • Memorandum FWO 2023 • Systeemanalyse O&O&I van 2024
Bronnen	• FWO-website • Jaarverslagen FWO (2020-2025) • WEWIS-budgettabel • Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen • Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 tot regeling van de toekenning van doctoraatsbeurzen voor de uitvoering van projecten van strategisch basisonderzoek • Decreet van 20/11/2015 diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie
Beschikbare indicatoren	De impactanalyse van 2021 bevat een voorstel van mogelijke indicatoren voor de SBO-mandaten, namelijk: • behaald doctoraat; • aantal wetenschappelijke publicaties (en citaties); • deelname aan internationale conferenties; • onderzoeksloopbaan van de begunstigden. Tijd tot het behalen van het doctoraat (time to degree) lijkt ook een relevante indicator om op te volgen.
Opmerkingen	Voor de periode 2019-2025: • Externe belemmeringen voor impact, zoals gebrek aan vervolfinanciering of beperkte absorptiecapaciteit bij gebruikers, zijn belangrijk en geven aan dat de impactketen kwetsbaar is en dat de effectiviteit van SBO mandaten mede afhankelijk is van het bredere innovatie-ecosysteem. • De samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en het FWO bevat 17 streefdoelen gekoppeld aan 5 strategische doelstellingen op het niveau van het FWO. De evaluatie van 2023 merkt daarbij op dat sommige streefdoelen weinig sturend zijn of zeer operationeel geformuleerd zijn, en dat de samenhang met operationele doelstellingen niet altijd één-op-één zichtbaar is. Uit het interview met het FWO blijkt dat deze elementen in de huidige samenwerkingsovereenkomst niet fundamenteel zijn aangepast. • Tegelijkertijd zijn er wel operationele bijsturingen doorgevoerd, onder meer op het vlak van rapportering, opvolging en beheer van de aanvraagmassa, evenals een bredere aandacht voor valorisatie in de verslaggeving en bijkomende analysemogelijkheden (bv. via ECOOM, HR-data en FRIS). • Er wordt in de FWO-evaluatie van 2023 gesteld dat er mogelijk nood is aan KPI's op discipline- of systeemniveau en aan een betere monitoring van uiteindelijke impact en dit op programmaniveau. Er worden voorstellen gedaan voor KPI's in de impactanalyse van 2021. Tegelijkertijd bestaat er discussie of dit wenselijk is. • De timing van de aanvraagprocedure — in maart van het afgestudeerjaar — draagt bij tot het hoge aantal aanvragen, aangezien dit voor veel studenten de eerste opportuniteit vormt om betaald werk te verrichten. Tijdens het laatste studiejaar hebben zij doorgaans nog geen werk gezocht op de private arbeidsmarkt.

FWO-TBM																					
Beheersautoriteit	Departement WEWIS via het FWO																				
Doelstelling	Het TBM-programma (Toegepast Biomedisch onderzoek met een primaire maatschappelijke finaliteit) ondersteunt onderzoeksprojecten gericht op de ontwikkeling van nieuwe therapieën, diagnostische technieken of preventiestrategieën met een duidelijke maatschappelijke meerwaarde voor de gezondheidszorg. Het programma richt zich op onderzoek dat zich bevindt in de fase van vertaling van wetenschappelijke bevindingen naar klinische toepassingen, maar waarvoor verdere onderzoeksinspanningen nodig zijn en waarvoor onvoldoende industriële interesse bestaat om verdere ontwikkeling zonder publieke financiering te realiseren.																				
Doelgroep	Elk TBM-project dient te voldoen aan volgende vier criteria (i.e. de ‘scope’ van het programma): • Een TBM-project beoogt de verdere ontwikkeling van een nieuwe therapie, diagnose en/of specifieke preventie van een bepaalde humane ziekte/medisch probleem of een vergelijking van bestaande therapieën, diagnostische methoden of preventiemaatregelen, die uitsluitel geeft over de relatieve effectiviteit en kostenefficiëntie. • Een TBM-project is gericht op onderzoek dat zich reeds ver in het traject van ontdekking naar toepassing bevindt en zich eerder richt op vertaling en uitwerking van wetenschappelijke bevindingen naar klinische toepassingen. Het project bevindt zich echter niet in de finale ontwikkelingsfase (gericht op implementatie) maar moet nog steeds een duidelijke onderzoekscomponent bevatten (en mag zich dus niet beperken tot implementatie of routinematige toepassing). • Een TBM-project biedt een duidelijke toepasbaarheid met een meerwaarde voor de Vlaamse gezondheidssituatie, met ten minste een positieve medische impact voor een bepaalde patiëntengroep of een kostenbesparing in de gezondheidszorg. • Op het ogenblik van indiening (of in de nabije toekomst) bestaat er -omwille van commerciële redenen- geen industriële interesse in het TBM-project. Subsidieerbare organisaties: Vlaamse universitaire ziekenhuizen, Vlaamse ziekenhuizen, het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG), of consortia waarin minstens één van deze actoren is opgenomen, eventueel aangevuld met andere Vlaamse social-profit O&O-actoren. • maximaal 20% van de begroting kan worden besteed aan niet-Vlaamse onderzoeksactoren • bij consortia moet de gezamenlijke begroting van Vlaamse ziekenhuizen of ITG minstens 10% van de totale projectbegroting bedragen																				
Budget (bedrag en evolutie)	In mln EUR <table><tr><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td></tr><tr><td>11,46</td><td>11,65</td><td>11,81</td><td>12,86</td><td>13,58</td><td>14,07</td><td>14,62</td></tr></table>							2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	11,46	11,65	11,81	12,86	13,58	14,07	14,62
2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025															
11,46	11,65	11,81	12,86	13,58	14,07	14,62															
KPI	Het TBM-programma is juridisch verankerd in het besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2006 voor de financiering van toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit. Dit besluit bepaalt de kenmerken van het programma, de doelgroep, de steunmodaliteiten en de beoordelingscriteria.																				

De selectie van projecten gebeurt op basis van twee centrale beoordelingsassen:

- de wetenschappelijke kwaliteit van het projectvoorstel
- de maatschappelijke utilisatieperspectieven.

De opvolging van het programma gebeurt in de praktijk via de reguliere rapporteringsmechanismen van het FWO en algemene indicatoren (zoals aantal aanvragen, aantal toegekende projecten en slaagkansen), eerder dan via een afzonderlijke set van programmaspecifieke KPI's.

Andere

- Projectduur: 2 tot 4 jaar
- Budget: 215.000 – 850.000 EUR Hogere plafonds zijn voorzien in de regelgeving (tot 2.000.000 EUR, en uitzonderlijk tot 2.500.000 EUR voor grootschalige of multicentrische studies)
- Aanvaardbare kosten zijn personeel, werking, uitrusting, onderaannemingen (volgens de regels van het kostenmodel)
- Subsidiepercentage: 100%
- Slaagpercentage oproep:

Jaartal	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal aanvragen	50	49	54	48	55	44
Aantal toekenningen	14	14	14	14	13	14
Slaagpercentage (aantal)	28,0%	28,6%	26,4%	29,1%	23,6%	31,8%

- Het FWO heeft intern in 2018 een bevraging bij de PI's van het TBM-programma uitgevoerd. Deze werd nog niet herhaald wegens bijsturingen aan het TBM-programma, maar staat wel op de planning. Van de bevroagde PI's gaf 89% aan dat de wetenschappelijke resultaten goed tot zeer goed waren en dus in lijn lagen met de oorspronkelijke doelstellingen. Bij 74% van deze wetenschappelijk succesvolle projecten werden ook de doelstellingen rond gebruik/toepassing van de onderzoeksresultaten als goed tot zeer goed beoordeeld. Bovendien werden de resultaten van 83% van de wetenschappelijk geslaagde projecten reeds toegepast in de klinische praktijk, terwijl voor enkele andere projecten verwacht wordt dat implementatie nog volgt. Bij 14 van de 18 projecten waarvan de resultaten al in de praktijk worden gebruikt, rapporteerden projectleiders een belangrijke medische impact voor patiënten, terwijl in drie gevallen de impact als beperkter werd ingeschat. Tegelijk blijkt dat de belangrijkste hinderpalen voor verdere implementatie verband houden met terugbetalingsvraagstukken, de adoptie door andere artsen of centra en regulatoire of klinische procedures. Over het algemeen wijst de bevraging erop dat TBM-projecten vaak leiden tot concrete klinische toepassingen en positieve patiëntimpact, terwijl kostenbesparingen voor de gezondheidszorg minder frequent worden gerapporteerd.

Beschikbare impact- /evaluatiestudies

- Evaluatie FWO 2023
- Impactanalyse 2013
- Memorandum FWO 2023

FWO-TBM		
Bronnen	- Besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2006 voor de financiering van toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit - FWO-website - WEWIS-budgettabel - Nota van raad van Bestuur FWO over de opvolging van TBM-projecten, 2018 (FWO/RB/18/136)	
	Relevante indicatoren	Beschikbare indicatoren (tot jaar 2024)
	- Budgettaire indicatoren - Competitie-indicatoren - Outputindicatoren (via standaard FWO-monitoring) - Publicaties voortvloeiend uit projecten - Onderzoekers/mandaten gefinancierd binnen projecten - Open Science-indicatoren	- Budgettaire indicatoren - Toegekende middelen voor TBM (jaarlijks VAK/VEK) - Evolutie van de middelen over de periode - Aandeel binnen het FWO-budget - Competitie-indicatoren - Aantal ingediende TBM-aanvragen - Aantal toegekende projecten - Slaagkans per oproep/instrument
Opmerkingen	- TBM verschijnt afzonderlijk in de budgetoverzichten onder “Projecten Toegepast Biomedisch onderzoek met een primair Maatschappelijke finaliteit (TBM)” Daaruit blijkt dat TBM als aparte programmalijn wordt opgevolgd in de jaarverslagen (met jaarlijkse bedragen). - Het FWO heeft in 2018 een interne bevraging bij de PI's van het TBM-programma uitgevoerd. Een herhaling van deze oefening staat gepland. In 2013 werd een impactanalyse uitgevoerd. Deze studie toonde aan dat er destijds onvoldoende financieringsmogelijkheden waren voor het onderzoek dat in aanmerking komt, en dat de ondersteuning in 70% van de gevallen doorstroomt naar de (medische) praktijk. Sindsdien is er evenwel geen grondige doorlichting meer gebeurd. - Het FWO meet zijn performantie aan de hand van 17 streefdoelen, maar een opsplitsing van deze doelen per programmalijn wordt niet gemaakt. Een structurele, systematische outcome- en impactmeting op portefeuilleniveau zou verhelderend kunnen zijn om de impact van TBM in kaart te brengen. - Het lijkt mogelijk om, behalve bovenstaande indicatoren, specifieke indicatoren op te stellen om de maatschappelijke impact van TBM-projecten nader te meten, die vooral betrekking hebben op de impact (in de medische wereld). Mogelijke indicatoren kunnen zijn: - Academische publicaties en citaties - Ontwikkelde diagnostische methoden, therapieën, datasets of preventiestrategieën - Integratie in klinische richtlijnen	

Clusters met focus op cSBO

Clusters met focus op cSBO	
Beheersautoriteit	VLAIO
Definitie	Strategisch basisonderzoek is kwalitatief hoogwaardig op langere termijn gericht onderzoek dat het opbouwen van wetenschappelijke of technologische capaciteit beoogt die de basis vormt voor economische en/of maatschappelijke toepassingen waarbij op het moment dat het onderzoek start deze nog niet duidelijk gedefinieerd zijn en om deze te ontwikkelen nog vervolgonderzoek nodig is (zie W&I-decreet).
Doelstelling	Een project Strategisch Basisonderzoek voor clusters (cSBO) betreft vernieuwend onderzoek dat in geval van wetenschappelijk succes een vooruitzicht biedt voor latere economische of maatschappelijke toepassingen. cSBO beoogt in de eerste plaats de opbouw van nieuwe kennis waarbij het doel van het programma is om een dialoog op te starten tussen de onderzoekscentra die het onderzoek uitvoeren enerzijds en de ondernemingen anderzijds. Vanuit deze dialoog kunnen valorisatietrajecten gestart worden. Door de grote afstand tot de markt zal een succesvol cSBO-project in de eerste plaats resultaten opleveren die nadien via verdere onderzoeks-, ontwikkelings- en implementatietrajecten vertaald worden naar concrete toepassingen bij ondernemingen. cSBO betreft voornamelijk de uitvoering van onafhankelijk (niet-gestuurd) strategisch basisonderzoek door organisaties voor onderzoek en kennisverspreiding. De implementatie van de economische toepasbaarheid gebeurt door samenwerking met bedrijven en de transfer van de kennis naar die bedrijven. Het doel is om bij te dragen aan een influx van nieuwe ideeën en concepten die in een later stadium de basis kunnen zijn voor een nieuwe generatie van producten, processen of diensten in de bedrijfswereld. Het valorisatiepotentieel van een cSBO-project bestaat uit de bijdrage die het project kan leveren aan het oplossen van bepaalde problemen (vraaggedrevenheid vanuit de bedrijven) of aan het creëren van nieuwe opportuniteiten met een perspectief voor economische waardecreatie (aanbodgedrevenheid vanuit de onderzoeksorganisaties). De belangrijkste basisvalorisatiestrategie bij de opzet en de uitvoering van een cSBO-project met een economische finaliteit is de transfer van de onderzoeksresultaten naar meerdere bestaande bedrijven.
Doelgroep	Een cSBO-projectvoorstel wordt ingediend door minstens twee onderzoeksgroepen van minstens één Vlaamse onderzoeksorganisatie. Een Vlaamse onderzoeksorganisatie wordt hierbij gedefinieerd als een in het Vlaamse Gewest gevestigde onderzoeksorganisatie (universiteit, hogeschool, onderzoekscentrum, ...) evenals een in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gevestigde universiteit of hogeschool in de Vlaamse Gemeenschap. Verder gelden volgende specifieke randvoorwaarden: • Het Interuniversitair Instituut voor Micro-Electronica (imec), de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), het Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie (VIB), Flanders Make, het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en de Vlaamse onderzoekscentra met een subsidie van de Vlaamse overheid, moeten een cSBO-projectvoorstel indienen in samenwerking met minstens één andere Vlaamse onderzoeksorganisatie.

Clusters met focus op cSBO							
	Een Vlaamse hogeschool dient altijd een cSBO-projectvoorstel in, in samenwerking met of minstens na advies van de universiteit binnen de associatie waarmee ze verbonden is. Vlaamse hogescholen moeten steeds een projectvoorstel indienen in samenwerking met minstens één andere Vlaamse onderzoeksorganisatie.						
Budget (bedrag en evolutie)	In mln EUR						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	10,68	13,45	21,50	16,76	23,01	24,30	33,80
KPI	Geen, echter als een project wordt goedgekeurd, zal de begunstigde op gezette tijden moeten rapporteren over de wetenschappelijke en valorisatievoortgang van het project.						
Andere	De projectduur van een cSBO-project bedraagt in principe vier jaar. Het project kan ook een kortere looptijd hebben. De projectbegroting is a priori vastgelegd op maximaal 500.000 EUR per jaar. Indien het project in consortiumverband wordt uitgevoerd, kan de projectbegroting worden verhoogd tot een maximum van 500.000 EUR per jaar vermenigvuldigd met het aantal rechtspersonen die als projectaanvragers optreden op voorwaarde dat de deelprojectbegroting van deze projectaanvragers minimaal 15% van de totale projectbegroting bedraagt.						
	Als richtlijn voor de grootteorde van een cSBO-projectbudget wordt (1 tot) 2 mln EUR voor een vierjarig project vooropgesteld met uitzonderingen tot 3 mln EUR. Gezien de opdracht van de innovatieclusters om op relatief korte termijn innovatie(s) te realiseren bij een ruime groep van bedrijven, gaat de voorkeur naar kortlopende en kleinere projecten (circa 2 jaar).						
	Het steunpercentage voor het gedeelte van een cSBO-voorstel dat uitgevoerd wordt door onderzoeksorganisaties bedraagt 100% van de aanvaardbare kosten, met inachtneming van de regel dat de totale kostprijs van de taken die worden voorgesteld om aan onderaannemers toe te vertrouwen, niet meer dan 30% van de voorgestelde cSBO-projectbegroting bedraagt.						
Bronnen	- Midterm review Vlaamse Speerpuntclusters - 22-12-2023 - Samenvatting impactanalyse cSBO, 2024 (verkregen via VLAIO) - W&I-decreet - VLAIO-website - Studie VUB speerpuntclusters (2024) - Handleiding 'Strategisch basisonderzoek voor Clusters', 2023 - Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 20003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen - Decreet van 20/11/2015 diverse maatregelen inzake de herstructurering van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie						
Beschikbare indicatoren	Geen						

Moonshot

Moonshot	
Beheersautoriteit	VLAIO
Definitie	Het Moonshot programma "Vlaamse Industrie Innovatie MOONSHOT" past binnen het "Beleidskader voor een industrieel klimaattransitieprogramma: bevordering van de transitie tot een CO₂-arme en koolstofcirculaire Vlaamse industrie" zoals vermeld in het W&I-decreet. Binnen het Moonshotprogramma worden momenteel 2 steuninstrumenten voorzien, nl. strategisch basisonderzoek binnen een clustercontext of 'Early Stage Innovation'-projecten (ESI) en 'Later Stage Innovation'-projecten (LSI).
Doelstelling	Het Moonshotprogramma heeft tot doel om technologische industriële doorbraken te realiseren, zowel in producten als processen, die op hun beurt kunnen bijdragen tot het behalen van de klimaatdoelstellingen in een economische leefbare context. Vlaanderen wil hiermee op innovatievlak een voortrekkersrol spelen door de komende twee decennia fundamentele doorbraken na te streven in het basisonderzoek aan de kennisinstellingen en die vervolgens toe te passen in de energie-intensieve industrieën (voornamelijk chemie, raffinage en staal). - De Moonshot ESI-projecten richten zich op het strategisch basisonderzoek uitgevoerd door onderzoeksorganisaties dat, in geval van wetenschappelijk succes, uitzicht biedt op latere economische toepassingen. Subsidiering wordt geregeld via het besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen. - De Moonshot LSI-projecten richten zich op de experimentele demonstratiefase om de toekomstige marktintroductie van nieuwe producten, processen en diensten die door Vlaamse onderzoeksorganisaties op laboschaal werden ontwikkeld, te versnellen. Dit projecttype wordt beschouwd als een belangrijk instrument om de kloof te overbruggen tussen proces-/productontwikkeling op laboratoriumschaal en implementatie met economische valorisatie in Vlaanderen of internationaal. Dit moet resulteren in meer nieuwe en innovatieve producten, processen en diensten, in een grotere economische en maatschappelijke meerwaarde en in een belangrijkere internationale valorisatie van kennis gegenereerd door Vlaamse onderzoeksorganisaties. Voor de Moonshot LSI-projecten is geen specifieke Vlaamse regelgeving uitgewerkt. De subsidiëring van deze projecten moet voldoen aan de Europese kaderregeling voor O&O&I en de beslissing over de toekenning van de subsidie wordt genomen door de Vlaamse Regering.
Doelgroep	Het Moonshot-initiatief kadert binnen het Vlaamse clusterbeleid, een programma dat inzet op het ontsluiten van onbenut economisch potentieel via actieve en duurzame samenwerking. Een cluster is een netwerk van bedrijven die hun competitiviteit wensen te versterken door intensief samen te werken met elkaar, met kenniscentra en met de overheid. Omwille van de centrale rol die chemie en kunststoffen spelen in het veroorzaken én in het vermijden van CO₂-emissies, duidde de Vlaamse Regering Catalisti aan om de leiding te nemen over het Moonshot-initiatief in samenwerking met de andere Vlaamse speerpuntclusters. Aangezien de Vlaamse raffinage-, chemie- en ijzer- en staalsectoren een belangrijke bron van CO₂-emissies zijn, zijn deze drie sectoren de belangrijkste doelgroep van het Moonshot-initiatief.

Moonshot

Aanvragen: Moonshot-projecten worden **jaarlijks opgestart**. De aanvraag, **door academische consortia en kennisinstellingen**, moet sterk aantonen dat er **industriële belang en valorisatiepotentieel** is. **Bedrijven** zijn vroeg betrokken, via Letters of Intent. Ze kunnen ook lid zijn via het industrial advisory board, waarbij de status van het onderzoek van de onderzoeksconsortia toegelicht wordt aan deze bedrijven.

In 2026 is een totaalbudget van 15 mln EUR voorzien. Binnen dit budget is 5 mln EUR prioritair gereserveerd voor LSI-projecten (Later Stage Innovation-projecten). Voor de periode 2019-2025 zijn de budgetten (in mln EUR) weergegeven in onderstaande tabel:

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
12,36	19,11	19,99	14,40	10,45	21,07	15,50

Een overzicht van de slaagkansen van Moonshotprojecten over de periode 2019-2026 (laatste jaar is niet volledig):

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal initiële aanvragen	Nb	38	31	14	19	27	50	50
Waarvan ESI	Nb	Nb	Nb	Nb	14	25	35	38
Waarvan LSI	Nb	Nb	Nb	Nb	5	2	15	12
LSI/totaal	Nb	Nb	Nb	Nb	26%	7%	30%	24%
Aantal ingediende full proposals	17	18	18	10	11	15	20	Nb
Aantal goedgekeurde projecten	12	13	10	7	6	10	10	Nb
Waarvan ESI	Nb	Nb	Nb	Nb	4	8	6	Nb
Waarvan LSI	Nb	Nb	Nb	Nb	2	2	4	Nb
Aangevraagd budget initiële aanvragen (mln EUR)	Nb	50,9	75,58	28,4	41,95	66,8	114,7	110,2
Aangevraagd budget full proposals (mln EUR)	26,3	27,8	38	19,15	25,90	37,4	45,8	Nb

Moonshot										
		Budget goedgekeurde projecten full (mln EUR)	18,36	19,11	17,58	13,29	14,44	24,54	22,53	Nb
	Opmerking: Nb staat voor niet beschikbaar.									
KPI	Geen									
Andere	Opgestart in 2019 Early Stage Innovation (ESI) – cSBO-projecten ⇒ Deze vallen onder strategisch basisonderzoek binnen clustercontext (cSBO) en bestaan in drie varianten: • Sprint cSBO ○ Maximale looptijd: 18 maanden ○ Maximumbudget: 850.000 EUR • Full cSBO ○ Maximale looptijd: 48 maanden ○ Maximumbudget: 3 mln EUR • Continuation cSBO (vervolg op Sprint) ○ Maximale looptijd: 30 maanden ○ Maximumbudget: 2 mln EUR									
	Later Stage Innovation (LSI): LSI-projecten richten zich op de experimentele demonstratiefase en hebben als doel de marktintroductie van technologieën die op laboschaal ontwikkeld zijn, te versnellen. In 2020 werd binnen Moonshot een contextanalyse/roadmapstudie “Naar een koolstofcirculaire en CO ₂ -arme Vlaamse industrie” uitgevoerd op vraag van de toenmalige Vlaamse minister van Innovatie en Economie en van VLAIO. Het doel van deze studie was om de meest veelbelovende transitiepaden te identificeren om de Moonshot-ambitie te realiseren. De Moonshot-OnderzoeksTrajecten (MOT's), waarbinnen de projecten actief moeten zijn, zijn: • MOT1: Biogebaseerde Chemie. • MOT2: Circulariteit Van Koolstof In Materialen • MOT3: Elektrificatie En Radicale Transformatie Van Processen • MOT4: Energie-Innovatie									
Bronnen	• W&I-decreet • Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 20003 houdende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen • Nota aan de Vlaamse Regering van 22/12/2023 betreffende de steun aan de Moonshot • Later Stage Innovation Projecten SUPREME en ELCO2SYN.									

Moonshot	
	• VLAIO-website • Website Moonshot • Interne analyse van de afgeronde Moonshotprojecten door VLAIO (2019-2025) • Moonshotbrochure: https://www.vlaio.be/nl/media/2336 • Studie (2020) Deloitte, ook deels een evaluatie van Moonshot: https://www.vlaio.be/nl/media/1499 • Programmanota 2026-2030 Klimaatsprong voor de industrie: Transitieprogramma voor een koolstofarme en competitieve energie-intensieve industrie tegen 2050. https://www.vlaio.be/nl/publicaties/programmanota-2026-2030-klimaatsprong-voor-de-industrie-transitieprogramma-voor-een-koolstofarme-en-competitieve • Studie (2023) met als opdracht: ‘Een geharmoniseerd methodologisch kader naar voren te schuiven dat toelaat om de projecten die worden voorgesteld en uitgevoerd binnen het MOONSHOT-innovatieprogramma te analyseren in termen van hun potentiële economische haalbaarheid en milieu-impact’: https://www.vlaio.be/nl/media/2469
Beschikbare indicatoren	• Output: aantal Moonshotprojecten (per MOT) tot en met 2022. Bron: https://www.vlaio.be/nl/media/2336 • Enkele indicatoren in interne analyse van de afgeronde Moonshotprojecten door VLAIO (o.a., aantal patenten, aantal wetenschappelijke publicaties, aantal spin-offs en aantal vervolprojecten)
Opmerkingen	Er is veel informatie te vinden over het instrument, ook over projecten (alhoewel minder recent), maar weinig tot niets over resultaten en impact, al werden wel al lessen en aanbevelingen geformuleerd voor het instrument. In het kader van deze uitgaventoetsingen werd additionele informatie ontvangen over de resultaten en impact van de projecten (interne analyse VLAIO).

Valorisatie O&O bij universiteiten en hogescholen

Kennisdiffusie Hogescholen

Kennisdiffusie hogescholen																				
Beheers- autoriteit	VLAIO																			
Definitie	Geen																			
Doelstelling	Toegang verlenen tot de kennis en expertise van de (13) hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap voor een bedrijf of organisatie die een concreet probleem heeft betreffende klimaat en energie, circulaire economie, e-commerce, zorg en welzijn, digitaliseren, voeding, landbouw of een ander onderwerp of die op zoek is naar kennis of ondersteuning voor innovatie.																			
Andere informatie	De Vlaamse Regering kent een subsidie toe aan de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) voor de uitvoering van het project Kennisdiffusie. Dat project heeft als doelstelling om de Vlaamse hogescholen en het hogescholennetwerk te versterken in het uitvoeren van hun rol binnen maatschappelijke dienstverlening en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek. De hogescholen maken hiermee kennis toegankelijker voor ondernemingen, in het bijzonder kleinere bedrijven. Het project is doorheen de jaren uitgebreid en bestaat op dit moment uit drie luiken: 1. het kennisnetwerk Blikopener, 2. het stakeholdersrelatiemanagement met het VLAIO Netwerk door de Vlaamse Hogescholenraad 3. het professionaliseringstraject INPUT/OUTPUT voor onderzoekers. In 2026, is er daarnaast 3,9 mln EUR of (300.000 EUR per hogeschool) voorzien voor de versterking van het O&O&I-organisatiemodel binnen de hogescholen. Doelstellingen: • Blikopener heeft tot doel om innovatieve kennis beschikbaar bij/van hogescholen te ontsluiten naar bedrijven, social-profit-organisaties, steden, gemeenten en de organisaties van het leerplichtonderwijs. • Het professionaliseringsprogramma INPUT/OUTPUT zet in op de professionalisering van onderzoekers, dienstverleners en medewerkers van de ondersteunende diensten onderzoek & innovatie van de hogescholen, en leert hen onder meer hoe ze de zichtbaarheid en valorisatie van onderzoek kunnen verhogen. Het stakeholdersrelatiemanagement heeft als doel de kennisdiffusie-activiteiten via de stakeholders in het VLAIO Netwerk te verbreden en te verdiepen met het oog op een grotere mate van stimuleren van de samenwerking tussen hogescholen en ondernemingen en organisaties.																			
Budget (bedrag en evolutie)	Budget project kennisdiffusie totaal (in mln EUR) <table> <tr> <th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th><th>2025</th></tr> <tr> <td>8,0</td><td>7,5</td><td>7,5</td><td>7,5</td><td>7,5</td><td>7,5</td><td>8,38</td></tr> </table>						2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	8,0	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	8,38
2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025														
8,0	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	8,38														

Kennisdiffusie hogescholen	
KPI	Neen
Bronnen	• https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/beslissingen-vlaamse-regering-economie-wetenschap-en-innovatie-23-februari-2024 • https://www.ewi-vlaanderen.be/nieuws/beslissingen-vlaamse-regering-werk-economie-wetenschap-innovatie-en-sociale-economie-21 • VBH-Doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) • https://www.vlaio.be/nl/begeleiding-advies/expertisedatabank/blikopener-hogescholen-partners-innovatie • Nota aan de Vlaamse Regering d.d. 12 december 2025 betreffende versterking van O&O&I bij de 13 hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap
1. INPUT/OUTPUT	
Doelstelling INPUT/OUTPUT	INPUT/OUTPUT biedt trainingen, workshops en inspiratiesessies die praktijkgericht onderzoek versterken en beter laten aansluiten op de noden van samenleving en werkveld. Het programma stimuleert onderzoekers om niet alleen kwaliteit, maar ook valorisatie centraal te stellen.
Bronnen	• https://www.vlaamsehogescholenraad.be/nl/input-output • Opleidingen en trainingen • https://www.vlaamsehogescholenraad.be/nl/events?organisors%5B%5D=76013&themes%5B%5D=&audience%5B%5D=&digital=&period%5B%5D=&search=
2. BLIKOPENER	
Doelstelling Blikopener	Organisaties op een toegankelijke en laagdrempelige manier ondersteunen en adviseren vanuit het praktijkgericht onderzoek dat aan de Vlaamse hogescholen gebeurt. Dit doen ze door organisaties actief te betrekken en kennis vanuit praktijkgericht onderzoek te delen. Als finaal doel beoogt Blikopener het doorbreken van de innovatieparadox door het stimuleren van valorisatie en kennisdiffusie.
Doelgroep	Organisaties kunnen een beroep doen op advies (één-op-één of collectief) van de 13 Vlaamse hogescholen: • Vlaamse for-profit- en social-profit-organisaties • Vanaf 2021 ook lokale overheden (bv. steden en gemeentes) en instellingen binnen het leerplicht onderwijs ⇒ maximaal 10% van doelgroep
Budget (bedrag en evolutie)	• Budget totaal Blikopenermiddelen: In 2019 ongeveer 2 mln EUR, in 2020 verhoogd naar 3 mln, sinds 2023 5 mln, volgens de evaluatie van Blikopener (2024). • Daarnaast wordt er bijkomend 150.000 EUR gereserveerd voor de VLHORA voor coördinerende taken in kader van Blikopener. In 2023 opgetrokken naar 500.000 EUR, waarbij ook het takenpakket, naast de coördinatie, verder werd verbreed naar (i) relatiemanagement in het kader van het VLAIO Netwerk; programmatie, opvolging en copy & content creation voor het INPUT/OUTPUT-programma, en communicatie via diverse kanalen.
KPI	• Verdeling middelen op basis van KPI's voor hogescholen en aandeel in PWO-sleutel (⇒ PWO-middelen staan in verhouding tot het aantal opgenomen studiepunten binnen de professionele bacheloropleidingen die zij inrichten, met minimale vaste sokkel van 100 000 EUR (vanaf 2021, daarvoor was de sokkel lager)).

Kennisdifusie hogescholen	
	○ Hogescholen die hun KPI-doelen halen of overschrijden, ontvangen het volledige vooraf vastgestelde maximumbedrag. ○ Hogescholen die de KPI's niet volledig behalen, krijgen middelen die proportioneel bepaald worden op basis van hun gerealiseerde output. ○ Indien er bij de afrekening budget vrijkomt ten gevolge van niet volledige gerealiseerde KPI-doelen, kan er beslist worden deze toe te kennen aan de hogescholen die hun KPI-doelen overschrijden.
Andere	Gelanceerd in 2019. In 2021 grondig bijgestuurd om beter in te spelen op de noden van de gebruikers ⇒ collectieve sessies aangeboden, zoals thematische sessies en ideeëverkenning
Bronnen	• Evaluatie Blikopener (2024) • Hogescholen Magazines: uitpakken met impact (2023, 2024, 2025) ⇒ een selectie van impactcases
Beschikbare indicatoren (tot en met jaar 2023)	• Input: Inzet van overheidsmiddelen en evolutie over de tijd • Input: Evolutie aanvraagvolume • Input: Bereikte organisaties (type organisatie (for profit, social profit, onderwijs, overheid), grootte, sector) • Output: Aantal dienstverleningen uitgevoerd per type advies, thema • Output: Tevredenheid over advies (bv. mate waarin advies laagdrempelig, relevant, vernieuwend, bruikbaar was; meerwaarde van advies); • Concrete effecten: ○ Output: Aantal organisaties dat vervolgstappen zet ○ Output: Aantal structurele samenwerkingen tussen ondernemingen en kenniscentra (hier: verderzetting van contact) ○ Impact: Bijdrage aan innovatief karakter of innovatiecapaciteit van de organisatie (samenwerkingspartner)
Opmerkingen	• Relatief weinig informatie beschikbaar over het project Kennisdifusie. • Over <u>Blikopener</u> is over het algemeen wel informatie te vinden, er zijn resultaten tot en met 2023 en ook impactverhalen in magazines. Er werden ook aanbevelingen geformuleerd in de vorige evaluatie. • Over <u>INPUT/OUTPUT</u> is er wat informatie te vinden: Er is een online lijst beschikbaar met alle opleidingen en trainingen, maar geen resultaten, indicatoren, of aanbevelingen.

AI & CS	
Beheersautoriteit	Departement WEWIS en VLAIO
Doelstelling	Het Vlaamse Beleidsplan AI (VBAI) voorziet in een gecoördineerde inspanning om het Vlaamse AI-ecosysteem te stimuleren tot zinvolle en impactvolle AI-innovaties die de concurrentiepositie van Vlaanderen versterken. Zoals uiteengezet in de bisnota aan de Vlaamse Regering (VR 2024 2203 DOC.0387/1BIS) blijft de kern van het beleidsplan AI 2024-2028 grotendeels behouden ten opzichte van het beleidsplan AI 2019-2023. Op basis van een eerste externe evaluatie in 2023 besliste de Vlaamse Regering het beleidsplan voort te zetten voor de periode 2024-2028, met enkele aanpassingen. Het beleidsplan bestaat uit drie complementaire luiken: • Het onderzoeksprogramma: Het doel van het onderzoeksluik is om top strategisch basisonderzoek uit te voeren om nieuwe kennis, wetenschappelijke doorbraken en talent op wereldniveau te ontwikkelen in gebieden waarin Vlaanderen reeds sterk is en waarnaar vraag is vanuit het bedrijfsleven. Binnen dit luik werken de vijf Vlaamse universiteiten, de vier Vlaamse strategische onderzoekscentra (SOC's) en Sirris¹⁴⁰ samen aan het Vlaamse onderzoeksprogramma Artificiële Intelligentie onder coördinatie van imec. In de nieuwe beleidsperiode werden de vier onderzoeksthema's uit de vorige periode herleid tot twee centrale uitdagingen: AI-driven data science en situated AI. • Het implementatieluik: Het doel van het implementatieluik is om het gebruik van AI door bedrijven in alle sectoren en door andere actoren te stimuleren. Dit verloopt middels het bestaande instrumentarium en werkwijzen van VLAIO. Deze doelstelling blijft behouden in het beleidsplan 2024-2028. Voor ondernemingen die de stap richting implementatie zetten of al verder staan in hun AI-traject en voor technologieaanbieders zet VLAIO zijn bestaande subsidie-instrumenten (o.m. ICON, COOCK+ en TETRA) in. • Het flankerend beleid: Het doel van het flankerende beleid is bewustmaking van de bevolking over AI, het verbeteren en uitbreiden van de kennis over AI bij professionals en het ontwikkelen van richtsnoeren, en adviseren over de juridische, ethische en maatschappelijke aspecten van AI en data. Hieronder vallen het Kenniscentrum Data & Maatschappij (KDM), dat zich richt op de juridische, ethische en maatschappelijke aspecten van AI en data, de Vlaamse AI-Academie (VAIA), die zich richt op het trainen en opleiden van professionals op het gebied van AI, en het programma voor wetenschapscommunicatie en burgerwetenschap over AI genaamd 'amai!'. Tevens coördineert VLAIO onder dit luik activiteiten op het gebied van digitale competentieopbouw. De Vlaamse ambities en doelstellingen inzake cybersecurity zijn expliciet beschreven in het Vlaams Beleidsplan Cybersecurity. In dit beleidsplan wordt aangegeven dat Vlaanderen reeds beschikt over een sterke, hoogkwalitatieve basis op het gebied van cybersecurity, maar dat het noodzakelijk is deze kritische massa verder te versterken en te vergroten. Het beleidsplan vertrekt daarbij vanuit een geïntegreerde benadering van de volledige kennisketen. De algemene doelstelling van het Vlaams Beleidsplan Cybersecurity wordt omschreven als het bevorderen van de adoptie van cybersecuritytechnologie, in het bijzonder binnen de digitalisering van het Vlaamse bedrijfsleven en de samenleving. De doelstellingen blijven grotendeels behouden tussen het vorige beleidsplan 2019-2023 en dat van 2024-2028, en zijn hieronder weergegeven voor de drie luiken van het programma: • Het onderzoeksluik heeft tot doel het uitvoeren van top strategisch basisonderzoek voor het gericht ontwikkelen van nieuwe kennis, wetenschappelijke doorbraken en talent op wereldniveau daar waar Vlaanderen reeds excellent presteert én waar synergie kan bekomen worden met de vraaggedreven

¹⁴⁰ Zie: <https://www.sirris.be/nl>.

	implementatie-agenda van het Vlaamse bedrijfsleven. In de periode 2024-2028 wordt ook specifiek ingezet op sterkere valorisatie van de onderzoeksresultaten, (meer) communiceren over de impact van de onderzoeksresultaten en het verstrekken van het onderzoeksconsortium. • Het implementatieluik richt zich op de implementatie van cybersecuritytoepassingen in het Vlaams bedrijfsleven, onder meer via een gecoördineerde inzet van het VLAIO-instrumentarium en een heldere visie op de rol van de verschillende instrumenten. De centrale focus van dit luik van het beleidsplan 2024-2028 blijft de implementatie van cybersecuritytoepassingen in het bedrijfsleven. Een vraaggedreven agenda vanuit het bedrijfsleven moet via open, goed georganiseerde kanalen en netwerken gebracht worden tot het bestaande overheidsinstrumenten van VLAIO (o.m. ICON, COOCK+ en TETRA) en relevante instellingen. • Het flankerend beleid heeft als doel de brede bewustwording inzake cybersecurity te vergroten, onder meer via sensibilisering, het uitbouwen van opleidingsaanbod en outreach-activiteiten. Het beleidsplan 2024-2028 voorziet de inkanteling van het opleidingsprogramma en het communicatieprogramma binnen flankerend beleid in het onderzoeksprogramma (incl. het stopzetten van de open oproepen), waarbij KU Leuven de overgebleven activiteiten die onder het flankerend beleid vallen coördineert.
Doelgroep	De doelgroepen van het Vlaams Beleidsplan AI per luik zijn: • Onderzoeksluik: Binnen dit luik werken de vijf Vlaamse universiteiten, de vier Vlaamse strategische onderzoekscentra (SOC's) en Sirris samen aan het Onderzoeksprogramma Artificiële Intelligentie Vlaanderen onder coördinatie van imec. De primaire kanalen waarmee kennis uit het onderzoeksluik zijn weg naar het bedrijfsleven vindt, zijn de usecases, toolboxen, en demonstratoren. • Implementatieluik: Voor het implementatieluik is het doel om het gebruik van AI onder bedrijven en andere actoren in Vlaanderen te stimuleren. Met het implementatieluik zijn enkele duizenden bedrijven bereikt via de verschillende activiteiten en projecten die gefinancierd worden door VLAIO. • Flankerend beleid: In de nota aan de Vlaamse Regering van 4 december 2020 wordt de doelgroep van het amai!-programma omschreven als het brede publiek.¹⁴¹ De Vlaamse AI-Academie (VAIA), richt zich op het trainen en opleiden van professionals op het gebied van AI. De doelgroepen van het Vlaams Beleidsplan CS per luik zijn: • Onderzoeksluik: Het doel van dit luik is het versterken van top strategisch basisonderzoek in CS in Vlaanderen. De specifieke doelgroepen worden niet expliciet vermeld. • Implementatieluik: Het doel van het implementatieluik is het stimuleren van de implementatie van cybersecuritytechnologieën bij het Vlaamse bedrijfsleven. • Flankerend beleid: De hoofddoelstelling van het implementatiebeleid en het flankerend beleid is het vergroten van de brede bewustwording bij het Vlaamse bedrijfsleven inzake de verschillende vormen van cybercriminaliteit en hoe deze te herkennen en te voorkomen. Specifiek binnen het flankerend beleid wordt gewerkt aan de significante opleidingsnoden gericht op de arbeidsmarkt. Verder ligt er een focus op "outreach activities" zodat vernieuwende cybersecuritykennis, -inzichten en technologieën worden gedeeld, waardoor zo veel mogelijk Vlaamse actoren actief kunnen participeren.

¹⁴¹ Zie <https://www.flandersai.be/sites/default/files/2024-04/Vlaams%20Beleidsplan%20AI%202024-2028.pdf>.

Budget (bedrag en evolutie)	Kredieten via het Departement (EWI/)/WEWIS, mln EUR							
		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	Artificiële intelligentie (AI)	14,59	11,40	13,54	14,31	14,20	14,10	14,02
	AI/Cybersecurity (CS)	0,00	2,85	2,85	2,65	2,65	0,00	0,00
	Cybersecurity	9,50	6,50	9,33	2,83	9,30	9,58	9,61
	Kredieten via VLAIO, mln EUR							
	Artificiële intelligentie	0,00	7,50	8,40	7,50	7,50	7,50	7,50
	AI/Cybersecurity	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,65	2,65
	Cybersecurity	0,00	8,40	7,50	8,40	8,40	8,40	8,40
	Totaal WEWIS+VLAIO	24,09	36,65	41,62	35,68	42,05	42,22	42,18

KPI	Vlaams Beleidsplan AI 2019-2023
	<i>Onderzoeksluik</i>
	Om de effecten van het Vlaamse AI-Onderzoeksprogramma te meten, heeft het consortium begin 2020 een set van indicatoren uitgewerkt. Binnen het onderzoeksluik worden output- en resultaatindicatoren onderscheiden.
	- Outputindicatoren meten de directe uitkomsten van de activiteiten binnen het onderzoeksprogramma. Het gaat hierbij om concrete en meetbare prestaties die rechtstreeks voortvloeien uit de uitvoering van het onderzoek, zoals het aantal afgeronde doctoraatstrajecten (promoties) en het aantal peer-reviewed publicaties binnen het onderzoeksprogramma. - Resultaatindicatoren meten de bredere effecten die het programma uiteindelijk heeft opgeleverd. Dit betreft onder meer het aantal internationale samenwerkingen, nieuwe bedrijfsactiviteiten en bijkomende onderzoeksfinanciering vanuit andere partners. Deze indicatoren worden ook wel aangeduid als outcomes.
	Er werden geen te behalen streefwaarden voor deze KPI's geformuleerd.

KPI	<i>Implementatieluik</i>
	In de quaternota aan de Vlaamse Regering (VR 2019 2203 DOC.0318-1QUATER) over het Vlaams Beleidsplan AI wordt een aanzet gedaan voor KPI's voor het implementatieluik. Deze KPI's hebben betrekking op de voorziene inzet van de instrumenten van VLAIO onder het implementatieluik. Na discussie in de overkoepelende

AI-stuurgroep is uiteindelijk beslist om het bereik van het implementatieluik en de adoptie van AI te monitoren via de AI-barometer – hoewel de laatste niet rechtstreeks aanwijsbaar het effect van de acties onder het implementatieluik meet.

Op basis van de jaarverslagen van 2020, 2021 en 2022 is het mogelijk indicaties te geven over het aantal bereikte bedrijven en geïnitieerde projecten.

Flankerend beleid

Geen concrete KPI's of te behalen streefwaarden voor dit luik.

Vlaams Beleidsplan AI 2024-2028

In de bisnota aan de Vlaamse Regering van 22 maart 2023 betreffende het Beleidsplan AI 2024-2028 (VR 2024 2203 DOC.0387/1BIS) wordt aangegeven dat een dubbel systeem voor kwaliteitscontrole gehanteerd wordt: enerzijds wordt voor een aantal outputindicatoren de evolutie opgevolgd zonder dat voor deze indicatoren kwantitatieve doelen gedefinieerd werden en anderzijds wordt voor specifieke effectindicatoren een kwantitatief doel gesteld dat binnen de vier jaar behaald moet worden¹⁴². Er dient een delicaat evenwicht gezocht te worden tussen het uitvoeren van internationaal erkend excellent onderzoek (via publicaties, deelname aan congressen, indienen van onderzoeksvorstellen, enz.) en het produceren van resultaten, tools, software, datasets, demonstratoren, enz. die relevant zijn voor bedrijven of andere doelgroepen. Daarbij kan de focus (en dus het effect op sommige indicatoren) variëren doorheen de tijd zonder dat dit noodzakelijkerwijze duidt op een negatieve performantie van een onderzoeksgroep of een onderdeel van het onderzoeksprogramma.

In 2025 werd ook een oefening opgestart rond de ontwikkeling van KPI's voor het Vlaams Beleidsplan AI als geheel. Deze oefening wordt momenteel uitgevoerd door een werkgroep waarin het Departement WEWIS, VLAIO, het kabinet van de bevoegde minister en vertegenwoordigers van het Vlaams AI-Onderzoeksprogramma (VAIOP), de Vlaamse AI Academie (VAIA) en KDM vertegenwoordigd zijn. In dit kader worden ook KPI's ontwikkeld voor het flankerende luik van het beleidsplan.

Vlaams Beleidsplan CS 2019-2023

Onderzoeksluik

Net als in het Vlaams Beleidsplan AI wordt hier een onderscheid gemaakt tussen outputindicatoren en resultaatindicatoren. Hierbij moet worden opgemerkt dat, alhoewel er jaarlijks wordt gerapporteerd over de ontwikkeling in de KPI's, er aan de start van het beleidsplan 2019-2023 geen streefwaarden voor de KPI's waren opgesteld. Vanaf 2022 worden er wel streefwaarden gehanteerd.

Implementatieluik

Resultaten van het implementatieluik voor de jaren 2020-2022 zijn beschreven in verslaggeving van VLAIO. Er worden geen KPI's of te behalen streefwaarden geformuleerd.

Flankerend beleid

¹⁴² Er wordt niet gespecificeerd over welke indicatoren het juist gaat.

AI & CS	
	Geen concrete KPI's of te behalen streefwaarden voor dit luik. Vlaams Beleidsplan CS 2024-2028 Voor het onderzoeksluik van het Vlaams Beleidsplan CS 2024-2028 worden dezelfde KPIs voorgesteld als in het Beleidsplan 2019-2023 met voorgestelde streefwaarden als uiteengezet in de bisnota. De bisnota aan de Vlaamse Regering van 22 maart 2023 betreffende het Beleidsplan Cybersecurity 2024-2028 (VR 2024 2203 DOC.0388/1BIS) vermeldt ook een aantal KPI's voor het flankerend beleid. Deze hebben betrekking op het aantal na te streven opleidingen, outreach en communicatie (bij voorbeeld aantal events, content-artikels, nieuwsbrieven en persberichten).
Bronnen	• VR 2019 2203 DOC.0318-1QUATER: https://flandersai.be/sites/default/files/2024-04/Vlaams%20Beleidsplan%20AI%202024-2028.pdf • VR 2024 2203 DOC.0387/1BIS: https://www.flandersai.be/sites/default/files/2024-04/Vlaams%20Beleidsplan%20AI%202024-2028.pdf • VR 2024 2203 DOC.0388/1BIS : https://www.cybersecurityinvlaanderen.be/sites/default/files/2024-05/VR%202024%202203%20DOC.0388-1%20Vlaams%20Beleidsplan%20CS%20-%20notaBIS%5B62%5D.pdf • De evaluatie 2023 van het Vlaams Beleidsplan Cybersecurity • De evaluatie 2023 van het Vlaams Beleidsplan AI • https://flandersai.be/nl/beleidsplan-artificiele-intelligentie
Beschikbare indicatoren (tot jaar 2025)	Vlaams Beleidsplan AI – onderzoeksluik (beschikbaar voor 2019 (half jaar) – 2022) Outputindicatoren: • Aantal peer-reviewed publicaties met steun van het AI-onderzoeksprogramma • Aantal peer-reviewed AI-publicaties waarvan minstens een van de auteurs is geaffilieerd met een van de onderzoeksgroepen van het AI-programma • PhD-studenten met financiering vanuit het AI-onderzoeksprogramma en een PI als promotor • PhD-studenten met een PI als promotor • Aantal afgeronde PhD's met steun vanuit het AI-onderzoeksprogramma en een PI als promotor • Aantal afgeronde PhD's met een PI als promotor Resultaatindicatoren • Nieuwe of verlengde (bedrijfs)activiteiten (spin-offs) • Financiering afkomstig van buiten Vlaanderen • Aantal actieve projecten met financiering afkomstig vanuit Vlaanderen • Aantal nieuw gestarte onderzoeksprojecten met financiering afkomstig vanuit Vlaanderen • Onderzoeksfinanciering verkregen door organisaties in Vlaanderen voor onderzoeksprojecten met financiering afkomstig vanuit Vlaanderen

- Financiering vanuit samenwerkingen met organisaties en bedrijven zonder publieke financiering
- Aantal samenwerkingen (projecten) zonder publieke financiering
- Aantal unieke actoren
- Actieve financiering vanuit samenwerkingen met bedrijven met publieke financiering vanuit Vlaanderen
- Aantal projecten met bedrijven vanuit Vlaanderen
- Aantal unieke actoren binnen projecten met publieke financiering vanuit Vlaanderen

Vlaams Beleidsplan CS – onderzoeksluik (beschikbaar voor 2019 – 2024)

Outputindicatoren:

- Aantal peer-reviewed publicaties met steun van het CS-onderzoeksprogramma
- Aantal peer-reviewed cybersecuritypublicaties waarvan minstens een van de auteurs is geaffilieerd met een van de onderzoeksgroepen van het CS-programma
- Aantal doctorandi met een (co)promotor uit de groep hoofdonderzoekers (PI's)
- Aantal afgelegde doctoraten met een (co)promotor uit de groep hoofdonderzoekers

Resultaatindicatoren:

- Bedrag (voor de onderzoekspartners) uit samenwerkingen met actoren (zowel Vlaamse als niet-Vlaamse actoren) exclusief overheidssubsidies
- Aantal samenwerkingen met actoren exclusief overheidssubsidies
- Bedrag (voor de onderzoekspartners) uit samenwerkingen met actoren met subsidies van de Vlaamse overheid (o.a. via implementatieluik)
- Aantal samenwerkingen met actoren met subsidies van de Vlaamse overheid (o.a. via VLAIO)
- Bedrag verkregen uit de internationale programma's of andere internationale organisaties of stichtingen. De financiering is toegekend aan een team waarvan een van de leden geaffilieerd is met een van de onderzoeksgroepen van het CS-programma.

Vlaams Beleidsplan CS – onderzoeksluik (beschikbaar vanaf 2024)

De bisnota VR 2024 2203 DOC.0388/1BIS specificeert een aantal KPI's voor het flankerend beleid voor 2024:

- Aantal summer schools
- Aantal expertenbijeenkomsten
- Aantal geavanceerde opleidingen (productie en uitrol)
- Aantal industrie-events
- Aantal participaties in partner-events
- Aantal content-artikels
- Aantal nieuwsbrieven
- Aantal persberichten

Opmerkingen

- Ontbrekende KPI's voor de verschillende luiken, met uitzondering van het onderzoeksluik binnen het Vlaams Beleidsplan CS, waar pas vanaf 2022 streefwaarden zijn opgenomen. Volgens de evaluatierapporten is er nood aan SMART-geformuleerde strategische doelstellingen per luik, met bijhorende KPI's om de impact en hefboomwerking beter te kunnen meten.
- Aanbeveling tot sterkere interactie tussen de verschillende luiken van de beleidsplannen en tot nauwere samenwerking tussen de beleidsplannen AI en CS.
- Nood aan versterkt beheer, onder meer via een herziening van de rol en samenstelling van de stuurgroepen binnen beide beleidsplannen.

RegMed																					
Beheersautoriteit	Departement WEWIS																				
Definitie	RegMed VL is het Vlaamse luik van het Vlaams-Nederlands partnerschap van de stichting Regenerative Medicine Crossing Borders (RegMed XB). RegMed XB is een publiek-privaat partnerschap dat regeneratieve therapieën naar patiënten wil brengen en een nieuwe industriële sector in de deelnemende regio's wil creëren.																				
Doelstelling	RegMed XB brengt vooraanstaande wetenschappers van Nederlandse en Vlaamse universiteiten en instituten en een reeks bedrijven samen in zogenaamde "Moonshot": langetermijnvisies op doorbraken voor patiënten die vertaald worden in roadmaps voor onderzoek met specifieke mijlpalen op korte termijn.																				
Doelgroep	Industrie, overheden, academici, vzw's in de gezondheidszorg, life science & health-partners: de gevonden oplossingen zo snel mogelijk naar de markt (patiënten) brengen.																				
Budget (bedrag en evolutie)	In mln EUR <table><tr><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td></tr><tr><td>3,08</td><td>0,91</td><td>0,00</td><td>2,00</td><td>0,00</td><td>3,30</td><td>3,29</td></tr></table>							2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	3,08	0,91	0,00	2,00	0,00	3,30	3,29
2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025															
3,08	0,91	0,00	2,00	0,00	3,30	3,29															
KPI	Geen.																				
Andere	Voorbeeld valorisatiebeleid Nederland: Met de Nederlandse regeling Thematische Technology Transfer (TTT) kunnen samenwerkende onderzoeksorganisaties subsidie ontvangen om binnen een bepaald thema kennis uit te wisselen en die kennis naar de markt te brengen. Deze activiteiten kunnen de basis zijn voor het oprichten van een start-up. De TTT ondersteunt ook investeringsfondsen die investeren in start-ups die passen binnen het gekozen thema. De huidige tender is speciaal voor aanvragen op het gebied van dual-use en defensie thema's. In 2025 werd het vorige TTT-programma officieel afgerond en is er een nieuw programma toegekend door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).																				
Bronnen	Website RegmedXB (Home RegMed XB)2026 Evaluatie Regmed VL (nov 2022)																				
Beschikbare indicatoren	• Geen																				

COOCK+																					
Beheersautoriteit	VLAIO																				
Doelstelling	COOCK+-projecten (COOCK staat voor Collectief Onderzoek en Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding) hebben tot doel het vertalen en valoriseren van onderzoeksresultaten door het versnellen van de introductie van technologie en/of kennis bij een ruime groep van ondernemingen. Een COOCK+-project bestaat uit twee complementaire delen: • Deel A is gericht op toepassingsgerichte kennisopbouw, vertaalonderzoek en kennisverspreidingsactiviteiten voor een zo ruim mogelijke overdracht van de (basis)onderzoeksresultaten naar ondernemingen. Enkel dit deel komt binnen het COOCK+-programma in aanmerking voor subsidiesteun, en dit via een resultaatsverbintenis. Het basissteunpercentage voor deze activiteiten is 50%. Het is mogelijk een samenwerkingstoeslag te bekomen van 20% indien voldaan is aan de modaliteiten omtrent partnerschap. Voor een potentieel aanvaardbaar partnerschap geldt dat er moet voldaan zijn aan de voorwaarden zoals gesteld in bijlage 2 van de toelichting rond COOCK+. ¹⁴³ Voorts kan tot 30% bonussteun toegekend worden, op basis van het behalen van drie verplichte KPI's, zijnde 10% per KPI, pro rata toegekend per KPI. In de praktijk kunnen participanten tussen 50% en maximaal 100% subsidiesteun verkrijgen, afhankelijk van de partnerschapsmodaliteiten en het behalen van de KPI's. • Deel B is een bundeling van alle ondernemingsspecifieke acties gericht op het evalueren en het toepassen door ondernemingen van de in deel A overgedragen technologie en/of kennis, waarbij minstens de inzetbaarheid en de economische haalbaarheid in een ondernemingsspecifieke context worden geëvalueerd. Ondernemingen kunnen voor deze projecten steun aanvragen binnen de reguliere steunkanalen van VLAIO (of op Europees niveau).																				
Doelgroep	Een COOCK+-project kan aangevraagd worden door één of meerdere Vlaamse 'organisaties voor onderzoek & kennisverspreiding'. Niet-Vlaamse onderzoeksorganisaties kunnen medeaanvrager zijn. De doelgroep van COOCK+-projecten zijn alle ondernemingen binnen het innovatiespectrum (trekkers, vroege gebruikers, vroege volgers en alle bedrijven in de waardeketen). De focus ligt op kmo's, maar ook grote (niet O&O-intensieve) ondernemingen kunnen betrokken worden.																				
Budget (bedrag en evolutie)	In mln EUR <table><tr><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td></tr><tr><td>9,55</td><td>10,60</td><td>8,19</td><td>2,60</td><td>15,10</td><td>15,89</td><td>12,83</td></tr></table>							2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	9,55	10,60	8,19	2,60	15,10	15,89	12,83
2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025															
9,55	10,60	8,19	2,60	15,10	15,89	12,83															
KPI	KPI 1: Kenmerken collectieve acties																				

¹⁴³ <https://www.vlaio.be/nl/media/2744>

Elk COOCK+-project moet een duidelijke disseminatiestrategie bevatten, gereflecteerd in de collectieve acties die in één van de volgende vier voorgedefinieerde categorieën passen:

- Geschreven en gedigitaliseerde kennisverspreiding
- Events voor brede disseminatie
- Demonstraties
- Workshops

Tegenover elke categorie staat een bepaald aantal punten. Deze bedragen 1 punt voor geschreven en gedigitaliseerde kennisverspreiding, 5 punten voor events gericht op brede disseminatie, 15 punten voor demonstraties en 25 punten voor workshops. Om de volledige bonussteun, gekoppeld aan KPI 1, te ontvangen, dient 1 punt per 10.000 EUR aan geaccepteerde projectbegroting te worden behaald.

KPI 2: Aantal unieke bedrijven

KPI 2 legt vast hoeveel unieke ondernemingen minstens een ondernemingsspecifieke actie gelinkt aan het COOCK+-project moeten opstarten. Het minimale aantal volgt automatisch uit het projectbudget: er worden twee unieke ondernemingen verwacht per begonnen budgetschijf van 100.000 EUR.

KPI 3: Kenmerken ondernemingsspecifieke acties

De ondernemingsspecifieke acties omvatten elke specifieke actie uitgevoerd door een onderneming met als doel de generieke kennis uit deel A van het COOCK+-project (de projectresultaten) te borgen i.e. te verkennen, te evalueren, te integreren en/of te exploiteren (mits aan een aantal voorwaarden is voldaan).

De geïnitieerde/in uitvoering zijnde/uitgevoerde ondernemingsspecifieke acties moeten in één van de volgende vijf voorgedefinieerde categorieën passen:

- Advies
- Kennisoverdracht
- Exploratie
- O&O
- Integratie

Tegenover elke categorie staat een aantal punten. Deze punten bedragen 1 voor adviezen, 5 voor kennisoverdracht, 10 voor exploratie, 30 voor O&O en 10 voor integratie. Om de volledige bonussteun gekoppeld aan KPI 3 te kunnen ontvangen, dient 1 punt per 10.000 EUR geaccepteerde projectbegroting behaald te worden.

COOCK+	
Andere	Binnen een COOCK+-project heeft deel A een projectduur van minimaal 1 en maximaal 3 jaar (max. 2 jaar voor CORNET-projecten ¹⁴⁴) en een minimale omvang van 1 VTE. Het opstarten van ondernemingsspecifieke acties kan doorlopend, tot 2 jaar na afloop van deel A, waardoor de maximale totale projectduur 5 jaar bedraagt.
Bronnen	VLAIO-website Handleiding COOCK+: COOCK+ Toelichting en opvolging – versie januari 2025 Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten van collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding.
Beschikbare indicatoren (tot jaar 2025)	Indicatoren binnen KPI 1: • Aantal unieke content-items voor geschreven en gedigitaliseerde kennisverspreiding (publiek en vrijblijvend raadpleegbaar, met duidelijke verwijzing naar het COOCK+-project). • Aantal events voor brede disseminatie waarin de kennis/resultaten van het COOCK+-project actief werden verspreid. • Aantal georganiseerde demonstraties gericht op de doelgroep van het COOCK+-project. • Aantal georganiseerde workshops met interactief karakter gericht op de doelgroep van het COOCK+-project. Indicatoren binnen KPI 2: • Aantal unieke ondernemingen dat minstens één ondernemingsspecifieke actie opstart. Indicatoren binnen KPI 3 • Aantal adviestrajecten met doelgroepondernemingen. • Aantal kennisoverdrachten naar andere projecten. • Aantal gevolgde gerichte opleidingen door doelgroepondernemingen. • Aantal uitgevoerde exploratiestudies. • Aantal opgestarte O&O-trajecten. • Aantal gerealiseerde integraties/implementaties (voorbij TRL 7).

¹⁴⁴ Europese samenwerking tussen programma's rond collectief onderzoek (CORNET staat voor COLlective Research NETwork), waarbij globale internationale projectvoorstellen ingediend worden vanuit een consortium met minstens partners uit twee deelnemende landen of regio's. De aanvrager dient een associatie te zijn (voor Vlaanderen, zie modaliteiten COOCK+ en TETRA).

Baekeland- en innovatiemandaten	
Beheers- autoriteit	VLAIO
Doelstelling	Binnen de perken van de begrotingskredieten wordt aan ondernemingen steun toegekend voor de uitvoering van onderzoeksprojecten die onderzoekers de kans bieden om een doctoraat uit te voeren in samenwerking met het bedrijfsleven in Vlaanderen, of die onderzoekers die houder zijn van een doctoraat en al resultaten behaald hebben, de kans bieden om zich te bekwamen voor een latere valorisatie of transfer naar het bedrijfsleven. De steun wordt toekend aan de onderneming die daadwerkelijk een samenwerking aangaat met een onderzoeksorganisatie en instaat voor de volledige vergoeding van de kosten van de onderzoeksorganisatie. <u>Vanuit de impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten (2026):</u> • Baekeland-mandaten (MBAE) hebben als doel predoctorale onderzoekers de mogelijkheid te bieden een doctoraat uit te voeren in nauwe samenwerking met het Vlaamse bedrijfsleven. Ze ondersteunen doctoraatsonderzoek met een duidelijke economische finaliteit en toegevoegde waarde voor de betrokken onderneming. MBAE vertegenwoordigen dus in essentie projectmatige steun aan ondernemingen waarbij de onderneming optreedt als hoofdaanvrager. Voor MBAE zijn de verwachte resultaten tweeledig: ◦ De mandataris behaalt een doctoraatsdiploma door onderzoek uit te voeren in nauwe samenwerking met een Vlaams bedrijf. ◦ Dit onderzoek moet een duidelijke economische finaliteit hebben en moet leiden tot concrete toepassingen voor het betrokken bedrijf. • Innovatiemandaten (MIM) richten zich op postdoctorale onderzoekers die hun onderzoeksresultaten willen vertalen naar toepassingen in de Vlaamse bedrijfswereld, hetzij binnen een bestaande onderneming, hetzij binnen een nog op te richten onderneming. Het kernidee is om de kloof tussen de academische en industriële wereld te verkleinen. Daarbij wordt ook expliciet ingezet op het versterken van de loopbaanmogelijkheden van postdoctorale onderzoekers, door hun mobiliteit tussen academische en bedrijfswereld te stimuleren en zo de overstap naar het bedrijfsleven te vergemakkelijken. De mandaten binnen de MIM omvatten strategisch basisonderzoek dat wetenschappelijk uitdagend is en nog te risicovol om reeds als klassiek O&O-bedrijfsproject uitgevoerd te worden. Hoewel er een sterke wetenschappelijke input van kennisinstellingen is, ligt de klemtoon op economische valorisatie voor de bedrijfswereld waarbij basisonderzoek uitgewerkt wordt met het oog op concrete toepassingen binnen ondernemingen. ◦ Bij samenwerking met een bestaand bedrijf heeft een MIM-Fase 1 als doel om te onderzoeken of economische valorisatie haalbaar is. Het resultaat hiervan zijn duidelijke mijlpalen die aangeven of een vervolgtraject (Fase 2) zinvol is. ◦ In MIM-Fase 2 ligt de nadruk op het realiseren van een concrete toepassing bij de bedrijfspartner, met tastbare economische en/of maatschappelijke meerwaarde. ◦ Bij een MIM-Spin-off is het voornaamste resultaat de oprichting van een academische spin-off, die eveneens economische en/of maatschappelijke impact genereert.
Doelgroep	• Mandatarissen: Kandidaten van alle nationaliteiten en alle wetenschappelijke disciplines. Voor een MBAE moet de kandidaat op het moment van indiening formeel zijn toegelaten tot het doctoraatstraject aan de betrokken universiteit. Voor een MIM moet de kandidaat in principe al houder zijn van een doctoraatsdiploma.

Baekeland- en innovatiemandaten

- **Ondernemingen:** Alle **ondernemingen** met rechtspersoonlijkheid, die een economische activiteit uitoefenen en een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest hebben, komen in aanmerking¹⁴⁵ om een MBAE of MIM aan te vragen of als begeleidende onderneming op te treden. Deze ondernemingen moeten voldoen aan volgende voorwaarden:
 - De onderneming oefent een economische activiteit uit, beschikt over rechtspersoonlijkheid en heeft een exploitatiezetel in het Vlaamse Gewest;
 - Ze is geen onderneming in moeilijkheden;
 - Ze is in staat om de resultaten in voldoende mate te exploiteren, met aantoonbare toegevoegde waarde in de vorm van tewerkstelling en/of investeringen;
 - Ze heeft geen wettelijk monopolie of een dominante marktpositie (marktaandeel groter dan 50%).

Bij MBAE en MIM-Fase 2 is het mogelijk dat meerdere ondernemingen samen een aanvraag indienen, op voorwaarde dat ze elk aan bovenstaande criteria voldoen. **Internationale ondernemingen kunnen optreden als partner**, maar komen niet in aanmerking voor Vlaamse steun.
- **Kennisinstelling:** De kennisinstelling kan een **universiteit** zijn, maar ook een **andere erkende onderzoeksinstelling**, zoals een SOC, een onderzoeksinstituut of een hogeschool. Indien een andere kennisinstelling dan een universiteit optreedt als gastinstelling voor de MBAE-mandataris/doctorandus, moet er steeds een samenwerking zijn met een wetenschappelijke promotor verbonden aan een Vlaamse universiteit.
 - Ook **buitenlandse kennisinstellingen** kunnen betrokken worden als copromotor, op voorwaarde dat hun toegevoegde waarde helder onderbouwd is.

Budget (bedrag en evolutie)	Baekeland-mandaten (mln EUR)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	14,34	16,55	12,05	12,50	10,31	14,83	11,87
	Innovatiemandaten (mln EUR)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	4,13	3,75	5,46	5,10	5,34	7,32	7,24

KPI

Geen

Andere

MBAE: Een MBAE-mandaat heeft in principe een looptijd van **vier jaar**. Het mandaat kan ook deeltijds worden uitgevoerd, met een minimum van een halftijdse bezetting, op voorwaarde dat het behalen van het doctoraat realistisch blijft. In dat geval kan de mandaatduur worden verlengd, zodat de totale steun overeenkomt met vier voltijdse jaren.

Het **basissteunpercentage** bedraagt **50%** en wordt uitbetaald aan de onderneming (als hoofdaanvrager). Het basissteunpercentage kan cumulatief verhoogd worden met:

¹⁴⁵ Non-profit-organisaties en organisaties met rechtspersoonlijkheid van publiekrechtelijke aard kunnen onder bepaalde voorwaarden ook een MBAE- of MIM-aanvraag indienen.

- 20% als de onderneming een kleine onderneming is of 10% als het om een middelgrote onderneming gaat (volgende de Europese kmo-definitie¹⁴⁶);
- 10% als er effectieve samenwerking is met andere onafhankelijke gesteunde ondernemingen op voorwaarde dat geen enkele onderneming meer dan 70% van de kosten op zich neemt én minstens één van de partners een kmo is.

Het is de verantwoordelijkheid van de onderneming om eventueel financiering naar de kennisinstelling door te storten als die fungeert als werkgever van de mandataris.

MIM-Spin-off: De duur van een spin-offmandaat is **maximaal twee jaar** en stopt wanneer de spin-off daadwerkelijk wordt opgericht. MIM-Spin-offmandaten worden voor **100% gefinancierd**, en de steun gaat volledig naar de kennisinstelling.

MIM met bestaande onderneming:

- Fase 1: duurt **maximaal één jaar** (en minimaal 6 maanden) en wordt voor een steunpercentage van **100% gefinancierd**, en de steun gaat volledig naar de kennisinstelling (vergelijkbaar met een MIM-Spin-off).
- Fase 2: looptijd bedraagt **maximaal twee jaar**¹⁴⁷. Het **basissteunpercentage** kent dezelfde principes als bij de MBAE en bedraagt **50%**. Deze overheidssteun wordt beschouwd als rechtstreekse staatssteun aan de onderneming. Daarnaast draagt de onderneming bij via cofinanciering en is actief betrokken bij de strategische sturing van het onderzoek. Het basissteunpercentage kan cumulatief verhoogd worden met:
 - 20% als de onderneming een kleine onderneming is of 10% als het om een middelgrote onderneming gaat (volgende de Europese kmo-definitie¹⁴⁸);
 - 10% als er effectieve samenwerking is met andere onafhankelijke gesteunde ondernemingen op voorwaarde dat geen enkele onderneming meer dan 70% van de kosten op zich neemt én minstens één van de partners een kmo is.
- In 2020 tot 2025 werden in totaal 673 dossieraanvragen ontvangen, met een piek van 149 in 2020 en een dal van 93 in 2023.
 - Het slaagpercentage voor de **Baekeland-mandaten** bleef over de jaren heen relatief stabiel, met een gemiddeld percentage van 58,4%.
 - De slaagpercentages voor de **innovatiemandaten** fluctueerden sterker:
 - voor MIM-Fase 1- en MIM -Fase 2-mandaten was het hoogste slaagpercentage 60% (2021) en het laagste 7,7% (2024), het gemiddelde bedraagt 38%;
 - voor MIM-Fase 2- (zonder Fase 1)-mandaten was het hoogste slaagpercentage 66,7% (2020) en het laagste 42,9% (2024), het gemiddelde bedraagt 52%;

¹⁴⁶ Zie <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/baekeland-mandaten/bedrag/de-europese-kmo-definitie> of <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/innovatiemandaten/bedrag/de-europese-kmo-definitie>

¹⁴⁷ De maximale theoretische duurtijd van een MIM bedraagt drie jaar, met een combinatie van een MIM Fase 1 van één jaar gevolgd door een Fase 2 van twee jaar. Een mandaat kan evenwel opgeschort worden in geval van arbeidsongeschiktheid gedurende meer dan 30 dagen (bv. zwangerschapsverlof).

¹⁴⁸ Zie <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/baekeland-mandaten/bedrag/de-europese-kmo-definitie> of <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/innovatiemandaten/bedrag/de-europese-kmo-definitie>

Baekeland- en innovatiemandaten	
	- voor MIM-Spin-offmandaten was het hoogste slaagpercentage 68% (2024) en het laagste 36,4% (2020), het gemiddelde bedraagt 56%. - o De slaagpercentages voor Baekeland- en innovatiemandaten liggen substantieel hoger dan die van FWO-mandaten. • Veruit de meeste aanvragen worden ingediend door de universiteiten als eerste kennispartner met KU Leuven (248 aanvragen) in de periode 2020-2025, UGent (231) en UAntwerpen (96) aan de top. Opvallend is dat het aantal aanvragen met de SOC's als eerste kennispartner beperkt is, waarbij VIB het meeste aanvragen kent al dan niet in combinatie met een universiteit.
Bronnen	• VLAIO-website • Impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten (2026) • BVR van 12 mei 2017 (zoals gewijzigd) tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoeksprojecten voor de uitvoering van doctoraatsonderzoek of postdoctoraal onderzoek in samenwerking met onderzoeksorganisaties.
Beschikbare indicatoren (tot 2025)	• Input: Budget voor instrumenten en evolutie over tijd • Input: Aantal aanvragen en slaagkansen per jaar • Input: Bereik (hier bv. aantal onderzoekers betrokken, aantal organisaties betrokken, affiliaties, enz.) • Output: Aantal mandaten • Wetenschappelijke output, bv. - o Output: aantal mandaten dat wetenschappelijke publicaties voortbrengt (op basis van een bevraging in het kader van de recente impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten - 2026) - o Output: aantal doctoraten behaald (alsook: aantal behaalde doctoraten t.o.v. financiering en de gemiddelde tijd tot het behalen van het doctoraat) • Technische output, bv. - o Output: aantal mandaten die technische resultaten voortbrachten, bv. PoC (op basis van bevraging) • Economische output, bv. - o Output: aantal spin-offs - o Output: aantal mandaten dat (nieuwe of geoptimaliseerde) producten en processen voortbrengt (op basis van bevraging) - o Output: aantal mandaten dat leidt tot verdere samenwerking (op basis van bevraging) - o Gepercipieerde economische impact van het mandaat op bedrijf (bv. kostenbesparing, productiviteitswinst, enz.) (op basis van bevraging)
Opmerkingen	• De Baekeland- en innovatiemandaten worden hier samen besproken, maar waar mogelijk en noodzakelijk worden de informatie en bevindingen uitgesplitst. • Er is heel veel informatie over het programma, en ook heel uitgebreide informatie over resultaten en impact (informatie afkomstig van VLAIO, andere vanuit de bevraging die werd uitgevoerd in het kader van de recente impactanalyse). • Er werd een uitgebreide positioneringsoefening uitgevoerd en dit ten opzichte van andere instrumenten zoals O&O-projectsteun, ICON-programma, TETRA-programma, COOCK+, Landbouwtrajecten, Moonshot, speerpuntclusters, FWO-SBO, IOF, SOC's, bilaterale samenwerking tussen universiteiten en bedrijven. • Er werden lessen en aanbevelingen geformuleerd.

TETRA	
Beheers- autoriteit	VLAIO
Definitie	De financiering van projecten van één of meer dan één Vlaamse instelling van hoger onderwijs voor kennisoverdracht, via activiteiten van onderzoek en studiewerk met het oog op het verwerven, het bundelen en het vertalen van kennis naar innovatieve toepassingen die bruikbaar zijn voor bedrijven - kleine en middelgrote ondernemingen in het bijzonder- of kennis die bruikbaar is voor social-profit-organisaties.
Doelstelling	De resultaten hebben een aantoonbare economische of gemengd economisch/maatschappelijke en eventueel ook ecologische meerwaarde en zijn te valoriseren voor een zo ruim mogelijke groep van dergelijke bedrijven en organisaties en in de onderwijsprogramma's van de instellingen van hoger onderwijs in kwestie. <u>Vanuit impactanalyse TETRA:</u> TETRA is een programma voor praktijkgericht onderzoek door hogescholen en geïntegreerde opleidingen in de universiteiten voor ondernemingen en non-profitorganisaties, onder beheer van VLAIO. Met het TETRA-programma beoogt de Vlaamse overheid gericht de kennisoverdracht van instellingen van hoger onderwijs naar bedrijven en social-profit-organisaties te versterken. Dit moet gebeuren via activiteiten van onderzoek en studiewerk met het oog op het verwerven, het bundelen en het vertalen van kennis naar innovatieve toepassingen die bruikbaar zijn voor deze doelgroepen. De projectresultaten dienen op korte termijn, na afloop van het project, bruikbaar te zijn zodat een ruime groep Vlaamse, in het bijzonder kmo's en social-profit-organisaties (bij voorkeur geen O&O-intensieve ondernemingen), sneller en efficiënter kan innoveren. De projectresultaten geven aanleiding tot economische (competitiviteit, tewerkstelling en investeringen) en eventueel ook maatschappelijke voordelen bij de doelgroepen. Dit houdt in dat TETRA-projecten starten vanuit beschikbare kennis.
Doelgroep	De <u>aanvrager</u> (of meerdere aanvragers) van een TETRA-project is (zijn) (telkens) een onderzoeksgroep van een Vlaamse hogeschool en/of Vlaamse universiteit, die actief bezig is (zijn) met praktijkgericht onderzoek. Er is een aantoonbare relatie en kennisdoorstroming van het project naar hogeschoolopleiding(en), respectievelijk geïntegreerde opleiding(en) van de aanvrager(s). De aanvragers duiden een hoofdaanvrager en projectcoördinator aan. Andere onderzoeksgroepen of erkende Europese Organisaties voor Onderzoek en Kennisverspreiding kunnen samen voor maximum 1/3 van de begroting meewerken aan een TETRA-project als partner of als grote onderaannemer (onderaanneming > 10.000 EUR). <u>Doelgroep:</u> Bedrijven, personen, clusters, federaties of overheidsinstanties kunnen geen aanvrager of partner zijn, maar kunnen wel als lid van de <u>begeleidingsgroep</u> een belangrijke rol vervullen in de sturing van het project, op het vlak van kennisuitwisseling met de onderzoekers en wat betreft het ruim verspreiden van de projectresultaten.
Budget (bedrag en evolutie)	De projectbegroting bestaat uit personeels- en werkingskosten. Een TETRA-project duurt 2 jaar. De begroting bedraagt min. 100.000 EUR en max. 480.000 EUR. De subsidie bedraagt maximaal 92,5% van de projectkost. Er is minimaal 7,5% cofinanciering vanuit de doelgroep (i.e., de organisaties in de begeleidingsgroep) en deze is bij indiening voor minimaal 80% bevestigd (via private middelen). De Vlaamse Regering legt jaarlijks een budget vast voor TETRA. • TETRA-programma

TETRA								
		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		9,25	12,04	6,00	16,30	6,96	10,33	7,90
KPI	Geen KPI's voor het programma zelf, maar TETRA-projecten hebben telkens 2 KPI's: - KPI 1: het aantal unieke ondernemingen en non-profitorganisaties die de nieuwe kennis zullen toepassen. - KPI 2: het aantal gedocumenteerde validaties die bruikbaar zijn om de kennis beter te verspreiden.							
Bronnen	- VLAIO-website - Impactevaluatie TETRA (2024) - Besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van [kennistransfer] door instellingen van hoger onderwijs							
Andere	In de periode van 2019 tot 2023 werden in totaal 276 projectaanvragen ontvangen. Het aantal aanvragen varieert jaarlijks sterk, met 65 aanvragen in 2019 en 37 in 2023. Het gemiddelde slaagpercentage over deze periode van vijf jaar bedraagt 52,3% (2019-2023).							
Beschikbare indicatoren (t.e.m. 2023)	- Input: Budget voor instrument en evolutie over de tijd - Input: Aantal projectaanvragen en slaagkansen per jaar - Input: Bereik (hier bv. (aantal) betrokken onderzoeksgroepen, (aantal) organisaties in begeleidingsgroepen) - Output: Aantal gesteunde TETRA-projecten - Resultaten en impact wat betreft kennisopbouw, samenwerking en netwerking, bv. - Output: projectspecifieke kennisontwikkeling en collectieve kennisoverdracht - Impact: Kennisverhoging bij de doelgroep - Impact: Inkoppeling in onderwijs - Resultaten en impact wat betreft onderzoek, ontwikkeling, technologie en innovatie, bv. - Output: Aantal projecten dat leidt tot (nieuwe of geoptimaliseerde) producten en processen - Output: Aantal projecten dat ‘proof-of-concept’ (PoC) ontwikkelde - Economische resultaten en impact, bv. - Impact: Economische impact gericht op minimaal behoud van bedrijfsactiviteiten, tewerkstelling of investeringen, impact op investeringen, impact op omzet, impact op werkgelegenheid - Maatschappelijke impact							
Opmerkingen	- Er is veel informatie over het instrument. Ook de resultaten en impact ervan werden in detail besproken, tot en met 2023 (vooral op basis van een bevraging). - Er werd al een uitgebreide positioneringsoefening uitgevoerd t.o.v. andere instrumenten (zoals FWO-SBO, PWO, Landbouwtrajecten, COOCK+, Blikopener). - Er werden in 2023 lessen en aanbevelingen voor het instrument geformuleerd.							

Beide uitgaventoetsingen

FWO-thematische oproepen

FWO-thematische oproepen	
Beheersautoriteit	Departement WEWIS via het FWO
Doelstelling	Sinds 2021 voorziet het FWO in financiering via thematische oproepen. Deze oproepen ondersteunen onderzoek binnen duidelijk afgebakende domeinen. In 2025 werden twee thematische oproepen gelanceerd: • Innovatie in de landbouw- en voedingssector (duur: 4 jaar)¹⁴⁹: Gericht op het stimuleren van onderzoek en innovatie ter ondersteuning van de transitie naar een duurzame landbouw en een flexibel voedselsysteem. Het betreft strategisch basisonderzoek met potentieel voor latere economische of maatschappelijke toepassingen, en met aandacht voor onder meer rendabiliteit, milieudruk, klimaat, agro-ecologie, biodiversiteit en schaalverandering. • Circulaire economie (duur: 2 jaar)¹⁵⁰: Deze oproep ondersteunt strategisch basisonderzoek over diverse wetenschapsdomeinen heen, met het oog op beleidsrelevante inzichten en praktische oplossingen. De nadruk ligt op brede maatschappelijke impact binnen thema's zoals bio-economie, chemie/kunststoffen, circulair bouwen, maakindustrie, voedselketen en waterkringlopen.
Doelgroep	De doelgroepen en deelnamevoorwaarden van thematische oproepen variëren naargelang de specifieke oproep. Voor de oproepen Innovatie in de landbouw- en voedingssector en Circulaire economie geldt bijvoorbeeld dat: • Een projectvoorstel kan worden ingediend door een promotor verbonden aan één van de vijf universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap of een promotor verbonden aan een Vlaamse onderzoekscentrum (bv. VITO, VIB, IMEC, VLIZ, Vlaamse hogescholen, Vlaamse onderzoekscentra met een subsidie van de overheid, ...). • Naast deze instellingen kunnen niet-Vlaamse onderzoekscentra als partner deelnemen aan het consortium voor maximaal 20% van het budget mits motivatie dat de inbreng van deze partner noodzakelijk is voor de goede uitvoering van het project en om de utilisatiedoelstellingen van het project te bereiken. Voor de onderzoeksprojecten in het kader van de thematische oproep Kom op tegen kanker geldt het volgende: • Het onderzoek wordt uitgevoerd aan een ontvankelijke Vlaamse hoofdonthaalinstelling, eventueel in samenwerking met andere Vlaamse en/of federale onderzoeksinstellingen. • Een niet-Vlaamse onderzoeksinstelling kan deelnemen voor maximaal 10% van het onderzoeksbudget.

¹⁴⁹ <https://www.fwo.be/nl/ondersteuningsprogramma-s/alle-oproepen/gevestigde-onderzoekers-onderzoeksteams/thematische-oproep-voor-onderzoeksprojecten-in-het-domein-van-innovatie-in-de-landbouw-en-voedingssector/>

¹⁵⁰ <https://www.fwo.be/nl/ondersteuningsprogramma-s/alle-oproepen/gevestigde-onderzoekers-onderzoeksteams/thematische-oproep-voor-onderzoeksprojecten-in-het-domein-van-de-circulaire-economie/>

FWO-thematische oproepen

Budget (bedrag en evolutie)	FWO-thematische oproepen, in mln EUR						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	0,00	0,00	0,22	0,49	7,20	7,23	7,02
KPI	Voor de thematische oproepen zijn geen specifieke vooraf vastgelegde KPI's gedefinieerd.						
Andere	Elke thematische oproep wordt gekenmerkt door specifieke modaliteiten, zoals het subsidiebedrag per project, het subsidiepercentage en de looptijd van het project. Op de oproeppagina's wordt, indien beschikbaar, ook informatie verstrekt over de slaagkansen van eerdere oproepen.						
Evaluatie-/impactanalyses	/						
Bronnen	• FWO-website • Jaarverslagen FWO (2021-2024) • Mededeling Vlaamse regering 3/10/2025 • FWO memorandum 2023						
Beschikbare indicatoren	• Geen						

IOF en interfaceactiviteiten

IOF en interfaceactiviteiten	
Beheersautoriteit	Departement WEWIS
Definitie	<u>IOF (ingekorte versie en uit W&I-decreet artikel 57 tot 59):</u> § 1. Bij elke associatie wordt één Industrieel Onderzoeksfonds opgericht.

IOF en interfaceactiviteiten

	§ 2. Een Industrieel Onderzoeksfonds is een intern bestemmingsfonds van de associatie. De Vlaamse Regering verleent jaarlijks, binnen de perken van de begrotingskredieten, subsidies aan de Industriële Onderzoeksfondsen. De partners bij een associatie kunnen op elk moment beslissen om aanvullende middelen in het Industrieel Onderzoeksfonds in te brengen. § 3. De middelen van een Industrieel Onderzoeksfonds worden aangewend voor het strategische basisonderzoek en het toegepaste onderzoek bij de partners van de associatie. <u>Interfaceactiviteiten: (W&I-decreet</u> artikel 2, 18°, artikel 56/3) De bevordering van de samenwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven, de economische en economisch-maatschappelijke valorisatie van het onderzoek dat de associatie uitvoert, of de oprichting van spin-offbedrijven.
Doelstelling	<u>IOF</u> (zie <u>IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit</u>): "Het strategisch basisonderzoek en het toegepast wetenschappelijk onderzoek, gefinancierd door IOF-middelen, hebben een economisch of economisch-maatschappelijk doel met een marktconform financieel rendement. Het onderzoek kan behoren tot alle wetenschappelijke disciplines. Ten minste 25% van de IOF-middelen wordt besteed aan de loonkosten van de IOF-mandaten. Maximaal 10% van de IOF-middelen kan besteed worden aan octrooikosten. Ten hoogste 10% van de IOF-middelen kan worden aangewend ter dekking van de kosten verbonden aan het beheer van de IOF-werking. De overige IOF-middelen kunnen besteed worden aan: 1° de werkingsuitgaven, uitrustingskosten en loonlasten voor onderzoeksprojecten, met een minimale looptijd van één jaar en een projectbedrag van ten minste 25.000 EUR per jaar; 2° projectkostenvergoedingen ter ondersteuning van IOF-mandaten." <u>Interfaceactiviteiten (ingekorte versie):</u> De subsidie (voor de interfaceactiviteiten) wordt aangewend voor de financiering van personeels-, werkings- en overheadkosten voor de volgende mogelijke interfaceactiviteiten: 1° bevordering van de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfs- en maatschappelijk leven, zoals: • stimulering en organisatie van contacten; • promotie van het aanbod aan kennis van de associatie; • partnersearch; • begeleiding bij technologische en economisch-maatschappelijke advisering met een marktconform financieel rendement;

IOF en interfaceactiviteiten

- ondersteuning bij het opstellen van contracten (juridische en financiële assistentie);

2° bevordering van de economische en economisch-maatschappelijke valorisatie met een marktconform financieel rendement van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd binnen de associatie, in het bijzonder:

- sensibiliserings- en opleidingsactiviteiten voor de valorisatie van het onderzoek;
- actieve opsporing van valoriseerbare resultaten die ondersteuning nodig hebben bij het valorisatieproces;
- begeleiding bij het opstellen van een valorisatieplan (inschakeling van externe consultants);
- marktonderzoek;
- opsporing van ondernemingen voor mogelijke exploitatie;
- bescherming van intellectuele eigendom (octrooiaanvraag en -beheer, licentieovereenkomsten, auteursrechten);
- het dagelijkse beheer van de via het IOF bekostigde mandaten en projecten en werking van het IOF;
- bevordering van de oprichting van spin-offbedrijven.

Maximaal 10% overhead.

Interfaceactiviteiten beperken zich tot interne activiteiten. Alle inkomsten uit die activiteiten worden opnieuw in de primaire activiteiten (opleiding, onafhankelijk onderzoek en ontwikkeling en verspreiding van onderzoeksresultaten) en in de versterking van IOF- en interfaceactiviteiten van de instellingen voor hoger onderwijs geïnvesteerd."

Doelgroep

- **5 associaties**
 - Minstens 25% van de IOF-middelen worden toegekend aan onderzoeksmandaten $\Rightarrow$ **mandaathouders** (zijn houder van een doctoraat op proefschrift of hebben minstens vijf jaar ervaring in de uitvoering of organisatie van toegepast wetenschappelijk onderzoek of strategisch basisonderzoek of hebben gelijkwaardige ervaring in de industrie).
 - 55% à 75% voor IOF-projectaanvragen **van de onderzoeksgroepen van de universiteiten en de hogescholen van de associatie.**
 - **Interfacediensten** (bv. TTO): De subsidie voor interfaceactiviteiten wordt aangewend voor personeels- (in de praktijk $\pm$ 90%), werkings- en overheadkosten (max. 10%) van interfacediensten, gericht op samenwerking met het bedrijfsleven en economische valorisatie.

Budget (bedrag en evolutie)

- **IOF-projecten en -mandaten**, in mln EUR

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
53,32	51,86	52,31	55,27	61,42	61,65	63,17

- **Interfaceactiviteiten**, in mln EUR

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
4,53	4,49	4,49	4,49	5,40	6,85	7,02

IOF en interfaceactiviteiten

KPI

Geen KPI's voor het instrument zelf, maar ...

- De verdeling van de **IOF-middelen** over de associaties heen gebeurt aan de hand van een **verdeelsleutel** bestaande uit het aandeel van **zes gewogen kennisvalorisatieparameters** (zie rij 'beschikbare indicatoren'). Deze sleutel wordt jaarlijks berekend (solidariteitscorrectie voor AUHLimburg van een minimaal aandeel van 4 % erin verwerkt) en wordt in de maand december van het voorgaande jaar door de betrokken instellingen gevalideerd. De sleutel voor 2025 was als volgt:

	AKU Leuven	AUHLimburg	AUHAntwerpen	AUGent	UABrussel
2025	42,82%	4,00%	13,19%	29,83%	10,16%

- De subsidies voor de **interfaceactiviteiten** worden onder de universitaire associaties verdeeld via een **verdeelsleutel** gebaseerd op het **aandeel wetenschappelijk personeel** aan de universiteiten (ZAP, AAP, WP). Deze sleutel wordt éénmaal bij de start van de vijfjarige beleidsperiode berekend en vermeld in het IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit. Met de solidariteitscorrectie voor AUHL van een minimaal aandeel van 5% erin verwerkt, is de sleutel voor de periode 2024-2028 als volgt:

	AKU Leuven	AUHLimburg	AUHAntwerpen	AUGent	UABrussel
2024-2028	40,72%	5,00%	12,32%	31,22%	10,75%

90% van de interfaceactiviteitsubsidie wordt besteed aan de personeelskosten en lonen van experts: juridisch, bedrijfseconomisch en ondernemerschap, procesbegeleiders in kennisvalorisatie in specifieke sectoren, communicatie, events organiseren, opleiders ondernemerschap, ...

Bronnen

- W&I-decreet, artikel 2, 18° en art 56/3 tot en met art 59
- Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap (IOF-en-interfaceactiviteitenbesluit)
- Evaluatie IOF en Interfaceactiviteiten (2023)
- ECOOM IOF-screening (2023)
- VLIR-TTO-impactmagazines (2020 en 2023)
- Data IOF verkregen van Departement WEWIS

Beschikbare indicatoren (tot en met 2023)

- Input: Overheidsmiddelen per jaar, en verdeling IOF-middelen en interfacemiddelen, per associatie
- Output: Aantal projecten die gefinancierd worden via IOF
- Output: Aantal publicaties via ECOOM-studie (2023)
- Outcome: Aantal citaties via ECOOM-studie (2023)
- IOF-parameters voor de hele associatie (niet specifiek de resultaten/impact van IOF-middelen) met hun respectievelijke gewicht (vanaf 2019), die gebruikt worden als parameters in de IOF-verdeelsleutel**

IOF en interfaceactiviteiten	
	○ P1 – Doctoraatsdiploma's (5%) ○ P2 – Publicaties en citaties (5%) ○ P3 – Industriële contractinkomsten en licentie-inkomsten (30%) ○ P4 – Europese projectinkomsten (kaderprogramma's) (20%) ○ P5 – Gepubliceerde aangevraagde en Toegekende octrooien (20%) ○ P6 – Opgerichte spin-offs (20%)
Opmerkingen	• Het rapport van de evaluatie van 2023 bevat gegevens over de parameters (bv. licentie-inkomsten, Europese inkomsten, aangevraagde en toegekende octrooien, aantal spin-offs, van 2019 tot 2023). De historische resultaten bepalen via de IOF-sleutel het aandeel van elke associatie in de huidige financiering. In het evaluatierapport worden geen directe resultaten en impacts weergegeven van de huidige IOF-financiering. • De ECOOM-analyse 2023 vertrekt van projecten die (mee) met IOF-middelen werden gefinancierd en bekijkt de set van onderzoekers verbonden aan elk van die projecten. Op deze set werd een bibliometrische analyse uitgevoerd die in essentie publicaties van onderzoekers die IOF-middelen hebben ontvangen vergelijkt met de publicaties van onderzoekers die geen IOF-middelen hebben ontvangen. De resultaten tonen dat onderzoekers die IOF-middelen hebben ontvangen meer gepubliceerd hebben dan onderzoekers die dit niet ontvingen, in alle wetenschappelijke domeinen. Hun publicaties hebben ook een iets grotere impact. Ze bevatten minder zwak geciteerde en meer sterk geciteerde artikels. • In de evaluatie van 2023 werden verschillende aanbevelingen geformuleerd.

Strategische onderzoekscentra

Strategische onderzoekscentra	
Beheers- autoriteit	Departement WEWIS
Doelstelling	De Vlaamse strategische onderzoekscentra (SOC's) worden vermeld in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet). Conform artikel 30 van dit decreet moet een SOC voldoen aan vier kernvereisten, nl. • Het gevoerde strategische onderzoek bouwt voort op wetenschappelijk onderzoek waarvan de wetenschappelijke excellentie in internationale vergelijkingen objectief aantoonbaar is; • Het strategisch onderzoekscentrum beschikt over een substantiële kritische massa; • De activiteiten van het strategisch onderzoekscentrum passen in het wetenschaps- en innovatiebeleid, bepaald door de Vlaamse Regering; • Het gevoerde onderzoek bezit een belangrijk valorisatiepotentieel, zodat het onderzoekscentrum als aantrekkingspool voor nieuwe bedrijfsactiviteiten in het Vlaamse Gewest kan gelden en ondersteuning kan bieden aan bestaande bedrijfsactiviteiten.

Strategische onderzoekscentra

Binnen dit kader ontwikkelden zich vier instellingen die elk een specifieke rol vervullen in het Vlaamse innovatielandschap en die in het W&I-decreet als SOC zijn opgenomen en waarbij hun voorwerp ook wordt vermeld. Het betreft imec, VIB, VITO en Flanders Make.

In mln EUR

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Flanders Make	25,14	31,72	38,49	47,42	57,18	53,97	54,99
imec	112,36	112,41	111,62	135,79	142,43	147,71	155,55
VIB	62,70	60,88	62,58	78,33	85,29	86,38	88,05
VITO	41,70	45,30	49,04	55,76	54,15	63,82	65,41

Andere

Conform artikel 35 van het W&I-decreet moet de werking van de SOC's vóór het verstrijken van de convenantperiode van 5 jaar geëvalueerd worden op basis van de daarin vastgelegde doelstellingen en indicatoren.

Opmerkingen, vragen, lacunes in informatie en data etc.

- De doelstellingen en rationale van de SOC's zijn doorgaans expliciet vastgelegd in regelgeving, beleidsnota's, convenanten en begrotingsdocumenten met beschikbaarheid van financiële input en outputrapportering (middelen, personeelsinzet, activiteiten, KPI's). Tegelijk blijft het moeilijker om sluitend te bepalen in welke mate de financiering rechtstreeks leidt tot de beoogde maatschappelijke en economische effecten, aangezien de impact van SOC's zich vaak op langere termijn manifesteert, sterk afhankelijk is van externe factoren en slechts gedeeltelijk kwantitatief kan worden toegeschreven aan de publieke basisfinanciering. Naast de uitdaging om de causale impact van de basisfinanciering scherp te isoleren, stellen meerdere evaluaties ook vragen bij de mate waarin de besteding van de structurele subsidie voldoende transparant en toewijsbaar wordt gerapporteerd. Hoewel de middelen formeel worden onderscheiden (bijvoorbeeld tussen gelabelde en niet-gelabelde subsidie), is het in de praktijk niet altijd eenvoudig om helder te reconstrueren welke activiteiten, kostenstructuren of strategische keuzes via de basisfinanciering worden gefinancierd.
- Binnen het beleidsveld "Innovatie" en meer specifiek onder het inhoudelijk structuurelement (ISE) "Brugfunctie tussen fundamenteel en toegepast onderzoek" wordt de ambitie uit het regeerakkoord 2024-2029 om nog sterker in te zetten op de aantrekkelijkheid en de troeven van de vier SOC's en op valorisatie en samenwerking met Vlaamse ondernemingen (en in het bijzonder kmo's) hernomen.
- De KPI's in de respectievelijke convenanten zijn welomschreven, maar verschillen merkkelijk tussen de SOC's.(zie verder fiche per SOC)
- De streefwaarden voor de KPI's worden, mits een beperkt aantal uitzonderingen, (op basis van de laatste evaluatie) ruimschoots overschreden. Dit kan de indruk wekken dat een aantal onvoldoende ambitieus zijn.
- SOC's moeten evolueren van sterke individuele spelers naar systeemactoren met expliciete ecosysteemverantwoordelijkheid. Een terugkerend thema uit evaluatierapporten is de verwachting dat SOC's een verbindende rol opnemen in het Vlaamse innovatiesysteem (quadruple helix) met nood aan een structurele samenwerking met:
 - Vlaamse universiteiten
 - Speerpuntclusters

Strategische onderzoekscentra

- Andere SOC's (intersoc-samenwerking)
- Vlaamse bedrijven, in het bijzonder kmo's
- Een ander wederkerend thema is de noodzaak om venturing strategisch in te bedden, met aangepaste KPI's en opvolging. De huidige metrieken volstaan niet altijd of worden niet altijd als opportuun beschouwd (waarbij een richtcijfer voor het aantal spin-offs mogelijk leidt tot versnippering en weinig opvolging i.p.v. inzet om een beperkt aantal ondernemingen van schaal te creëren).
- Uit de O&O&I-systeemanalyse blijkt dat er **geen gestructureerd platform bestaat** dat periodiek het strategisch O&O&I-kader evalueert/actualiseert/optimaliseert, inclusief actoren, rollen, toegang tot fondsen, en samenwerking tussen instellingen voor onderzoek en infrastructuur stimuleert, waarbij de SOC's een voorname rol spelen.
- De automatische aanlevering van onderzoeksinformatie (in ruime zin) vanuit de SOC's aan FRIS blijft over het algemeen een werkpunt.
- Naast de KPI-opvolging en de evaluatie in de context van een nieuw convenant, laten de SOC's zoals doorgaans ook opgenomen in de convenanten een periodieke impactmeting uitvoeren. Hierbij worden de effecten van de organisatie op verschillende domeinen systematisch in kaart gebracht. Deze rapporten onderscheiden daarbij economische impact (direct, indirect en afgeleid), wetenschappelijk-technologische impact en transitie-impact/katalytische impact. Dit gaat verder dan louter outputrapportering (publicaties, projecten, inkomsten) en probeert expliciet de bredere effecten te kwantificeren, zoals werkgelegenheidseffecten, toegevoegde waarde in de economie, kennistransfer naar bedrijven en bredere valorisatie.
- Deze rapporten laten ook een expliciete kwantificering van stroomafwaartse valorisatie via kennistransfer toe. Tussen 2021 en 2024 werd bijvoorbeeld 98 mln EUR toegevoegde waarde en 131 mln EUR extra output gerapporteerd op basis van bilaterale O&O-samenwerkingen via Flanders Make.
- Deze impactmetingen houden ook verband met de Vlaamse productiviteits- en competitiviteitsagenda ('Vlaamse versnelling'), waardoor de bijdrage van de SOC's kwantitatief belicht kan worden. Deze inzichten kunnen mogelijk dienen als onderbouw voor een meer outcome- en impactgerichte sturing binnen toekomstige convenanten, bijvoorbeeld door periodieke impactanalyses explicieter te koppelen aan de KPI-structuur, aangezien de evaluaties en impactmetingen nu grotendeels gescheiden worden.

imec

imec	
Beheersautoriteit	WEWIS
Doelstelling	Volgens het W&I-decreet is het voorwerp van imec het verrichten van strategisch onderzoek op het gebied van micro-elektronica, nanotechnologie, ontwerpmethodes en technologieën voor ICT-systemen Het convenant 2022-2026 omschrijft de twee strategische doelstellingen als volgt: • Het verrichten van grensverleggend strategisch onderzoek inzake nano-elektronica en digitale technologie teneinde de bouwblokken te ontwikkelen die bijdragen tot een beter leven in een duurzame maatschappij.

imec						
	- Het via partnerschappen of start-ups naar de markt brengen van nieuwe ontwikkelingen, en bedrijven en universiteiten helpen toegang te krijgen tot de nieuwe technologieën. De strategische doelstellingen van imec worden verder geconcretiseerd in een reeks operationele doelstellingen, met name: - OD 1. Het aangaan van wereldwijde partnerships in marktdomeinen waar nanotechnologie, digitale technologie en digitale systeemtechnologie en innovatie belangrijk zijn, om technologische oplossingen te ontwikkelen die relevant zijn voor de industrie en die de competitieve positie en uitstraling van Vlaanderen versterken. - OD 2. Het uitvoeren van vraaggedreven onderzoek en laagdrempelige kennisverspreiding door middel van imec.icon en het bredere VLAIO-instrumentarium. - OD 3. Het bevorderen van de samenwerking en de coördinatie tussen de Vlaamse universiteiten op het vlak van het onderzoek inzake nanotechnologie en digitale technologie en met de universiteiten naar samenwerking streven in een partnerschap. - OD 4. Het bevorderen van disseminatie van nieuwe technologieën naar universiteiten, bedrijven en de publieke sector in Vlaanderen. - OD 5. Het uitwisselen van ideeën en informatie en samenwerking met andere industrie-georiënteerde onderzoeks- en ontwikkelingscentra, zowel binnenlandse als buitenlandse. - OD 6. De uitbouw van een geïntegreerde groep imec, zijnde een geheel van rechtspersonen waarmee imec is verbonden, overeenkomstig het groepsbeleid en de groepsstrategie die binnen de imec-groep worden vastgelegd. - OD 7. Alle activiteiten die rechtstreeks of onrechtstreeks met bovenvermelde activiteiten verband houden.					
Budget (bedrag en evolutie)	Subsidie aan imec in het kader van het convenant met de Vlaamse overheid, in mln EUR					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	112,36	112,41	111,62	135,79	142,43	147,71
	2025 155,55 Additioneel heeft imec van de Vlaamse overheid een investeringssubsidie ontvangen van 8 mln EUR in 2022, 2 mln EUR in 2023, 2 mln EUR in 2024 en 2 mln EUR in 2025.					
KPI	De uitvoering van de strategische en operationele doelstellingen wordt in het convenant 2022–2026 opgevolgd aan de hand van een aantal performantie-indicatoren. Deze indicatoren zijn gegroepeerd onder de assen uitmuntendheid en regionale impact en geven concreet weer hoe de voortgang en resultaten van imec gemeten worden. Daarnaast wordt de hefboomwerking van imec op een kwalitatieve manier beoordeeld, maar dit geldt niet formeel als een KPI. - Uitmuntendheid: - KPI 1: Aantal peer reviewed publicaties; - KPI 2: Octrooien – aantal eerste indieningen; - KPI 3: Aantal doctorandi; - Regionale impact: - KPI 4: Aantal nieuwe spin-offs (cumulatief);					

imec	
	○ KPI 5: Nieuwe imec.istart-bedrijven; ○ KPI 6: Inkomsten uit samenwerking met ondernemingen uit de regio; ○ KPI 7: Partnerships met entiteiten uit de regio. Hefboomwerking: De hefboomwerking van imec wordt beoordeeld op basis van de rapportering over internationale programma's, maar dit wordt niet als kwantitatieve KPI opgenomen.
Andere	In het kader van de EU Chips Act (2022) wordt een grote investering gepland op de imec-campus in Leuven met de bouw van de NanoIC-pilotline. De totale geplande investering in de NanoIC-pilotline bedraagt ongeveer 2,5 miljard EUR, bestaande uit publieke en private financiering. De EU draagt in het kader van de Chips Act 700 mln EUR bij, aangevuld met eenzelfde bedrag van de Vlaamse Regering. De resterende 1,18 miljard EUR is afkomstig van industriële partners.
Bronnen	• W&I-decreet • Convenant 2017-2021 en 2022-2026 • Lopende evaluatie imec 2026 • Evaluatie imec 2021
Opmerkingen, vragen, lacunes in informatie en data etc.	• Uit de lopende evaluatie van imec blijkt de wens van de Vlaamse overheid om duidelijker te rapporteren over de wijze waarop en de mate waarin zowel gelabelde als niet-gelabelde subsidies worden ingezet binnen de bredere organisatie. In het bijzonder leeft de verwachting dat de besteding van de niet-geoormerkte basisfinanciering duidelijker wordt gekoppeld aan concrete activiteiten, kostenstructuren en strategische prioriteiten. Daarnaast wordt gevraagd om consistentier te rapporteren welke kosten door subsidies worden gedekt, zowel voor gelabelde als niet-gelabelde middelen. • Daarbij wordt ook benadrukt dat in een nieuw convenant explicieter moet worden vastgelegd of de overeenkomst betrekking heeft op onderzoek, ontwikkeling en valorisatie dan wel op de volledige organisatie. Tevens wordt gesteld dat de niet-gelabelde subsidie bestemd is voor strategisch basisonderzoek en niet voor activiteiten met een meer commercieel doeleinde. • Uit dezelfde evaluatie wordt aangestipt dat de rapportering uitgebreider kan. Zo wordt er opgemerkt dat er geen aparte rapportering bestaat omtrent de werking van de core-labo's, en dat het algemene jaarverslag hierover onvoldoende duidelijkheid verschaft. Een aparte rapportering voor geoormerkte initiatieven en imec.xpand zou mogelijk ook nuttig zijn. • Imec rapporteert conform het convenant over het aantal spin-offs, maar het aantal blijft relatief beperkt. Een herziening van deze KPI kan wenselijk zijn, waarbij niet enkel het aantal oprichtingen wordt gemeten, maar ook de kwaliteit, maturiteit en netto-impact. • De KPI rond inkomsten uit samenwerking omvat diverse inkomstenstromen (licenties, servicecontracten, samenwerkingen), waardoor de link met de beleidsdoelstelling niet altijd scherp is. • De incubatiewerking wordt gemeten op basis van het aantal contracten via imec.istart, inclusief internationale bedrijven. Gelet op de regionale doelstelling van de convenantmiddelen kan het aangewezen zijn om de KPI's explicieter te koppelen aan economische impact in Vlaanderen of deze minstens apart te rapporteren.

VIB	
Beheersautoriteit	WEWIS
Doelstelling	Volgens het W&I-decreet is het voorwerp van VIB het verrichten van biomoleculair strategisch basisonderzoek in de levenswetenschappen, met als oogmerk het verhogen van de kennis van de levensprocessen en -systemen en het vertalen van die kennis in economische groei en wetenschappelijke vooruitgang. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN opgenomen in het convenant 2022-2026 1. Het stimuleren van de internationale uitstraling van Vlaanderen in het domein van de biotechnologie. 2. Het uitbouwen van een autonome interuniversitaire structuur die een stabiele en stimulerende omgeving creëert voor hoogkwalitatief basisonderzoek in de biotechnologie in Vlaanderen. 3. Het verrichten en/of het laten verrichten van onderzoeksactiviteiten op het vlak van biotechnologie. 4. Het actief bijdragen tot de vorming van onderzoekers in het domein van de biotechnologie. 5. Het creëren van een gestructureerde valorisatiepolitiek voor in Vlaanderen gerealiseerde onderzoeksresultaten met industriële opportuniteiten in het domein van de biotechnologie. 6. Het bevorderen van industriële activiteit in Vlaanderen in het domein van de biotechnologie. Het bevorderen van de samenwerking met de industrie in het domein van de biotechnologie, met inbegrip van het verzekeren van transfer van technologie en kennis naar de in Vlaanderen gevestigde industrie, het aantrekken en uitvoeren van industriële onderzoeksprojecten, het opstarten van nieuwe biotechbedrijven, het aantrekken van kapitaal, of het nemen van financiële participaties in aanverwante projecten, verenigingen of bedrijven. 7. Het verrichten en/of laten verrichten van onderzoek op een duurzame, ethische en maatschappelijk verantwoorde manier. 8. Door haar wetenschappelijk onderzoek en valorisatiestrategie bijdragen tot oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen, zoals de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, met het oog op het creëren van een duurzame toekomst. 9. Het deelnemen aan de brede maatschappelijke discussie over de wetenschappelijke en technologische aspecten van de biotechnologie door het actief voeren van een objectieve wetenschapscommunicatie met specifieke aandacht voor publieksvoorlichting, regelgeving en risico-inschatting. 10. Het opzetten van (thematische) synergetische interdisciplinaire onderzoeksinitiatieven met de andere Vlaamse strategische onderzoekscentra (zoals NERF), speerpuntclusters of andere wetenschappelijke onderzoeksinstellingen in Vlaanderen.

**Budget (bedrag en
evolutie)**

Toelage aan VIB in het kader van het convenant met de Vlaamse overheid, in mln EUR

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
62,70	60,88	62,58	78,33	85,29	86,38	88,05

Daarnaast heeft VIB ook investeringsmiddelen ontvangen (4 mln in 2023 en 2 mln in 2024).

KPI

Voor de (jaarlijkse) voortgangscntrole van de realisatie van de strategische doelstellingen, wordt er via 3 sporen gewerkt: het opvolgen van een aantal beste praktijken, 10 KPI's hetzij jaarlijks hetzij op het einde van de convenantperiode te meten en de jaarlijkse monitoring van een aantal gegevens.

De opvolging van de performantie wordt geclusterd rond 6 categorieën: 1) de wetenschappelijke excellentie van VIB, 2) de technologie of kernfaciliteiten van VIB, 3) innovation and business, 4) de hefboomwerking, 5) de maatschappelijke en beleidsimpact en tenslotte 6) de samenwerkingsinitiatieven. De bijhorende KPI's zijn:

- **Wetenschappelijke excellentie**

KPI 1: Citatie-impact peer-reviewed publicaties

KPI 2: Aantal publicaties in hogerangtijdschriften (top-25%)

KPI 3: Aantal publicaties in toptijdschriften (top-5%)

KPI 4: Aantal doctorandi

- **Technologie**

KPI 5: Ontwikkelen van grensverleggende technologieën (NERF)

- **Innovation and business**

KPI 6: Aantal ingediende en gepubliceerde octrooiaanvragen

KPI 7: Aantal start-ups

KPI 8: Industriële inkomsten

- **Hefboomwerking**

KPI 9: Internationale inkomsten

- **Maatschappelijke beleidsimpact**

- **Samenwerkingsinitiatieven**

VIB	
	KPI 10: Samenwerkingsverbanden met andere SOC's, instellingen en speerpuntclusters
Andere	Ter versterking van het innovatie-ecosysteem en de incubator- en acceleratorwerking heeft de Vlaamse Regering op 19 december 2025 beslist om 990.637 EUR subsidie toe te kennen aan het project 'Biotope – het internationale biotech-start-up-ecosysteem, geworteld in Vlaanderen' van VIB . Biotope wil Vlaanderen versterken als internationale innovatiehub voor biotechnologie. Het programma ondersteunt jonge, internationale biotech start-ups in een vroege fase, met focus op oplossingen voor klimaatverandering, duurzame landbouw, circulaire materialen en andere uitdagingen rond 'planetary health'.
Bronnen	• W&I-decreet • Convenant 2017-2021 en 2022-2026 • Lopende evaluatie VIB 2026 • Evaluatie VIB 2021
Opmerkingen	• Uit de lopende evaluatie wordt opgemerkt dat er discussie bestaat over welke activiteiten er binnen de convenantlogica thuishoren en welke niet. Zo is de agro-incubator structureel verlieslatend en heeft daardoor mogelijk permanent basisfinanciering. • Er zijn stappen gezet om kwantitatieve indicatoren te complementeren met kwalitatieve via de zogenaamde impactstudies. De impactmeting staat methodologisch los van de convenant-KPI's (zoals publicaties, doctoraten, octrooien, spin-offs). Het rapport beschrijft een aparte impactanalyse, niet een operationalisering van bestaande KPI's. In de voortgangsrapportering van het convenant is voorzien in het documenteren van een aantal beste praktijken.

VITO

VITO	
Beheers-autoriteit	WEWIS
Doelstelling	Volgens het W&I-decreet is het voorwerp van VITO het verrichten van strategisch basisonderzoek in de domeinen energie, leefmilieu, materialen en aardobservatie met het oog op het stimuleren van duurzame ontwikkeling en het versterken van het economische en maatschappelijke weefsel in Vlaanderen. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN opgenomen in het convenant 2024-2028 1. Een internationaal gerenommeerde onderzoeksorganisatie zijn op het vlak van technologie voor een leefbare omgeving en duurzame ontwikkeling op Vlaams en Europees vlak, met een hefboomwerking op wereldvlak. 2. Bijdragen tot de versterking van het economisch weefsel, de concurrentiekracht en de industriële verankering op het vlak van technologie voor een leefbare omgeving en duurzame ontwikkeling in Vlaanderen.

VITO							
	3. Als onafhankelijk expertisecentrum het Vlaams beleid inzake technologie voor een leefbare omgeving en duurzame ontwikkeling ondersteunen en Referentietaken uitvoeren in opdracht van de Vlaamse overheid, zoals bepaald in het Beheersreglement. 4. Meerwaarde realiseren voor de maatschappij door burgers bij onderzoek en de duurzaamheidstransitie te betrekken en warm te maken voor technologie voor een leefbare omgeving en duurzame ontwikkeling. 5. Een aantrekkingspool zijn voor Vlaamse en internationale talenten, en deze verder vormen, o.a. met het oog op doorstroming naar het Vlaams bedrijfsleven.						
Budget (bedrag en evolutie)	Subsidie aan VITO in het kader van het convenant met de Vlaamse overheid, in mln EUR						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	41,70	45,30	49,04	55,76	54,15	63,82	65,41
	Daarnaast heeft VITO nog investeringsmiddelen ontvangen (6 mln in 2023 en 16 mln in 2024). VITO ontvangt tevens toelagen voor de uitvoering van referentietaken. Het lopende beheersreglement voor de referentietaken van VITO geldt voor de periode 1 januari 2024 tot en met 31 december 2028. Voor de uitvoering van deze referentietaken ontvangt VITO jaarlijks toelagen vanuit drie beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid. Het totale budget hiervan voor 2024 bedraagt 12,491 mln EUR per jaar (prijspeil 2024), waarvan 8,621 mln EUR vanuit WEWIS, 3,51 mln EUR via het beleidsdomein Omgeving en 360.000 EUR via het beleidsdomein Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie. De bedragen worden jaarlijks geïndexeerd met de gezondheidsindex en kunnen worden aangepast via de Vlaamse begroting.						
KPI	VITO’s prestaties op het vlak van het behalen van de strategische doelstellingen voor de periode 2024-2028 worden opgevolgd aan de hand van KPI’s, aangevuld met enkele kwantitatieve en kwalitatieve monitoringindicatoren. In de jaarlijkse rapportering worden ook narratieven verwacht bij de rapportering over de voortgang. As 1 – Economische valorisatie KPI1: Industriële inkomsten KPI2: Vlaamse industriële inkomsten 8 monitoringindicatoren, waaronder aantal ingediende patentaanvragen, aandeel gevaloriseerde patenten, aantal nieuwe spin-offs opgericht in jaar van rapportering, cumulatief aantal spin-offs sinds de oprichting van VITO As 2 – Wetenschappelijke excellentie KPI3: Competitief verworven onderzoeksmiddelen 3 monitoringindicatoren, waaronder aantal peer reviewed publicaties voor elk onderzoeksdomein van VITO As 3 – Talent KPI4: Aantal doctoraatspromoties 9 monitoringindicatoren, waaronder slaagpercentage doctorandi gestart sinds 2019, bestemming van VITO-verlaters						

VITO	
	- As 4 – Structurele samenwerking 5 monitoringindicatoren, waaronder aantal samenwerkingsprojecten met speerpuntclusters, met indicatie of VITO al dan niet trekker is, aantal samenwerkingsprojecten met kmo's - As 5 – Maatschappelijke en beleidsimpact - KPI5: Publieke inkomsten 6 monitoringindicatoren, waaronder bereik van VITO's duurzaamheidsbarometer, totale publieke inkomsten vanuit Europese (niet-Vlaamse) overheden voor elk onderzoeksdomein van VITO
Andere	Vanaf 2020 worden de werkmiddelen voor de looptijd van het convenant 2018-2023 met 1 mln EUR verhoogd om de transformatie van VITO van een sterk onderzoeksgedreven organisatie naar een excellente maar meer valorisatiegedreven onderzoeksorganisatie te ondersteunen. Concreet worden onder meer volgende initiatieven genoemd: - Clean Vision Summits - AYOUBI (Accelerate Your Business Idea) 'Bridge the gap'-programma voor spin-offs - VITO4Starters - Opzetten van een nieuw CRM-systeem Ter versterking van het innovatie-ecosysteem en de incubator- en acceleratorwerking van VITO heeft de Vlaamse Regering 4,36 mln EUR aan VITO4STARTERS toegekend. VITO4STARTERS is het incubatie- en acceleratieprogramma voor cleantech-start-ups in Vlaanderen. Het helpt start-ups om sneller door de 'valley of death' te komen door hen te ondersteunen met modellering en algoritmen, procesoptimalisatie, prototyping en integratie- en betrouwbaarheidstesten. Aan het convenant 2024-2028 met VITO werd een addendum toegevoegd rond het opzetten van boosters die versnellingen en opschaling moeten inzetten om het potentieel van de Vlaamse rol in een Transregionale Circulariteitshub te identificeren en vervolgens waar te maken. Het doel van deze aanpak is om vraagstukken om te zetten naar opschaalbare acties in de vorm van nieuwe investeringen, innovatieve technologie-opschaling, feedstock-verzekering en contracten. Daarnaast wordt toegewerkt naar een sterke Vlaamse positie in een toekomstige Transregionale Circulariteitshub in het kader van de Clean Industrial Deal, die grensoverschrijdende samenwerking, slimme specialisatie en infrastructuurontwikkeling moet faciliteren
Bronnen	- W&I-decreet - Convenanten 2018-2023 en 2024-2028 - Evaluatie 2023 VITO
Opmerkingen	De KPI-set focust sterk op hefboomwerking, competitieve excellentie en financiële performantie. De maatschappelijke impact is wel onderdeel van de strategische doelstellingen, maar wordt minder rechtstreeks vertaald in kwantitatieve impact-KPI's. Het meest recente jaarverslag maakt tegelijkertijd melding van een groot aantal projecten met impact, beschreven op een kwalitatieve manier.

VITO	
	• Er is geen duidelijke positionering van VITO-activiteiten op de TRL-schaal, en dit raakt aan de vraag waar publieke middelen worden ingezet in de innovatieketen (strategisch basisonderzoek vs. latere valorisatiefases). • VITO-partnerbedrijven introduceren vaker product- en procesinnovaties dan Vlaamse bedrijven in het algemeen, maar er is evenwel geen causaal verband bewezen tussen (samen)werken met VITO en de innovatie-inspanningen van deze bedrijven (ECOOM-innovatie-impactanalyse 2023).

Flanders Make

Flanders Make																				
Beheersautoriteit	WEWIS																			
Doelstelling	Volgens het W&I-decreet is het voorwerp van Flanders Make gericht op de langetermijnversterking van de internationale competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie door het uitvoeren van industriegedreven, pre-competitief, excellent, strategisch en toegepast onderzoek met het oog op valorisatie, in de domeinen mechatronica, productontwikkelingsmethodes en geavanceerde productietechnologieën. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN opgenomen in het convenant 2023-2027 1. Hefbomen creëren en continu versterken van de wetenschappelijke basis om kritische massa en excellentie op wereldniveau te bereiken en aan te houden door industrieel relevant strategisch onderzoek te programmeren en uit te voeren om industriële noden en uitdagingen via een pull-mechanisme op te lossen. 2. Versnellen van technologische innovatie in de Vlaamse maakindustrie door de exploitatie van nieuwe kennis via onderzoek en het stimuleren van brede kennisdiffusie en implementatie van de onderzoeksresultaten. 3. Creëren en versterken van een open innovatieomgeving op zoek naar synergieën, wat een hechte en structurele samenwerking in onderzoek mogelijk moet maken. 4. Uitvoeren van projecten die herbruikbare resultaten opleveren om schaalbaarheid van onderzoek mogelijk te maken en om de uitvoering van de roadmaps te ondersteunen. 5. Verder versterken van grensoverschrijdende en internationale samenwerking in innovatie.																			
Budget (bedrag en evolutie)	Subsidie aan Flanders Make in het kader van het convenant met de Vlaamse overheid, in mln EUR <table><tr><th>2019</th><th>2020</th><th>2021</th><th>2022</th><th>2023</th><th>2024</th><th>2025</th></tr><tr><td>25,14</td><td>31,72</td><td>38,49</td><td>47,42</td><td>57,18</td><td>53,97</td><td>54,99</td></tr></table>						2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	25,14	31,72	38,49	47,42	57,18	53,97	54,99
2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025														
25,14	31,72	38,49	47,42	57,18	53,97	54,99														
KPI	De strategische doelstellingen zijn vertaald naar KPI's, gegroepeerd in 4 overkoepelende thema's, die indirect verwijzen naar de strategische doelstellingen:																			

Flanders Make	
	- Op het vlak van wetenschappelijke excellentie - KPI1: Gewogen “peer reviewed” publicaties - KP2: Omzet internationale subsidieprojecten - Op het vlak van industriële relevantie van onderzoek - KP3: Participerende bedrijven, waarvan minstens 40% kmo’s - KPI4: Industriële omzet - Op het vlak van regionale impact - KPI5: Bereikte bedrijven - Op het vlak van hefboomwerking en synergie - KPI6: Hefboominkomen
Andere	Het lopende convenant, dat de werkingsperiode 2023-2027 bestrijkt, voorziet in de optie om in het kader van een midterm review in 2025 de activiteiten van Flanders Make (en de hiervoor toegekende overheidssteun) uit te breiden. Uit het uitbreidingsvoorstel van Flanders Make werd beleidsmatig gekozen voor 2 initiatieven: de opstart van een strategisch onderzoeksprogramma rond virtuele validatie van autonome missies en de opstart en uitbouw van spin-out-werking en incubatie- en acceleratiewerking. De Vlaamse Regering kent hiervoor respectievelijk 2,5 mln EUR en 1,4 mln EUR toe (cf. beslissing van de Vlaamse Regering van 19 december 2025).
Bronnen	- W&I-decreet - Convenant 2023-2027 - Evaluatie 2022 van Flanders Make
Opmerkingen	- De evaluatie van Flanders Make van 2022 stelde vast dat de huidige KPI-set niet volledig aansluit bij de toenmalige intermediaire doelstelling van het instituut, namelijk het effectief versterken van de technologische ontwikkeling in Vlaamse bedrijven. In de evaluatie wordt gesteld dat in de set van bestaande KPI’s geen indicator is opgenomen die rechtstreeks meet in welke mate deze intermediaire doelstelling daadwerkelijk wordt gerealiseerd. De toenmalige valorisatie-indicator (KPI 2.1 “Technologische utilisatie”) wordt daarbij omschreven als inputgericht, wat impliceert dat ze eerder de inspanning of activiteit registreert dan het effect in bedrijven. De bereidheid van bedrijven om te betalen voor onderzoeksresultaten (via contractonderzoek of royalties) kan worden gezien als signaal van gepercipieerde toegevoegde waarde, en zou kunnen fungeren als indicator. - Slechts in enkele gevallen wordt economische impact expliciet gekwantificeerd (kostenbesparing, lagere kostprijs), terwijl de evaluatie wijst op het risico dat er bovenmatige aandacht bestaat voor zaken die eenduidiger gemeten kunnen worden (what gets measured, gets done). - De huidige rapporteringslogica (convenant versus niet-convenant) maakt onvoldoende duidelijk in welke mate middelen daadwerkelijk uit de private sector komen. Daardoor kan de indruk ontstaan dat er sprake is van sterke externe hefboomwerking, terwijl het in werkelijkheid vaak gaat om bijkomende publieke financiering. In de evaluatie wordt daarom gesteld dat het aandeel financiering uit contractonderzoek voor de private sector de meest eenduidige en robuuste indicator is.

Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)

Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)	
Beheers- autoriteit	Beleidsdomein OV
Definitie	Het PWO-programma vormt de basisfinanciering van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek binnen elke hogeschool. Codex Hoger Onderwijs Artikel III.44., §4. De toegekende bedragen worden door de hogescholen besteed aan het dekken van zowel kosten voor het opzetten van een organieke ondersteuningsstructuur als de kosten verbonden met de uitvoering van de projecten van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in het kader van het professioneel hoger onderwijs.
Doelstelling	Codex Hoger Onderwijs Artikel II.18. §2. • Universiteiten zijn werkzaam op het gebied van wetenschappelijk onderzoek. • Hogescholen zijn werkzaam op het gebied van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek. Binnen een School of Arts zijn hogescholen ook werkzaam op het gebied van het onderzoek in de kunsten, in samenwerking met een universiteit. • De ontwikkeling en de beoefening van de kunsten maken deel uit van de opdracht van de hogescholen die binnen een School of Arts kunstopleidingen organiseren. • De Hogere Zeevaartschool is werkzaam op het gebied van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de nautische wetenschappen. Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek (PWO) wordt uitgevoerd door onderzoekers verbonden aan de hogescholen. PWO vertrekt vanuit concrete vragen en uitdagingen uit het werkveld en richt zich op het vinden van toepasbare oplossingen voor reële problemen. Het onderzoek wordt systematisch en methodisch uitgevoerd, vaak in nauwe samenwerking met bedrijven, overheden en andere maatschappelijke organisaties. Dit type onderzoek stimuleert innovatie, professionalisering en maatschappelijke impact, en draagt bij aan duurzame kennisontwikkeling. Het versterkt bovendien de band tussen hogescholen en het werkveld, doordat onderzoekers actief meewerken aan oplossingen voor actuele noden. Door deze nauwe samenwerking blijft het onderwijs up-to-date in cocreatie en worden studenten beter voorbereid op de beroepspraktijk dankzij actuele kennis, relevante vaardigheden en de juiste professionele attitudes.
Doelgroep	De middelen zijn uitsluitend bedoeld voor onderzoekers en docenten aan Vlaamse hogescholen, vaak in samenwerking met studenten en beroepsprofessionals. (incl. het opzetten van een organieke ondersteuningsstructuur). Samenwerking met onderzoeksgroepen van de universiteiten kan, maar is geen vereiste.
Budget (bedrag en evolutie)	• Budget: licht stijgend, in mln EUR

Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	29,32	30,01	30,47	32,62	34,50	35,77	36,51

KPI	Geen, maar verdeelsleutel: De bedragen, verkregen na toepassing van paragraaf 1 en 2, worden verdeeld onder de hogescholen op basis van de som van: • 1° 100% van het aantal opgenomen studiepunten in de initiële professionele bacheloropleidingen, berekend overeenkomstig artikel III.7 van de Codex Hoger Onderwijs; • 2° 50% van het gemiddeld aantal opgenomen studiepunten over de academiejaren t-7/t-6 tot en met t-3/t-2 waarvoor studenten zich hebben ingeschreven in een diplomacontract voor bachelor-na-bacheloropleidingen. In afwijking van het eerste lid kan vanaf het begrotingsjaar 2019 de jaarlijkse toename van de middelen voor het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek verdeeld worden op basis van outputindicatoren. De Vlaamse Regering stelt daarvoor een werkgroep samen die uiterlijk tegen 30 juni 2015 een voorstel uitwerkt. Op basis van dat voorstel legt de Vlaamse Regering tegen 1 januari 2016 de lijst van outputindicatoren vast, alsook de concrete verdelingswijze. (bron: artikel III.45, §3 Codex Hoger Onderwijs). Hieraan werd er nog geen concrete uitvoering gegeven. <i>Opmerking : In de praktijk zijn outputindicatoren niet in gebruik.</i>
Jaarlijkse rapportering	Met toepassing van het artikel IV.83, §2, 3° van de CHO rapporteren de hogescholen jaarlijks in het jaarverslag over de besteding van de middelen voor het praktijkgericht wetenschappelijke onderzoek, vermeld in artikel III.44.
Beschikbare evaluatie/impactanalyse	• Impactmagazines VLHORA Publicaties met onze standpunten en adviezen De Vlaamse Hogescholenraad • (Rapport: Naar een duurzame vormgeving van impactbevordering van onderzoek door Hogescholen van Vlaanderen) ⇒ weinig relevante info
Bronnen	• Codex Hoger Onderwijs – Artikel III.44 (11/10/2013) https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1023887&datum=&geannoteerd=false&print=false#H1064883WEWIS-budgettabel • FRIS-databank: (geautomatiseerd aanlevering van metadata onderzoek door 13 hogescholen sinds december 2024) ○ PWO free research (1) ○ PWO – practice oriented research (769) ○ PWO – team-based research (16) • Parlementaire vraag over middelen PWO: https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1383573 • https://www.vlaamsehogescholenraad.be/nl/hefboom-praktijkgericht-wetenschappelijk-onderzoek

Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)	
	• VRWI¹⁵¹ Advies 16949 : Belang voor onderwijs en regio van praktijkgericht onderzoek in bacheloropleidingen met professionele gerichtheid. Advies VRWI Vlaanderen.be
Beschikbare indicatoren	• Output: Aantal gefinancierde projecten via FRIS-databank (up-to-date)
Opmerkingen	• Over PWO is er in het algemeen weinig informatie te vinden. Op de websites van de hogescholen, in de jaarverslagen en in de FRIS-databanken staan vaak wel de PWO-projecten vermeld. • Er zijn weinig analysedata te vinden over concrete resultaten van PWO-projecten. • Wel zijn er impact- of succescases in impactbrochures beschikbaar op websites van Vlhora en van de hogescholen evenals filmpjes op de homepagina van FRIS. • Er zijn geen aanbevelingen terug te vinden specifiek voor het instrument. • De FRIS-databank bevat projecten van de hogescholen en publicaties die daaruit voortkomen.

¹⁵¹ De Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI) was de voorloper van de Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO).

8. BIJLAGE 2: ONDERZOEKSVRAGEN – CONCORDANTIETABEL

8.1. Generieke onderzoeksvragen

Analyse

	Bronnen 152	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
1) Hoe efficiënt en effectief is de betrokken regelgeving/het betrokken beleidsinstrument? a) Zijn de doelstellingen van de regelgeving/het beleidsinstrument uitdrukkelijk bepaald en beschreven (bv. in Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BBT), Memorie van Toelichting bij een decreet, enz.)? b) Is de regelgeving/het beleidsinstrument en ratio legis nog up-to-date en relevant in de huidige (maatschappelijke) context? c) Som de andere indicatoren (kwantitatief en kwalitatief) dan prestatie-indicatoren op die toelaten om de regelgeving/het beleidsinstrument inhoudelijk en financieel te evalueren.	DOC, DI, FG, BS	* VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Impactanalyse van het FWO-programma SBO -projecten 2021 * Memorandum FWO 2023 * Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BTT) * Evaluatie Baekeland- en Innovatiemandaten (2026) * Jaarverslag Vlaamse Hogescholen Raad 2024 * Impactstudie VLIR 2017 * Studie VUB speerpuntclusters * Publicatie VLAIO:	* Vlaamse Beleidsplan AI & CS 2023 * COOCK+ 2025 * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BTT) * Midterm review Vlaamse Speerpunt Clusters- 22-12-2023 * Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten en onderliggende regelgeving opgesteld door het Departement WEWIS)	* Evaluatie Flanders Make 2022 * Evaluatie VITO 2023 * Evaluatie VIB (lopende in 2026 en 2021) * VARIO-rapport (2025) * Doorbraakonderzoek in Vlaanderen * VBH (Vlaamse Brede Heroverweging) doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Beleids- en Begrotingstoelichtingen (BTT) * Jaarverslag Vlaamse Hogescholen Raad 2024 * VLHORA * MEMORANDUM_2024_ONLINE_LOW.pdf * Impactstudie VLIR 2017 * Studie VUB speerpuntclusters * Publicatie VLAIO: Handleiding Strategisch Basisonderzoek voor Clusters * VLIR-evaluatie: The Economic	Dit is een brede onderzoeksvraag waarbij deelvraag a) praktisch integraal uit documentanalyse en het instrumentenoverzicht (met regelgeving) beantwoord kan worden voor de verschillende instrumenten binnen de scope van de uitgaventoetsingen, en de andere deelvragen deels beantwoord kunnen worden.	Doelstellingen, indicatoren en – waar beschikbaar – informatie over doelbereiking, middelen en werking van de instrumenten zijn in eerste instantie beschreven in de fiches per instrument (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT). Deze fiches vormen de centrale bron voor de beschrijving van de beleidsinstrumenten en hun operationele kenmerken. Aanvullende inzichten met betrekking tot relevantie, effectiviteit, evaluatiekaders en neveneffecten zijn terug te vinden in de analyse en synthesehoofdstukken, met name in hoofdstukken 3 en 4, alsook in hoofdstuk 6 (inclusief resultaten volgende uit interviews en focusgroepen).

¹⁵² Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 152	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
Welke resultaten werden geboekt? Welke indicatoren kunnen verder worden bepaald en welke data moeten hiervoor bijgehouden worden? d) Worden de doelstellingen van de regelgeving/het beleidsinstrument behaald? i. Zijn de middelen voor deze maatregel op een bepaald moment (substantieel) aangepast en zo ja, in welke zin? ii. Welk effect heeft deze aanpassing gehad op de doelbereiking van de maatregel? Geef voor het antwoord op die vragen een tijdsreeks. e) Zijn er positieve of negatieve neveneffecten?		Handleiding Strategisch Basisonderzoek voor Clusters- Jan 2023 *VLIR-evaluatie: The Economic Contribution of the Flemish Universities December 2017 BiGGAR Economics *VLAIO Speerpuntclusters: https://www.vlaio.be/nl/clusterorganisaties/het-clusterbeleid/speerpuntclusters 2026 *Regmed XB: Why RegMed XB 2026 *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten)		Contribution of the Flemish Universities December 2017 BiGGAR Economics *VLIR Verkiezingsmemorandum 2024 https://vlir.be/publicaties/verkiezingsmemorandum-2024/ *VLAIO Speerpuntclusters: https://www.vlaio.be/nl/clusterorganisaties/het-clusterbeleid/speerpuntclusters *Regmed XB: Why RegMed XB *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten en onderliggende regelgeving opgesteld door het Departement WEWIS)		
2) Welke lessen kunnen we trekken uit de 'best practices' in andere regio's en/of landen en dit onder meer op het vlak van (en indien van toepassing): a) Inhoud van de maatregel; b) Aantal gebruikers;	BL	Evaluatie FWO 2023	* VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten (2026)	* Evaluaties imec (2026 lopende en 2021) en VITO (2023) * Evaluatie VIB (2026 lopende en 2021) * Evaluatie FWO 2023 *Jaarverslag Vlaamse Hogescholen Raad 2024 *Impactstudy VLIR 2017 *Studie VUB speerpuntclusters	Er zijn verschillende evaluaties en impactanalyses die ook benchmarkanalyses uitvoerden voor de specifieke instrumenten.	Hoofdstuk 5 bundelt goede praktijkvoorbeelden uit andere landen die interessant zijn voor het Vlaamse O&O&I-instrumentarium gezien de huidige aandachtspunten. Doorheen de rest van het

	Bronnen 152	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
c) Grootte en het soort van uitgaven en inkomsten.				*Publicatie VLAIO: Handleiding Strategisch Basisonderzoek voor Clusters *VLIR evaluatie: The Economic Contribution of the Flemish Universities December 2017 BiGGAR Economics *VLIR Verkiezing memorandum 2024 https://vlir.be/publicaties/verkiezingsmemorandum-2024/ *VLAIO Speerpuntclusters: https://www.vlaio.be/nl/clusterorganisaties/het-clusterbeleid/speerpuntclusters *Regmed XB: Why RegMed XB 2026 * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)		rapport wordt ook hier en daar verwezen naar goede praktijken in binnen- en buitenland.

Rol Vlaamse overheid

	Bronnen 153	Bronnen (documentanalyse) de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
3) Is er reeds getoetst via welk instrument de beoogde effecten het best konden worden bereikt? Welke instrumenten	DI				De consultant vond geen expliciete vergelijkingen in de documenten die ze screenden. De impact en effecten van de	De fiches per instrument geven mee – waar relevant – wat de definitie en doelstelling van een

¹⁵³ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

(bv. regelgeving, fiscale maatregelen, handhaving, subsidies, communicatie, ...) werden afgewogen? Geef meer toelichting waarom voor het uiteindelijke instrument werd gekozen.					verschillende instrumenten (eventueel versus alternatieven of andere instrumenten) werden kwalitatief behandeld tijdens diepte-interviews.	instrument is, alsook in hoeverre het bekend is of het instrument de beoogde effecten bereikte (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT). Zoals hiernaast aangegeven vond de consultant geen expliciete vergelijking tussen instrumenten in de documenten die gescreend werden. De interviews gaven kwalitatieve inzichten in welke instrumenten hun beoogde effecten bereikten. De ontwikkelde scenario's en beleidsopties houden hiermee rekening (hoofdstuk 6).
4) Is de bevoegdheids- en taakverdeling tussen overheden en/of de private sector voor verbetering vatbaar? a) Zo ja, geef alternatieve benaderingen. b) Zo nee, waarom niet?	DI	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	Hoewel niet de primaire bron, geeft de VBH-doorlichtingsfiche van het beleidsdomein EWI (2021) ook inzichten in deze onderzoeksvraag via de vragen "Zit het instrument op Vlaams niveau op het juiste niveau?" en "Kan deze taak door de private sector worden uitgevoerd? Waarom (niet)?".	In verschillende hoofdstukken in dit rapport wordt de samenwerking met en betrokkenheid en bijdrage van de private sector behandeld. Dit bijvoorbeeld in het kader van de specifieke instrumenten die ondernemingen en bedrijven als doelgroep hebben (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT, fiches per instrument). Ook bijvoorbeeld in hoofdstukken 4.3.4 en 5.2

						worden respectievelijk samenwerkingen met de private sector en mogelijkheden tot blended finance besproken. Wat betreft verbeteringen in de verdeling tussen overheden, werd naar aanleiding van de bevindingen een beleidsoptie geformuleerd rond de “harmonisatie van beheerspraktijken tussen bevoegde autoriteiten” (hoofdstuk 6). Echter, over bevoegdheids- en taakverdeling tussen overheden (bv. federaal versus Vlaams, of tussen gewesten) werd onvoldoende bewijs gevonden.
5) Zijn er alternatieve financieringsbronnen buiten overheidsuitgaven? Bestaat er een bereidheid bij de betrokkenen om vrijwillig en rechtstreeks een (meer) kostendekkende som te betalen en te ontvangen, in plaats van via overheidsfinanciering door belastingen of retributies? a) Indien ja, in welk percentage? b) Indien nee, waarom niet?	DI BS	*VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Baekeland- en innovatiemandaten impactanalyse (2026)	* Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (lopende en 2021) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	In de evaluatie van de SOC's wordt sterk gefocust op hun financierings- en inkomstenbronnen en de samenstelling ervan. Bij sommige instrumenten (bv. Baekeland- en innovatiemandaten, TETRA-programma) worden projecten gecofinancierd door de betrokken bedrijven. Andere instrumenten rusten dan weer louter op de subsidie. In de VBH-doorlichtingsfiche van het (voormalig) beleidsdomein EWI (2021) wordt een rationale	

					gegeven waarom de instrumenten gesteund worden door de overheid, bv. via de vragen "Waarom behoort deze taak toe aan de overheid?" en "Zit het instrument op Vlaams niveau op het juiste niveau"?). Echter, hiernaar werd nog eens expliciet gepolst tijdens diepte-interviews en de beleidsessie.	
--	--	--	--	--	--	--

Governance

	Bronnen 154	Bronnen (documentanalyse) de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
6) Hoe kunnen de onderzochte regelgeving en/of beleidsinstrumenten worden ontworpen zodat ze tot minder administratieve lasten en overhead leiden zonder dat de handhaving en controle op de maatregel erop achteruitgaat? (administratieve vereenvoudiging). a) omschrijving en cijfermatig overzicht van de beheerskosten. b) pijnpunten voor de administratie en andere stakeholders.	DI, FG, DOC	* Evaluatie FWO, 2023 * Impactanalyse van het FWO-programma SBO-projecten (2021) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten (2026) * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* Systeemanalyse O&O&I * Evaluatie IOF en interface-activiteiten (2023) * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	In enkele evaluatiestudies en impactanalyses worden reeds suggesties gedaan ter administratieve vereenvoudiging van het instrument of meerdere instrumenten (bv. Baekeland- en innovatiemandaten, IOF en interfaceactiviteiten). Ook de VBH-doorlichtingsfiche van het (voormalige) beleidsdomein EWI (2021) en de systeemanalyse O&O&I bevatten suggesties voor	Tijdens de interviews en focusgroepen werden vele opmerkingen gemaakt over administratieve lasten en overhead gerelateerd aan het O&O&I-instrumentarium binnen de scope van de studie. Deze worden in detail besproken in hoofdstukken 4.2.4, 4.2.5 en 4.2.6. Ook in het scenario voor efficiëntieverhoging wordt rekening gehouden met en worden opties besproken voor administratieve vereenvoudiging (hoofdstuk

¹⁵⁴ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleidsessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 154	Bronnen (documentanalyse) de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					administratieve vereenvoudigingen.	6). De beheerskosten van het FWO zijn beschikbaar en gegeven in hoofdstuk 4.1.2.

Besparingsvarianten

	Bronnen 155	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
7) Welke beleidskeuzes kunnen mogelijk een besparing van 10% van de gemiddelde budgettaire massa van de komende vijf jaar realiseren en welke (relatieve) grootteorde heeft die mogelijke besparing? a) Beschrijf concreet de	DI, BS				Deze vraag wordt niet behandeld in de ter beschikking gestelde documenten.	Inzichten met betrekking tot mogelijke besparingen en hun budgettaire impact zijn in hoofdstuk 6, waar verschillende scenario's en beleidsopties worden uitgewerkt. In het bijzonder wordt in Scenario 2

¹⁵⁵ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 155	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
aanpassingen aan het beleid en de achterliggende berekening waardoor de besparing bereikt wordt. i. Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven/inkomsten? ii. Welke parameters kunnen worden aangepast met welk vermoedelijk effect? iii. enz. b) Zijn er beleidsmatige aandachtspunten met betrekking tot de haalbaarheid? Is deze besparing bijvoorbeeld realistisch vanuit het oogpunt van het blijven behalen van de beoogde (beleids)doelstellingen?						(efficiëntieverhoging) ingegaan op concrete maatregelen gericht op rationalisatie, vereenvoudiging en aanpassing van instrumenten, inclusief de onderliggende parameters die de uitgaven bepalen. Verder in dit hoofdstuk wordt een raming gegeven van de budgettaire impact per maatregel (in mln EUR), de relevante parameters, en wordt de grootteorde van de mogelijke besparingen expliciet gemaakt.

8.2. Specifieke onderzoeksvragen

Input – middelen en toegang

	Bronnen 156	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
1) Hoeveel overheidsmiddelen zijn er toegewezen per instrument, en hoe is de inzet ervan geëvolueerd over de tijd? Hoe evolueerde het subsidie-ecosysteem over de tijd? Hoe evolueerden slaagkans en aanvraagvolume per instrument en per finaliteit (economisch/ maatschappelijk) van het respectievelijke instrument?	DI, DOC	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplan AI & CS 2023 * COOCK+ 2025 * Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Impactanalyse TETRA (2024) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Evaluatie Blikopener	* Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (2026 lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (2026 lopende en 2021) * Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	De overheidsmiddelen per instrument zijn gegeven in de context van deze uitgaventoetsingen, waardoor de evolutie ervan bestudeerd kan worden. De slaagkansen en het aanvraagvolume per instrument konden we voor sommige instrumenten terugvinden in de beschikbare documenten, vaak tot het jaar van de studie (bv. impactanalyses van het Baekeland- en innovatiemandaten en TETRA-programma). Ook voor het FWO-SBO- en FWO-TBM-programma is dit exhaustief beschreven. Voor sommige instrument vond de consultant enkel het aantal projecten (bv. Blikopener: alle aanvragen voor gratis eerstelijnsadvies worden	Toegewezen middelen en de evolutie in de afgelopen jaren zijn beschreven in fiches per instrument voor zover relevant en beschikbaar (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT Zoals in de kolom hiernaast beschreven, worden voor verschillende instrumenten het aanvraagvolume en slaagkans beschreven in evaluatiestudies of impactanalyses. BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT, i.e., de fiches per instrument geven aan of een dergelijke analyse beschikbaar is voor een instrument.

¹⁵⁶ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 156	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					behandeld) terug.	
2) Welke actoren (bv. bedrijven, kennisinstellingen, sectoren) maken gebruik van de verschillende instrumenten? Wie heeft (geen) toegang en waarom (niet)?	DOC, DI	* Moonshot-publicaties * Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO-programma SBO-projecten (2021)	* Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * COOCK+ 2025 * Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Impactanalyse TETRA (2024) * Evaluatie Blikopener (2024)	* Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023)	De doelgroepen van de instrumenten worden typisch duidelijk uit de geraadpleegde documenten. Sommige documenten (bv. impactanalyses Baekeland- en innovatiemandaten en TETRA, en evaluatie Blikopener) bevatten volledige analyses van het bereik van het instrument en geven aan welke doelgroepen onvoldoende bereikt worden. Voor andere instrumenten (bv. PWO) is de informatie hier veel schaarser of gefragmenteerder (bv. op te zoeken in projecten via de FRIS-databank) omdat er geen evaluatie of impactanalyse is. Dit is (deels) omdat de subsidie rechtstreeks wordt toegekend aan de instelling zelf, terwijl bij andere instrumenten de oproepen vanuit de overheid worden georganiseerd. Voor andere instrumenten, bijvoorbeeld de SOC's, is deze vraag minder pertinent, tenzij gerefereerd wordt aan de	De fiches per instrument en de overkoepelende sectie over doelgroepen (hoofdstuk 3.2.2) geven een toelichting over de doelgroepen die bereikt worden via de instrumenten. Daarnaast worden er in de verdiepende bevindingen inzichten gegeven in doelgroepen. Zo geeft hoofdstuk 4.1 weer hoeveel SBO-middelen benut worden per doelgroep, en geeft hoofdstuk 4.2.2 aan welke groepen momenteel minder bereikt worden.

	Bronnen 156	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					instrumenten die de SOC's aanbieden, vooral in het kader van hun valorisatie-activiteiten. Op basis van de evaluatierapporten en de doorlichtingsfiches kan worden vastgesteld dat er wel informatie bestaat over instrumenten die gericht zijn op valorisatie, ondernemerschap en ecosysteemontwikkeling, maar dat deze informatie niet systematisch of uniform wordt gerapporteerd. Ten eerste tonen de evaluaties dat verschillende SOC's instrumenten hebben ontwikkeld om de valorisatie van onderzoek en de ontwikkeling van start-ups en spin-offs te ondersteunen. Deze instrumenten omvatten onder meer incubatoren, acceleratoren, ventureprogramma's, proof-of-conceptfinanciering en investeringsfondsen. Zo beschikt imec over het acceleratorprogramma imec.istart, dat start-ups gedurende een periode van ongeveer 12 tot 18 maanden	

	Bronnen 156	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					begeleidt. Ook bij VIB zijn dergelijke instrumenten uitvoerig beschreven. Deze instrumenten zijn typisch gericht op start-ups, spin-offs en technologiegedreven bedrijven die voortkomen uit onderzoek of nauw verbonden zijn met de activiteiten van het onderzoekscentrum. Tegelijkertijd blijkt dat de beschikbare informatie over deze instrumenten fragmentarisch is en vaak beschrijvend van aard. In de evaluaties worden wel voorbeelden en enkele kerncijfers gegeven, maar er wordt niet altijd en systematisch gerapporteerd.	

Input - Doelstellingen, werking en beleidskoppeling

	Bronnen 157	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
3) Wat zijn de specifieke doelstellingen van elk beleidsinstrument en wat is hun finaliteit (wetenschappelijk, technologisch, economisch, maatschappelijk, beleidsmatig en/of internationaal)?	DOC, DI	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO programma SBO-projecten (2021) * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Studie VU Brussel speerpuntclusters * Publicatie VLAIO: Handleiding Strategisch Basisonderzoek voor Clusters * VLIR-evaluatie: The Economic Contribution of the Flemish Universities December 2017 BiGGAR Economics * VLAIO Speerpuntclusters: https://www.vlaio.be/nl/clusterorganisaties/het-clusterbeleid/speerpuntclusters * Regmed XB: Why	* Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * COOCK+ 2025 * Impactanalyse TETRA (2024) * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdokument instrumenten)	* Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (2026 lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (2026 lopende en 2021) * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) * Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdokument instrumenten en onderliggende regelgeving opgesteld door het Departement WEWIS)	Dit is voor de verschillende instrumenten over het algemeen goed beschreven in de documenten en de concrete regelgeving .	De specifieke doelstellingen en finaliteit van elk beleidsinstrument zijn in eerste instantie beschreven in de fiches per instrument (zie BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT), waar per instrument wordt ingegaan op de beoogde wetenschappelijke, technologische, economische en maatschappelijke doelstellingen, evenals – waar relevant – internationale en beleidsmatige dimensies.

¹⁵⁷ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 157	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
		RegMed XB *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten)				
4) Aan welke brede beleidsdoelstellingen en aan welke van de tien O&O&I-systeemdoelen* (zoals gedefinieerd in de Systeemanalyse Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie – 2024) draagt of droeg elk instrument bij?	DOC, DI	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO-programma SBO-projecten (2021) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten)	* Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Evaluaties Vlaamse Beleidsplan AI & CS 2023 * COOCK+ 2025 * VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Impactanalyse TETRA (2024) *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten) * Evaluatie Blikopener (2024)	* VBH doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (lopende en 2021) * Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) *Regelgeving alle instrumenten in scope (startpunt: overzichtsdocument instrumenten en onderliggende regelgeving opgesteld door het Departement WEWIS)	In verschillende documenten (bv. Evaluaties SOC's en VBH-doorlichtingsfiches beleidsdomein EWI (2021)) wordt expliciet besproken hoe wordt bijgedragen aan bredere beleidsdoelstellingen, maar is er geen sprake van de tien specifieke O&O&I-systeemdoelstellingen, dit uiteraard omdat die pas dateren van 2025. In andere documenten wordt dit niet expliciet besproken, maar wordt via hun specifieke doelstellingen duidelijk aan welke bredere beleidsdoelstellingen en O&O&I-systeemdoelen ze bijdragen.	In hoofdstuk 3.2.3 wordt besproken aan welke bredere beleidsdoelstellingen de instrumenten bijdragen.
5) In welke mate zijn de beschouwde O&O&I-	BS, DI		* Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten	* Systeemanalyse O&O&I (2024)	In de documentanalyse werd beperkte input gevonden.	Hoofdstuk 3 geeft een globale analyse van het

	Bronnen 157	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
instrumenten als geheel doeltreffend en doelmatig opgezet?			(2026) * Impactanalyse TETRA (2024)		Bijvoorbeeld in de impactanalyses van het Baekeland- en innovatiemandatenprogramm a en TETRA werd ook een bredere systeemblik geworpen op de O&O&I-instrumenten als geheel. Ook in de O&O&I-systeemanalyse van 2024 kwam dit aan bod. Ze toont aan dat het systeem sterke onderzoeksoutput genereert, maar dat de impact op productiviteit beperkt blijft. Tegelijk identificeert ze structurele efficiëntieproblemen, zoals versnippering van instrumenten, beperkte coördinatie tussen actoren en onvoldoende monitoring van de doorstroming in de innovatieketen.	O&O&I-instrumentarium (binnen scope), en geeft bijvoorbeeld aan aan welke O&O&I-systeendoelen het bijdraagt. Hoofdstuk 4 gaat nog dieper in op dit instrumentarium en beschrijft in welke mate doelstellingen bereikt worden en welke resultaten concreet gehaald worden. Verder wordt dieper ingegaan op de middelen en budgetten van de instrumenten. Dit hoofdstuk geeft ook in detail aan waar de huidige uitdagingen en knelpunten zitten in (het beschouwde deel van) het O&O&I-instrumentarium. Hoofdstuk 6 geeft dan beleidsopties weer die de doelmatigheid van het instrumentarium kunnen verhogen.

Throughput - Interactie, samenhang en systeempositie

	Bronnen 158	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
6) Hoe verhouden de instrumenten zich tot elkaar wat betreft inhoud, doelgroep en doelstellingen? Zijn er aanwijzingen van onderlinge overlap, complementariteit, synergie of van lacunes? Zijn er beleidsdomeinen en/of -velden, doelgroepen of sectoren die structureel niet bereikt worden? Hierbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de onderlinge complementariteit tussen/samenhang met/eventuele overlap tussen/lacunes in de (organisatie van) verschillende financieringsstromen gericht op het ondersteunen van strategisch basisonderzoek.	DOC BS DI	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO-programma SBO-projecten (2021)	* Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Impactanalyse TETRA (2024) * Evaluatie Blikopener (2024)	*Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) * Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (lopende en 2021) * Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024)	In sommige impactanalyses (Baekeland- en innovatiemandaten, TETRA, Blikopener) wordt expliciet een positioneringsanalyse gegeven van het instrument ten opzichte van een relevante set van beleidsinstrumenten. Indien dit niet gegeven is, kan op basis van de informatie over de individuele instrumenten die volgt uit de geraadpleegde documenten, een dergelijke positioneringsoefening uitgevoerd worden. Verder werden de personen die we raadpleegden in de interviews en beleids sessies, gevraagd om hun mening geven op het systeem en de samenhang ervan om zo hiaten, overlap, en suggesties tot verbetering te bekomen.	Hoofdstuk 3 geeft een globaal overzicht van de relevante instrumenten, inclusief de doelstellingen, doelgroepen, en dergelijke meer. Hoofdstuk 4 bouwt hierop voort met een meer diepgaande analyse per instrumentencluster (strategisch basisonderzoek, valorisatie-instrumenten voor universiteiten en hogescholen, en strategische onderzoekscentra). In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de mate van complementariteit en samenhang tussen instrumenten; potentiële overlap in doelstellingen en doelgroep (bv. binnen valorisatie-instrumenten); synergieën tussen financieringsstromen en actoren; en mogelijke lacunes.
7) Welke rol spelen de onderzochte instrumenten binnen het brede Vlaamse	DOC BS			* Evaluatie imec (2026)	Deze vraag wordt minder expliciet behandeld in de geraadpleegde documenten,	In de fiches van de instrumenten (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT) wordt per

¹⁵⁸ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleidssessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 158	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
O&O&I-beleidslandschap (inclusief andere beleidsdomeinen, beleidsniveaus of -actoren)?	DI			lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024)	maar kan op basis van de informatie over de individuele instrumenten (uit geraadpleegde documenten) geanalyseerd worden. Diepte-interviews en de beleids sessie zijn hier ook heel belangrijke bronnen van informatie om deze vraag te beantwoorden.	instrument aangegeven wat de definitie is van het instrument, wat de doelstellingen zijn, en welke doelgroep ze beogen te bereiken. Dit geeft inzichten in de rollen die ze spelen in het O&O&I-landschap. Verder geeft hoofdstuk 3.2 een samenvattende analyse van de instrumenten wat betreft doelgroepen die ze bereiken en O&O&I-systeendoelen waaraan ze bijdragen.

Output en outcome - resultaten en impact (vanaf 2014)

	Bronnen 159	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
8) Welke resultaten (outputs) werden gegenereerd door de inzet van de instrumenten (bv. aantal projecten, publicaties, spin-offs, octrooien, investeringen, (structurele) samenwerkingen, licentieovereenkomsten, contracten voor onderzoek,	DOC BS DI	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO programma SBO-projecten (2021)	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplan AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Impactanalyse TETRA (2024) * Evaluatie Blikopener	* Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (2026 lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (2026 lopende en 2021)	Voor de instrumenten waarvoor specifieke evaluatie- en impactstudies werden uitgevoerd, is het meest informatie beschikbaar over de resultaten en output, maar ontbreekt recentere informatie van na de studie/evaluatie. Voor de	Deze vraag wordt voornamelijk beantwoord in hoofdstuk 4, waar per cluster van instrumenten de beschikbare outputs en resultaten worden besproken. Voor strategisch basisonderzoek gaat het onder meer om projectfinanciering, voortgang richting utilisatie,

¹⁵⁹ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 159	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
enz.)?			(2024	* Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024) * 2025 rapport doorbraakonderzoek in Vlaanderen) * IOF ECOOM (2023) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) * PWO – FRIS-databank * Cijfergegevens evolutie in oprichting spin-offs voor associaties en SOC's	SOC's worden de KPI's opgevolgd en bestaat er een periodieke impactstudie. Er is weinig info over de resultaten en impact van Moonshot en PWO (bv. beperkt tot aantal projecten dat gesteund werd). Er valt ook op te merken dat attributie vaak een probleem is: outputs volgen vaak uit verscheidene instrumenten en initiatieven, en concrete output is soms moeilijk toe te schrijven aan een concreet instrument. Bv. de ECOOM-analyse analyseert output van onderzoekers die hebben bijgedragen aan projecten met IOF-financiering t.o.v. onderzoekers die niet gekoppeld kunnen worden aan dergelijke projecten, waarbij het belang van IOF-financiering naar voren komt, maar moeilijk kan gesteld worden dat een verschil in resultaten volledig te wijten valt aan IOF-financiering. Het valt daarnaast op te merken dat verschillende geraadpleegde documenten cases beschrijven, waarbij succesvolle projecten worden uitgelicht, maar geen	samenwerking met gebruikers, vervolgfinanciering en, waar beschikbaar, projectoutputs. Voor Moonshot worden concrete outputcijfers gerapporteerd, waaronder patenten, publicaties, bilaterale samenwerkingen met industrie, spin-offs, scale-ups en vervolgprojecten. Voor de valorisatie-instrumenten bij universiteiten en hogescholen wordt gebruikgemaakt van IOF-parameters, ECOOM-data en andere beschikbare bronnen over onder meer doctoraten, industriële inkomsten, Europese inkomsten, spin-offs en octrooien. Voor de SOC's worden outputs vooral afgeleid uit de KPI-rapportering en periodieke impactstudies. De fiches in BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT bieden aanvullende informatie per instrument, met name over doelstellingen, doelgroep, budgetevolutie, KPI's en beschikbare indicatoren in evaluatie- en impactanalyses (maar niet welke waarden er gehaald werden).

	Bronnen 159	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					"algemene" programmaresultaten worden getoond (bv. Blikopener, impactbrochures). Verder is er een globaal overzicht van het aantal opgerichte spin-offs vanuit de instellingen en associaties (of samenwerkingen). Deze zijn niet specifiek gelinkt aan een (of meerdere) financieringsinstrument(en) in de scope van deze studie.	
9) Welke impact (outcomes) werd (werden) gerealiseerd op economisch vlak? Denk aan werkgelegenheid, valorisatie, innovatie in bedrijven, doorbraken, hefboomwerking, gegenereerde inkomsten enz.?	DOC DI FG	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO programma SBO-projecten (2021) * Moonshot publicaties	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplan AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Impactanalyse TETRA (2024) * Evaluatie Blikopener (2024)	* Impactstudie Flanders Make (2025) * Impactstudie VIB (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) * Cijfergegevens evolutie in oprichting spin-offs voor associaties en SOC's	In verschillende evaluatiestudies en impactanalyses werd de economische impact van de instrumenten besproken (bv. Baekeland- en innovatiemandaten, TETRA en de SOC's). In sommige evaluatiestudies werd geen directe causale link tussen het specifieke instrument en economische impact bestudeerd (bv. Blikopener, IOF). In andere rapporten (bv. van Moonshot) werd aangegeven dat het bereiken van dergelijke impact een uitdaging is omdat industriële technologieën vaak een lange ontwikkelingstijd hebben.	Zoals in de kolom hiernaast beschreven, wordt voor verschillende instrumenten deze impact beschreven in evaluatiestudies of impactanalyses. BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT, i.e., de fiches per instrument geven aan of een dergelijke analyse beschikbaar is voor een instrument. Daarnaast behandelt het rapport de impact van het O&O&I-instrumentarium (binnen scope) (hoofdstuk 4), opgesplitst naargelang type instrumenten (SBO, Valorisatie en SOC's).

	Bronnen 159	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					Het valt daarnaast op te merken dat verschillende geraadpleegde documenten impactcases beschrijven, waarbij succesvolle projecten worden uitgelicht, maar geen "algemene" economische impact kon worden berekend (bv. Blikopener, impactbrochures). Verder is er een globaal overzicht over het aantal opgerichte spin-offs. Er kan nog informatie verkregen worden over gerealiseerde omzet, tewerkstelling enz. voor de periode 2019-2024. Deze spin-offs zijn niet specifiek gelinkt aan een (of meerdere) financieringsinstrumenten in de scope van deze studie.	
10) Welke impact (outcomes) werd (werden) gerealiseerd in ruimere zin (bv. maatschappelijk vlak)? Denk aan beleidsinformatie, beleidsondersteuning, beleidsverankering, klinische zorgpaden, maatschappelijke noden, concrete maatschappelijke realisaties, doorvertaling naar opleidingen	DOC DI FG	* Evaluatie FWO (2023) * Impactanalyse van het FWO-programma SBO-projecten (2021) * Moonshot publicaties	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * Impactanalyse TETRA (2024) * Evaluatie Blikopener (2024)	* Evaluatie Flanders Make (2022) * Evaluatie imec (2026 lopende en 2021) * Evaluatie VITO (2023) * Evaluatie VIB (2026 lopende en 2021) * Impactstudie Flanders Make (2025)	Voor verschillende instrumenten wordt via de documentanalyse een goed beeld gegeven over de ruimere maatschappelijke impact die ze hebben (bv. Evaluatie SOC's, Impactanalyse TETRA, Evaluatie FWO). Deze impacts zijn vaak kwalitatief beschreven. Voor sommige instrumenten (bv. PWO) is hier	Zoals in de kolom hiernaast beschreven wordt voor verschillende instrumenten deze impact beschreven in evaluatiestudies of impactanalyses. BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT, i.e., de fiches per instrument geven aan of een dergelijke analyse beschikbaar is

	Bronnen 159	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
en andere maatschappelijke uitkomsten, enz.				* Impactstudie VIB (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten(2023)	heel weinig informatie over te vinden. Het valt natuurlijk wel op te merken dat sommige instrumenten hier minder op gefocust zijn (bv. Baekeland- en innovatiemandatenprogramm a).	voor een instrument. Verder wordt in dit rapport aangehaald (hoofdstuk 4.2.2) dat er minder instrumenten zijn die expliciet inzetten op maatschappelijke impact. Hoofdstuk 4.2.3 haalt dan weer een recente Europese studie aan die indicatoren en metriecken identificeert die maatschappelijke valorisatie kunnen monitoren. Dit is noodzakelijk aangezien deze impact momenteel minder goed geïdentificeerd wordt.
11) Hoe verhouden deze resultaten (en impact) zich tot de beleids- en systeemdoelstellingen ? In welke mate zijn de instrumenten effectief en efficiënt gebleken?	DOC, DI, FG	* Evaluatie FWO (2023)	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland- en innovatiemandaten (2026)		Weinig documenten gaan concreet, specifiek in op deze vragen, maar vanuit de resultaten (indien beschikbaar uit documentanalyse - zie vraag 8-10) is het mogelijk die te linken aan de beleidsdoelstellingen.	In hoofdstuk 3.2.3 wordt besproken aan welke bredere beleidsdoelstellingen de instrumenten bijdragen. Hoofdstuk 4 geeft inzichten in de effectiviteit en efficiëntie van de O&O&I-instrumenten in de scope van de uitgaventoetsingen en welke aandachtspunten er momenteel aan de orde zijn. Hoofdstuk 6 bouwt hierop verder en geeft aan met welke maatregelen de effectiviteit (vooral scenario 1) en de efficiëntie (vooral scenario 2) kan verbeterd worden.

Toekomstgerichtheid

	Bronnen 160	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
12) Welke sterke punten maar ook knelpunten en leemtes komen naar voren in de huidige inzet van instrumenten m.b.t. efficiëntie, doeltreffendheid, afstemming of impact?	DOC DI FG	* Evaluatie FWO (2023) * Moonshot-publicaties	* Evaluaties Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Evaluatie Blikopener (2024)	* Systeemanalyse O&O&I (2024) * Evaluatie Flanders Make (2022), evaluatie VIB (vorig 2021, 2026 lopend), evaluatie VITO (2023)	Verschillende documenten bespreken de sterktes en aandachtspunten van de individuele instrumenten en er wordt bijvoorbeeld een SWOT-analyse toegevoegd (bv. Evaluatie SOC's, evaluatie Blikopener). Er zijn ook documenten, hoewel een minderheid, die de sterktes en knelpunten van de (of een) instrumentenmix bespreken (met name de Systeemanalyse O&O&I).	BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT, i.e., de fiches per instrument geven aan of een dergelijke analyse beschikbaar is voor een instrument. Hoofdstuk 4 beschrijft de sterke punten en de aandachtspunten van het volledige O&O&I-instrumentarium binnen scope in detail.
13) Welke aanpassingen of hervormingen zijn wenselijk of noodzakelijk om de beleidsinstrumenten toekomstbestendiger, meer doelgericht en meer samenhangend te maken?	DOC FG BL BS	* Systeemanalyse O&O&I (2024) * Evaluatie FWO (2023)	* Systeemanalyse O&O&I (2024) * Evaluatie Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023	* Systeemanalyse O&O&I (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023)	Veel documenten bespreken mogelijke aanpassingen om individuele beleidsinstrumenten toekomstbestendiger, meer doelgericht en meer samenhangend te maken. Minder frequent gaan aanbevelingen expliciet over de instrumentenmix als geheel. Vele andere discussies (via diepte-interviews,	Hoofdstuk 4 beschrijft de sterke punten en de aandachtspunten van het volledige O&O&I-instrumentarium binnen scope in detail. Deze kunnen aanleiding geven tot aanpassingen of hervormingen. Voor de aandachtspunten werden goede praktijken gezocht in het buitenland ter inspiratie (hoofdstuk 5).

¹⁶⁰ Documentanalyse = DOC, Diepte-interview = DI, Focusgroep = FG, Beleids sessie = BS, Benchlearning = BL

	Bronnen 160	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
					focusgroepen, beleidssessies) en goede voorbeelden uit andere regio's kunnen meer suggesties aanreiken voor aanpassingen en hervormingen.	Vervolgens wordt hierop verder gewerkt in de scenario's waarin suggesties gedaan worden voor aanpassingen of hervormingen in de beleidsinstrumenten (Hoofdstuk 6).
14) Welke instrumenten of maatregelen kunnen worden gestroomlijnd, vereenvoudigd of geïntegreerd met oog op efficiëntiewinst of betere afstemming?	DOC, DI, FG, BL, BS	* VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	* Evaluatie Vlaamse Beleidsplannen AI & CS 2023 * Impactanalyse Baekeland en innovatiemandaten (2026) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021) * Evaluatie Blikopener (2024)	* Systeemanalyse O&O&I (2024) * Evaluatie IOF en interfaceactiviteiten (2023) * VBH-doorlichtingsfiche beleidsdomein EWI (2021)	Verschillende documenten en evaluaties bespreken suggesties voor vereenvoudiging, stroomlijning of integratie met oog op efficiëntiewinsten en betere afstemming (bv. Baekeland- en innovatiemandaten).	De verhouding tussen instrumenten op het vlak van inhoud, doelgroep en doelstellingen wordt in eerste instantie behandeld in hoofdstuk 3, met name in de globale analyse van het O&O&I-instrumentarium, de afbakening van de instrumenten binnen de scope en de mapping naar de O&O&I-systeendoelen. Tabel 2 geeft een overzicht van doelgroep, evaluaties, KPI's en budget per instrument; Tabel 3 toont de bijdrage van elk instrument aan de O&O&I-systeendoelen. Aanvullende analyse over complementariteit, overlap, synergie en lacunes is terug te vinden in hoofdstuk 4, waar de drie deelsystemen afzonderlijk worden besproken. Voor strategisch basisonderzoek zijn vooral de passages over FWO-SBO, cSBO en Moonshot relevant, inclusief de bespreking

	Bronnen 160	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
						van parallelle instrumenten, doorstroming naar vervolfinanciering en lacunes tussen lage en middelhoge TRL-niveaus. Voor structureel minder bereikte doelgroepen en lacunes in het financieringslandschap is vooral hoofdstuk 4.2 relevant, met name de passages over de academisering van het SBO-instrument, de beperkte ondersteuning voor doorgroei van spin-offs, maatschappelijke finaliteit en de positie van hogescholen. De beleidsmatige vertaling van deze analyse is opgenomen in hoofdstuk 6, waar scenario's en aanbevelingen ingaan op rationalisatie, vereenvoudiging en betere samenhang tussen financieringsstromen.
15) Aan welke instrumenten die daarover momenteel niet (expliciet) beschikken, zou een economische finaliteit gekoppeld kunnen worden en wat is de impact daarvan op het instrument op zich en ruimer binnen het O&O&I-systeem?	DI, BL, BS				Vanuit de documentanalyse volgt welke instrumenten al een economische finaliteit hebben (bv. Baekeland- en innovatiemandaten, Blikopener, IOF en interfaceactiviteiten), en welke hierop minder expliciet gericht zijn (bv. PWO).	De fiches per instrument tonen aan welke instrumenten een economische finaliteit hebben (BIJLAGE 1: FICHES PER O&O&I-INSTRUMENT). De scenario's, en in het bijzonder scenario 1 rond valorisatieversterking, toont aan (hoofdstuk 6) hoe

	Bronnen 160	Bronnen (documentanalyse) waarin de consultant informatie gevonden heeft			Opmerkingen op basis van documentanalyse	Antwoorden op onderzoeksvragen
		SBO	Valorisatie	beide		
						(economische) valorisatie kan verder versterkt en verankerd worden, en wat de verwachte impact hiervan is.
16) Hoe kunnen de instrumenten de komende jaren beter bijdragen aan de realisatie van de Vlaamse beleidsdoelen en de O&O&I-systeendoelen?	DI, BL, BS					De bijdrage van de instrumenten aan de Vlaamse beleidsdoelen en O&O&I-systeendoelen wordt in eerste instantie gekaderd in hoofdstuk 3, met name via de mapping van de instrumenten op de tien O&O&I-systeendoelen in Tabel 2. De verdere beleidsmatige vertaling is opgenomen in hoofdstuk 6, waar de scenario's en aanbevelingen aangeven hoe de instrumenten de komende jaren beter kunnen bijdragen aan deze doelen, onder meer via efficiëntieverhoging, rationalisatie, betere samenhang tussen financieringsstromen en versterking van valorisatie.

9. BIJLAGE 3: LEDEN VAN DE PROJECTGROEPEN

Projectgroep Strategisch Basisonderzoek			Projectgroep Valorisatie O&O	
Voorzitters	Jo Bury		An van de Vel	
Leden	Johan Hanssens		Johan Hanssens	
	Karel Boutens		Karel Boutens	
	Tom Tournicourt		Tom Tournicourt	
	Rita Hauchecorne	Dept. WEWIS	Rita Hauchecorne	Dept. WEWIS
	Els Vermander		Els Vermander	
	Sabine Borrey		Sabine Borrey	
	Lieselot Baert		Lieselot Baert	
	Yves Schouwaerts		Yves Schouwaerts	
	Annie Renders	VLAIO	Annie Renders	VLAIO
	Denis Kajdomqaj	Dept. F&B	Annelies Hoebeeck	Dept. F&B
			Nadine Van Haecke	Beleidsdomein OV
	Hans Willems	FWO	Hans Willems	FWO
Experts	Danny Huysmans	FWO	Danny Huysmans	FWO
Back-up	Wim Winderickx	Dept. WEWIS	Wim Winderickx	
	Mattias Stepman		Mattias Stepman	Dept. WEWIS

10. BIJLAGE 4: LIJST MET AFKORTINGEN

AHOVOKS: Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen

AI: Artificiële Intelligentie

ARPA-H: Advanced Research Projects Agency for Health

BEL-COO: Belgisch samenwerkingsprogramma voor O&O-projecten

COOCK+: Collectief O&O en Collectieve Kennisverspreiding

COOP: Coöperatieve O&O-projecten

CS: Cybersecurity

ECOOM: Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring

EIC: European Innovation Council

EPFL: École Polytechnique Fédérale de Lausanne

EPO: European Patent Office

EU: Europese Unie

EWI: Economie, Wetenschap en Innovatie

FWF: Austrian Science Fund

FWO: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen

HR: Human Resources

IC: Innovatiecoalitie (Nederland)

ICON: Interdisciplinair Coöperatief Onderzoek

ILVO: Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek

Imec: Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum

IRVA: Industrial Research & Valorisation Accelerator

IE: Intellectuele eigendom

IOF: Industriële Onderzoeksfonds/Industrieel Onderzoeksfonds

KPA: Key Performance Area

KPI: Kritieke Performantie-Indicator

NADI: Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (Nederland)

O&O: Onderzoek en Ontwikkeling

O&O&I: Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie

OV: Onderwijs & Vorming

PMV: ParticipatieMaatschappij Vlaanderen

PWO: Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek

SBO: Strategisch Basisonderzoek

SBO-E: Strategisch basisonderzoek met economische finaliteit
SBO-M: Strategisch basisonderzoek met maatschappelijke finaliteit
SNSF: Swiss National Science Foundation
SOC: Strategisch Onderzoekscentrum
SOFI: Spin-Off Financieringsinstrument
SPC: Speerpuntcluster
SPC-ICON: ICON-project binnen speerpuntclusters
SRC: Swedish Research Council
SPRIND: Federal Agency for Breakthrough Innovation (Duitsland)
TBM: Toegepast Biomedisch Onderzoek
TETRA: Programma voor praktijkgericht onderzoek
TRL: Technology Readiness Level
TTO: Technology Transfer Office
VAK: Vastleggingskredieten
VARIO: Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen
VCO: Vlaamse Codex Overheidsfinanciën
VEK: Vereffeningskredieten
VIB: Vlaams Instituut voor Biotechnologie
VITO: Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAIO: Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLHORA: Vlaamse Hogescholenraad
VLIR: Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLIZ: Vlaams Instituut voor de Zee
VTE: Voltijdse equivalenten
W&I: Wetenschap en Innovatie
WEWIS: Werk, Economie, Wetenschap, Innovatie en Sociale Economie